V. A. OBRUCEV

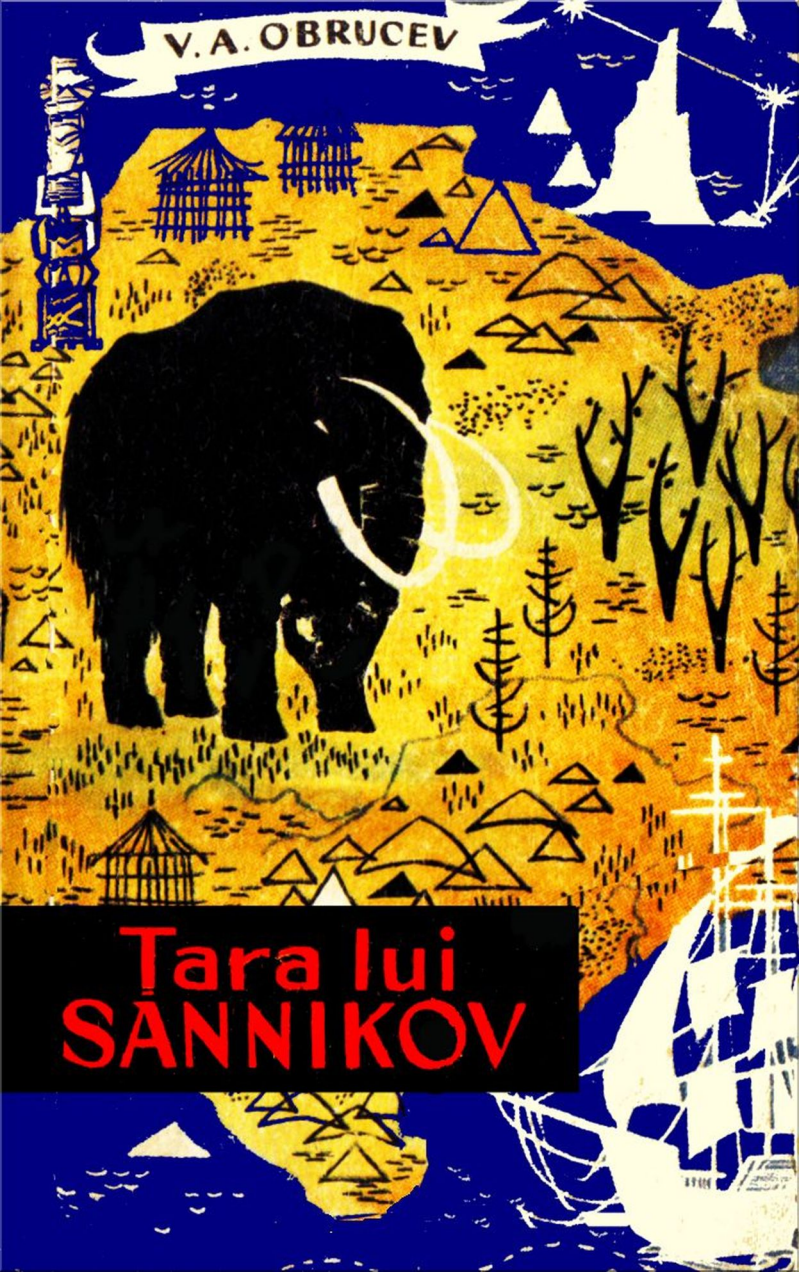

Tara lui SANNIKOV

V. A. OBRUCEV

TARA LUI SANNIKOV

EDIȚIA a II-a

1960

EDITURA TINERETULUI

În românește de DORU COSMA și
M. RĂDULESCU
Coperta de VAL MUNTEANU

В. А ОБРУЧЕВ
ЗЕМЛЯ САННИКОВА
Государственное издательство географической литературы
Москва 1953

PREFAȚĂ

Bazinul Arctic al Oceanului Înghețat de Nord este presărat de-a lungul litoralului cu o puzderie de insule mari și mici, dar în regiunea sa centrală nu există nici o porțiune de uscat.

Insulele sînt acoperite cu zăpadă și cu blocuri de gheață și numai pe cîteva dintre ele aceste blocuri se topesc în timpul scurtei veri polare. Marea din jurul insulelor este și ea încătușată de gheață. Încolo, cît vezi cu ochii se întind ghețuri groase, formate de ani de zile, care sînt purtate încoace și încolo de curenți și de vînturi.

In ciuda condițiilor grele, navigatori curajoși au pătruns în Arctica, descoperind una după alta aceste insule, studiindu-le și uneori colonizîndu-le. Mai mult, s-a încercat folosirea ghețurilor plutitoare pentru a se ajunge în regiunile neexplorate încă ale Oceanului Înghețat.

Descoperirea de noi insule a început încă din veacul trecut și a continuat pînă în ultimul timp; astfel, încă în anul 1881 au fost descoperite insulițele Janetta, Henrietta, Bennett, situate la nord-est de arhipelagul Novosibirsk; în 1913 a fost descoperit marele arhipelag denumit Severnaia Zemlia, aflat la miazănoapte de peninsula Taimir, iar mai tîrziu au fost descoperite insulițele din Marea de Kara. Nu se poate spune însă că toate insulele din Arctica sînt cunoscute, deoarece în regiunea ghețurilor plutitoare ale oceanului mai pot exista destule insule la care nu se poate ajunge pe apă și pînă la care este foarte greu să răzbați pe ghețurile plutitoare. Folosirea avioanelor permite cercetarea de la înălțime a regiunilor arctice, la care nu se poate ajunge nici pe apă, nici pe gheață.

Dar pînă astăzi nu a fost dezlegat misterul unor insule din Arctica, despre a căror existență circulă de vreo 150 de ani diferite legende.

Călătorii îndrăzneți, care au ajuns pînă pe insulele din apropierea continentului Asiei în căutare de blănuri și colți de mamut, precum

și unii exploratori ai Nordului, au văzut aceste insule în zilele luminoase, atît de rare în Nord, privind din locuri mai ridicate, dar nu au reușit să ajungă pînă la ele.

Insula situată la nord de arhipelagul Novosibirsk a fost denumită „Țara lui Sannikov", după numele lui Sannikov, primul care a zărit-o departe la orizont, în mijlocul ghețurilor.

Cartea aceasta povestește încercarea făcută de cîțiva deportați politici, aflați la gura fluviului Indigirka, de a descoperi „Țara lui Sannikov".

Romanul este numit științifico-fantastic, deoarece în el se vorbește despre un teritoriu a cărui existență nu e sigură, autorul imaginîndu-și natura și populația acestui teritoriu pe baza unor presupuneri pur teoretice.

Cititorii vor găsi în postfață date despre explorarea „Țării lui Sannikov", care nu a fost descoperită nici pînă în ziua de azi, și vor putea cunoaște astfel stadiul actual al cercetărilor în această problemă.

In roman, cititorul va afla amănunte despre unele insule din Arctica, va cunoaște condițiile de călătorie printre ghețuri, precum și natura și populația unui teritoriu necunoscut, așa cum ar putea fi el, dacă ar exista cu adevărat și în condițiile presupuse de autor.

ŞI TOTUŞI EXISTĂ

Prima jumătate a şedinţei solemne a asociaţiei ştiinţifice, consacrată comunicărilor făcute de membrii expediţiei întreprinse pentru a căuta pe baronul Toll şi pe însoţitorii săi dispăruţi fără urme se apropia de sfîrşit. La catedra de lîngă peretele împodobit cu portretele preşedinţilor de onoare şi ale protectorilor asociaţiei se afla un ofiţer de marină, care făcuse această îndrăzneaţă călătorie pe Oceanul Îngheţat de Nord într-o balenieră [1], pornind de pe insulele Novosibirsk spre insula Bennett, unde baronul Toll debarcase şi de unde nu se mai înapoiase. Faţa bărbătească a referentului, înăsprită de intemperiile polare, rămînea în penumbra abajurului verde al lămpii, care lumina manuscrisul său aflat pe catedră şi uniforma sa de marină cu nasturi şi medalii de aur.

La masa lungă din faţa catedrei acoperită cu postav verde, stăteau membrii Consiliului societăţii, toţi savanţi de vază şi exploratori vestiţi, care locuiau în capitala nordică. La mijloc între ei luase loc preşedintele. Ascultînd cu ochii închişi vocea domoală a referentului, el părea că dormitează. Sala, nu prea mare, era arhiplină.

Referentul descrisese pînă atunci expediţia de salvare, drumul anevoios cu baleniera grea dusă pe sănii, drum făcut de la continent la insulele Novosibirsk printre gheţurile polare, şederea în timpul verii pe ţărmul insulei Kotelnîi în aşteptarea refluxului, lupta

[1] Balenieră — vas uşor cu vîsle, cu prova şi pupa ascuţite; tachelajul său este format dintr-o trincă trapezoidală. (Nota red. ruse.)

cu gheţurile în timpul navigării de-a lungul coastelor şi trecerea atît de plină de îndrăzneală pe mare, spre insula Bennett. El caracterizase această insulă mohorîtă, încătuşată tot anul de gheţuri, şi povestise cum a fost găsit bordeiul lui Toll, lucrările lăsate de el şi documentul în care era descrisă insula şi care se încheia cu cuvintele : „astăzi plecăm spre sud ; avem provizii pentru 15—20 zile. Toţi sîntem sănătoşi".

— Aşadar, — spuse referentul ridicînd glasul, — la 26 octombrie 1902, baronul Toll, astronomul Seeberg şi vînătorii Vasilii Gorohov şi Nikolai Diakonov — unul iakut, iar celălalt tungus — au părăsit insula Bennett şi s-au avîntat pe gheaţă spre sud, către arhipelagul Novosibirsk. Dar nu au ajuns la acest arhipelag. În cercetările noastre nu am descoperit nici o urmă. Unde au dispărut îndrăzneţii exploratori ? Nu încape îndoială că au pierit pe drum. La sfîrşitul lui octombrie, la această latitudine nu mai e zi, ci doar o lumină ca de amurg şi numai 2—3 ore, la amiază. Gerurile ating —40° ; locurile acestea sînt ades bîntuite de cumplite furtuni de zăpadă. Dar oceanul nu îngheaţă complet, pe întinderea lui sînt încă multe spaţii neînghеţate. Probabil că exploratorii au fost prinşi de o furtună într-un astfel de spaţiu neînghеţat, acoperit doar cu o pojghiţă subţire de gheaţă, şi s-au înecat. Sau au pierit, sleiţi de puteri, datorită foamei şi frigului, în luptă cu gheţarii, deoarece nu aveau cîini şi erau nevoiţi să tragă ei singuri săniile încărcate cu bărci şi cu toată avuţia lor. Sau, în sfîrşit, încercînd să străbată marea îngheţată cu micile lor caiace în timpul nopţii polare, s-au înecat pe vreme de furtună. Oricum ar fi, ei şi-au găsit odihnă veşnică pe fundul Oceanului Îngheţat, iar Ţara lui Sannikov, pe care Toll a căutat-o zadarnic atîta timp, nu există, după cum am încercat să vă dovedesc.

Referentul părăsi catedra. Cuvintele de încheiere ale referatului impresionară puternic pe ascultători. Dar deodată, din ultimele rînduri, se auzi o exclamaţie puternică :

— Şi totuşi Ţara lui Sannikov există !

În sală se produse rumoare. Se auzeau întrebări:
— Cine o fi ? Cine-i caraghiosul ăsta ?

Președintele învălui pe cei din sală într-o privire aspră, sună din clopoțel și, cînd se făcu liniște, spuse apăsat :

— Propun adunării generale a membrilor asociației și oaspeților să se ridice în picioare pentru a cinsti memoria curajoșilor exploratori care au dispărut : baronul Toll, astronomul Seeberg, vînătorii Gorohov și Diakonov, care și-au jertfit viața pe altarul științei.

Toți se ridicară în picioare.

— Suspend ședința pentru un sfert de oră.

Cei din apropierea ușii se grăbiră spre ieșire. Membrii Consiliului îl înconjurară pe referent, iar unul din ei, corpolentul academician Senk, cunoscutul cercetător, organizator și consilier al expediției baronului Toll, se îndreptă spre rîndurile din fundul sălii. În mijlocul zgomotului de scaune care erau mutate din loc și al freamătului mulțimii, se auzi vocea lui puternică :

— Rog persoana care este atît de convinsă de existența Țării lui Sannikov să vină să stea de vorbă cu mine.

Ca răspuns la această invitație, din mulțime se desprinse un bărbat tînăr, îmbrăcat într-o bluză neagră și cu fața smeadă, brăzdată de mici zbîrcituri, pe care arșița verii, gerurile iernii și vînturile aspre le sapă în piele. Ajungînd lîngă Senk, el zise :

— Eu am spus-o și o voi mai repeta o dată dacă e nevoie !

— Poftim în bibliotecă ! În înghesuiala aceasta nu poți sta de vorbă ! — i se adresă Senk tînărului cutezător, privindu-l pătrunzător pe sub sprîncenele sale dese și stufoase.

Luîndu-l de braț, Senk îl conduse pe ușa laterală în camerele din spatele bibliotecii, la cancelaria asociației.

În cancelarie era liniște și pustiu. Academicianul se așeză la masa secretarului și îl pofti pe interlocutorul său cu un gest să ia loc pe un alt fotoliu. Aprinzîndu-și o țigară, el spuse :

— Sînt gata să vă ascult. Ce ştiţi despre Ţara lui Sannikov ?

— Îngăduiţi-mi mai întîi să vă explic cine sînt — zise tînărul. Am petrecut 5 ani ca deportat politic în satul Kazacie, la gura fluviului Iana. Trăind în acest bîrlog de urs, sau mai bine zis în acest bîrlog de urs alb, am cunoscut pe aşa-numiţii vînători localnici, oameni ignoranţi, ce par poate neciopliţi celor din capitală, altfel buni la suflet şi cutezători. În fiecare primăvară, cînd zilele devin lungi, iar gheaţa este încă tare, ei întreprind călătorii îndrăzneţe pe insulele arhipelagului Novosibirsk, în căutarea colţilor de mamuţi, care abundă în acele locuri... Printre aceşti vînători sînt unii care au văzut clar Ţara lui Sannikov şi care sînt ferm încredinţaţi că ea există.

— Ce spuneţi nu-i de loc convingător ! observă Senk. Aţi auzit din raport că munţii pe care i-au văzut Sannikov şi Toll nu sînt decît nişte uriaşe blocuri de gheaţă, şi că pe acest pămînt imaginar munţii trebuiau să atingă o înălţime cam de 2 250 metri, pentru a putea fi văzuţi de pe insula Kotelnîi. Ori munţi atît de înalţi nu pot exista în mijlocul Oceanului Îngheţat.

— Aceasta este o ipoteză, dar nu un fapt !

— În afară de asta, înainte de a debarca pe insula Bennett, Toll căutase în zadar această ţară, călătorind cu iachtul său „Aurora", care a ajuns în apropierea locului unde se presupune că există pămîntul căutat.

— Ceea ce spuneţi nu poate dovedi decît că ea este situată mai la nord şi nu atît de aproape de insula Kotelnîi, cum crezuseră Sannikov şi alţii care au văzut-o dar care nu au apreciat exact distanţa — obiectă tînărul.

— Aveţi dreptate ! zise Senk. Dar în afară de aceste dovezi, extrem de şubrede — trebuie să recunoaşteţi — nu ştim nimic altceva, mai bine zis nu ştim nimic precis, cu excepţia informaţiilor despre zborul păsărilor undeva spre nord.

— De ce socotiţi această indicaţie insuficient de precisă ? se miră tînărul. Vranghel arătase mai de mult acest lucru, Meidel l-a confirmat, iar populaţia din nord afirmă cu tărie că, în timpul verii, pe coasta

de nord a Siberiei se pot vedea o mulțime de păsări, cu excepția a două locuri de pe litoral — primul de la rîul Hroma pînă la rîul Omoloi, iar al doilea — la 50 de kilometri vest de capul Iakan, pînă la capul Rîrkaipi [1]. În aceste locuri, vînătoarea nu dă niciodată rezultate, dar în schimb se poate urmări zborul păsărilor spre nord.

— Din parteă de vest, păsările zboară pe arhipelagul Novosibirsk, iar din partea de est — pe insula Vranghel, obiectă Senk.

— Așa se credea înainte, dar fără nici un temei. Insula Vranghel este foarte înaltă, stîncoasă și rămîne aproape toată vara acoperită de zăpadă ; păsări ca gîștele și rațele au prea puțin loc acolo pentru a-și face cuiburi. Dar pe noi ne interesează partea de vest.

— Da, de acolo păsările zboară spre arhipelagul Novosibirsk.

— După cîte știu însă, pe aceste insule își petrec vara foarte puține păsări ; cele mai multe își continuă zborul în stoluri dese spre nord. Acest lucru mi l-au confirmat nu o dată vînătorii din Ustiansk, Russkoie Ustie, Ojoghin, care au fost pe insule ; acest lucru l-a știut și Sannikov. Păsările care zboară sînt : gîsca albă, eideri, diferite rațe, șnepii, sticleții și altele ; toate aceste păsări se hrănesc cu plante sau cu mici vietăți, care la rîndul lor se hrănesc cu plante. De aici rezultă că în nord mai există o porțiune de uscat, destul de întinsă și acoperită cu vegetație.

— Da, există un uscat — insula Bennett — observă Senk. Din documentul lăsat de Toll am aflat că pe această insulă își petrec vara două specii de eideri, o specie de șnepi, lugaciul, cinci specii de pescăruși...

— Nici gîștele și nici rațele nu sînt menționate ! zise, rîzînd, tînărul. Or ele formează majoritatea păsărilor călătoare. Acest lucru își are tîlcul lui ! Dar v-ați concentrat oare atenția asupra cuvintelor din același document, care spun că Toll a văzut un vultur zburînd de la sud spre nord, un șoim care venea din nord, în-

[1] Rîrkaipi — denumirea dată de ciucci capului Severnîi, astăzi denumit capul Schmidt. (Nota red. ruse.)

dreptîndu-se spre sud, şi gîşte care zburau în stoluri dinspre nord, adică se întorceau la sfîrşitul verii pe continent, venind de pe acest pămînt necunoscut ?

— E absolut adevărat ! confirmă academicianul.

— Şi Toll adaugă : din pricina ceţurilor, pămîntul de unde au venit aceste păsări nu putea fi văzut, după cum nu a putut fi zărită în timpul călătoriei anterioare pe mare Ţara lui Sannikov.

— Ce memorie bună aveţi ! se minună Senk.

— Am ascultat cu atenţie referatul, şi documentul lui Toll mi-a întărit convingerea despre existenţa Ţării lui Sannikov, şi anume, mai spre nord decît se presupunea. Aceasta m-a făcut să mă pronunţ atît de categoric. Cît priveşte insula Bennett, ea este, după cum aţi avut prilejul să auziţi, prea mică şi mai toată acoperită de gheţuri pentru a-şi putea găsi aci adăpost păsări multe. Toll a confirmat acest lucru : lugacii, şnepii, pescăruşii, două specii de eideri — iată toţi oaspeţii săi de vară.

— Dar pămîntul situat şi mai la nord, de pildă la 80° latitudine, trebuie să fie acoperit în şi mai mare măsură de gheţuri ; prin urmare nici el nu poate hrăni multe păsări.

— Încotro zboară atunci aceste păsări neroade ? zise, rîzînd, tînărul.

— Drept să vă spun, nici eu nu ştiu ! Poate că trec peste Polul Nord, spre Groenlanda, deşi este puţin probabil, răspunse Senk, dînd din umeri.

— Dar nu s-ar putea oare ca datorită unor condiţii prielnice speciale Ţării lui Sannikov, deşi aceasta este situată în extremul nord, în mijlocul gheţurilor Oceanului Polar, să se bucure totuşi de o climă mai caldă decît insulele Bennett şi Novosibirsk, situate mai la sud ?

— Nu te supăra, dar asta este pură fantezie ! obiectă academicianul cu o uşoară enervare. Pentru o asemenea presupunere nu există nici un temei, în afară de zborul păsărilor.

— Poate că acolo există un vulcan care încălzeşte solul ? nu vru să se dea bătut tînărul. Sau izvoare termale ?

— Fumul vulcanului ar fi fost de mult observat, chiar de vînătorii şi navigatorii dumneavoastră. Nu uitaţi că şi Nansen a mers cu vasul său „Fram" în timpul cînd banchiza care bloca nava lui plutea în derivă în apropiere de locul unde se presupunea că ar exista această ţară misterioasă, dar nu a văzut nimic.

— Aţi auzit de ciudata dispariţie a onchilonilor, un popor care trăia în nord ? Alungaţi de ciucci, ei au plecat undeva de pe continent cu toate turmele lor şi nimeni nu a mai auzit de ei ; nu se ştie unde se află acum.

— Da, îmi amintesc ; Vranghel, Nordenscheld şi Meidel au culeş informaţii despre ei. Dar nu mă ocup cu etnografia...

În bibliotecă răsună puternic clopoţelul, întrerupînd cuvintele academicianului ; Senk se ridică.

— Trebuie să ascult referatul următor. Dar considerentele dumneavoastră mi-au stîrnit totuşi interesul ; trebuie să mai stăm de vorbă. Veniţi la mine acasă peste o săptămînă, pe seară. Iată adresa mea.

Senk scoase din portofel o carte de vizită şi, înmînînd-o interlocutorului său, adăugă :

— Mă voi documenta cu privire la aceşti onchiloni. Şi voi sonda terenul la Academie asupra posibilităţilor unei noi expediţii pentru căutarea lui Toll, deşi tare mă îndoiesc de succes. În orice caz, vă aştept.

POPORUL DISPĂRUT

Senk era un burlac bătrîn, care călătorise mult în tinereţe ; făcuse cercetări la izvoarele Ieniseiului, căutînd fosile de mamut în tundră, în regiunea transbaicalică, pe Amur şi chiar în peninsula Sahalin, curînd după unirea acestui teritoriu îndepărtat cu Rusia ; el

a cercetat geologia şi flora lui. Întors în capitală, s-a dedicat cu totul studierii materialului adunat.

Trăia singuratic şi foarte modest, folosind o bună parte din salariul său de academician pentru a-i ajuta pe savanţii aflaţi la începutul carierii, cît şi pentru a finanţa expediţiile în regiunile polare şi Siberia, care îl interesau în mod deosebit. Cheltuise o sumă însemnată de bani pentru expediţia lui Toll, pe care îl preţuia ca cercetător, precum şi pentru expediţia care a plecat pe urmele acestuia.

După ce se întoarse de la şedinţa solemnă, Senk începu să cerceteze materiale cu privire la misteriosul popor al onchilonilor.

Cu cîteva secole în urmă, ei populau întreaga peninsulă Ciukotka, dar apoi au fost alungaţi de ciucci spre ţărmul Oceanului Îngheţat. Ca înfăţişare, port, limbă şi mod de trai, ei se deosebeau mult de ciucci, fiind înrudiţi mai îndeaproape cu aleutinii de pe insula Cadillak.

În timpul călătoriei sale cu corabia „Vega" de-a lungul litoralului Siberiei de nord, în regiunea capului Irkaipi [1], Schelag şi Iakan, Nordenscheld a descoperit foarte multe locuinţe părăsite ale onchilonilor ; erau un fel de bordeie îngropate pînă la jumătate în pămînt, cu un acoperiş făcut din coaste de balenă, învelite cu pămînt. Cînd s-au făcut săpături au fost găsite diferite unelte din piatră şi os, topoare, cuţite, vîrfuri de lance şi de săgeţi, unelte de răzuit, adesea chiar cu mînere de os sau de lemn, păstrate de-a lungul veacurilor datorită solului îngheţat, împreună cu curelele cu ajutorul cărora erau fixate vîrfurile şi topoarele. Onchilonii nu cunoşteau fierul sau alte metale, fiind oameni ai epocii de piatră, în deplinul înţeles al cuvîntului.

Potrivit relatărilor ciuccilor, culese de Vranghel, cauza plecării onchilonilor de pe ţărmurile Oceanului

[1] Pe harta lui Nordenscheld, Irkaipi corespunde capului Rîrkaipi sau capului Severnîi de pe hărţile ruse. (Nota red. ruse.)

Înghețat a fost o bătălie sîngeroasă pricinuită de ura și dorul de răzbunare dintre conducătorul lor, Krepoi, și șeful ciuccilor, crescători de reni. Spre a scăpa de urmărirea acestora, Krepoi împreună cu cei ce mai rămăseseră din tribul său s-au întărit mai întîi pe stîncile capului Severnîi, apoi s-au strămutat pe insula Șalaurov și, pînă la urmă, au plecat cu 15 bărci mari spre pămîntul ai cărui munți se văd departe în Oceanul Înghețat, dinspre capul Iakan (adică pe insula Vranghel).

— Știrile sînt contradictorii și destul de sărace, își zise Senk, închizînd ultima carte. În orice caz este interesant de știut unde a dispărut acest mic popor.

În zilele următoare Senk, conform făgăduielii „de a sonda terenul la Academie", a vorbit cu unii academicieni, cei mai interesați în studierea regiunilor polare, dar nu a putut obține sprijinul lor pentru planul noii expediții, în scopul căutării Țării lui Sannikov și a urmelor baronului Toll. Un savant cu renume, căruia să i se poată încredința noua explorare a regiunilor polare, nu exista, și ar fi fost o nesocotință să se dea bani unui om care nu avea altceva decît idei fanteziste ; în sfîrșit, era destul de greu să se facă demersuri în această privință.

În cele din urmă, Senk făcu socoteala propriilor sale mijloace financiare. Se hotărî să riște 1.000—2.000 de ruble pentru această chestiune, dar i se părea prea puțin.

— Ei și ce ? se gîndi el, echipamentul necesar îl vom obține gratuit de la diferite departamente, iar expediția nu trebuie să dureze mai mult de un an. Între timp vom descoperi pămîntul căutat, și atunci lucrurile pot lua cu totul altă întorsătură ; vom găsi fondurile necesare sau ne vom convinge că nu există o asemenea țară și ne vom potoli. . .

În ziua și la ora stabilită, tînărul își făcu apariția. Senk îl aștepta.

— Am citit tot ceea ce se știe despre onchiloni, — spuse el, — și socotesc că știrile sînt contradictorii. Fără îndoială că acest popor a existat și a luptat împotriva ciuccilor, a lăsat în urma lui așezări, unelte de piatră și de os. Dar unde a dispărut, nu se știe. Rămîne de presupus că onchilonii sau au pierit pe una din insule din pricina unor condiții cu totul neprielnice de trai și a lipsei vînatului, sau au rămas pe continent și au murit de mult, datorită vreunei molime.

— Dacă ar fi pierit pe insule s-ar fi găsit scheletele lor — obiectă interlocutorul. Oamenii nu dispar așa, fără urme, iar dacă ar fi murit pe continent, popoarele vecine — iakuții, tungușii, lamuții — i-ar fi pomenit în unele legende. Or asemenea legende nu există.

— Atunci unde sînt la urma urmelor ? exclamă Senk. Doar nu s-au înălțat la cer !

— Probabil că se află în Țara lui Sannikov, acolo unde zboară păsările călătoare, care le-au servit poate drept călăuze.

— Da, dacă oamenii ar putea să zboare, aș admite bucuros această ipoteză. Dar onchilonii nu puteau să zboare și trebuiau să ajungă la acest pămînt fie pe apă, fie pe gheață.

— N-au plutit pe apă, deoarece au luat cu ei turmele, or acestea constituie o încărcătură prea grea și prea neastîmpărată pentru bărcile lor.

— Pe gheață însă n-au putut străbate. După toate informațiile pe care le deținem, Oceanul Înghețat nu îngheață complet ; la o oarecare distanță de țărm rămîne totdeauna o fîșie mai îngustă sau mai lată de apă neînghețată. Tocmai de aceea niciunul dintre ciucci — și ciuccii sînt destul de îndrăzneți — nu a pus piciorul pe insula Vranghel, și nici un vînător — or nici ei nu sînt niște fricoși ! — nu a ajuns pe insula Bennett.

De altfel și pieirea baronului Toll dovedește că nu se poate trece pe gheață.

— Spusele dumneavoastră sînt pline de adevăr, răspunse calm tînărul academicianului, care se înfierbîntase în toiul discuției. Nu uitați însă că nu totdeauna clima este aceeași. Perioadele reci alternează cu perioadele calde în funcție de petele solare...

— Firește că țin seamă de acest lucru, zise Senk.

— Știm că onchilonii s-au strămutat pe arhipelagul Novosibirsk, unde au fost găsite bordeiele și alte urme ale așezării lor.

— Bun, de acord!

— Ei au socotit că locul acesta nu este prielnic unei așezări temeinice, căci păsările și animalele sînt puține la număr și că în urma vînătoarei ele se vor rări an de an. Spectrul foametei nu putea să nu-i mîne mai departe, iar păsările care zburau în stoluri mari spre nord le-au arătat că acolo trebuie să existe un pămînt mult mai bogat în vînat. Să presupunem că tocmai atunci era o perioadă rece, că au fost cîteva ierni foarte aspre și că marea a înghețat. La începutul primăverii, cînd zilele au devenit mai lungi, onchilonii au reușit să ajungă în Țara lui Sannikov.

— Și acolo au pierit de frig și de foame, deoarece nu se poate admite ca la 80° latitudine să existe un teritoriu prielnic vieții omului. Gîștele, rațele își pot găsi hrana în tundra care se dezgheață, dar omul...

— Omul vînează aceste păsări, vînează morse, foce, urși albi, pescuiește și trăiește în Groenlanda și pe insulele din nordul Americii, în arhipelagul Spitzberg și în Novaia Zemlia, trăiește și îndrăgește chiar aceste regiuni polare, tînjind după ele, dacă ajunge cumva mai la sud.

— Văd că sînteți pe deplin convins de existența Țării lui Sannikov și a onchilonilor în această țară.

— De primul lucru sînt convins, pe al doilea îl consider drept singura explicație posibilă a dispariției lor.

— Din păcate, Academia nu împărtășește această părere. M-am informat. Colegii mei sînt încredințați că această țară nu există și că Toll a pierit.

— Foarte trist dacă lucrurile stau aşa, pentru că singurul loc unde ar fi putut să se salveze Toll este Ţara lui Sannikov. Nu afirm că se află acolo, dar lucrul este cu putinţă şi numai acolo trebuie căutate urmele sale.

— Chiar dacă bani s-ar găsi, după toate cîte s-au întreprins pînă acum, e greu de presupus că se vor mai ivi amatori care să pornească în căutarea acestui pămînt şi a lui Toll.

— Eu aş pleca cu dragă inimă şi aş găsi şi însoţitori de nădejde printre deportaţii din regiunea lakutsk şi printre vînătorii de pe ţărmul nordic.

— Cum aţi organiza expediţia, dacă s-ar găsi bani?

— Am în vedere doi deportaţi, care trăiesc şi ei în satul Kazacie. Am discutat adesea cu ei proiectul unei asemenea expediţii, firește, pur teoretic, deoarece nu avem alţi bani afară de mizerabila subvenţie pe care guvernul ţarist o plăteşte destul de neregulat deportaţilor săi. Trăim ca şi băştinaşii — din vînătoare şi pescuit. Cei doi tovarăşi ai mei sînt oameni tineri, pe care deportarea nu i-a frînt ; munca ne susţine şi ne-am călit. Pe lîngă aceasta aş mai lua doi vînători, care au fost în repetate rînduri pe insulele Novosibirsk, au cîini şi echipament şi se pricep la organizarea expediţiilor pe gheaţă.

— Aveţi dreptate, nu ne putem lipsi de ei. Şi pe urmă ?

— La începutul primăverii am merge pe gheaţă pînă la insula Kotelnîi, ne-am organiza acolo o bază şi un depozit şi am încerca de îndată, cît timp gheaţa este încă tare, să ne continuăm călătoria spre nord.

— Şi dacă marea nu va fi îngheţată, lucru aproape sigur ?

— Atunci ne vom folosi de două bărci uşoare, purtate pe tălpici. Cu ajutorul lor vom încerca să trecem fişia de apă neîngheţată. S-ar putea ca ea să nu fie prea lată, deoarece în apropierea pămîntului există totdeauna gheaţă. Ne vom continua drumul din nou pe sănii pînă la acest pămînt, îl vom cerceta, iar la sfîrşitul verii ne vom întoarce pe acelaşi drum.

— Dar atunci fîşia de mare neînghețată va fi foarte lată şi veţi pieri cu siguranţă pe bărcile voastre cu încărcătură grea. La sfîrşitul verii încep să fie foarte dese furtunile de zăpadă.

— Dacă nu vom putea trece pe apă, vom ierna în Ţara lui Sannikov şi ne vom înapoia la începutul primăverii.

— Dar ştiţi cîtă hrană le trebuie cîinilor pentru un an de zile ? Povara vă va copleşi...

— Îmi dau seama. Da' nu intenţionez s-o iau cu mine ; nădăjduiesc că vom găsi vînat din belşug în această ţară. În timpul verii vom pregăti rezerve pentru perioada de iarnă şi pentru înapoierea la bază.

— Dar să presupunem că nu veţi găsi nici un pămînt. Atunci ?

— În acest caz ne vom întoarce îndată la Kotelnîi, vom petrece acolo vara şi toamna, iar de îndată ce marea va îngheţa din nou, o vom porni spre continent. Pentru această eventualitate, care după părerea mea este puţin probabilă, ne trebuie un depozit la Kotelnîi, avînd în vedere posibilitatea unei vînători slabe în timpul verii.

— Aţi socotit cît v-ar putea costa o asemenea expediţie ?

— Cred că nu prea mult. Noi trei nu vrem să cîştigăm nimic, cerem să ni se asigure doar hrana. Cei doi vînători, firește, vor trebui plătiţi, dar ei sînt oameni modeşti. Principala cheltuială o vor necesita cîinii, hrana lor, puştile şi muniţiile, săniile, bărcile şi îmbrăcămintea. M-am şi interesat de preţuri la Kazacie şi cred că am putea-o scoate la capăt cu vrea 2000—2500 de ruble.

— Da, suma nu e prea mare !

— În Nord, săniile sînt cam şubrede, lemnul nu este destul de tare. Noi avem nevoie de sănii de cea mai bună calitate, pentru a nu pierde tot mereu vremea cu reparaţii. Cred că e mai bine să le comandăm aici şi să le ducem cu noi. La fel stau lucrurile cu puştile şi cu muniţia : aici sînt mult mai bune şi mai ieftine. Toate celelalte ni le vom procura acolo.

— Planul dumneavoastră îmi place, — zise Senk, — şi cred că voi putea face rost de 2500 ruble. Dar cu o condiţie : trebuie să aduceţi din Ţara lui Sannikov o colecţie de minerale şi un ierbar, iar dacă e cu putinţă, cîteva animale mici şi o descriere a florei, faunei şi climei. Fireşte că e necesară şi o descriere a onchilonilor, dacă îi veţi găsi acolo. Veţi putea face aceasta împreună cu tovarăşii dumneavoastră ?

— Sper că da. Desigur că nu sîntem nişte savanţi în toată puterea cuvîntului, dar avem o oarecare pregătire : unul dintre noi are noţiuni de geologie, altul, de botanică, iar eu mă interesez mai mult de animale şi oameni.

— Perfect ! Instrumentele pentru observaţiuni ştiinţifice — barometre, termometre, busole etc. — vi le voi procura eu de la Academie. Vă daţi seama că va fi foarte important să stabiliţi latitudinea şi longitudinea cîtorva puncte din această ţară, dacă o veţi descoperi, — zise, zîmbind, Senk, — şi să alcătuiţi cel puţin o hartă rudimentară a contururilor ei şi a drumului ce duce acolo.

— Se înţelege. Harta o pot face eu. Dar stabilirea longitudinii şi a latitudinii ? Aici nu ne pricepem.

— Ei, ăsta nu-i un lucru prea greu. În această privinţă veţi fi instruiţi la Observatorul fizic central ; vă voi da o recomandaţie către director. Pentru pregătire veţi avea nevoie de 2-3 săptămîni. Aveţi timp suficient ? Cînd intenţionaţi să plecaţi de aici ?

— Acum sîntem la sfîrşitul lui noiembrie. Va trebui să pornim peste o lună, pentru a ajunge la Kazacie la sfîrşitul lui februarie şi să plecăm spre insule pînă la jumătatea lui martie.

— De obicei, acolo se pleacă în aprilie.

— Este adevărat, dar noi trebuie să ajungem mai devreme, pentru ca la începutul lui aprilie să putem străbate marea, îndreptîndu-ne spre Ţara lui Sannikov cît timp gheaţa este încă tare.

— Dar veţi reuşi într-o lună să vă pregătiţi şi să vă procuraţi toate cele necesare ?

— Da, m-am şi informat la ateliere. Săniile vor fi gata în două săptămîni, iar celelalte cumpărături le voi

face în acest răstimp ; totodată voi putea frecventa şi Observatorul.

— Aşadar aici lucrurile se aranjează, dar la Kazacie veţi mai avea multă bătaie de cap.

— Dacă plecarea este lucru hotărît, voi telegrafia imediat din Olekminsk la poşta din Kazacie, pentru ca tovarăşii mei să înceapă pregătirile — să cumpere cîini, îmbrăcăminte şi hrană pentru cîini.

— Dar ei nu au banii necesari !

— Li se va da pe datorie pînă la sosirea mea ; la Kazacie sîntem bine cunoscuţi.

— Şi de cîţi bani aveţi nevoie acum pentru cumpărături şi pentru acontarea comenzilor ?

— Vreo 500 de ruble vor fi deocamdată de ajuns.

— Vă voi da această sumă din banii mei, iar peste 2-3 săptămîni voi procura şi restul banilor şi instrumentele.

Senk completă un cec pentru bancă şi scrise o recomandaţie către directorul Observatorului, apoi le înmînă tînărului, zicîndu-i :

— Veniţi la mine peste două săptămîni ca să-mi spuneţi cum se desfăşoară pregătirile.

— Îngăduiţi-mi să vă exprim admiraţia mea pentru faptul că aţi fost atît de expeditiv în rezolvarea acestei probleme ! exclamă tînărul, profund mişcat. În drum spre dumneavoastră mă îndoiam cu totul de posibilitatea de a-mi realiza visul. Şi aici toate s-au dovedit a fi atît de simple ! Încredinţaţi o sumă mare de bani unui om absolut necunoscut, crezîndu-l pe cuvînt !

— N-am pierdut încă încrederea în oameni, în ciuda părului meu alb, răspunse Senk cu bunătate. Am sprijinit pînă acum multe acţiuni ştiinţifice şi foarte rar s-a întîmplat să mă înşel. Pe lîngă aceasta ştiu să apreciez oamenii aproape de la prima vedere. Dar mi-aţi amintit într-adevăr că nu cunosc încă numele dumneavoastră şi nici al tovarăşilor care vă vor însoţi ; or, pentru scrisoarea deschisă, absolut necesară, către administraţia ţinutului, pe care vă voi procura-o, trebuie să le cunosc. Deci, numele dumneavoastră ? Scriu.

— Matvei Ivanovici Goriunov, fost student al Universităţii din Petersburg, deportat în regiunea Iakutsk.

Tovarășii mei — Semeon Petrovici Ordin și Pavel Nikolaevici Kosteakov, tot foști studenți, primul — la universitate, al doilea — la politehnică. Toți am fost deportați în 1899 pe cinci ani, pentru tulburări studențești.

— Ce ați făcut de ați fost deportați atît de departe, ca niște criminali periculoși ?

— Am fost președinți de adunări și de aceea am fost socotiți instigatori ; au vrut să ne trimită în armată — vă amintiți că exista o asemenea dispoziție — dar am refuzat să ne supunem. De aceea am fost expulzați în mijlocul urșilor albi.

— Mai aveți mult pînă la ispășirea pedepsei ?

— Eu mi-am executat pedeapsa și de aceea mi s-a îngăduit să plec acasă, în gubernia Vologda, unde urma să fiu supravegheat de poliție ; am venit în capitală, desigur, fără aprobare. Tovarășii mei vor scăpa peste un an.

— Văd că va mai trebui să fac demersuri la guvernator ca să vă aprobe plecarea în regiunea Iakutsk.

— Nu cred că vor refuza un asemenea lucru.

LA DRUM

Peste o lună, înarmat cu documente și cu bani, Goriunov pleca spre răsărit, ducînd cu el diferite instrumente și echipament, inclusiv trei sănii minunate și o barcă mare demontabilă, care putea fi lesne montată într-o jumătate de ceas, părțile sale îmbucîndu-se cu meșteșug. În ea încăpeau patru persoane, trei sănii cu încărcătura lor și zece cîini, ceea ce permitea membrilor expediției să treacă marea în două curse.

De la Irkutsk merseră cu sănii trase de cai, prin Kaciug, de-a lungul fluviului Lena, drum lung și plictisitor, prin coridorul nesfîrșit, plin cu zăpadă, al fluviului înghețat, de-a lungul malurilor sale înalte, adesea

stîncoase, pînă la Iakutsk, capitala jalnică a ţinutului în care trăiau deportaţii administrativi. Drumul continua mai departe prin regiunea cursului inferior al fluviului Aldan şi prin văgăunile sălbatice ale mohorîtului lanţ al munţilor Verhoiansk, apoi pe colinele şi prin cîmpiile întinsului bazin al fluviului Iana, pînă la gurile lui, unde se aciuase, la capătul lumii, îngropat în zăpadă pînă la acoperişurile caselor, satul Kazacie. De la Iakutsk lumina zilei era tot mai slabă, iar dincolo de lanţul muntos începea noaptea polară din timpul iernii; numai stelele, luna şi aurora boreală mai luminau drumul, dacă nu viscolea.

La sfîrşitul lui februarie, Goriunov ajunse cu încărcătura la Kazacie, unde tovarăşii săi pregătiseră totul pentru expediţie : 30 de cîini, hrana formată din peşte uscat (iukola) pentru cîini, provizii pentru oameni, îmbrăcăminte polară, schiuri. Doi vînători iscusiţi — iakutul Nikita Gorohov, frate cu unul din însoţitorii baronului Toll, dispărut fără urme, şi cazacul Kapiton Abramovici Nikiforov — s-au declarat dispuşi să participe la expediţie. Amîndoi fuseseră în repetate rînduri pe insulele Novosibirsk, ultima dată cu expediţia care căutase urmele lui Toll şi care parcursese întregul litoral. Amîndoi erau încredinţaţi de existenţa Ţării lui Sannikov şi spuneau că zăriseră acest pămînt în zilele senine, de pe înălţimile insulei Kotelnîi. Această ţară misterioasă îi atrăgea tot atît de mult ca şi pe cei trei tovarăşi ai noştri şi erau bucuroşi că vor avea fericirea să fie primii care să-l cerceteze.

Satul Kazacie se află pe un deal teşit, pe malul drept al fluviului Iana, ceva mai sus de locul unde începe delta lui, la 71° latitudine nordică şi la marginea dinspre miazănoapte a pădurii ; cele cîteva bordeie ale cazacilor şi case ale negustorilor, cele cîteva iurte ale iakuţilor şi bisericuţa sînt împrăştiate la întîmplare pe deal, fiind troienite de zăpadă aproape pînă la acoperiş. Iarna, numai fumul care iese din coşurile bordeielor şi snopii de scîntei care ţîşnesc din iurte, unde focul se face în ciuvaluri (vetre), precum şi clopotniţa acoperită de zăpadă indică existenţa unei aşezări omeneşti, a unei aşezări mărunte şi totuşi destul de însemnată pentru

întreaga parte de miazănoapte a ținutului Priansk. Spre nord, est și vest se așterne tundra nesfîrșită și netedă, ca în palmă — iarna — o întindere albă, acoperită de troiene împietrite de ger, formate și îndesate de furtunile cumplite care bîntuie pe aci. La sud se zărește o fîșie neagră de pădure rară, firavă, iar la orizont, în zilele senine, se zăresc piscurile rotunjite ale lanțului muntos Kular, care pare că desparte gura Ianei de restul lumii.

Toate pregătirile fură terminate în două săptămîni, și la jumătatea lunii martie, cînd ziua crește la unsprezece ceasuri, expediția porni la drum. Cele trei sănii ale călătorilor fură însoțite pînă la insulele Novosibirsk de alte cinci sănii cu caiurii (conducătorii) lor, care duceau rezerva de hrană pentru cîini, proviziile și diferite echipamente pentru oameni — toate destinate depozitului de pe insule și hranei tuturor, pe drumul pînă acolo.

Drumul ducea spre nord-est, de-a lungul unuia din brațele fluviului Iana, pe lîngă așezarea Ustiansk, părăsită de oameni din pricina deselor inundații. Acum această așezare dispăruse fără urme. Deoarece drumul era neted, ei ajunseră la gura fluviului în două zile. Cîmpia joasă se contopea ușor cu suprafața mării, la fel de albă și de netedă. Deasupra ei se înălțau, și în apropiere și în depărtare ca niște movile teșite, insulele, iar la dreapta se zăreau promontoriile țărmului continental, țărm care înaintează departe spre nord. Ei mergeau în această direcție traversînd golfurile și căutînd să înnopteze în apropierea țărmului cel puțin o dată la două zile, pentru a folosi drept combustibil trunchiurile de copaci aduse de Iana dinspre sud și aruncate pe țărm de valurile mării.

Astfel lăsară în urmă insula Iarok, capul Maniko cu o iurtă singuratică, golful larg Seleahsk, capul Turuktak, capul Vanea, capul Darîcean. De aici pînă la capul Ciurkin ei merseră de-a lungul țărmului, apoi străbătură golful Abeleahsk și poposiră la campamentul Gorohov, în partea de sud a nesfîrșitului cap Sveatoi Nos, cu care se termină continentul.

Tot drumul, de aproximativ 200 km, de la gurile fluviului, dură patru zile, deoarece mergeau fără grabă, pentru a nu obosi cîinii chiar de la început. Banchizele (adică blocurile de gheaţă, ridicate în sus ca niște stînci sau grămădite unul peste altul din pricina presiunii întinderii îngheţate care constituie principala dificultate a drumului pe mare) din acest golf, care se întinde între delta fluviului Lena şi capul Sveatoi Nos, nu erau mari şi nici lungi, astfel că puteau fi ocolite ; vremea era mohorîtă dar liniştită.

Campamentul Gorohov era format din două colibe făcute din lemnul aruncat de ape pe ţărm, desigur fără ferestre şi fără sobe, dar cu o vatră mare şi primitiv înjghebată, care încălzea numai cît timp ardea focul. Acolo trăiau vînători care primăvara şi toamna vînau foce sau morse ori reni sălbatici şi urşi albi.

În ziua sosirii în acest campament, spre seară, cerul se înseninâ, şi cei trei călători se grăbiră să urce pe culmile teşite ale capului Sveatoi Nos, care închid vederea spre largul mării ; în rîpile litoralului se poate vedea că ele sînt niște stînci negre de bazalt, erupte cîndva aici din pămînt, asemenea unui şuvoi de foc. Căţărîndu-se de pe un bloc pe altul, ei ajunseră pe suprafaţa netedă a capului. În faţă, ca o cîmpie acoperită de zăpadă, se aşternea marea îngheţată, pe care se zăreau ici-colo marginile zimţate ale banchizelor troienite de omăt.

Dincolo de această cîmpie, la nord, abia se zărea la orizont insula Balşoi Leahovski — o movilă netedă cu patru vîrfuri ; pe alocuri, niște pete negre pe fondul alb indicau existenţa unor stînci şi a unor rîpe. Aceasta este cea mai apropiată dintre insulele arhipelagului Novosibirsk şi este vestită prin abundenţa de colţi de mamut, din care cauză este vizitată des de vînători. Pînă la ea sînt, în linie dreaptă, 60—70 kilometri. Drumul exploratorilor noştri trecea pe lîngă această insulă.

Soarele asfinţi. De pe întinderea de gheaţă suflă un vînt rece şi exploratorii se grăbiră să coboare în campament cît mai era lumină ; în bordeiul în care poposiseră vatra fusese încinsă, ceainicul atîrnat deasupra focului şi cazanul cu mîncare fierbeau. Pe o

ladă cu provizii, care ţinea loc de masă, erau aşezate farfuriile ; lăzile mai mici serveau drept scaune. Aşezaţi lîngă vatră şi cu lulele între dinţi, Gorohov şi Nikiforov aşteptau cu nerăbdare întoarcerea tovarăşilor pentru a începe cina. Ei reuşiseră să pregătească toate cele trebuincioase, să deshame cîinii, să întindă sacii de dormit. În bordeiul învecinat se auzeau glasuri şi rîsete — acolo se instalaseră caiurii celor cinci sănii care însoţeau expediţia pînă la insule.

În dimineaţa următoare, cînd soarele răsări, caravana, formată din opt sănii la care erau înhămaţi cîte opt-zece cîini, părăsi continentul şi, ocolind stîncile capului Sveatoi Nos, o luă pe mare spre nord. Pe drumul neted, deşi brăzdat de troiene de zăpadă, cîinii mergeau repede, astfel că oamenii pe schiuri abia reuşeau să se ţină după ei. Dar în locurile unde drumul era barat de blocuri de gheaţă mergeau mult mai încet, deoarece, după ce se alegea punctul cel mai jos pentru trecerea săniilor, fiecare din ele trebuia trasă separat ; oamenii ajutau cîinii, unii împingeau sania din spate, alţii o îndreptau de o parte şi de alta şi o sprijineau cu beţele schiurilor. Dacă printre grămezile de gheţuri nu exista un loc potrivit pentru trecere, oamenii trebuiau să folosească topoarele, pe care toţi le purtau la cingătoare ; sub loviturile topoarelor, gheaţa, întărită de gerurile ce ajung iarna pînă la 30—40°, sărea în ţăndări, care făceau un zgomot asemănător sticlei sparte. În timpul acesta, cîinii de la toate săniile, profitînd de oprire, se culcau ca la comandă să se odihnească pe zăpadă, ştiind prea bine că loviturile de topor prevestesc un sfert de ceas de muncă încordată.

Înaintau aşa, cînd mai repede, cînd mai încet, cu o viteză medie de aproximativ şapte kilometri pe oră ; spre amiază ei parcurseseră jumătate din distanţa care-i despărţea de insulă. Fără să deshame cîinii, poposiră pentru masa de dimineaţă, care era formată din carne rece, pesmeţi şi ceai fierbinte. De altfel, pentru a face ceaiul, ei nu aprinseseră focul. Goriunov adusese din capitală termosuri, pentru ca să nu piardă timpul la popasurile de peste zi cu facerea focului şi cu fierberea apei. Aceste sticle minunate stîrneau de fiecare

dată admirația caiurilor, care beau ceaiul fierbinte fără a mai fi pus la foc, cu o deosebită plăcere, de parcă ar fi fost o băutură sacră. Nu voiau nici în ruptul capului să creadă că nu e vorba de farmece cînd, pe un ger de —30°, dintr-o sticlă rece la pipăit, li se turna un ceai care le frigea buzele. În ziua plecării din Kazacie, cînd făcură primul popas pentru masă și caiurii se apucară să aprindă focul, Goriunov glumi, spunînd că el va fierbe mai repede ceaiul pe zăpadă decît ei pe foc. Cînd caiurii puseră ceainicul la foc, el scoase termosurile, le îngropă pe jumătate în zăpadă și după cinci minute începu să toarne ceaiul fierbinte iakuților înmărmuriți. Gorohov și Nikiforov, care fuseseră preveniți din vreme, se prăpădeau de rîs, auzind exclamațiile și urmărind fețele nedumerite ale caiurilor.

După dejun înaintară în aceeași ordine. Insula se contura în zare ca o masă uriașă, care acoperea orizontul spre nord, înălțîndu-se în pantă lină deasupra cîmpiei albe ; pe veșmîntul de zăpadă se desenau siluetele întunecate ale unor stînci și pete de culoare închisă pe țărmul abrupt. Către asfințit, biruind ultimul morman de ghețuri, cîinii porniră cu toată viteza, știind prea bine că dacă ajung pe pămînt se vor odihni și vor primi mîncare ; cînd văzură bordeiul, ca o pată neagră la poalele stîncilor, începură să latre și să alerge, de parcă ar fi fost turbați.

Dar la țărm trebuiră să-și domolească avîntul deoarece viscolele de toamnă ridicaseră la începutul înghețului mării un adevărat zid de ghețuri, peste care săniile trebuiau trecute iarăși una cîte una, înainte de a ajunge la așa-numitul Maloe Zimovie — o colibă construită de cunoscutul vînător Sannikov, care îl însoțise și îl călăuzise pe Hedenstrom, primul care a descris insula la începutul secolului al XIX-lea. Dar în această climă rece, coliba, veche de vreo sută de ani, nu suferise decît foarte puțin. Trunchiurile de copaci, îmbibate de sare marină, se înnegriseră întrucîtva și se acoperiseră din loc în loc cu licheni, dar pe dinăuntru erau neatinși. Mulți vînători își găsiseră adăpost în această colibă, în drumul lor către insulă sau la întoarcere, și toți avuseseră grijă să lase intacte ușile prinse în balamale de

piele, şi acoperişul, care din cînd în cînd trebuia presărat cu pămînt. Lîngă colibă era chiar pregătită o stivă de lemne pentru foc, care prindeau foarte bine, întrucît nu mai trebuiau căutate de-a lungul ţărmului şi dezgropate din zăpadă.

După scurt timp, focul de lîngă campament începu să ardă cu vîlvătăi, şi reflexele roşietice luminară zidul înalt de gheaţă care se întindea pînă hăt, departe...

CIMITIRUL MAMUŢILOR

Insula Balşoi Leahovski sau Blijnii avea o constituţie geologică interesantă. Cele patru culmi teşite, dar stîncoase, sau mai bine zis grupuri de culmi, sînt de granit, iar restul insulei este format din depozite cuaternare moi. De aceea, numeroasele izvoare şi pîrîiaşe, care curg de pe culmi şi pătrund adînc în aceste straturi moi, au împărţit insula într-o sumedenie de dealuri şi dîmburi, aproape cu totul lipsite de vegetaţie. În cursul scurtei veri, solul insulei se prezintă ca o tundră argiloasă, acoperită de muşchi, presărată pe alocuri cu troiene de zăpadă în rîpile mai adînci şi în văile de pe costişele îndreptate spre nord.

Din strate de roci moi asemănătoare, sînt alcătuite şi ţărmurile insulei bătute de valuri ; de aceea, ţărmurile sînt abrupte sau chiar povîrnite, brăzdate de văile rîuleţelor şi pîraielor. Aceste strate sînt împietrite de gheţuri veşnice, care vara se topesc doar la suprafaţă. Masele topite sau alunecă singure în mare, sau se prăbuşesc spălate pe dedesubt de valuri ; în felul acesta, marea distruge treptat insula. Şi dacă nu ar exista gheţurile veşnice, care împiedică acest proces de eroziune, insula ar fi fost de mult distrusă, afară doar de sîmburele ei de granit.

În stratele de roci se află o sumedenie de colți de mamuți, iar pe alocuri, chiar cadavre întregi ale acestor animale și ale acelora care au trăit pe timpul lor — rinocerul păros, boul primitiv, renul canadian, cai și multe altele — cadavre care datorită ghețurilor veșnice au rămas neatinse, cu lîna, cu coarnele și cu măruntaiele lor. Dar din cauza topirii acestor ghețuri, în ultima vară, pînă la o oarecare adîncime, izvoarele și pîrîiașele scot la suprafață cadavre, diferite oase, colți, și le duc spre gurile lor, la țărmul mării. De asemenea, ici-colo, pe rîpile de pe țărm, atunci cînd ele se dezgheață puțin, precum și din pricina eroziunii, se observă cadavre sau oase de animale, care în cele din urmă ajung și ele în marea ce le îngroapă pentru a doua oară sub mîlul ei. Numai că aceste cadavre sînt adeseori distruse de păsări sau de animale de pradă, care nu se dau în lături să mănînce o carne care a stat înghețată zeci de mii de ani.

Această structură caracteristică insulei Balșoi Leahovski atrage în primăvara fiecărui an vînători de pe continent ; ei vin aci pentru a aduna în „laide", adică pe litoralul neted al mării, la gurile și în văile pîraielor, colți de mamuți, ieșiți la iveală în cursul anului din solul înghețat ; colții se găseau împlîntați în pămîntul dezghețat sau erau aduși pe țărm, de apă. Foarte bine conservați în solul înghețat, colții au o valoare tot atît de mare ca și fildeșul — colții elefanților care trăiesc în vremurile noastre. Acești colți sînt cumpărați de la vînători de către negustorii localnici sau de cei sosiți din alte ținuturi, sînt duși la tîrgul din Iakutsk și trimiși apoi mai departe în Siberia sau în Rusia și sînt folosiți la confecționarea diferitelor obiecte — piepteni, butoni, casete, mingi de biliard etc.

Celelalte oase de animale-fosile nu au nici o valoare pentru vînători. Ele prezintă interes numai pentru știință, care reconstituie pe baza lor fauna din timpurile străvechi. Numai cadavrele care din timp în timp apăreau la suprafață pe ici, pe colo, atrăgeau atenția, dar în majoritatea cazurilor ele dispăreau fără urmă, deoarece vînătorii nu cunoșteau importanța lor

și nu știau nici să le măsoare sau să le descrie, nici să le păstreze spre a nu se descompune.

Goriunov și cei doi tovarăși ai săi mai fuseseră o dată pe insulă împreună cu niște vînători pentru a aduna colți ; atunci ei au manifestat un deosebit interes față de faptul ciudat că tocmai aci existau atît de mulți colți. Dar ei nu au știut să explice acest fenomen și, firește, la Kazacie n-au găsit materialul documentar cu privire la această chestiune.

Acum, Goriunov nu scăpase prilejul să studieze în capitală literatura respectivă și luase cu el cărți. De aceea, călătorii hotărîseră să se oprească o zi pe insulă, pentru a cerceta cu mai multă atenție rîpile de pe litoral și pentru a lăsa în același timp oamenii și cîinii să se odihnească.

A doua zi dimineața, toți trei, însoțiți de Gorohov, porniră de-a lungul litoralului. Acțiunea destructivă de vară a soarelui și a mării nu începuse încă, deși soarele, ale cărui raze cădeau piezîș pe malurile abrupte, se și făcuse simțit. Aceste maluri abrupte atingeau 20—25 de metri înălțime ; la marginea lor de sus atîrnau ca niște ghirlande uriașe, mai lungi sau mai scurte, mase de zăpadă înghețată, asemănătoare acelora care atîrnă adesea la streșinile caselor după o viforniță puternică. Dar numai aici, unde furtunile de iarnă sînt atît de dese și de cumplite, aceste ghirlande ating o lungime de 4 pînă la 6 metri și o lățime de 20—40 metri, cu o grosime de 1—2 metri. Sub aceste zăpezi aduse de vînt începea peretele vertical al rîpei, avînd în partea de sus fie gheață, fie aluviuni nisipo-argiloase. În surpări, gheața forma mase compacte de lățimi diferite, care păreau niște ziduri uriașe de gheață, ce se pierdeau în interiorul insulei. Spațiile dintre aceste ziduri erau umplute cu aluviuni, formate din strate subțiri de argilă, care alternau cu nisip fin și gheață. La marginea de sus a prăpastiei, acolo unde o ghirlandă se desprinsese, se putea observa că și gheața, și aluviunile erau acoperite cu un strat de nisip, de argilă sau de turbă, care se termina la suprafața pămîntului printr-un strat de pămînt negru de tundră acoperit încă cu zăpadă.

Partea de jos a porțiunii surpate era mai toată acoperită de un povîrniș format de zăpadă întărită, care se îngrămădise la adăpostul țărmului, în timpul iernii. Pe acest povîrniș, care atingea 8—10 metri înălțime, puteai să te urci pînă la peretele surpat și să te încredințezi că atît masele de gheață, cît și stratul de aluviuni dintre ele erau situate pe gheața compactă care forma astfel baza insulei, ce se înalța deasupra nivelului mării cu vreo 12—15 metri.

Cercetarea țărmului arătă călătorilor că oasele animalelor nu se aflau în masele de gheață, ci în stratele de aluviuni dintre ele. Acest lucru îl confirmă și Gorohov, care fusese de multe ori pe insulă și văzuse uneori chiar cadavre ; acestea se aflau tot în aluviuni.

Făcînd vreo zece kilometri de-a lungul țărmului și încredințîndu-se că structura lui este pretutindeni aceeași, călătorii se înapoiară spre prînz în Maloe Zimovie, luînd cîteva oase găsite, printre care craniul unui rinocer și colțul unui mamut. În părțile înghețate ale peretelui ei izbutiră să observe de asemeni începutul acțiunii distructive a soarelui ; niște adîncituri săpate în gheață de razele sale calde, împodobite cu țurțuri de gheață, asemenea stalactitelor din peșterile calcaroase.

La masă, Goriunov povesti tovarășilor săi cum a explicat Toll formarea acestei insule ciudate și cauzele existenței aci a atîtor cadavre de animale dispărute. După părerea acestui savant ghețurile insulei, păstrate pînă în perioada marii glaciațiuni, sînt rămășițele unui mare ghețar. Suprafața ghețarului, care s-a micșorat după terminarea acestei perioade, a fost săpată de pîrîiașele care s-au format datorită dezghețării apelor și care se scurgeau din părțile mai înalte ale insulei ; în aceste cavități și hîrtoape, apa a depus mîl și nisip. Rămășițele plantelor găsite în aceste aluviuni arată că pe vremea aceea vegetația era aici mult mai bogată decît cea de astăzi. care este formată din mușchi, licheni și plante pitice cu flori ; înainte, aici creșteau crînguri întregi de arini, care atingeau o înălțime de patru pînă la șase metri, apoi sălcii și numeroase

plante ierboase, în pofida vecinătății maselor de gheață. Se vede că clima perioadei postglaciare era mai blîndă decît cea de astăzi, deoarece asemenea plante se întîlnesc acum pe continent numai cu cîteva grade latitudine mai la sud. Rămășițele de hrană găsite în pîntecele și în dinții cadavrelor de mamut arată că ei se hrăneau cu aceste plante, iar poziția cadavrelor în stratele de aluviuni între masele de gheață dovedește că mamutul a trăit și a murit aici.

De ce însă insula Balșoi Leahovski a devenit adăpostul preferat al diferitelor mamifere în perioada postglaciară ?

Explicația ar putea fi faptul că la începutul perioadei cuaternare uscatul Siberiei se întindea mult mai departe spre nord decît acum și că insulele Novosibirsk făceau parte din acest uscat. La sfîrșitul ultimei perioade glaciare, cînd în Siberia mai existau mamuți, rinoceri cu blană groasă, tauri primitivi și cînd omul primitiv apăruse de acum, această margine nordică a Siberiei a început să crape, iar diferitele ei părți s-au scufundat și au fost inundate de apa mării. Părțile mai înalte s-au eliberat treptat de gheață și s-au acoperit cu vegetație. Clima era pe atunci mai blîndă decît astăzi, dacă judecăm după rămășițele florei găsite în depozite, împreună cu oasele. Firește că animalele s-au salvat de apa ce înainta, fugind în părțile mai înalte ale uscatului. O asemenea parte a fost insula Balșoi Leahovski de astăzi, ca și celelalte insule din arhipelagul Novosibirsk, și aici s-au adunat foarte multe animale, pe care instinctul le-a mînat spre miazăzi tocmai pentru că aceasta este insula cea mai de sud a arhipelagului. Dar ea era de acum despărțită de continent printr-un golf larg, adică se transformase în insulă, și animalele de uscat care au ajuns aici nu au izbutit să meargă mai departe. Aceste animale s-au adunat în număr atît de mare aici, încît insula nu a mai putut să le ofere hrană tuturor, devenind astfel cimitirul lor.

Despre numărul mamuților care au trăit aici ne putem face o idee după colții acestor animale, adunați de vînători și aduși de ei în trecut la tîrgul din

Iakutsk. Din statisticile făcute, reiese că se aduceau anual între o mie şi o mie patru sute de puduri, în medie o mie două sute de puduri de colţi. O pereche de colţi de mamut mare cîntăreşte 80 kg, adică 5 puduri. Prin urmare, la tîrg se aduceau anual colţii a 240 mamuţi. Cei mai mulţi dintre colţi au fost adunaţi pe insula Balşoi Leahovski, unde fluxul mării spăla peretele descris mai sus şi scotea din gheaţă aluviunile cu colţi prinşi în depunerile acestui zid ; colţii ajungeau astfel în mare cantitate pe litoral. De aici le adunau vînătorii, deoarece acest lucru era mult mai uşor decît să-i dezgroape din aluviunile îngheţate ale peretelui de gheaţă.

Aşadar, cîndva, la sfîrşitul ultimei perioade glaciare, cînd această parte a uscatului vechi se şi transformase într-o insulă despărţită de continent printr-un golf larg, aici rătăceau multe sute de mamuţi, care piereau încetul cu încetul de foame. Unii nimereau în torentele noroioase, formate aici de pe urma topirii gheţii în timpul verii, alţii se afundau în solul mlăştinos al adînciturilor care îi atrăgeau prin iarba lor, iar alţii se prăbuşeau în spărturile gheţarului, deasupra căruia se refugiaseră pentru a scăpa de supărătorii ţînţari, de strechi şi de tăuni, iar cadavrele lor au fost acoperite apoi de nisip şi nămol. Numai aceste cadavre s-au putut păstra în îngheţul veşnic care a început după terminarea glaciaţiunii, în vreme ce cadavrele rămase neacoperite de zăpadă la suprafaţa pămîntului au fost devorate de animalele şi păsările de pradă, rămînînd numai colţii mai rezistenţi şi scheletele, care şi ele au dispărut cu timpul. Iată de ce această insulă a devenit locul principal unde s-au păstrat oasele de mamut, care atrăgeau pe vînătorii de pe întregul litoral nordic.

— Trebuie să subliniez, — adăugă Goriunov, după ce-şi termină explicaţiile, — că nu toţi savanţii împărtăşesc concepţia lui Toll asupra originii gheţii-fosile din insula Balşoi Leahovski. De pildă, Bunge, care a studiat-o concomitent cu Toll, socoteşte că această gheaţă nu reprezintă rămăşiţele unui vechi gheţar, ci este o formaţiune mai tîrzie şi că o asemenea gheaţă

ia naştere şi astăzi în întreaga Siberie de nord, prin îngheţarea apei care cade primăvara în crăpăturile adînci ale solului îngheţat, crăpături formate toamna din cauza gerurilor şi umplute iarna cu zăpadă. Prin urmare, această gheaţă-fosilă este mult mai recentă, în comparaţie cu perioada în care au trăit mamuţii.

— Cum de au ajuns atunci animalele în gheaţă dacă ea este mult mai recentă? întrebă Kosteakov.

— Tocmai asta-i: cadavrele acestea nu se găsesc în gheaţă, ci în solul tundrei, aflat între masele de gheaţă. Acest lucru l-a observat şi l-a subliniat Toll.

— Prin urmare, ei s-au plimbat şi au pierit, împotmolindu-se în tundra mlăştinoasă? Oare această tundră era atît de mlăştinoasă pe cînd trăiau ei? Am auzit că aici creşteau copaci destul de înalţi şi iarbă grasă — observă Ordin.

— După părerea lui Bunge cam aşa au stat lucrurile, răspunse Goriunov. Dar eu înclin să dau crezare mai curînd ipotezei lui Toll, şi iată de ce. Am văzut astăzi în porţiunile surpate că nu gheaţa formează diferiţii pereţi în solul tundrei, ci, dimpotrivă — acest sol umple adîncurile şi întinderile dintre gheţuri.

— Dar există oare dovezi ale glaciaţiunii nordului Siberiei în afară de insula Leahovski? întrebă Ordin.

— Tocmai aici e miezul chestiunii. Asemenea dovezi există. Toll a găsit morene vechi, adică argilă şi nisip amestecate cu bolovani, rămase de pe urma retragerii gheţarilor, pe peninsula Taimîr, de-a lungul rîului Anabar, pe Kotelnîi şi pe insulele Novosibirsk. Middendorf a văzut aşa-numitele blocuri eratice, adică pietrele aduse de departe de gheaţă şi rămase după topirea ei pe întreaga tundră Taimîr [1].

— Am citit odată că există şi alte căi de formare a gheţii-fosile, observă Ordin. Adesea în tundră micile lacuri îngheaţă pînă la fund, şi dacă primăvara gheaţa este acoperită de nămolul care o fereşte de dez-

[1] Potrivit noilor date, întregul nord al Siberiei pînă la 60—62° latitudine nordică a suferit o glaciaţiune foarte puternică. (Nota red. ruse.)

gheţ, ea devine fosilă. Marile troiene de zăpadă, situate undeva pe costişa unui deal, sub povîrnişul malului unei ape sau într-o rîpă, pot fi de asemeni acoperite întîmplător de nisip şi nămol şi se pot transforma treptat în gheaţă, care poate să dăinuie pînă cînd întîmplător stratul ei protector este distrus.

— Aşa este ! zise Goriunov, şi vă mai pot expune încă un alt mod de formare. Este vorba de stratele de gheaţă care se depun pe ţărmurile apelor siberiene, strate atingînd uneori mari dimensiuni. Primăvara, ele pot fi acoperite de nămol şi nisip.

— În asemenea straturi de gheaţă-fosilă au fost găsite cadavre de animale care au trăit pe vremea mamutului. Trebuie să spun însă că problema gheţii-fosile are încă multe aspecte nelămurite, care se cer studiate. Pînă acum, nimeni nu s-a ocupat în mod special şi din toate punctele de vedere de această chestiune.

— Cred că şi problema condiţiilor de viaţă şi a dispariţiei mamutului şi a animalelor din vremea sa a fost de asemenea foarte puţin studiată şi cere o cercetare mai temeinică, observă Ordin. De pildă, de ce au umblat mamuţii pe gheţari sau pe stratele de gheaţă de deasupra rîurilor ?

— Asta e lesne de înţeles : au vrut să scape de ţînţari, de tăuni şi de alte insecte supărătoare, probabil foarte numeroase pe acea vreme. Şi astăzi, renii nordici fac vara la fel, refugiindu-se pe troienele de zăpadă rămase întregi, pe cîmpurile de gheaţă de la ţărmul mării ; după ce s-au săturat de muşchi, ei stau ceasuri întregi în acele locuri reci, dorm sau îşi rumegă hrana. Dar pe lîngă aceasta, în privinţa mamuţilor au mai rămas desigur multe lucruri nelămurite. Dispariţia lor se explică prin înrăutăţirea climei. Dar acest lucru nu s-a produs brusc, şi a durat secole de-a rîndul ; prin urmare, dispariţia a trebuit să fie precedată de degenerarea lor. Acest aspect nu a fost de loc studiat, trebuiesc adunate colecţii uriaşe de oase, pentru a-l examina temeinic.

— Ce-ar fi să ne ocupăm noi de aceste chestiuni ? zise Kosteakov.

— Ne vom întoarce după un an în Rusia, vom termina universitatea...

PRIN INSULELE NOVOSIBIRSK

În dimineaţa următoare, în zori, expediţia porni din nou la drum. Merseră vreo cinci kilometri spre vest, de-a lungul ţărmului sudic al insulei, şi putură să vadă prăpastii de gheaţă la fel ca şi cele din ajun. Apoi începu trecerea prin lunga peninsulă apuseană, care pătrundea adînc în mare şi se termina cu muntele stîncos Kighileah, una din cele patru culmi ale insulei. Cea mai bună explicaţie a poziţiei lui stranii în mijlocul mării o constituie dispariţia unei părţi a insulei care-l înconjura pe vremuri, cu excepţia unui istm lung şi îngust. Trebuiră să treacă prin locul unde începea acest istm, pentru a scurta drumul cu vreo treizeci de kilometri.

Lanţul muntos Kighileah a fost numit astfel din cauza marelui număr de stînci ca nişte stîlpi înalţi, cu forme fantastice, rezultate de pe urma dezagregării granitului. Imaginaţia vînătorilor vede în aceşti stîlpi oameni împietriţi (kighi—om, kighileah—omenesc) ; vînătorii au faţă de acest munte un respect superstiţios.

Ei au fost bunăoară foarte nemulţumiţi cînd Bunge a desprins cu ciocanul cîteva bucăţi de mineral din stîncă, spunînd că acest sacrilegiu va fi pedepsit. De asemenea, ei ziceau că nu este îngăduit să te urci pe culme, deoarece un călător atît de cutezător va fi îndată învăluit de o ceaţă deasă şi va pieri prăbuşindu-se în vreo prăpastie. Într-adevăr, aici ceţurile se formează foarte repede, astfel că prezicerea oamenilor super-

stiţioşi se poate împlini foarte uşor. Însoţitorii lui Bunge, care au reuşit să se urce pe culme, i-au adus ca jertfă muntelui monede de aramă şi argint.

Trecerea prin istm îi făcu pe călători să asude de-a binelea : la început trebuiră să tragă săniile pe povîrnişul abrupt al ţărmului, iar apoi, după cîţiva kilometri de drum pe un teren deluros, ei fură siliţi să coboare de cealaltă parte, pe un povîrniş tot atît de abrupt.

După ascensiune, caiurii, întorcîndu-se cu faţa spre Kighileah, i se închinară, rugîndu-se să aibă un drum norocos şi o vînătoare bogată. Deoarece muntele, care se înalţa cu stîlpii săi întunecaţi, acoperiţi pe alocuri de zăpadă, asemenea unei ruine uriaşe, se afla la o depărtare de aproape doisprezece kilometri de istm, caiurii nu putură să-i jertfească monede, mulţumindu-se să presare puţin tutun în direcţia muntelui. Pînă şi Gorohov, mai luminat la minte şi mai conştient decît cei din neamul lui, deşi nu luase parte la ceremonie, se uitase dojenitor la Nikoforov, cînd acesta spuse, zîmbind :

— Vai, cît tutun aţi risipit degeaba, superstiţioşilor !

După coborîre se îndreptară spre nord-est pe gheaţă, de-a lungul ţărmului de nord-vest al insulei, care pe hartă arată ca un triunghi neregulat, cu laturile lungi de aproximativ o sută kilometri şi cu vîrful îndreptat spre nord. Drumul nu era greu, căci cele mai multe banchize erau paralele cu ţărmul şi puteai merge pe gheaţa netedă dintre ele, traversînd numai rareori blocurile aflate de-a curmezişul. Caiurii zoreau cîinii, uitîndu-se adesea pe cer. De la plecarea din Kazacie timpul fusese liniştit şi blînd, dar acum vremea începea să se schimbe ; în acea zi, soarele lumina printr-o perdea de norişori diafani, iar dinspre nord-vest sufla din cînd în cînd vîntul. Trebuiau să se grăbească pentru ca furtuna să nu-i prindă într-un loc nepotrivit pentru înnoptare. Nu luaseră combustibil cu ei, nădăjduind că vor găsi undeva pe ţărm lemne. Pe o distanţă de vreo douăzeci kilometri de la istm, ţărmul avea acelaşi aspect,

cu povîrnişuri acoperite cu gheaţă. Într-un loc, Gorohov arătă călătorilor o adîncitură abia vizibilă a povîrnişului, pe unde se scursese cîndva întreaga apă a unui lac destul de mare, lacul Ceastnîi, care s-a unit cu marea. Acel lac era locul preferat al gîştelor sălbatice, care îşi petreceau perioada năpîrlirii din timpul verii pe insulă, şi de aceea pe atunci vînătorii veneau foarte des aci pentru a vîna aceste gîşte[1] cu sutele, omorîndu-le cu bîtele. După dispariţia lacului, gîştele şi-au găsit alte ţinuturi, iar vînătorii au pierdut astfel un vînat care le procura hrana lor şi cîinilor lor pe întreaga perioadă a vînatului.

Dincolo de rîuleţul Balşoe Zimovie, ţărmul insulei devenea mai neted, ridicîndu-se treptat, pe măsură ce pătrundeai în interior, unde se zărea încă din depărtare muntele din mijlocul ei — Haptagai. De la gura acestui rîuleţ ar fi trebuit să se depărteze mereu de ţărm, luînd-o de-a dreptul spre capătul de sud al insulei Malîi Leahovski, situată mai la nord, şi ale cărei contururi se şi zăreau în depărtare. Dar caiurii, privind orizontul spre vest, preferară să meargă mai departe de-a lungul ţărmului şi începură să mîne şi mai vîrtos cîinii.

— Vor să ajungă înainte de furtună la capul Vanea, explică Gorohov după ce schimbă cîteva cuvinte cu caiurii. Acolo ne putem mai bine adăposti de furtună şi există mult lemn plutitor.

După-amiază, de îndată ce trecură de gura rîului Bludnaia, vîntul de vest începu să bată mai cu putere, ridicînd de pe banchize o pulbere fină de nea, care se înălţa în aer asemenea unor nori transparenţi, învolburîndu-se pe întinderea de zăpadă. Soarele, aflat jos la orizont, abia se zărea printre aceşti nori de zăpadă.

Se făcu mai rece. În locurile netede cîinii alergau aproape în salturi, iar oamenii pe schiuri abia se puteau ţine după ei, odihnindu-se numai pe ban-

[1] În timpul năpîrlirii, gîştele îşi pierd penele şi nu pot zbura. (Nota red. ruse.)

chize, unde în schimb trebuiau să muncească cu mîinile, ajutînd la trasul săniilor.

Dar iată că în fața lor, în răstimpurile cînd vîntul se mai potolea și se mai lumina puțin, începea să se contureze profilul întunecat al capului Vanea. Trecură de gura rîului Tirskaia și dădură ocol capului care înainta mult în mare. Ajunseseră tocmai la timp ; spre vest, cerul căpătase o culoare plumburie rău prevestitoare și la unele răbufniri ale vîntului cu greu puteai să te ții pe picioare ; zăpada îi orbea, înțepîndu-le fața cu mii de ace fine ; ciinii alergau cu capul în jos și întors spre dreapta.

Ocoliră cu greu capul și îndată începură să respire mai ușor ; aici, la adăpostul lui, vîntul bătea mai slab. La cîțiva metri înălțime deasupra capului, cerul era de un alb lăptos din pricina norilor de zăpadă ; dar jos nu cădeau decît fulgi răzleți, smulși întîmplător din acest vîrtej.

Deși era încă devreme, nici prin gînd nu le putea trece să-și continue drumul — dincolo de cap începea vîrtejul alb al furtunii, în care trebuiau să se avînte ca să poată înainta. Golful adînc, care se întindea la răsărit de cap, dispărea și el în ceața deasă, căci capul oferea adăpost numai unei fîșii din imediata lui apropiere. Aci nu exista nici un adăpost și trebuiră să facă corturi la poalele povîrnișului, alegînd un locșor mai neted printre baidjarahi, adică printre grămezile de pămînt care lunecaseră vara de pe povîrnișuri. De altfel, caiurii aleseseră alt loc ; slujindu-se de topoare, ei începură să facă o grotă în muntele înalt de zăpadă care se afla în apropierea povîrnișului. Gorohov îi sfătui pe călători să urmeze pilda caiurilor, deoarece vîntul putea să se întoarcă spre nord și capul să înceteze de a mai fi un loc ferit, iar o grotă în zăpadă era totuși cel mai bun adăpost. Furtuna putea să țină 24 de ore sau chiar de două ori pe atîta.

Pentru săparea grotei în zăpada îndesată, pe care o scoteau în bucăți mari, nu era nevoie de mult timp ; bucățile de zăpadă erau depuse ca un perete la intrare,

apărînd-o în caz că vîntul şi-ar fi schimbat direcţia. Apoi începură să dezgroape lemne pentru foc din sloiurile de gheaţă şi din troienele de zăpadă de pe ţărm şi numai după aceea descărcară săniile şi se instalară în cele două adăposturi, care, deşi puţin încăpătoare, erau totuşi bune. Cîinii se culcaseră de mult, făcuţi colac, între baidjarahi, îndărătul sloiurilor de gheaţă şi al săniilor, odihnindu-se în aşteptarea mîncării. Focul nu fu aprins înăuntrul grotelor de zăpadă, ci afară, la adăpostul unui zid format din sloiuri de gheaţă, deoarece la căldura focului grotele ar fi început să se topească şi să-i stropească pe oameni cu picături de apă.

Furtuna a ţinut toată noaptea şi a încetat abia a doua zi la amiază.

Îndată ce vîntul începu să slăbească şi cerul să se lumineze puţin, începură şi ei să se pregătească de drum. De la capul Vanea o luară în direcţia nord-vest, pe la extremitatea insulei Malîi Leahovski, la o distanţă de vreo zece kilometri. Această insulă este mult mai mică decît Balşoe ; ea se întinde de la nord spre sud pe o distanţă de 40—50 kilometri şi nu are culmi înalte, fiind un platou scund, uşor unduit. O ocoliră pe la vest, mergînd de-a lungul ţărmului şi se opriră pentru înnoptat, fără a ajunge la extremitatea nordică. Aici s-ar fi putut adăposti de vreme rea numai după sloiurile de gheaţă, dar din fericire era linişte.

În ziua următoare trebuiau să parcurgă partea cea mai grea a drumului — marea distanţă dintre Malîi şi Kotelnîi, de aproape şaptezeci de kilometri. Greutatea consta în faptul că aici exista un curent marin cu direcţia est-vest şi toamna marea nu îngheaţă mult timp, iar după ce îngheaţă se întîmplă adesea ca în timpul furtunilor să se elibereze iarăşi de gheaţă. De aceea, întinderile de gheaţă sînt adesea mobile şi din această cauză se formează multe banchize.

Luînd cu ei lemne pentru cazul foarte probabil că ar fi trebuit să înnopteze pe mare, porniră spre nord-vest în direcţia capului Medvejîi, extremitatea sudică a insulei Kotelnîi. Aceasta se mărea la orizont ca o

masă plan-convexă, amintind forma unui cazan de tuci răsturnat, de unde i se şi trage numele ; deasupra acestui cazan se ridiçă punctul cel mai înalt al insulei, vîrful destul de scund al muntelui Molakatîn.

Primii douăzeci de kilometri de drum îi făcură cu destulă uşurinţă. Blocurile de gheaţă nu erau numeroase şi nici mari. Dar apoi, în zona curentului şi a spaţiilor neînghe̦ţate din timpul toamnei, începeau sloiurile, unul mai primejdios decît altul. Unele grămezi de sloiuri de gheaţă şi chiar unele sloiuri izolate atingeau douăzeci de metri înălţime. Trebuiră să-şi croiască drum cu topoarele şi să tragă săniile cu ajutorul funiilor (de piele împletite din curele), dînd astfel ajutor cîinilor istoviţi. Unele sloiuri le dădeau de furcă cîte o jumătate de ceas, iar uneori chiar un ceas întreg.

De aceea, pînă la asfinţitul soarelui, ei nu făcuseră decît jumătate din drum, ce-i drept partea cea mai grea, şi se opriră pentru înnoptat în faţa unui sloi mare, nemaiputîndu-l birui şi pe acesta. Aşezară corturile la adăpostul cîtorva sloiuri mari şi, după ce mîncară în grabă, adormiră frînţi de oboseală după o zi atît de grea.

Pe la miezul nopţii, Gorohov fu trezit de pîrîitul puternic al cortului, deasupra capului său.

— Oare a început din nou furtuna ? murmură el şi vru să se întoarcă pe partea cealaltă, cînd deodată cortul fu zgîlţîit atît de tare, încît avu impresia că se va prăbuşi.

„Nu-i a bună", se gîndi Gorohov şi, ieşind din sacul de dormit, se îndreptă spre intrare, dădu la o parte cu greu pînza de cort şi se uită afară. Fu izbit în faţă de un val de ger cumplit şi ochii i se umplură de zăpadă. Cortul foşnea şi se zguduia, de parcă ar fi vrut s-o ia din loc şi să zboare.

„N-am încotro ! Trebuie să-i trezesc pe toţi, ca să ne întărim — hotărî vînătorul — altfel va fi vai de noi".

El îşi trezi tovarăşii şi toţi cinci se tîrîră afară ca să înfigă mai bine ţăruşii de fier de care erau fixate corturile. Apoi tot tîrîş aduseră săniile încărcate, pu-

seră cîte una lîngă fiecare din cele trei laturi ale cortului și aruncînd în jurul cortului funii, le legară de sănii. Toate astea cereau mari eforturi ; vîntul îi trîntea la pămînt și le tăia răsuflarea, zăpada le lipea ochii ; era o beznă de nepătruns, nu puteau vedea nici la doi pași. Prin vuietul și șuieratul vîntului care răbufnea gemînd printre crăpăturile dintre sloiurile de gheață, se auzeau loviturile de topoare de la cortul caiurilor, aflat la o distanță de zece pași. Și ei se treziseră și începuseră să-și întărească așezarea.

După ce făcură tot ceea ce era cu putință, se culcară din nou, dar trecu mult timp pînă reușiră să se încălzească, căci erau sloi de gheață din cauza vîntului și a zăpezii, care le pătrunsese în mîneci și după guler. Cînd începu să se lumineze de ziuă, Goriunov, care se trezi primul, constată că furtuna de zăpadă nu încetase. Dar acum, cortul nu se mai mișca : foile sale troienite pe dinafară de zăpadă se bombaseră în interior, ca pîntecul unui animal uriaș, și amenințau să plesnească din pricina greutății. Trebui iarăși să iasă din cort și să curețe zăpada. Goriunov nu-și mai trezi tovarășii, ci luă o lopată și se apucă singur de treabă. Prin ceața albicioasă se zăreau sloiurile de gheață cele mai apropiate. Vîntul slăbise parcă, dar cădea o zăpadă deasă și moale.

Un țipăt înăbușit, urmat de niște gemete, îl făcu pe Goriunov să se întoarcă spre locul unde se afla cortul caiurilor ; dacă mai înainte el îl putea zări cu greu, acum dispăruse cu desăvîrșire. Presimțind ceva rău, Goriunov alergă spre cort, împiedicîndu-se aproape la fiecare pas de cîinii care se îngropaseră în zăpadă. Cînd ajunse acolo, constată că sub greutatea zăpezii căzuse cortul, și așa destul de vechi și de șubred, cedase, se rupsese și se prăbușise cu toată povara lui pe oamenii care dormeau. Sub păturile lor, striviți de mormanele de zăpadă, ei nu se puteau mișca de loc ; gemeau înăbușit, gata să se sufoce din lipsă de aer.

Goriunov se întoarse la cortul său, își trezi tovarășii, iar el, luîndu-și lopata, se îndreptă în fugă spre cortul caiurilor și începu să-i dezgroape din mormîntul de

zăpadă. Gorohov și Ordin, veniți de grabă, îl ajutară apoi să ridice foile cortului încărcate cu zăpadă și să-i elibereze pe oameni ; unul dintre ei, care-și pierduse cunoștința, trebuia readus în simțiri.

Pe cînd se trudeau să ducă la bun sfîrșit această treabă, se lumină de-a binelea și furtuna încetă ; fulgii de zăpadă cădeau mai rar, vîntul sufla numai din cînd în cînd, iar la răsărit se ivi soarele. Dezgropară cîinii, scoaseră săniile din zăpadă, puseră ceaiul la fiert și pe urmă porniră mai departe. Neaua proaspătă îngreuia înaintarea, deoarece umpluse gropile, și cîinii sau săniile se prăbușeau adesea în aceste gropi adînci. Doi oameni trebuiră s-o ia înainte cu schiurile pentru a bătători drumul.

În fața lor, la orizont, se contura cocoașa insulei Kotelnîi ; acum se deslușeau bine culmile teșite și rîpile țărmului, pe care se profilau negre stîncile în mijlocul învelișului de zăpadă. Mai spre dreapta, nu prea departe, se întindea insula Faddeevski, mai scundă, care abia se zărea la orizont.

La asfințitul soarelui, după ce biruise cîteva blocuri de gheață cu care avuseseră mult de furcă, ajunseră la capul Medvejîi, iar apoi făcură repede încă cinci kilometri pînă la coliba din sud-estul insulei. Acesta nu mai avea pereții de gheață ca țărmul insulei Leahovski, ci era format din roci tari, care sau se înălțau ca un perete deasupra gheții sau, troienite de zăpadă, coborau lin spre mare.

DE-A LUNGUL INSULEI KOTELNII

Cabina de pe țărm era pe jumătate distrusă. Vînătorii vin mai rar pe această insulă în care vînatul e sărac și la care e greu de ajuns. De aceea cabanele, care sînt refăcute numai cu prilejul cercetărilor științifice întreprinse pe insule, nu sînt îngrijite ani în șir ; prin aco-

perişurile lor pătrunde ploaia făcîndu-le să se prăbuşească, iar pereţii se năruie. Pentru o singură noapte nu merită să piardă timpul cu reparaţiile şi, cum vremea era bună, hotărîră să înnopteze pe gheaţă.

În zori, toţi fură treziţi de lătratul furios al cîinilor.

— Nu poate fi decît un urs ! exclamă Gorohov şi ieşi iute din cort cu arma în mînă, îmbrăcat numai pe jumătate ; ceilalţi îl urmară şi văzură un tablou interesant. La zece paşi de cîini se aflau trei urşi albi care stăteau nehotărîţi, căci cei opt-zece cîini se smuceau în hăţurile lor, ridicîndu-se pe picioarele dinapoi, lătrau într-una, scheunau şi urlau. Concertul era înspăimîntător ; îi putea scula din somn şi pe morţi. Urşii socoteau, pesemne, pe care dintre cîini l-ar putea înşfăca mai uşor, fără să fie atacaţi din părţi sau din spate de cîinii aflaţi în imediata apropiere. Ei se şi îndreptară spre sania din margine, unde cîţiva cîini care lătrau fără încetare se încurcaseră în hamurile lor, formînd un ghem neputincios. Dar deodată se auziră nişte bubuituri pornite din cele două corturi şi unul dintre urşi, lovit de un glonte dum-dum tras de Ordin, se prăbuşi, iar ceilalţi doi o luară la sănătoasa, lăsînd în urma lor o dîră de sînge. Caiurii, Gorohov şi Goriunov se repeziră pe urmele lor, ajunseră repede din urmă pe unul dintre ei, rănit probabil mai greu, şi-l omorîră. Al treilea dispăru după un bloc de gheaţă.

Vînătoarea neaşteptată dădu o bună rezervă de carne proaspătă pentru oameni şi cîini, îngăduindu-le totodată să lase mai multe provizii de peşte uscat în depozitul pe care aveau de gînd să-l construiască la capătul de nord al insulei.

Pregătirea cărnii îi ţinu puţin în loc, dar curînd după aceea caravana porni mai departe, spre miază-noapte. Călătoria de-a lungul insulei continuă încă patru zile, insula avînd o sută optzeci de kilometri în lungime, iar de-a lungul ţărmului — peste două sute. În interior, insula era muntoasă şi reprezenta o tundră stîncoasă.

În timpul ultimei etape făcute de-a lungul ţărmului, într-o după-amiază în care trecură de gura rîului Reşetnikova, vremea se înrăutăţi iarăşi. Cerul se aco-

peri repede de nori, se porni din nou un vînt dinspre sud-vest şi începu să ningă. Dar cu tot viscolul, ei înaintau, căci gerul nu era prea puternic, iar pînă la ţintă — capătul de nord al insulei Kotelnîi — nu mai era mult.

Capătul acesta al insulei forma un promontoriu întins ; în apropierea lui expediţia lui Toll construise o colibă, menită să servească drept depozit pentru eventualitatea că ar fi trebuit să ierneze pe insulă. În această colibă voia Goriunov să facă depozitul — baza destinată aceluiaşi scop, precum şi pentru întoarcerea pe continent.

Coliba se dovedi a fi în bună stare. Spre surprinderea lor găsiră aici chiar şi ceva provizii, lăsate după terminarea cercetărilor ; o însemnată rezervă de peşte uscat, cîteva lăzi de conserve, un bidon cu untură de urs, cîteva lăzi cu pesmeţi şi chiar o halcă de carne de ren îngheţată. Pe insule îşi petrec vara mulţi reni sălbatici, care vin pe gheaţă la începutul primăverii de pe continent şi pleacă la sfîrşitul toamnei, de îndată ce marea începe să îngheţe. Ei fac această lungă călătorie spre nord, destul de periculoasă toamna la întoarcere, cînd gheaţa subţire poate fi spartă de vînt, deoarece pe insule au mai mult spaţiu şi sînt mai la adăpost de principalul lor duşman — omul ; pe lîngă toate, aici nu există insectele acelea supărătoare, care vara sînt o adevărată pacoste pentru animalele şi pentru oamenii de pe continent.

Renii începuseră de acum să treacă pe insule — căci lîngă Malîi Leahovski, pe zăpadă, se vedeau din loc în loc urmele lor — şi ei urmau să vină în număr tot mai mare. Caiurii aveau de gînd să vîneze reni la întoarcere. De aceea, după ce descărcară săniile, se grăbiră să plece pe lumină, luîndu-şi rămas bun de la călătorii noştri ; ei porniră de-a lungul ţărmului de răsărit al insulei Kotelnîi, intenţionînd să înnopteze într-un loc bun pentru vînătoare. Goriunov trimise prin ei o scrisoare lui Senk, în care îi expunea felul cum se desfăşurase pînă atunci expediţia ; era ultima veste pe care o putea trimite, şi nici ea nu putea să ajungă în capitală decît la toamnă.

Călătorii își luară rămas bun de la caiuri cu inima strînsă și priviră în urma lor pînă cînd aceștia dispărură după o cotitură a țărmului. Ultimul fir care îi lega de restul lumii se rupsese. Acum rămăseseră singuri, trebuind să se bizuie numai pe forțele lor, în preajma unei regiuni necunoscute, unde nu puteau să-și pună nădejdea în nici un ajutor.

Dorind să-și alunge urîtul, se apucară să aleagă și să-și rînduiască lucrurile pe care trebuiau să le depoziteze, pentru ca a doua zi dimineață, dacă timpul va fi prielnic, să se îndrepte în grabă spre nord. Era sfîrșitul lui martie și ziua dura peste 13 ore, iar pe vreme liniștită soarele putea să încălzească și să strice drumul. Rînduiră și marcară după conținutul lor lăzile, punîndu-le în fundul cabanei, în care mai rămăsese loc și pentru dormit.

Dar vîntul care se liniștise către seară, după miezul nopții începu să sufle din nou cu putere, temperatura scăzu la —40° și viscolul se porni iarăși. Gorohov și Nikiforov, care ieșiseră în zori să dea de mîncare cîinilor, se înapoiară complet înghețați și spuseră că este cu neputință să pornească la drum. Pe o asemenea vreme nu puteau decît să stea tot timpul culcați, căci nu era nici o plăcere să ședz în cabana întunecoasă și plină de fumul focului din vatră. Ei se sculau numai pentru a pregăti mîncarea și apoi se culcau din nou.

A doua zi după acest popas silit din pricina furtunii Nikiforov, făcînd foc în vatră, găsi printre lemnele pregătite în casă un butuc ciudat, greu, teșit, cu o suprafață crestată, îndoit ușor și cu un capăt ascuțit. El îl întoarse pe toate fețele și, nefiind sigur că butucul putea să ardă, îl arătă lui Gorohov.

— Trebuie să fie gheara păsării Exekiu, spuse iacutul privind butucul.

— Gheara ? Dar e aproape cît mîna mea, se minună cazacul. Pasărea asta trebuie să fie mai mare decît cabana noastră dacă are gheare atît de uriașe. Unde trăiește ?

— Bătrînii spun că ea trăia pe insula Kotelnîi. Primii vînători au mai văzut-o. Să fie oare adevărat, Matvei Ivanovici ?

Goriunov examină cu luare aminte obiectul găsit, apoi izbucni în rîs şi i-l dădu lui Ordin, zicînd :

— E cornul rinocerului-fosil cu blană groasă, care a trăit pe vremea mamutului. Am văzut asemenea coarne în muzeul din Iakutsk şi la Petersburg, în muzeul Academiei de Ştiinţe.

— De ce se crede că e gheara unei păsări uriaşe ?

— Pentru că prin forma şi prin suprafaţa sa cu nervuri seamănă într-adevăr cu o gheară ; iukaghirii, lamuţii şi tunguşii din regiunea noastră nu vor nici în ruptul capului să creadă altfel. Mai mult decît atît, acum o sută de ani unii savanţi gîndeau la fel ; Hedenstrom, primul explorator al arhipelagului Novosibirsk, menţionează în lucrarea „Fragmente despre Siberia" aceste gheare, ferm încredinţat că ele au aparţinut unei păsări. Fiind pe insula Kotelnîi, Toll a fost pe dealul Exekiu, din apropierea rîuleţului Dragoţenîi, deal pe care a trăit această pasăre, după afirmaţiile însoţitorilor săi. Ei spuneau că era aşa de mare, încît atunci cînd întindea aripile umbrea soarele. Cînd primii vînători ajunşi pe Kotelnîi s-au apropiat de deal, pasărea a ţipat „mauc-mauc" şi şi-a luat zborul. Pe deal ei au găsit o coajă de ou şi nişte pene uriaşe. Dar de atunci, nimeni nu a mai văzut pasărea.

— Se spune că avea două capete, adăugă Gorohov.

— Da, da. Este interesant, mai ales că vulturul cu două capete înfăţişat pe monedele noastre de aramă este după părerea iukaghirilor pasărea Exekiu. Ei au multe legende interesante despre această pasăre, după cum arată Vranghel. Ei cred că ţestele de rinocer care se găsesc uneori alături de coarne ar fi craniile acestor păsări.

— Şi despre mamut, băştinaşii din Siberia povestesc multe istorii, observă Ordin.

În acea zi, călătorii îşi petrecură timpul întrebîndu-l pe Gorohov şi pe Nikiforov despre mamut şi despre alte animale dispărute şi povestindu-le la rîndul lor ceea ce ştiau şi ei din cărţi despre aceste animale.

În sfîrșit, furtuna, care ținuse în loc pe călători trei zile, încetă. Dimineața, soarele de primăvară strălucea orbitor deasupra zăpezilor de pe suprafața de necuprins a Oceanului Înghețat, care se întindea la vest, nord și est de capul nordic al insulei Kotelnîi. Toți trebuiră să-și pună ochelarii de zăpadă, pentru a nu fi chinuiți de dureri de ochi, de care suferă foarte mulți oameni primăvara în Extremul Nord. În această perioadă soarele este încă jos, iar puzderia de fulgi de pe cîmpii, mai ales după ce a căzut zăpadă proaspătă, reflectă razele lui în miriade de oglinjoare minuscule, și aceasta produce o strălucire atît de puternică, încît ochii se inflamează. Omul orbește pentru cîteva zile și simte dureri îngrozitoare, care nu-l slăbesc de fel. Chiar ochelarii cei mai fumurii nu sînt de prea mare folos dacă nu sînt prevăzuți cu cîte o sită deasă care să acopere în părți locul gol dintre față și sticlă. Băștinașii poartă ochelari făcuți de ei — o scîndurică simplă, cu o tăietură îngustă, care lasă să treacă foarte puțină lumină. Dar nici acești ochelari nu feresc întotdeauna ochii.

În timp ce Gorohov și Nikiforov dezgropau săniile troienite de zăpadă, aranjau hamurile și împărțeau încărcătura, ceilalți trei călători se suiră pe un dîmb nu prea înalt, care se ridica îndărătul capului, pentru a scruta împrejurimile și a alege cea mai bună direcție în vederea călătoriei pe mare ; timpul senin le îngăduia să vadă departe, la o mare distanță.

Întinderea acoperită de nea a oceanului, unde furtunile de iarnă bîntuie nestingherite, era din loc în loc întreruptă de fîșii mai mari sau mai mici, acoperite de ghețuri în formă de pereți albi inegali, de sloiuri de gheață așezate ici-colo, și pe care zăpada nu se putea menține ; aceste sloiuri răsfrîngeau o lumină palid-verzuie iar altele reflectau ca o oglindă razele soarelui. Pe alocuri se vedeau pete de culoare închisă ; acestea însă nu erau spații neînghețate ale apei, ci locuri din

care zăpada fusese măturată cu desăvîrşire de pe gheaţa netedă. Numai în depărtare, la vreo patruzeci de kilometri, fîşii de ceaţă albă, joasă, trădau marea deschisă — spaţii neînghe̦ţate, care şerpuiau neîntrerupt de-a lungul întregului orizont, astfel că nu puteau fi ocolite ; cînd cerul e înnorat, fîşiile de apă neînghe̦ţată se recunosc după pata de culoare închisă, care se reflectă pe vălul cenuşiu-argintat al norilor.

Această fîşie de ceaţă ascundea cîmpul de zăpadă, care se întindea dincolo de spaţiile neînghe̦ţate, dar la orizont, spre nord, se vedea totuşi ceva întunecat, ce se înălţa deasupra ce̦ţei.

— Se zăreşte insula Bennett ! exclamă Ordin, primul care privi în acest punct al orizontului.

Goriunov şi Kosteakov se uitară într-acolo şi cel dintîi căută să se orienteze pe loc cu ajutorul busolei.

— Asta nu e insula Bennett, zise el. Insula se află mult mai la răsărit şi nu poate fi văzută de pe Kotelnîi, fiind prea departe. Dacă nu este un miraj, înseamnă că vedem Ţara lui Sannikov. După părerea lui Toll, ea trebuie să se afle în această direcţie.

Doi dintre călători scoaseră binoclurile, iar al treilea folosi un ochean vechi, dăruit de Senk „căutătorilor Ţării lui Sannikov". Masele sumbre apăreau şi dispăreau în ceaţa ce se ridica deasupra fîşiilor neînghe̦ţate. Cu toate acestea, ei reuşiră să distingă un lanţ de culmi întunecate, destul de ascuţite, pe care se vedeau fîşii albe, şi nesfîrşite cîmpuri de zăpadă, ce împărţeau lanţul în mai multe părţi. Acest lanţ se întindea pe o anumită distanţă pentru a se face dintr-o dată nevăzut, scăzînd din înălţime în ambele părţi. Pînă acolo, în linie dreaptă, erau cel puţin 120-130 kilometri.

— Pămînt, nu mai încape nici o îndoială !

— Da, un pămînt muntos, care se înalţă mult deasupra apei !

— Dar de ce nu e acoperit în întregime de zăpadă ?

— Versanţii munţilor sînt probabil prea abrupţi pentru ca zăpada să se poată menţine pretutindeni.

— Numai că pe aceşti munţi abrupţi nu pot trăi gîşte, raţe şi nici onchilonii.

— Între munţi există şi văi.

— În orice caz, ceea ce vedem nu este un miraj, ci Țara lui Sannikov, spuse Goriunov. Ea se află în acea parte a orizontului unde a văzut-o Toll și Sannikov însuși. Mirajul nu poate rămîne multă vreme în același loc. El se formează deasupra spațiilor neînghețate, iar acestea își schimbă locul, după cum mirajul își schimbă contururile.

Ocheanul se dovedi mai bun decît binoclurile, deși nici acestea nu erau de lepădat. Kosteakov, care scruta zarea cu ocheanul, spuse că distinge două lanțuri de munți ; unul în față, ceva mai scund și aproape în întregime alb, iar celălalt, în spate, mai înalt, cu stînci negre.

— Iar între cele două lanțuri de munți există fără îndoială o vale, și poate chiar una foarte largă !

— Și aici trăiesc la adăpost onchilonii ! observă Ordin.

— Și noi care avem de gînd să tulburăm existența lor pașnică prin apariția noastră ! adăugă Kosteakov. E greu să-ți închipui măcar oameni, care de cîteva veacuri au pierdut orice legătură cu restul lumii.

Schelălăitul, urletul și lătratul cîinilor întrerupseră convorbirea călătorilor urcați pe dîmb, amintindu-le că este timpul să pornească la drum. Dacă nu viscolește sau dacă nu se lasă un ger aprig, cîinii așteaptă nerăbdători plecarea și își exprimă în felul lor bucuria cînd văd că totul e pregătit pentru drum. Goriunov stabili din nou, cu ajutorul busolei, direcția ce trebuie urmată pentru a ajunge la pămîntul misterios, și toți trei coborîră spre cabană.

— Astăzi se vede pămîntul ? îi întîmpină Gorohov.

— Se vede clar, nu mai încape nici o îndoială, zise Goriunov.

— Ia să-l văd și eu ! Pînă voi beți ceaiul, eu dau o fugă pe dîmb. O singură dată l-am văzut, și nici măcar atunci ca lumea.

Luînd de la călători binoclurile, cei doi vînători urcară pe dîmb. Cîinii, văzînd că unii din călători intră în cabană, iar ceilalți suie dealul, se potoliră și, așa înhămați, se culcară în zăpadă.

Coborînd, Gorohov şi Nikiforov se convinseră că Ţara lui Sannikov se desluşeşte limpede şi tocmai în locul unde o văzuseră şi în alte dăţi.

În curînd, mica expediţie coborî de pe promontoriu pe mare şi o luă aproape direct spre nord. Cîinii, care se odihniseră trei zile, alergau sprinteni, deşi săniile erau acum mai grele, deoarece călătorii luaseră lemne pentru o săptămînă întreagă. Cu toate că drumul putea fi străbătut în vreo trei zile, dacă se stîrnea viscolul, înaintarea ar fi fost mai anevoioasă ; cînd se lasă un ger aprig, este chinuitor să poposeşti şi să nu poţi fierbe ceaiul sau încălzi mîncarea.

Înaintau aci mai repede, cînd locul era mai neted, aci mai încet, cînd aveau de trecut banchize. Pînă la asfinţitul soarelui făcură vreo 40 de kilometri şi se opriră să înnopteze în mijlocul unei fîşii late, pline de sloiuri, alegînd un locşor mai neted, la adăpostul unor blocuri de gheaţă. Ridicară repede cortul, aprinseră focul, gătiră mîncarea şi apoi mai zăboviră o oră în jurul focului care arunca reflexe roşiatice pe oglinda lucie a gheţurilor. Soarele asfinţi. La sud, luna nouă apărea şi dispărea pe după vălul subţire al norilor. La nord abia de se zăreau luminile jucăuşe ale aurorei boreale în formă de arcuri şi coloane de culoare gălbuie. Ele se distingeau bine numai cînd luna se ascundea după nori.

Înainte de a se culca, Goriunov se căţără pe creasta unui bloc de gheaţă pentru a scruta zarea. Luna se înălţase pe cer. Întinderea de zăpadă, sloiurile şi blocurile de gheaţă asemănătoare unor talazuri erau învăluite într-o lumină dulce, albăstruie. Dinspre miazăzi adia un vînticel rece. Departe, la orizont, pe fondul norilor întunecaţi, se profila insula Kotelnîi, ca o cocoaşă turtită.

A doua zi timpul deveni mohorît şi vîntul care bătea dinspre sud se înteţi. Gorohov şi Nikiforov se temeau de un nou viscol şi zoreau cîinii. Însă gheaţa nu mai era netedă. Şiruri late de sloiuri apăreau aproape la fiecare kilometru. Călătorii înaintau mult mai încet decît în ajun. De dimineaţă, în faţa expediţiei, pe cerul cenuşiu, apăru, clar conturată, o fîşie închisă — semn

care indica o mare întindere neînghețată. Spre seară, apa era atît de aproape, încît puteai auzi zgomotul valurilor. În sfîrșit, trecînd peste un bloc uriaș, călătorii văzură la o depărtare de vreo jumătate de kilometru marea acoperită de spuma valurilor și ghețuri răzlețe plutind ici și colo. Marea părea că se întinde spre miazănoapte pînă la orizont. A doua zi, călătorii urmau s-o străbată, dacă n-ar fi fost împiedicați de furtună.

De aceea, hotărîră să se apropie mai mult de marginea gheții, de unde puteau coborî mai lesne barca pe apă, încărcînd-o mai puțin. Întrucît vîntul sufla dinspre sud, ei nu se temeau că marea va începe să spargă gheața din această parte. Au făcut popas printre ghețurile ultimei banchize, cam la 150 de pași de apă, alegînd un loc neted, unde au înghesuit cu greu săniile, cîinii și cortul. Dinspre sud și vest, locul era ocrotit de sloiuri uriașe, unele înclinate, iar altele verticale. Banchiza aceasta era mai ovală, plină de asemenea sloiuri, dovadă că ultima dată cînd bătuse aici vîntul de nord, cîmpurile de gheață presaseră unele asupra altora cu o putere uriașă.

Oamenilor le era cald și plăcut, căci cortul era adăpostit de sloiuri iar la intrare ardea un foc. Noaptea, vîntul se înteți. Se stîrni furtuna. La lumina focului, pe cerul întunecat, la vreo cinci-șase metri deasupra cortului se vedeau gonind puhoaie întregi de fulgi, alcătuite din șuvițe și linii șerpuitoare, neastîmpărate, care se împleteau între ele. Sub presiunea vîntului, uriașele ghețuri se cutremurau. Din cînd în cînd, printre șuierături și vuietul furtunii, se auzeau parcă bubuituri puternice.

— Ce-o mai fi și asta ? exclamă speriat Kosteakov cînd auzi pentru întîia oară o asemenea bubuitură.

— În gheață s-a făcut o nouă spărtură, răspunse Goriunov.

— Pîrîie gheața, confirmă, liniștit, Gorohov.

— Adăpostul nostru nu poate fi sfărîmat ?

— Dacă vîntul ar face un ocol și ar sufla dinspre miazănoapte, aceasta s-ar putea întîmpla ; atunci, talazurile ar izbi în marginea cîmpului nostru de gheață și

ar încerca să-l ridice şi să-l sfărîme. Dar cît timp vîntul bate dinspre sud, nu avem de ce ne teme.

— Orice ai spune, Matvei Ivanovici, sinistru locşor, făcu Nikiforov. Cînd stai să te gîndeşti... stăm aici liniştiţi, tragem din lulea, trăncănim de una şi de alta, iar sub noi nu sînt nici doi metri de gheaţă, şi dedesubt — abisul fără fund ! Acolo, între insule, te simţi totuşi mai la largul tău. Marea nu e atît de adîncă şi pămîntul e aproape.

— Ce importă cît e de adîncă marea sub noi — de douăzeci sau de o sută de metri, rîse Ordin. Şi aici şi acolo ne înecăm dacă se rupe gheaţa.

— Totuşi, aici ţi-e parcă mai teamă, fiindcă nu vezi nici marea, nici pămîntul.

— Învelește-te în şubă şi culcă-te, poate ai să le vezi, glumi Gorohov.

— Că bine zici. Ia să ne culcăm, să dormim pînă dimineaţa. Pe lumină, lucrurile nu vor mai părea atît de înspăimîntătoare.

Totuşi ei nu putură dormi liniştiţi, deoarece fiind culcaţi auzeau şi mai bine cum crapă gheaţa. Pînă şi cîinii, contrar obiceiului, dormiră agitaţi, mîrîind sau urlînd, ba unul, ba altul. Gorohov se sculă de cîteva ori şi privi afară din cort să vadă dacă vîntul nu-şi schimbă direcţia. Cînd se crăpă de ziuă şi toţi se deşteptară, el îşi linişti tovarăşii :

— E întuneric beznă, vîntul suflă tot atît de năprasnic, puteţi dormi mai departe.

Leneviră sub blănuri pînă aproape de amiază, cînd foamea îi sili să-şi părăsească culcuşurile. Aprinseră focul, puseră ceainicul pe foc. Gorohov şi Nikiforov se duseră să dea de mîncare la cîinii ce stăteau grămadă, înghesuiţi între două blocuri de gheaţă, închise, unde vîntul nu putea pătrunde. Furtuna luă o nouă formă — ba se potolea pentru vreo cinci-zece minute, încît cerul începea să se înseninеze, ba se dezlănţuia cu o furie şi mai năprasnică. Într-un moment de linişte, Gorohov se căţără pe un sloi înalt, privi în jur, fluieră prelung şi strigă :

— Băieţi, plutim, în jurul nostru e apă !

Speriaţi, toţi călătorii se urcară pe sloiul unde era Gorohov şi văzură prin pîcla ninsorii că la miazăzi, de unde veniseră în ajun, se zărea marea ; la nord se vedea de asemenea apa ca o fîşie neagră, iar la apus şi răsărit se afla banchiza, dar nu se putea desluşi cît de departe se întindea. Călătorii nu putură privi mai multă vreme, deoarece vîntul se porni din nou şi acoperi totul cu un văl de zăpadă, silindu-i să coboare. Se înapoiară în cort.

— Cred că întinderea de gheaţă pe care ne aflăm, — spuse Goriunov, — nu era bine prinsă de celelalte. Cînd gheaţa a crăpat, vîntul a smuls cîmpul nostru şi l-a mînat în larg.

— Dar încotro ne mînă ?

— Spre nord, probabil, în direcţia în care suflă.

— Dar dacă în această parte a mării există un curent, el ne poate duce departe, spre apus sau spre răsărit !

— Sigur că poate.

— Ce-i de făcut ?

— Nu-i nimic de făcut. Pe un timp ca ăsta e primejdios să plutim cu barca noastră. Nu ne rămîne decît să aşteptăm pînă ce furtuna se va potoli.

— Şi ce facem dacă crapă gheaţa ?

— Dacă n-a crăpat pînă acum, putem nădăjdui că nu va crăpa nici de acum încolo, în orice caz nu înainte de a se lovi de un alt cîmp sau de a ajunge la întinderi compacte de gheaţă.

— Dacă aşa stau lucrurile, atunci n-ar strica să pregătim barca şi să punem în ea toate lucrurile noastre.

— Ai dreptate ! spuse Gorohov.

După ce prînziră, descărcară săniile şi montară caiacul. Apoi puseră în barcă lucrurile şi săniile, lăsînd numai cortul cu aşternuturile, urmînd să le strîngă şi pe acestea de îndată ce se va ivi vreun pericol. Din timp în timp, cînd vîntul se mai potolea, se căţărau pe blocul de gheaţă, dar nici acum nu vedeau la nord şi la sud altceva decît marea, care se întindea la o depărtare de vreo sută de metri, şi într-o parte şi într-alta.

Aşa trecu ziua. Furtuna bîntuia cu aceeaşi furie. După cină, zăboviră mult la lumina ultimelor licăriri ale focului. Erau neliniştiţi ; li se părea uneori că gheaţa se mişcă sub picioarele lor. Dar dimineaţa nu se mai

auziră bubuiturile asemănătoare împuşcăturilor care arătau că s-au ivit noi crăpături. Cîmpul pe care se aflau era probabil destul de solid. Noaptea, pentru orice eventualitate, făcură de gardă cu rîndul. Vîntul începu să slăbească. Uneori, prin pîcla de ninsoare se zărea chiar luna, ca o pată tulbure, cu contururi nedesluşite.

Ordin, care se nimerise să fie ultimul de gardă, aţipi în zori. Îl deşteptă o rază de soare ce-i lumină faţa. El văzu cu uimire soarele care răsărise şi bolta azurie a cerului. Furtuna încetase, vîntul bătea destul de slab, iar uneori înceta cu desăvîrşire să mai sufle ; neaua proaspăt căzută scînteia de-ţi lua ochii.

Ordin se căţără repede pe blocul de gheaţă şi văzu la sud, pînă hăt departe, marea albastră, încreţită de valuri mici în care jucau razele soarelui. La apus, cîmpul de zăpadă se întindea pe o distanţă de vreo jumătate de kilometru, iar la răsărit, şi mai puţin. La nord, foarte aproape, dincolo de fîşia de apă, se vedea marginea gheţii compacte, ce se apropia încetul cu încetul. Ordin se grăbi să-i scoale pe ceilalţi. Toţi se suiră pe blocul de gheaţă.

— Dacă soarele care răsărea nu mi-ar fi arătat dintr-o dată unde e nordul şi unde e sudul, aş fi crezut că marea e la nord de noi, ca şi înainte ! exclamă Kosteakov.

— Da, am avut mare noroc ! spuse Goriunov.

— În loc să plutim cu barca şi să ne trudim cu încărcatul şi cu descărcatul, am stat liniştiţi în cort, iar vijelia a avut grijă să ne poarte ea pe mare.

— Ca şi cum am fi trecut un rîuleţ pe un ponton, adăugă Gorohov.

— Şi încă pe degeaba, fără să plătim nimic, rîse Nikiforov.

— Furtuna, draga de ea, ne-a speriat numai aşa, ca să ne facă să ne astîmpărăm, spuse Kosteakov.

— Ce credeţi, ne va duce la ţărm sau pînă la urmă tot vom fi nevoiţi să coborîm barca ? întrebă Ordin.

— Să nădăjduim că vom acosta. Nu mai avem mult de plutit, vîntul ne este prielnic, iar banchiza noastră parcă ar avea pînze.

— Pînă una-alta, hai să mîncăm şi să ne pregătim de drum, propuse Goriunov.

Deoarece vîntul sufla slab, blocul de gheaţă, ce servise atît de bine drept bac expediţiei, înainta încet. Călătorii avură tot timpul să prînzească, să demonteze barca, să pună în ea săniile. Apoi se urcară din nou pe banchiză, pentru a prinde momentul cînd bacul lor va acosta la ţărmul gheţurilor nemişcătoare. Aşteptară preţ de vreun ceas. În sfîrşit, simţiră că întregul cîmp se clatină, şi sub ochii observatorilor de-a lungul liniei de atingere, gheaţa începu să se sfărîme, iar bucăţile sparte începură să se strîngă formînd o nouă banchiză. Dar presiunea fiind slabă, banchiza nu se înălţă mult şi bacul se opri.

— Am acostat ! exclamă Gorohov.

Înarmîndu-se cu topoare şi lopeţi pentru a curăţi drumul, călătorii se apropiară de marginea bacului şi, alegînd un loc mai neted, trecură după puţin timp pe gheaţa nemişcătoare.

Cu o gravitate comică, Nikiforov se înclină în faţa blocului de gheaţă pe care îl părăseau, strigînd :

— Mulţumim, flăcăule, pentru traversare ! Ştrăşnic ne-ai plimbat, nimic de zis !

Socotind că bacul de gheaţă nu se abătuse prea mult de la itinerariul pe care şi-l fixaseră, Goriunov conduse săniile spre nord, nădăjduind că de pe o banchiză mai înaltă va zări Ţara lui Sannikov, putîndu-se astfel orienta. La început, drumul fu foarte anevoios ; dădeau din banchiză în banchiză. Pînă la prînz, abia făcură vreo zece kilometri. Banchizele îi împiedicau să scruteze depărtările. În sfîrşit, cam pe la amiază, dădură de o gheaţă mai netedă. La orizont, îndărătul unui văl de ceaţă diafană, zăriră culmile ascuţite ale pămîntului misterios, care era încă foarte departe.

— De trei zile sîntem în drum şi parcă pămîntul se desluşeşte la fel de greu, spuse Gorohov pe un ton atît de ciudat, încît Goriunov, care stătea alături, îl privi surprins.

— Pe tine te frămîntă ceva, Nikita ! îi spuse el.

— Într-adevăr. M-au cuprins îndoielile. Nu avem de ce să ne bucurăm că blocul de gheață ne-a făcut să străbatem în chip miraculos marea, Matvei Ivanovici. Și m-am gîndit că ceea ce se vede poate nici nu este pămînt, ci numai un miraj. Ne va atrage, va apare mereu în depărtare, ne va ademeni. Vom merge atît de departe, încît nu ne vom mai putea întoarce.

— Prostii ! rîse Goriunov. Ai să vezi că peste o zi, două, vom ajunge la o aruncătură de băț de acest pămînt.

— Socotesc totuși că dacă mîine nu-l vom vedea, ar fi mai bine să facem cale întoarsă, pînă nu-i prea tîrziu.

Goriunov curmă discuția, și expediția porni în direcția pămîntului. Acum, acesta se zărea spre nord-est. Probabil că vîntul sau curentul împinsese blocul de gheață destul de mult spre apus. Călătorii se văzură nevoiți să schimbe direcția drumului. Gheața fiind mai netedă, ei înaintau mai repede, și spre seară lăsară în urmă încă vreo treizeci de kilometri. Către asfințit, orizontul se însenină de tot și călătorii văzură limpede, de data aceasta chiar fără binoclu, un lanț de culmi negre, ascuțite, ce se înălțau deasupra unei cocoașe albe, teșite. Pînă și Gorohov părea mai liniștit.

Mai merseră două zile în aceeași direcție, dar din pricina timpului noros pămîntul nu se zărea. Se vede că norii care pluteau jos de tot îl ascundeau. În sfîrșit, a treia zi, curînd după popasul de prînz, trecură de ultima banchiză, și în fața lor cîmpul de zăpadă, acoperit de nămeți, începu să urce simțitor. Cîinii își încetiniră de îndată fuga.

— Nu avem oare pămînt sub picioare ? exclamă Ordin.

— Într-adevăr, e pămînt ! confirmă și Nikiforov. Urcăm. Se vede bine, după mersul cîinilor.

În clipa aceea, după norii ce se împrăștiară pentru scurtă vreme, numai la cîteva verste depărtare, se ivi ceva asemănător unui zid înalt, alb.

— Deocamdată, în afară de zăpadă nu se află nimic pe acest pămînt ! bombăni Kosteakov. Munţii au dispărut, nu se ştie unde.

— Tare nerăbdător mai eşti ! După ce vom trece de zidul cel alb, vom zări şi munţii. Iată că se vede şi altceva în afară de omăt !

Goriunov arătă spre dreapta, unde la vreo sută de paşi de drumul urmat de expediţie se zărea o grămadă de culoare închisă.

Toţi trei porniră grăbiţi într-acolo. Ordin scoase de la cingătoare ciocanul, gata să înfrunte stînca, fiindcă ceea ce se vedea era o stîncă plată, netedă, ca un dîmb pe cîmpul de omăt. Suprafaţa ei era şlefuită de fulgii goniţi de furtună. Cu ajutorul daltei vîrîte într-o crăpătură, călătorii reuşiră să spargă o bucăţică de rocă. Ordin o privi atent şi spuse :

— E bazalt, pare-se.

— Era şi firesc, observă Goriunov. Se vede că această rocă vulcanică este foarte răspîndită pe insulele Oceanului Îngheţat. E o dovadă că pe vremuri lava se revărsa aici în cantităţi imense.

— Ce cald trebuie să fi fost pe atunci ! Nu ca acum ! adăugă Kosteakov, parcă cu părere de rău.

Bucata de bazalt fu oferită în mod solemn lui Gorohov, care, împreună cu Nikiforov, rămăsese lîngă sănii. Era cea mai bună dovadă că sub picioarele călătorilor se afla pămîntul, marginea misterioasei Ţări a lui Sannikov, unde călca poate pentru prima oară picior de om.

Suind încet costişa, cam după vreo două ceasuri, expediţia se pomeni la poalele zidului alb, care avea şi el o pantă, însă mult mai abruptă. După cît se putea desluşi prin ceaţa uşoară care învăluia aceste meleaguri, zidul se întindea departe, în ambele părţi, barînd drumul. Călătorii fură nevoiţi să urce din nou, dar nu pieptiş, ci oblic. Omătul îndesat de furtuni era atît de tare, încît nici tălpicele săniilor grele nu lăsau urme.

Expediția urca încet, în zig-zaguri lungi, pe panta albă, mai sus, tot mai sus. Li se părea că suișul e fără sfîrșit. Ceața diafană, care învăluia versanții, ascundea creasta, iar panta înzăpezită dispărea la o sută de pași în pîcla cenușie.

— Înalt mai e muntele ăsta ! exclamă Gorohov, cînd la o cotitură făcură un popas necesar pentru odihna cîinilor.

— Am avut, pesemne, nenorocul să nimerim pe versantul unuia din munții mărginași, în loc să trecem spre vale, își dădu cu părerea Ordin.

— Se prea poate ca întreaga margine de sud a acestui ținut să aibă un relief asemănător, spuse Goriunov. Amintiți-vă că în fața munților stîncoși am văzut un val înalt de zăpadă ce se întindea pînă departe. Acum, urcăm probabil acest val.

— Ciudate meleaguri ! se miră Kosteakov. În locul pantelor abrupte și a promontoriilor stîncoase care încadrează insulele Novosibirsk și Bennett, aici nu vezi decît o întindere netedă ce urcă pînă hăt departe, în pantă lină.

— Și nici nu se văd ghețari care să lunece de sus, ci numai zăpadă, adăugă Ordin.

— Da, da, ciudat ! Acest versant e orientat spre sud și ar fi firesc ca în cursul verii zăpada să se topească aici. Dar după cum am văzut, deasupra lui se ridică un lanț de munți mai înalți, de pe care ghețarii ar trebui să coboare spre mare, trecînd și peste acest versant. Deocamdată însă nu se văd ghețari.

— Singura explicație a acestui fenomen curios este că îndărătul acestui val de zăpadă se află o vale adîncă, unde se lasă ghețarii, — își dădu cu părerea Ordin, — iar apoi ei lunecă spre mare, asemenea unui uriaș torent de gheață, ca în arhipelagul Spitzbergen.

— Atunci unde își găsesc hrană păsările care vin, pare-se, pe aceste meleaguri, fără să mai vor-

bim de onchiloni ? De altfel mă cam îndoiesc că aceştia ar exista în realitate, spuse Kosteakov.

— Aveţi răbdare, prieteni, dezlegarea enigmei nu se va lăsa mult aşteptată, rîse Goriunov. Înainte, curaj !

La popasul următor, barometrul indica o altitudine de opt sute metri deasupra nivelului mării. Ceaţa deveni parcă mai deasă. Gorohov zise :

— Orice aţi spune, trebuie să facem cale întoarsă.

— Ce ţi-a venit ? exclamă Goriunov.

— Voi nu vă daţi seama ? Urcăm, urcăm mereu ca şi cînd ne-am sui la cer. Or un munte atît de înalt nu poate exista.

— Ha, ha, ha ! izbucniră în rîs toţi trei.

Chiar şi Nikiforov li se alătură.

— Iar ceaţa, ştiţi care e rostul ei ? Amintiţi-vă de muntele Kighileah, care răspîndeşte dinadins ceaţa pentru ca oamenii să nu se poată urca pe el.

— Măi Nikita, văd că te-ai pricopsit cu superstiţii de la caiuri. Pe un munte înalt, ceaţa e ceva obişnuit, mai ales aici. N-ai mai văzut ceaţă pînă azi ?

— Faceţi cum credeţi, eu v-am atras atenţia. Să nu spuneţi pe urmă că Gorohov v-a împins într-o nenorocire.

Peste vreo jumătate de ceas, după o bună bucată de drum, zăriră în sfîrşit, prin ceaţa străvezie, cîteva stînci întunecoase, ce se înălţau din zăpadă. Pînă acolo mai era destul de urcat. Toţi răsuflară însă uşuraţi şi-şi continuară drumul cu mai multă vigoare. Neaua deveni mai afînată şi, deşi panta era acum mai dulce, săniile se afundau adînc în zăpadă, iar călătorii erau nevoiţi să bătătorească drumul pentru cîini. De aceea, urcuşul merse mai încet, şi ultima bucată de drum, vreo jumătate de kilometru, fu nespus de anevoioasă.

Soarele cobora spre asfinţit cînd expediţia ajunse în sfîrşit pe creasta acestui munte înalt de zăpadă. Aici, altimetrul arăta o altitudine de nouă sute şaptezeci de metri. Jos, ceaţa învăluia totul cu un văl alb, ascunzînd aproape întreaga pantă şi poalele muntelui ; mai departe, însă, se deschidea o priveliştе largă.

Suprafața netedă a mării acoperită cu banchize se întindea cît vedeai cu ochii.

Lăsînd săniile la poalele unei stînci negre, turtite, care se înălța puțin deasupra zăpezii, cei cinci tovarăși se suiră pe creasta ei, oprindu-se la doi pași de marginea unei prăpastii fără fund, cu care se sfîrșea panta înzăpezită.

— Nemaipomenit ! exclamă Nikiforov, exprimînd uimirea ce-i cuprinsese pe toți în fața privelиștei care li se înfățișa.

În locul întinderii de zăpadă și gheață compactă pe care se așteptau s-o vadă la această altitudine de aproape o mie de metri deasupra nivelului mării, la o latitudine de 79—80°, călătorii văzură tabloul ce-l oferă natura cînd se trezește primăvara ; erau la jumătatea lunii aprilie, cînd de obicei lîngă Iakutsk, cu 15—17° mai la sud, primăvara este anunțată numai prin topirea zăpezii.

De la marginea prăpastiei, terase negre, mohorîte, acoperite pe alocuri de zăpadă, coborau în adîncul văii uriașe ce se întindea spre nord, pînă la linia orizontului. Pe fundul văii strălucea verdele zglobiu al unor poieni întinse, brăzdate de fîșii de arbuști sau de pădure, care începuseră să înfrunzească, ici-colo, prin poieni, străluceau oglinzile unor lacuri mai mari și mai mici, legate prin firele argintii ale pîraielor, care ba dispăreau prin pîrloage, ba apăreau din nou în poieni. Deasupra lacurilor mai îndepărtate se ridica în vălătuci o ceață alburie, fumegînd parcă. La apus, dincolo de această pajiște, se înălța aproape vertical un lanț de munți. Coama lanțului era dantelată, formînd piscuri ascuțite, ca dinții unui ferăstrău uriaș ; pe ele se vedeau fîșii și pete de nea, dar mai spre vale, pe versanții rîpei, zăpada se topise. Între timp, soarele coborî dincolo de lanțul muntos și întreaga vale fu învăluită de umbrele serii.

Munții se întindeau pînă departe, spre nord, dispărînd în ceața care acoperea partea cea mai îndepărtată a văii. În aceeași direcție, adică spre miazănoapte, se întindea cît vedeai cu ochii lanțul muntos, pe creasta căruia se aflau călătorii noștri și care era mai

scund decît lanțul din față. La miazăzi cele două șiruri de munți păreau că se unesc, închizînd cu desăvîrșire valea din partea aceea.

După contemplarea mută din primele clipe, între călători începu un schimb viu de impresii.

— Mare minunăție, Matvei Ivanovici! spuse Nikiforov.

— Un adevărat pămînt al făgăduinței! zise Ordin.

— Nu pricep de loc cum a apărut aici această vegetație, și încă la o asemenea latitudine — se miră Kosteakov. Valea e deschisă spre nord, în direcția polului, așteptînd parcă să primească de acolo căldură.

— Nu-i de mirare că păsările vin aici de departe, disprețuind neprimitorul nostru țărm. S-ar putea ca și onchilonii să se fi refugiat pe aceste meleaguri. Cum să coborîm însă prin hîrtoapele astea cu săniile noastre? Nici cu săniile goale nu poți face un asemenea drum, dar'mite cu ele încărcate, cum sînt ale noastre! observă Goriunov.

— Totuși, văd că animalele coboară! exclamă Ordin, arătînd cîteva animale de culoare castanie închisă, cu coarne uriașe, răsucite în spirală, și în lături, de o parte și de alta a capului.

Animalele apărură pe terasele ce se aflau sub picioarele călătorilor.

— Sînt berbeci sălbatici de munte! Hai să vînăm vreo doi pentru cină! spuse Gorohov.

Între timp animalele, care pesemne îi simțiră, se opriră și ridicară nedumerite capetele.

Se vede că berbecii mai întîlniseră oameni, deoarece, după ce stătură nemișcați cîteva clipe, făcură brusc cale întoarsă, dispărînd pe după stîncă.

Între timp, Goriunov cercetă cu ajutorul binoclului creasta muntelui, ce se întindea de ambele părți ale locului unde poposiseră. Spre nord-est, muntele devenea tot mai înalt. Spre sud-vest, înălțimea lui părea că descrește. Prin urmare, numai în această direcție puteau găsi un coborîș.

— O vom lua spre sud-vest, de-a lungul crestei, spuse el. Dacă există un loc pe unde putem coborî, îl vom găsi mai curînd acolo.

— Vom fi nevoiți poate să ocolim toată valea, — observă Ordin, — ca să...

— Ca să ne încredințăm că nicăieri nu există un coboriș pentru oameni și că numai păsările pot ajunge pînă acolo, îi luă Kosteakov vorba din gură.

— Ce putem face? Pentru început ne vom mulțumi cu descoperirea acestei depresiuni uriașe, cu vegetație bogată, ascunsă printre ghețurile polare, și ne vom întoarce de îndată pe continent.

Pînă la căderea nopții, călătorii înaintară mereu spre sud-vest, de-a lungul crestei care se dovedi a nu fi de loc dreaptă: linia ei cînd cobora, și atunci cîmpul de zăpadă al versantului sudic ajungea pînă la marginea prăpastiei, cînd urca, luînd înfățișarea unor stînci sau piscuri ascuțite. Văzîndu-le, Ordin își aduse aminte că are la el un ciocan și începu să cerceteze constituția unora dintre ele.

Toate erau de bazalt, cînd compact, spongios sau zguros, fiind de fapt o lavă bazaltică.

— Încep să cred, — spuse el, adresîndu-se lui Goriunov, — că ipoteza pe care ai expus-o academicianului Senk, anume că Țara lui Sannikov e rămășița unui vulcan, se adeverește. Această depresiune uriașă, înconjurată de un inel de rîpe cu maluri abrupte, seamănă foarte mult cu caldeira [1] unui mare vulcan vechi, iar bazaltele pe care le-am găsit atît jos, cît și aici, pe creastă, confirmă ipoteza ta.

— Această origină a depresiunii ne explică și existența vegetației bogate la această latitudine, adăugă Goriunov. Dar să nu anticipăm, să vedem ce va urma.

Pe măsură ce înaintau spre sud-vest, înălțimea crestei se micșora, dar în direcția văii versantul continua să fie abrupt. Se întuneca mereu, însă luna, acum aproape în întregime rotundă, răsărise și le lumina calea. Mai trecu un ceas.

---

[1] Caldeira — în limba spaniolă — „cazan", denumire adoptată pentru craterele vechi ale vulcanilor stinși, mult lărgite și reduse în înălțime, datorită proceselor de eroziune. Ele au forma unui vas-amfiteatru. Adeseori, în interiorul caldeirei, se află conul unui vulcan activ. (Nota red. ruse.)

Goriunov se uită la barometru. El indica numai 500 de metri deasupra nivelului mării.

— Cred că va trebui să înnoptăm aici, pe creastă. Luna nu ne va lumina coborîşul pe partea cealaltă şi ar fi primejdios să înaintăm pe un drum necunoscut, prin beznă.

— Îndată ce găsim un teren neted, ne oprim, încuviinţă Nikiforov.

— Dacă la noapte se dezlănţuie o furtună, ne putem pomeni în prăpastie, remarcă Kosteakov.

— Nu se va dezlănţui nici o furtună, — zise Gorohov, — cerul e senin, nu bate vîntul, iar cînd a asfinţit soarele nu era roşu. Doar dacă necuratului i se va năzări să ne pedepsească...

— Să nădăjduim că se va milostivi de noi, rîse Goriunov.

După ce aleseră un loc mai neted şi mai mare pe creastă, între două stînci, ridicară cortul, mîncară, dar nu putură dormi. Misterioasa depresiune era prea aproape şi le aţîţa curiozitatea. Acum, luna lumina partea mai îndepărtată a văii, în timp ce partea din imediata apropiere rămînea în umbră. Ici-colo, pe fundalul întunecat al poienelor şi pădurii luceau oglinzile de argint ale lacurilor şi fîşiile şerpuitoare ale pîraielor.

Aşezaţi pe marginea prăpastiei, cei cinci tovarăşi contemplau ciudata depresiune ce se întindea la picioarele lor. La lumina lunei, versanţii din partea cealaltă păreau mai înalţi şi mai abrupţi.

Ei se ridicau aproape perpendicular deasupra fundului văii, la o înălţime de 1.500—1.600 de metri. Deodată, în liniştea nopţii, răsună din adînc, la început un muget prelung, iar apoi un răget înăbuşit.

— Ehe, acolo sînt fiare, auzi cum mugesc vacile ! exclamă Nikiforov.

— Nu-i nici elan, nici bou. Fiara asta parcă ar sufla dintr-un trombon. Nu poate fi nici urs.

Se străduiau să ghicească ce fiară este aceea pe care o auziseră, dar niciunul din animalele sălbatice cunoscute de vînători nu scotea asemenea răgete. Toţi erau nedumeriţi.

— Da' asta ce-o mai fi ? întrebă Ordin, arătînd un punct roşu, asemenea unei stele care apăruse în depărtare, în mijlocul văii. Luminiţa devenea strălucitoare şi dispărea apoi cu totul.

— Cred că luminiţa arde în fundul craterului acestui vulcan, care, pare-se, nu s-a stins complet ! rîse Kosteakov.

— N-o fi oare un foc ?

— S-ar putea. Dar atunci înseamnă că aici există şi oameni, poate chiar onchilonii dispăruţi, îşi dădu cu părerea Goriunov.

Tăcerea se aşternu iarăşi. Toate privirile urmăreau noul fenomen misterios din această depresiune ciudată. Şi iată că din depărtare se auziră slab de tot sunete ce aminteau bătăile tobei.

— Să ştii că e daireaua şamanului ! spuse Gorohov. Prin urmare există aici şi oameni. Ei au aprins focul.

— Dacă există oameni, trebuie să existe pe undeva şi un coborîş, remarcă Goriunov. Oamenii n-au putut zbura prin văzduh ca păsările.

— Coborîşul a existat poate, dar cu timpul s-a surpat.

Mai trecu o jumătate de ceas de tăcere. Începu să-i fure somnul. Dar, deodată, un fenomen nou le atrase atenţia. Deşi luna se ridicase sus, luminînd puternic, partea mai îndepărtată a văii nu se mai vedea clar şi în curînd dispăru cu totul în pîclă. Aceasta se tîra încet spre sud şi în curînd întreaga vale se transformă într-un imens lac de ceaţă alburie, unduitoare. Apoi, ceaţa se ridică mai sus, tot mai sus, şi destrămîndu-se în fîşii se strecură pe la marginea de sud a depresiunii, pe deasupra locului unde se aflau călătorii noştri.

Dinspre miazănoapte începu să adie un vîntuleţ umed, dar călduţ. În curînd creasta, stîncile, cortul fură învăluite într-o ceaţă deasă, prin care luna abia se mai zărea.

— Reprezentaţia s-a sfîrşit, cortina a căzut şi e timpul să plecăm ! zise Ordin.

— Hai în cort, să nu păţim ceva ! propuse Gorohov. Orice aţi spune, Matvei Ivanovici, totul e o nălucire, un miraj — pămîntul, pădurile, poienele, chiar şi fiarele.

Veţi vedea cînd o să ne trezim mîine, în jurul nostru nu va fi decît omăt şi va trebui să ne întoarcem cît mai repede.

— Bine, proorocule, să aşteptăm ziua de mîine — răspunse Goriunov.

Se culcară toţi, dar nu dormiră prea bine, deoarece cîinii începură de cîteva ori să latre şi să schelălăie, adulmecînd, pesemne, nişte sălbăticiuni care nu puteau fi prea departe.

PRIMA ZI ÎN ŢARA LUI SANNIKOV

Cînd se lumină de ziuă, ceaţa nu se risipise încă ; era atît de deasă, încît la cinci paşi omul părea că e înghiţit de o pîclă alburie, lăptoasă. Chiar în jurul taberei trebuiră să umble cu băgare de seamă, ca să nu se rostogolească în prăpastia care se căsca la cîţiva paşi de cort.

Călătorii noştri fură nevoiţi să aştepte să se schimbe vremea ca să poată pleca mai departe în căutarea coborîşului. Făcură focul cu ultimele lemne pe care le aduseseră de pe insula Kotelnîi, dădură cîinilor de mîncare şi prînziră şi ei pe îndelete.

După ceas, soarele trebuia să fi răsărit de peste o oră, dar ceaţa îl ascundea cu totul. Părea că pîcla se revarsă peste creastă ca o masă gelatinoasă, ce umpluse cupa imensă a depresiunii, şi se scurgea acum peste marginea ştirbită.

— Vulcanul nostru fumegă, glumi Kosteakov. El funcţionează numai noaptea. La început s-a aprins focul, iar apoi a răbufnit fumul.

— Rîzi, rîzi, Pavel Nikolaevici, răspunse Ordin. Şi totuşi depresiunea e un vulcan, şi această descoperire e tot atît de importantă ca şi descoperirea Ţării lui Sannikov.

— Pot exista vulcani printre gheţurile polare ? întrebă Kosteakov.

— De ce nu ! La polul sud există chiar vulcani activi, Erebus şi Terror, precum şi cîţiva vulcani stinşi, iar în Oceanul Îngheţat de Nord găsim roci vulcanice de diferite vîrste în Groenlanda, pe Spitzbergen, în Ţara lui Frantz Iosef şi chiar în imediata apropiere a Ţării lui Sannikov — pe insula Bennett.

— Dar toate sînt foarte vechi.

— Nu chiar toate. Ce ai de zis de Islanda, unde activitatea vulcanilor este foarte intensă ?

— Dar acest vulcan le întrece pe toate celelalte ca mărime, remarcă Goriunov. Iată ce mă face să pun, deocamdată, la îndoială ipoteza voastră.

— Într-adevăr, este foarte mare. Socotesc că are vreo douăzeci de kilometri înălţime şi vreo patruzeci-cincizeci, lungime.

— Ce dimensiuni au cele mai mari cratere cunoscute pe pămînt ?

— După cîte îmi amintesc, craterul Mauna-Loa, de pe insulele Hawai, are un diametru de vreo patru kilometri, iar Gunung Tenger din Java, ceva mai puţin de şase kilometri.

— Tocmai de aceea ! Locul ăstuia ar fi mai degrabă în lună decît pe pămînt, remarcă Kosteakov.

— În lună, el ar fi printre cele mai mici, căci acolo există cratere cu un diametru de şasezeci, optzeci, o sută de kilometri sau chiar mai mult. De pildă, craterul lui Ptolomeu are o sută şasezeci şi unu kilometri, Langrenus — o sută cincizeci şi opt, iar un număr de peste zece cratere au între şaptezeci şi nouăzeci de kilometri. În total, în lună se află vreo treizeci de mii de cratere.

— Frumoasă priveliştе trebuie să fi oferit luna cînd toate craterele erau active !

În timp ce călătorii noştri vorbeau despre lună, soarele îşi vedea de treabă şi ceaţa începu să se rărească cu repeziciune, ridicîndu-se tot mai sus şi transformîndu-se în văluri subţiri care, încetul cu încetul se destrămau în văzduh. În curînd, pîcla care învăluia creasta se risipi îndeajuns ca expediţia să poată să-şi

urmeze drumul, deşi depresiunea semăna cu o mare alburie lăptoasă, a cărei suprafaţă se unduia molcom. Merseră mai departe, de data asta spre vest, urmînd cotitura care descreştea tot mai mult în înălţime. În sfîrşit, aproape de amiază ajunseră la locul cel mai de jos, de unde se deslușea clar un nou suiș.

— Dacă nici aici nu găsim coborîşul, va trebui să-l căutăm departe de aici, la capătul de nord al depresiunii ! spuse Goriunov.

— Ar fi vai de noi, — remarcă Ordin, — nu mai avem lemne, iar mîncarea pentru cîini abia dacă ajunge pentru vreo trei zile !

Se apropiară de marginea hăului pentru a-l examina cu atenţie. Altimetrul nu arăta decît o altitudine de 120 metri deasupra nivelului mării şi puteau nădăjdui că cu ajutorul frînghiilor vor putea coborî din terasă în terasă.

— Iată şi coborîşul ! exclamă Goriunov, arătînd spre dreapta.

Toţi priviră într-acolo. De pe creasta muntelui pînă în adîncul depresiunii se întindea aici o lungă pantă de zăpadă, un troian imens, format de furtunile ce aduseseră zăpadă dinspre ocean prin partea cea mai de jos a crestei, depozitînd-o la adăpostul rîpei. Troianul cobora destul de abrupt, avînd forma unui acoperiş cu două pante şi cu o creastă lată, ce se înălţa pînă la marginea prăpastiei ; la stînga şi la dreapta troianului se vedeau alte troiene asemănătoare. Ele nu ajungeau însă pînă la creasta muntelui, care acolo era mai înaltă. Aşadar, numai primul troian putea servi drept coborîş. Călătorii încercară densitatea zăpezii şi constatară că ea este suficientă ; piciorul nu se afunda decît vreo patru-cinci centimetri.

Întrucît panta forma un unghi de vreo patruzeci de grade, săniile nu putură fi coborîte împreună cu atelajele lor. După ce deshămară cîinii, călătorii scoaseră frînghiile şi, legînd cîte două de fiecare sanie, începură coborîşul. Fiecare sanie era ţinută de doi oameni. Pînă ce fură coborîte primele două sănii, Kosteakov rămase pe creastă cu ultima sanie şi cu cîinii. Cînd Gorohov şi Nikiforov urcară din nou, Kosteakov porni la vale cu

toate cele trei atelaje de cîini. Ar fi fost primejdios să le lase singure, deoarece cîinii, ademeniți de vreo sălbăticiune, ar fi putut s-o ia la goană pe urmele ei. Dar nu era atît de ușor să conduci treizeci de cîini pe o pantă abruptă. Văzînd jos săniile și oamenii, cîinii începură să alerge atît de repede, încît Kosteakov își pierdu echilibrul și căzu cu fața în jos, rostogolindu-se pînă în vale și stîrnind în urma lui un nor de zăpadă, spre hazul celor care îl priveau de la poalele muntelui și de pe creastă.

Cînd terminară coborîșul, priviră în jur. La poalele troienelor pe pămînt nu era pic de zăpadă. În toiul verii soarele ajungea aici, dinspre nord, adică noaptea, cînd se lăsa mai jos pe boltă și încălzea slab. Zăpada nu se topea probabil mult timp și vegetația nu se putea dezvolta. Dar la vreo treizeci de pași de la marginea troienelor, printre lespezile și bucățile de bazalt aflate pretutindeni pe suprafața terenului, se vedeau mușchi verzi și flori pitice care își deschideau primele petale. Ceva mai încolo se zăreau mici tufe tîrîtoare, golașe încă, iar la o depărtare de vreo cinci sute de metri — tufe mai înalte, mai dese, care începuseră să înfrunzească. Îndărătul lor se ridica, sumbru, zidul unei păduri nu prea înalte.

În timpul prînzului, sau mai exact pe cînd îmbucau ceva în grabă și beau ceaiul pe care îl fierseseră cu resturile de lemne strînse de prin sănii, călătorii noștri se sfătuiră cum să-și continue drumul. Nu mai aveau ce face cu barca, cu săniile și nici cu cîinii, deoarece în depresiune nu era zăpadă și nici cursuri de apă atît de mari ca să fie navigabile.

Înaintarea lor ar fi fost anevoioasă dacă ar fi luat cu ei treizeci de cîini, căci ar fi trebuit să se îngrijească de hrana lor. Întrucît exista mult vînat, ar fi avut de furcă cu cîinii care s-ar fi împrăștiat și ar fi gonit pe urmele sălbăticiunilor, iar dacă i-ar fi dus legați, ar fi însemnat ca trei membri ai expediției să se ocupe numai cu această treabă. Să înhame cîinii la sănii și să înainteze în felul acesta prin iarbă și păduri, ar fi însemnat să tocească cu totul tălpicile săniilor, care ar fi

devenit de neîntrebuințat la întoarcerea peste ghețuri și totodată i-ar fi istovit pe cîini.

Nu le rămînea decît să lase toate lucrurile de prisos și cîinii lîngă troiene, sub paza unui singur om. Aici era rece și omul putea strînge hrana necesară pentru el și pentru cîini, vînînd. Ceilalți patru puteau porni să cerceteze pe jos și fără poveri Țara lui Sannikov, revenind din cînd în cînd la acest campament pentru a aduce colecțiile strînse. Gorohov, care vorbea limba ciucotă și cea lamută, era absolut necesar în cazul că s-ar fi întîlnit cu onchilonii. De aceea, urma ca Nikiforov să rămînă să păzească lucrurile și cîinii. Acesta nu prea se simțea la largul său în împrejurări atît de neobișnuite. Dar, ca toți vînătorii din regiunile nordice, nu se dădea în lături dacă trebuia să petreacă în deplină singurătate cîteva zile sau cîteva săptămîni. Cîinii erau o bună pază împotriva fiarelor sălbatice. Și apoi, fiind nevoit să se îngrijească de ei, Nikiforov n-ar fi avut timp să se plictisească.

Aleseră un loc între două troiene, ridicară cortul, și în restul zilei triară lucrurile. Întrucît aveau de gînd să pornească pe jos spre inima depresiunii, nu puteau lua cu ei poveri mari. Fiecare luă numai strictul necesar — haine, ceva rufărie și încălțăminte, puști, gloanțe, un ceaun, un ceainic, socotind că se vor hrăni din vînat și vor dormi sub cerul liber.

Spre seară se înnoură și începu o lapoviță care se prefăcea uneori în ploaie. Călătorii fură nevoiți să se adăpostească în cort.

— Dată fiind vremea asta urîtă, trebuie să luăm măsuri pentru ca lucrurile, săniile și bărcile pe care le lăsăm aici să nu se strice și să nu putrezească în timpul verii, spuse Goriunov.

— Ar fi bine să ridicăm o colibă din pari și scoarță de copaci, remarcă Ordin.

— Nu cred că ar fi un adăpost prea bun, și apoi ar trebui să mergem pînă departe după scoarță, fu de părere Gorohov.

— Dar ce, troienele nu sînt bune de nimic ? Probabil că mai în adînc ele nu se topesc. Să săpăm în troiene o peșteră și să depozităm acolo toate lucrurile

noastre. Ele vor sta astfel într-un loc uscat și rece, și în afară de asta vor fi la adăpost de fiarele sălbatice.

— Iar pentru cîini vom săpa o altă peșteră, adăugă Nikiforov. Nu le place căldura, și apoi îi vom putea închide peste noapte, ca să n-o ia razna.

— Nu numai peste noapte! Te duci la vînat cu doi-trei cîini, iar pe ceilalți îi lași închiși. Doar n-ai să iei cu tine toată haita! Altfel nu faci nici o ispravă, deoarece cîinii vor băga spaima în toate sălbăticiunile, spuse Gorohov.

— Bine zici! Strașnică idee, încuviință Goriunov. Mîine dis-de-dimineață ne apucăm de treabă și facem așa cum ai spus.

În seara aceea, în cort era frig și neplăcut.

Nu aveau lemne și cu chiu cu vai gătiră mîncarea pe vreascurile strînse de prin jur, din pîrloage. De aceea se culcară devreme. Dar toate zgomotele ce se auzeau în depresiune — mugetele, behăitul, răgetele animalelor — îi nelinișteau pe cîini, care începeau să latre și să urle, trezindu-i din somn.

— Nu-l invidiez pe Kapiton, care va dormi în vacarmul ăsta! bombăni Kosteakov cu prilejul unui asemenea concert.

— Cînd îi va închide în peștera de zăpadă se vor mai liniști, spuse Goriunov, întorcîndu-se pe partea cealaltă.

Dimineața se apucară de lucru și făcură cu topoarele într-un troian o galerie adîncă, în dreptul locului unde acesta era lipit de peretele de bazalt. Sub stratul de zăpadă de la suprafața troianului găsiră gheață compactă, formată acolo probabil de veacuri, așa încît nu aveau să se teamă că vara gheața se va topi. Cărară în peșteră lucrurile de care nu aveau nevoie, barca și două sănii, iar la intrare îngrămădiră blocurile de gheață, pentru ca aerul cald să nu pătrundă înăuntru și în lipsa lui Nikiforov fiarele de pradă să nu se poată furișa aci. În apropiere săpară încă trei peșteri ceva mai mici. Fiecare dintre ele era destinată unui atelaj de cîini.

A treia sanie o lăsară lui Nikiforov ca să poată căra în campament lemne din pădure și animalele pe care

le va vîna. Peşterile de gheaţă îi plăcură mult lui Nikiforov. El avea de gînd să mai facă una, în care să păstreze carnea, şi alta, în care să aşeze cortul pentru a dormi liniştit, fără să se teamă de vreun atac. Noaptea, un oaspete nepoftit putea pătrunde în peşteră numai dintr-o singură parte, şi nu din orice punct, ca atunci cînd dormea în cort. Aci era destul să lase la intrare doi cîini, ca să se simtă în deplină siguranţă.

Aceste treburi le luară aproape o zi întreagă ; abia mai avură timp să se ducă la marginea pădurii din apropiere ca să taie lemnele trebuitoare pentru focul din timpul nopţii.

ANIMALE CIUDATE

Deşi dimineaţa era mohorîtă, nu ploua şi nici ceaţă nu era, fapt care îngădui călătorilor să cerceteze depresiunea în care se aflau. Cei patru călători, cu traistele în spinare şi cu armele la umăr, porniră spre miazănoapte ; luară cu ei doi dintre cei mai destoinici cîini, conducători de atelaje. Unul era cu desăvîrşire negru, celălalt, aproape alb. Primul se numea Cîrtiţa, iar al doilea, Albu. Însoţiţi de al treilea cîine conducător de atelaj, Bălţatu, Nikiforov îşi conduse tovarăşii, dorind să vîneze ceva cu acest prilej, pentru ca atît el cît şi cîinii să aibă ce mînca în zilele următoare.

Pe măsură ce se depărtau de troiene, vegetaţia devenea tot mai bogată. Locul muşchiului îl luă iarba, apoi apărură tufe de mesteacăn polar, sălcii şi arini care păreau că se tîrăsc pe pămînt. Soarele de amiază încălzea aci puţină vreme, şi atunci vegetaţia prindea viaţă. Pe măsură ce înaintau, arbuştii deveneau tot mai înalţi, iar speciile polare lăsau locul reprezentanţilor zonei mai temperate — zada, mesteacănul alb, arinul, iar prin iarbă se zăreau ici-colo primele flori. Copacii

atingeau o înălțime de 3—4 metri, formînd crînguri nu prea mari, care alternau cu poiene.

Trecînd printr-un astfel de crîng, cîinii, care erau legați, începură să dea semne de neliniște, smucindu-se și mîrîind. Pregătindu-și armele, călătorii se apropiară tiptil de marginea crîngului și văzură în poiană o cireadă numeroasă de animale care pășteau. Li se vedeau spinările negre, cu cocoașe destul de mari și cozi scurte, stufoase ca un pămătuf uriaș. Cînd unul dintre animale înalță capul, văzură că acesta semăna cu capul unui bou, fiind însă mai scund și mai teșit și purtînd niște coarne mari, răsucite înainte. Animalul simți primejdia și mugi înăbușit, stîrnind neliniște în întreaga cireadă.

Nu mai era nici o clipă de pierdut. Goriunov trase cu Winchester-ul său în animalul cel mai apropiat. Acesta făcu un salt și căzu în genunchi. Celelalte animale săriră năucite care încotro, dar nu fugiră. Coarnele unora erau mai scurte și mai subțiri. Se vedeau și viței de diferite vîrste.

Slobozind cîinii, vînătorii alergară spre animalul rănit. Cînd îi văzu pe oameni, cireada o luă la fugă, însă cîinii reușiră să oprească un vițel, ce fu doborît de Nikiforov. La apropierea oamenilor, boul rănit se ridică și se năpusti asupra lor mugind fioros, cu capul în pămînt și cu coarnele sale uriașe înainte. Boul venea ca fulgerul, lăsînd în urmă-i pete de sînge. Dar cîinii ce veneau din lături îi atraseră atenția. El se întoarse brusc spre cîini, însă fu lovit de alte două gloanțe, care îl doborîră.

Strîngîndu-se roată în jurul animalului răpus, vînătorii îl cercetară cu uimire.

— Orice ați spune, nu e boul de mosc, cum s-ar putea crede, își dădu cu părerea Kosteakov. Blana sa e mai scurtă, capul și coarnele nici ele nu se potrivesc.

— Într-adevăr, seamănă cu iakul sălbatic din Tibet, pe care l-am văzut la grădina zoologică! spuse Goriunov.

— Totuși, aici, în nord, singurul reprezentant al acestei familii este boul de mosc, *Ovibos moschatus,*

— remarcă Ordin, — dar și acela se întîlnește în America de Nord, iar nu în Asia.

— Ai dreptate, nu încape nici o îndoială că acesta nu este boul de mosc.

— Dar cum a putut ajunge aici iakul din Tibet, la zece mii de kilometri de patria sa ?

— Avem de-a face, pesemne, cu încă una din enigmele pe care Țara lui Sannikov ne cere s-o dezlegăm, interveni Kosteakov. Poate onchilonii au adus cu ei acești boi, iar noi atentăm la proprietatea lor !

— Nu, boii sînt sălbatici ! spuse Gorohov. Pe meleagurile noastre n-au existat niciodată asemenea animale.

— Pentru a dezlega enigma va trebui să păstrăm și să luăm cu noi măcar țeasta sa cu coarnele, zise Goriunov. După cîte îmi amintesc, coarnele iakului sînt îndoite la capete mai mult în sus și în genere sînt mai subțiri, iar coada e mai scurtă și mai stufoasă.

Între timp, Nikiforov tîrîse pînă la ei vițelul doborît. Animalul avea cel mult două-trei săptămîni.

— O să facem o friptură strașnică ! zise Nikiforov. Au trecut ani de zile de cînd n-am mai mîncat carne de vițel.

— Kapiton, întoarce-te la campament, — îi spuse Goriunov, — și adu o sanie. Pînă vii, vom jupui animalele.

Însoțit de Bălțatu, Nikiforov făcu cale întoarsă, orientîndu-se după nămeții de zăpadă ce se deslușeau bine pe fondul zidului negru al prăpastiei, în spatele scundei fîșii de pădure.

Ceilalți începură să jupoaie animalele doborîte. Goriunov le măsură și își notă caracteristicile lor. Deasupra poienei se roteau cîteva păsări mari, probabil condori, care nădăjduiau că oamenii le vor lăsa o parte din pradă. Dar nădejdile lor fură zadarnice, căci Nikiforov avu fericita idee să aducă toți cîinii, pentru ca aceștia să mănînce pe săturate, micșorîndu-se astfel greutatea cărnii ce trebuia cărată la campament. La despărțire îi spuseră să păstreze țestele și blănurile tuturor animalelor pe care le va vîna, punîndu-le în peștera de gheață.

Cei patru călători porniră mai departe. Pe măsură ce se depărtau de marginea depresiunii, copacii deveneau mai înalți și iarba deasă. Întîlniră plopi, mălini, caprifoi, măcieși și alți arbuști. Unii înfrunziseră, iar alții începuseră să înflorească. Gorohov privea cu uimire această vegetație, deoarece în împrejurimile satului Kazacie și pe toată coasta nu văzuse nimic asemănător, iar în regiunile mai sudice fusese numai în timpul iernii. Și ceilalți se mirară că aici, la o latitudine de 80°, cresc plante care în Siberia nu trec de cercul polar.

Poienele alternau ca și înainte cu fîșii de pădure, ce deveneau tot mai dese. În două poieni văzură boi păscînd și îi priviră cu atenție. La apropierea oamenilor, însă, ei o luară la fugă, dovadă că în depresiune trăiau oameni care vînau boii, dar care nu aveau arme de foc, deoarece împușcăturile nu speriau animalele. Într-un luminiș, la vreo opt kilometri de la marginea depresiunii, în afară de boi negri, zăriră niște animale de culoare închisă, cam de aceeași înălțime. Cînd unul dintre ele înălță capul, Gorohov exclamă :

— Ia privește, Matvei Ivanovici, pare a fi un cal !

— Parcă ! O fi oare domestic ?

— Nu cred ; toți au aceeași culoare, sînt murgi, cu o dungă neagră de-a lungul șirei spinării, au coada și coama rară și urechi lungi, îi înștiință Ordin, care cerceta animalele prin binoclu.

— Atunci seamănă cu calul sălbatic pe care Prjevalski l-a descoperit în inima Asiei Centrale ! spuse Goriunov.

— Dar ce caută ei aici, printre ghețurile polare ? Încă o taină a acestui ținut misterios ! exclamă Kosteakov.

— Să încercăm să ne furișăm mai aproape.

Ocolind luminișul pe la marginea pădurii, vînătorii se apropiară puțin de cai. Aceștia nu păsteau laolaltă cu boii. Unul dintre ei, probabil un armăsar bătrîn, conducătorul hergheliei, ridica mereu capul, cercetînd luminișul și adulmeca umflîndu-și nările. Deodată, văzîndu-i pe oameni, dădu de veste hergheliei printr-un nechezat ce aducea puțin cu răgetul măgarului. În-

treaga herghelie, alcătuită din vreo douăzeci de animale adulte şi vreo zece mînji, porni în goană, cu capetele ridicate şi cu cozile în vînt.

— Păcat, scăpărăm vînatul! oftă cu părere de rău Gorohov. Ce n-aş da să dobor un mînz! Are carne gustoasă.

— La ce-ţi foloseşte? Pentru astăzi avem carne destulă, n-are nici un rost să mai cărăm încă o povară. E păcat să ucizi numai aşa, ca să te afli în treabă.

— Dar ce facem cu colecţia? remarcă Ordin. Un cal sălbatic şi probabil de o rasă cu totul deosebită e o adevărată raritate.

— Cred că sînt pur şi simplu cai sălbăticiţi, îşi dădu cu părerea Kosteakov.

— Cu neputinţă! Caii care trăiesc la noi sînt bălani şi numai rareori, suri sau rotaţi, interveni Gorohov.

— Şi, în genere, au o altă înfăţişare, adăugă Goriunov. Pesemne că din pricina unor împrejurări pe care nu le cunoaştem încă, în Ţara lui Sannikov au dăinuit animale din perioada geologică precedentă, animale care au dispărut din alte regiuni ale globului.

— Aşa cum s-a păstrat în Australia cîinele sălbatic, cangurul şi alte marsupiale ciudate, mamifere primitive, păsări fără aripi şi alte „fosile vii", cum li se mai spune, explică Ordin.

— O să-mi spuneţi poate că aici trăieşte mamutul, rinocerul păros, ursul de peşteră şi alte animale de pe vremea omului primitiv, rîse Kosteakov.

— Tot ce se poate, afară de cazul că omul le-a nimicit, răspunse Goriunov.

— După cum văd, interesul pe care îl prezintă Ţara lui Sannikov, prin poziţia şi forma sa, va spori datorită acestor fosile vii, adăugă Ordin.

— Să ne apropiem de micul lac pe care-l zăresc, uite, colo, în mijlocul poienii, propuse Kosteakov. Cine ştie, poate vedem în apă vreun hipopotam?

— Hipopotamii nu sînt fosile vii, îl corectă Goriunov. Ei trăiesc în mare număr prin fluviile Africii, iar aici nu vom da de ei.

Dar nu izbutiră să ajungă la lac. Pe măsură ce se apropiau, pămîntul devenea tot mai mocirlos şi în cele

din urmă se prefăcu într-un smîrc în care li se afundau picioarele. Lacul fusese probabil mult mai mare înainte, dar îl năpădiseră treptat dinspre maluri spre mijloc plantele de baltă. De aceea, călătorii nu reuşiră nici să vadă cum e apa şi nici să cerceteze dacă în acest lac trăieşte vreun peşte. Fireşte că nici vorbă nu mai putea fi de hipopotam : îndată ce ar fi făcut cîţiva paşi, acest animal atît de greu ar fi fost înghiţit de nămol.

După această poiană urmă o pădure mai deasă şi mai înaltă, cu o braniştе atît de deasă, alcătuită din copaci tineri şi din arbuşti, încît dacă nu ar fi existat cărări bătătorite de către animale, înaintarea ar fi fost anevoioasă.

Mergînd pe o astfel de cărare, călătorii auzeau ciripitul răsunător, primăvăratic, al diferitelor păsări, guguitul turturelelor. În depărtare, se auzi chiar cîntecul cucului. Văzură gaiţe, coţofene şi stăncuţe, iar sus, în văzduh, zăriră plutind doi vulturi, care scrutau poienele în căutarea prăzii.

— E o adevărată ţară a minunilor ! exclamă Goriunov. Ai putea crede că ne aflăm undeva prin regiunile sudice ale Siberiei, iar nu la zece grade depărtare de Polul Nord.

— Da, numai faptul că soarele se află atît de jos pe cer, deşi e amiază, ne arată că sîntem în Extremul Nord, remarcă Ordin.

— Mie, aceste creste zimţate ale zidului de la marginea depresiunii, cu fîşiile lui de zăpadă, îmi amintesc patria — valea Irkutului, de-a lungul căreia se întind Alpii tunkinieni, cu o înfăţişare asemănătoare, — spuse Kosteakov, — iar vegetaţia de aici şi păsările fac ca impresia aceasta să fie şi mai puternică.

În poiana următoare, care avea şi ea un lac în mijloc, văzură boi şi cai păscînd şi hotărîră să se oprească la marginea pădurii pentru a-i observa şi, fiindcă tot poposeau, să-şi gătească şi mîncarea. Pîrîul, care izvora din lac şi brăzda poiana, le oferea apă proaspătă. Se aşezară chiar pe cărare, acolo unde acesta pătrundea prin hăţişuri ; în poiană aprinseră repede focul, atîrnară deasupra lui ceainicul şi oala pentru supă, tăiară

mărunt carnea de viţel şi, înşirînd bucăţile pe frigărui, le puseră la fript. Călătorii se cuibăriră în tufişurile de lîngă cărare, de unde puteau observa printre copaci animalele ce păşteau.

Deodată, din adîncul pădurii, se auzi un tropot greoi ce se apropia repede. Uimiţi, călătorii abia avură timp să se ascundă în tufişuri. Pe cărare trecu în goană năprasnică o namilă de culoare brună-închisă, care răgea înăbuşit.

— Ce mai e şi asta ? Ce dihanie o fi ? şopti Gorohov, înspăimîntat.

— Aţi observat cornul uriaş de pe botul lui ? întrebă Goriunov, uluit.

— Şi codiţa scurtă, ca de porc ? adăugă Kosteakov.

— Uite şi micuţa lui urmă ! spuse Ordin, arătînd urma lăsată de dihanie pe locul umed al cărării, unde călătorii aruncaseră apa de care nu mai avuseseră trebuinţă.

Urma măsura aproape optsprezece centimetri în diametru şi se termina cu nişte adînciturі făcute de copite.

— Prin urmare, văzurăm încă o fosilă vie — rinocerul păros fosil ! spuse Ordin.

— S-o ia naiba, că vie mai e şi fosila asta ! exclamă Kosteakov. Ne-a stricat tot prînzul.

Într-adevăr, rinocerul, care trecuse pe cărare ca un uragan, făcuse multe pozne : oala cu supă o găsiră zvîrlită în tufişe şi, fireşte, goală, carnea împrăştiată prin iarbă, iar frigăruile strivite în picioare. Ceainicul zăcea răsturnat.

— Şi-acu, bucătare, ia-o de la început ! rîse Gorohov, luînd oala şi ceainicul ca să aducă apă.

— Da' anapoda mai calcă dihania asta ! bombăni Kosteakov, strîngînd de pe potecă bucăţelele de carne. N-avea destul loc pe cărare !

— Altă dată vom fi mai cu cap, — spuse Goriunov, — şi vom poposi mai departe de drumul sălbăticiunilor.

— Mai vine o dihanie ! strigă Ordin şi sări în desiş, urmat de ceilalţi.

După cîteva clipe trecură prin fața lor, unul după altul, trei rinoceri, cu un muget la fel de înfundat. Călătorii reușiră să-i examineze mai bine. Primul era un mascul, care avea pe bot un corn uriaș, iar îndărătul acestuia, un al doilea corn, mult mai scurt. Venea apoi femela, cu botul împodobit de un singur corn, nu prea mare, iar în urmă de tot alerga puiul de rinocer care, deși își mișca de zor picioarele scurte, abia putea să se țină după părinții săi. Toți cei trei rinoceri erau acoperiți cu o blană rară, dar destul de lungă, de culoare brun-închis.

— Și acum, băieți, păzea! îi înștiință Goriunov. Animalele sînt urmărite, pare-se, de o fiară. Pregătiți-vă armele!

Abia apucă să rostească aceste cuvinte, că pe cărare apăru o fiară în care recunoscură ușor un urs, dar de o mărime neobișnuită; el alerga cu capul plecat, mirosind pămîntul și bălăbănindu-se ușor. Văzînd focul aproape stins, care fumega la marginea potecii, el se opri brusc, înălță capul și căscă gura, arătîndu-și colții uriași și limba roșie. Însă în acea clipă cîinii îl atacară pe la spate și ursul făcu cale întoarsă, fugind și mîrîind furios.

— Iar acum, fraților, — anunță Goriunov, — ne mutăm în poiană. Aici, fiarele nu numai că nu ne vor lăsa să ne gătim prînzul, dar nici măcar să-l mîncăm în tihnă.

— O namilă de urs ca ăsta n-am văzut de cînd mama m-a făcut, spuse Gorohov, ieșind din desiș.

— Într-adevăr, e uriaș, dar nu strălucește prin curaj, se sperie și de cîini, rîse Ordin. Știți, sînt încredințat că nu e pur și simplu un urs brun uriaș, ci ursul fosil, de peșteră, contemporan cu rinocerul și mamutul. I-ați văzut maxilarele?

— Prin urmare, încă o fosilă vie! Colecția noastră crește foarte repede, devenind din ce în ce mai uimitoare! spuse Kosteakov.

— Da, va trebui să fotografiem toate aceste animale fosile, așa cum trăiesc ele în mijlocul naturii, altfel nimeni nu ne va crede — remarcă Goriunov. Păcat că avem prea puține plăci fotografice. Dar cui

îi putea trece prin minte că Ţara lui Sannikov este o adevărată grădină zoologică sau, mai curînd, paleontologică.

— Acum, Nikita, vei putea povesti prietenilor tăi caiuri că ai văzut cu proprii tăi ochi pe nasul rinocerului cornul pe care aceştia îl iau drept gheara păsării Exekiu.

— Am mai văzut şi înainte această dihanie.

— Unde ? Astă-noapte, în vis ?

— Nu, e o întîmplare veche. Pe malul rîuleţului Aciad, care se varsă în partea dreaptă a Ianei, a ieşit la iveală într-o primăvară din pămîntul unde fusese îngropat leşul unei fiare ca asta ; leşul a zăcut aşa lîngă apă o bună bucată de vreme. Cînd au dat de el vulpile albe, i-au ros botul şi i-au devorat pîntecul. Atunci, ispravnicul nostru a raportat guvernatorului despre descoperirea dihaniei. Acesta a trimis un slujitor să cerceteze. Dar slujitorul nu a mai găsit nimic. Vulpile albe mîncaseră carnea, iar oasele fuseseră luate de apa rîului.

— Aşa se întîmplă mai totdeauna cu descoperirile, spuse Goriunov. Pînă cînd cineva face asemenea descoperiri întîmplătoare, pînă cînd înştiinţează autorităţile şi pînă cînd autorităţile comunică faptul Academiei, la Petersburg, pentru ca aceasta din urmă să trimită în cercetare un savant — trec luni de zile. Iar fiarele şi rîurile nu stau să aştepte. Cîte descoperiri rare nu a pierdut ştiinţa în felul acesta !

— Noi însă vom aduce ceva mai rar, — zise Ordin, — pieile, craniile şi fotografiile nu ale unor mortăciuni, ci ale unor fosile vii.

— Fotografii — poate, dar cît priveşte craniile şi pieile, să nu ne pripim. Sînt foarte grele, ocupă loc mult şi nu uita că avem numai trei sănii, interveni Kosteakov.

— Şi apoi, craniul ori pielea mamutului nu le poţi căra cu mijloacele de transport pe care le avem noi la îndemînă, rîse Goriunov.

— Dacă nu mă înşel, sînteţi de părere că vom vedea şi un mamut viu ? întrebă ironic Kosteakov.

— Şi de ce nu ? Dacă pe aceste meleaguri huzureşte şi se înmulţeşte rinocerul, după cum am putut constata, deoarece i-am văzut puiul, atunci poate trăi tot atît de bine şi mamutul.

— Cred că onchilonii dumitale i-au exterminat de mult, dacă i-au găsit aici.

— De ce ? N-au ce face cu colţii mamutului, căci n-au cui să-i vîndă ; vînat au destul şi fără mamuţi, iar ca să dobori o asemenea namilă fără arme de foc, nu e chiar atît de lesne.

— Ştim însă că oamenii din epoca de piatră vînau mamuţii cu arme şi mai primitive.

— Părerea mea, Matvei Ivanovici, — interveni Gorohov, — este că dacă aici există mamuţi, localnicii îi venerează ca pe nişte animale sfinte, aşa cum fac şi cu pasărea „Exekiu".

— Tot ce se poate, Nikita. De aceea nădăjduiesc că vom avea prilejul să vedem şi acest animal.

După ce îşi strînseră lucrurile, călătorii se mutară la capătul poienii, lîngă pîrîu, şi aprinseră din nou focul. Poiana era pustie. Se vede că rinocerii speriaseră toate animalele cu tropotele şi mugetul lor.

— Şi aici ne-au stricat socotelile ! zise Ordin. Şi eu, care voiam, pînă va fi gata mîncarea, să mă furişez tiptil de-a lungul pădurii şi să fotografiez boii şi caii.

— Da, n-au rămas decît păsările, care prezintă interes numai fripte ! spuse Kosteakov, arătînd spre un cîrd de raţe ce zburau deasupra lacului.

LACURILE CU BAŞICI

Călătorii prînziră în linişte, se odihniră şi apoi îşi văzură de drum, mergînd de-a lungul pîrîului în nădejdea că acesta îi va duce spre lac. Speranţa lor se dovedi întemeiată. Deşi lunca devenea tot mai mlăştinoasă, de-a lungul pîrîului drumul era mai lesnicios

şi în curînd văzură un lac cu un diametru de vreo cinci sute de metri. Pe marginea lacului se înălţau desişuri de stuf verde. Nuferi mari îşi întindeau pe apă frunzele, alături de frunzuliţele mărunte ale castanului de apă (Trapa natans), plantă care a dispărut aproape de pe pămînt, dar care aici creştea totuşi din abundenţă. Fundul lacului, acoperit cu alge, cobora în pantă lină. Printre plantele acvatice mişunau diferite gîze şi înotau cîrduri de peştişori. Mai încolo, la suprafaţa lacului, pluteau raţe, gîşte şi pescăruşi, iar plescăiturile care se auzeau ici-colo arătau că aici trăiau şi peşti mai mari. Străbătînd norii, soarele de amiază lumina cu raze piezişe acest peisaj paşnic, dar pulsînd de o viaţă neobişnuită la o asemenea latitudine.

— Ia uitaţi-vă, pîrîul nu se varsă în lac, ci dimpotrivă, izvorăşte de acolo ! observă Goriunov.

— Şi asta, ce te face să crezi ?

— Mă face să cred că apele care curg prin depresiune trebuie într-un fel să se verse în mare şi de aceea cercul munţilor trebuie să fie undeva spart pe toată înălţimea lui.

— Să admitem că ar fi aşa cum spui.

— Este foarte important să clarificăm această chestiune. Troienele de zăpadă ce ne-au servit drept coborîş se micşorează mult în timpul verii şi nu ne vor mai putea folosi la întoarcere. Prin urmare, numai o spărtură în lanţul munţilor ne va îngădui să ieşim din această depresiune.

— Dar poate că o asemenea spărtură nici nu există — spuse Ordin. Apa se poate scurge foarte bine printr-un canal subteran. În şuvoaiele de lavă există adesea astfel de canale. Amintiţi-vă de delfinii din insulele Hawai, din manualul de geologie.

— Ce-i cu canalele astea ? întrebă Kosteakov.

— Sînt nişte tuneluri lungi în şuvoaiele de lavă, ce duc de la ţărmul mării spre interior. În timpul fluxului, ele se umplu de apă, care ţîşneşte cu putere prin crăpături. De aici şi denumirea acestor coridoare.

— Denumirea e greşită, pentru că delfinii nu aruncă apa ca balenele, ci o împroaşcă numai, hîrjonindu-se — observă Goriunov. Pentru noi însă n-ar fi

prea plăcut dacă n-ar exista o spărtură. Am fi nevoiți să așteptăm sfîrșitul iernii, cînd troienele vor crește din nou.

— Ei și ce? Iernatul în Țara lui Sannikov face parte din planul nostru dacă, firește, va fi cu putință. Or, acum e limpede că e pe deplin posibil.

Între timp, Gorohov, care privea mereu lacul, îi întrerupse exclamînd:

— Uitați-vă ce se întîmplă acolo! O altă dihanie iese din apă.

Din apă se ridica încet o mogîldeață turtită sau un fel de bășică. Deodată bășica crăpă și din ea izbucni un nor de aburi albi, ce se risipi repede în văzduh. Din locul acela, cercuri, cercuri porniră pe oglinda lacului, legănînd păsările care înotau.

— Poate că în adîncime trăiește vreo balenă sau o altă dihanie — își dădu cu părerea Gorohov.

— Balenele nu trăiesc în apă dulce, precizează Gorohov. Care o fi cauza acestui fenomen?

Între timp, Ordin scoase un termometru din cutie și-l băgă în apă. Gorohov rîse, deoarece încercarea de a afla astfel ce animal trăiește în lac i se păru absurdă.

— Închipuiți-vă, apa are douăzeci și cinci grade Celsius! exclamă Ordin.

— Sîntem la începutul primăverii la această latitudine, și deodată — douăzeci și cinci de grade! Nu mai înțeleg nimic! — spuse Kosteakov. N-ai greșit cu vreo douăzeci de grade?

— Măsoară tu, dacă nu crezi.

— Cum se explică asta?

— Se vede că în lac vine de sub pămînt apă fierbinte, sau mai curînd aburi, judecînd după cele văzute adineauri. Acest lucru se potrivește cu presupunerile mele, anume că depresiunea în care ne aflăm este fundul craterului unui vulcan vechi, în adîncul căruia s-a mai păstrat destulă căldură, ce răbufnește din cînd în cînd, ieșind prin crăpături.

— Trebuie să mai așteptăm, poate fenomenul se va repeta, zise Goriunov.

— De acord. Pînă una-alta pot afirma, cred, că dacă aici se află multe lacuri ca acesta, clima caldă din Ţara lui Sannikov îşi găseşte în parte explicaţie.

Undele circulare dispărură şi lacul deveni iarăşi neted ca oglinda. Toţi priveau cu interes spre lac, aşteptînd. Goriunov ţinea ceasul în mînă.

După ce trecură treizeci şi două de minute de la formarea primei băşici, apa începu să se umfle din nou. Cînd băşica atinse o înălţime de vreo doi metri, ea crăpă şi din interiorul ei ieşi iarăşi un nor de aburi.

— Se pare că ai avut dreptate ! spuse Goriunov. Din adîncul pămîntului iese periodic aer cald sau aburi care încălzesc direct sau prin apa lacului depresiunea unde ne aflăm.

— Cînd am privit depresiunea de pe înălţimile care o mărginesc, am văzut un şir întreg de lacuri.

— Eu cred totuşi că băşicile se datoresc unei balene — fu de părere Gorohov, care nu înţelegea fenomenele vulcanice.

— Dar cum putea să ajungă balena în lac, măi Nikita ? N-o să-mi spui că a escaladat munţii...

— Atunci cum au ajuns aici rinocerii, boii şi caii, care nici ei nu se pot căţăra pe pantele abrupte ? întrebă Kosteakov.

— Nu cunoşti bine istoricul geologiei insulelor Novosibirsk — interveni Ordin. La începutul erei cuaternare ele mai făceau parte din continentul siberian. Pe acele vremuri, vulcanul nostru, stins probabil, putea fi populat de animale. Apoi, s-au produs fracturi şi o bună parte a pămîntului s-a scufundat în ocean, iar restul s-a transformat în insule. Animalele n-au putut ajunge pe continent şi, înăsprindu-se clima, ele au dispărut de pe toate insulele, cu excepţia Ţării lui Sannikov. Faptul se datoreşte solului ei cald.

— Dar aceasta nu explică cum de au putut coborî în această groapă animalele mari !

— În primul rînd, pe acele vremuri, în pereţii craterului puteau exista fracturi mai adînci, care apoi s-au închis datorită surpărilor de teren. În al doilea rînd, noi nu am văzut decît o mică parte din marginile depresiunii. Poate undeva, mai încolo, spre miază-

noapte, există o intrare mai mult sau mai puțin accesibilă.

— Acum sînt sigur că ne așteaptă încă multe descoperiri interesante și uimitoare, spuse Goriunov. Sînt fericit că banii pe care bătrînul academician ni i-a dat cu atîta încredere nu se vor irosi în van și știința va primi un dar de mare preț — o colecție de animale dispărute de pe restul globului.

— Poate și o colecție de oameni, adăugă Ordin.

— Păcat că expediția noastră este atît de puțin pregătită pentru observații științifice! Nu ne putem compara cu savanții specialiști în aceste domenii și ne vor scăpa, de bună seamă, multe lucruri.

— Ce putem face? Noi am descoperit această țară minunată și drumul spre ea. Se înțelege că Academia va organiza o mare expediție la care vor lua parte savanți din diferite domenii, iar noi vom fi călăuzele lor.

În timp ce vorbeau, în mijlocul lacului se înălță o nouă movilă de apă și fenomenul se repetă aidoma.

— De data asta am marcat cu precizie timpul, — spuse Ordin, — intervalul durează exact treizeci și trei de minute.

— Cum de trăiesc peștii și păsările în apa asta fierbinte? întrebă Gorohov.

— N-ai observat că păsările nu înaintează spre mijlocul lacului? Se vede că apa e fierbinte de-a binelea în locul erupției și ele se feresc.

— Și nici peștii n-au ce căuta acolo. Ei au destul loc pe margini.

După ce admirară lacul, plecară mai departe, ocolind poiana și ținîndu-se aproape de pădure. Într-un loc întîlniră familia de rinoceri, care nu de mult trecuse în goană pe lîngă locul unde poposiseră. Tăticul și mămica, ținînd capul în sus, mîncau lăstarele fragede ale arbuștilor, mișcîndu-și codițele de plăcere, iar puiul cînd smulgea cîteva fire de iarbă, cînd zburda făcînd sărituri stîngace, pe care nu le puteai privi fără să rîzi; aveai impresia că prin poiană saltă un butoi pîntecos de care cineva prinsese, în glumă, patru butuci scurți și groși. Pitulați îndărătul tufișurilor, călătorii admirară multă vreme această idilă și

o eternizară pe o placă fotografică. Numai Gorohov privea familia rinocerilor cu gînduri mai prozaice, deşi rîdea şi el de săriturile puiului. El socotea pudurile de osînză care puteau fi scoase din această butie şi numărul de curele bune şi trainice pentru sănii care ar ieşi din pielea lui.

El puse mîna pe armă spre a trece la fapte şi Goriunov abia avu timpul să-l oprească, şoptindu-i :

— Ţi-ai pierdut minţile, Nikita ? Bătrînii ne vor strivi dacă ne vom atinge de pui ! Cu asemenea dihănii nu-i de glumit.

Ocolind pe nesimţite rinocerii, călătorii ieşiră pe cărarea care străbătea păduricea următoare. Aici, copacii atingeau o înălţime de zece metri, iar braniştea deasă nu îngăduia călătorilor să înainteze lesne şi fără zgomot. Înaintînd pe cărare puteau întîlni în orice clipă vreo fiară, şi de aceea, ca nişte oameni păţiţi ce erau, călătorii ţineau armele pregătite ; în faţa lor cîrtiţa, obişnuită doar cu tundra despădurită din nordul Siberiei, mergînd acum prin pădure nu cuteza să se vîre prin desişuri şi se ţinea pe aproape de oameni.

Pădurea fremăta de viaţă. În afară de felurite păsări, văzură ierunci, care ciripeau pe crengi, gaiţe pestriţe, care păreau că se strigă una pe alta, coţofene ce zburau din copac în copac şi trăncăneau fără încetare : auzeau de asemenea sturzi şi alte păsărele cîntătoare. Foşnetele din tufişuri trădau prezenţa unor mamifere mici. La o cotitură, cînd cărarea se ivi în faţa lor ca o linie dreaptă, văzură în depărtare o namilă negricioasă, un urs probabil, care venea agale în întîmpinarea lor, mirosind pămîntul. Zărindu-i pe oameni, el se întoarse pe loc şi dispăru în desiş.

— Se vede că pe aici mişună mulţi moşi Martini, remarcă Gorohov.

— Se pare însă că sînt cam fricoşi, spuse Kosteakov.

— După împrejurări ! Dacă e flămînd, atacă şi omul.

— Trebuie să stabilim de acum pentru orice eventualitate că jumătate din puștile noastre vor fi încărcate cu cartușe dum-dum, spuse Goriunov.

De data asta, pădurea se întindea fără întrerupere pe o distanță de vreo doi kilometri ; apoi urmă iarăși o poiană cu un pîrîu. Pe malurile acestuia se înșirau plopi destul de înalți, sălcii, tufe de mălini, de păducel, de măcieși, în care răsunau triluri de păsărele. Mergînd de-a lungul pîrîului, ajunseră pînă la lac, care era mai mare decît cel dinainte și nu avea malurile mlăștinoase.

— Ar fi interesant de știut dacă și acest lac are bășici, spuse Ordin.

— Să poposim aci ; ne vom odihni și vom vedea.

Așa și făcură. Stătură vreun sfert de ceas, observînd păsările. Plescăiturile dese dovedeau că lacul abundă în pește.

— Așa viață mai zic și eu — zise Gorohov entuziasmat. Ai vînat și pește cît îți poftește inima, nu ca în tundra noastră săracă.

— Acum înțeleg de ce păsările călătoare caută să ajungă aici, deși trebuie să zboare peste ghețurile și zăpezile oceanului. Unde mai găsesc ele un trai ca aici ? spuse Goriunov.

— Ciudat e însă faptul că nu toate păsările vin aici. Multe dintre ele rămîn pe toată întinderea tundrei nordice.

— În timpul migrațiunilor, păsările se lasă călăuzite numai de instinct. Acesta se moștenește din generație în generație — explică Goriunov.

— Aici vin numai păsările care s-au născut pe aceste meleaguri. Cele născute în tundră rămîn acolo și nu zboară mai departe spre nord, deși văd că altele pleacă.

— Da, dacă păsările ar fi mai istețe, am duce-o rău în tundra noastră. Păsările călătoare care trec prin ținuturile noastre și gîștele care năpîrlesc ne salvează deseori de foame, cînd nu o scoatem la capăt cu pescuitul sau cu vînatul sălbăticiunilor — spuse Gorohov.

— S-a observat că pe alocuri păsările nu zboară în linie dreaptă, ci fac un ocol mare, numai din pricină

că așa zburau strămoșii lor, evitînd locurile neprielnice pentru popas, de pildă, regiunile acoperite de ghețuri care au dispărut de mult sau de păduri întinse, tăiate acum.

Între timp, în mijlocul lacului apa începu să se înalțe în chip de moviliță, dar nu într-un singur loc, ci în două locuri la o oarecare distanță unul de altul. Din amîndouă movilițele izbucni cîte un nor de aburi și apoi apa se liniști iarăși.

— Să așteptăm erupția următoare ca să vedem la ce interval de timp se produce fenomenul, propuse Ordin.

— Să așteptăm, dar pînă una alta să ne fierbem ceaiul.

Aleseră un loc potrivit, aprinseră focul și agățară ceainicul. Luîndu-și pușca cu două țevi, Gorohov se apropie tiptil de cîrdul de rațe ce înota în apropiere de mal. Curînd răsună o împușcătură. Rațele se înălțară în văzduh, dar două rămaseră pe apă. Urmă o nouă împușcătură, după care auziră iarăși pe Gorohov strigînd :

— Veniți repede, săriți !

Cei trei călători luară armele și alergară în direcția unde se auzea glasul ; dar trestia și tufișele îi împiedicau să înainteze mai repede. Cînd ajunseră, îl văzură pe Gorohov întins pe burtă lîngă apa care făcea ochiuri, ochiuri, ca și cînd în lac s-ar fi scufundat un corp voluminos.

— Ce-i ? Ce s-a întîmplat ?

— Ei, ați venit prea tîrziu, băieți ! spuse Gorohov, mîhnit, ridicîndu-se în picioare. A șters-o.

— Cine ? Vreun pește ?

— O focă, o focă adevărată ! răspunse, oftînd, vînătorul.

— Cu neputință ! exclamă Kosteakov. Foca nu trăiește în apă dulce. Ai văzut probabil o vidră.

— Nu, zău ! se revoltă iacutul. Că puține foce am vînat eu în viața mea !...

— Unde stătea foca ?

— Uite aici, între movilițe. Cînd am tras în rațe, foca s-a ridicat puțin din iarbă și m-a privit năucă.

Nu m-am putut stăpîni și i-am trîntit în plin încărcătura pe care o pregătisem pentru rațe. Foca a început să se zvîrcolească. Am alergat spre ea, am tăbărît asupra-i și am început să vă strig. Pînă să veniți, ea s-a smuls din mîinile mele — că-i alunecoasă dihania, n-ai de unde s-o apuci — și dusă a fost.

— Era mare ?

— Nu prea, mai mică decît ale noastre ; poate e tinerică.

— Cum a ajuns foca la lac ? se întrebă, nedumerit, Kosteakov. Mai că nu-mi vine să cred.

— Greșești, Pavel Nikolaevici ! spuse Ordin. Amintește-ți că în Baikal, care are și el apă dulce, trăiește o specie aparte de focă, numită Phoca sibirica. Se spune că această focă trăiește în lacul Oron, format de fapt de apele rîului Vitima, revărsate larg între două praguri. Iar aici, atît de aproape de Oceanul înghețat, prezența ei este și mai firească.

— Dar cum a putut să ajungă foca în acest lac, relativ mic ?

— Asta dovedește că odinioară lacurile din Țara lui Sannikov erau mai mari și comunicau mai lesne cu oceanul. Atunci au venit focile aici. Se prea poate ca acest ținut să nu fi fost decît un golf al oceanului, cu apă sărată. Apoi golful s-a despărțit de ocean și, transformîndu-se într-un lac, s-a desalinizat treptat, așa încît focile s-au adaptat cu încetul, poate timp de generații, la viața în apă dulce.

Nu mult după ce se înapoiară la ceainicul care fierbea în clocot, călătorii noștri fură iarăși martorii unei erupții de aburi în mijlocul lacului. Răstimpul dintre două erupții era de patruzeci de minute.

După ce băură ceaiul, ei făcură un ocol pe malul lacului și se încredințară că Gorohov spusese adevărul.

Într-un loc. ei văzură apărînd din apă capul unei foce nu prea mari, care îi privea cu ochii ei rotunzi, catifelați. Însă cîinii, recunoscînd animalul a cărui carne știau cît este de gustoasă, se năpustiră pe mal,

lătrînd cu înverşunare. Foca sforăi dispreţuitoare şi dispăru.

— Ai dreptate, Nikita, este o focă, nu mai încape nici o îndoială, recunoscu Kosteakov.

PRIMELE SEMNE ALE EXISTENŢEI OMULUI

După poiană începu iarăşi o pădure. Călătorii înaintau pe cărarea bătătorită de sălbăticiuni, lăsînd cîinii să alerge în voie.

Deodată, liniştea pădurii fu tulburată de lătratul furios al acestora. Apropiindu-se cu armele pregătite, călătorii văzură, încolţită de cîini, o herghelie întreagă de cai care alergau, probabil, spre lac, la adăpost. Cu cozile între picioare, cîinii lătrau şi schelălăiau, iar caii priveau uimiţi pe aceşti pitici cutezători care îndrăzneau să le aţină drumul.

Ei izbeau în pămînt cu copitele, sforăiau, dar nu se încumetau să-şi continue drumul.

— Ei, ce-i de făcut ? spuse Kosteakov, nedumerit. Drumul ne e închis.

— Tragem ? întrebă Gorohov.

— Da, dar nu cu gloanţe ! le atrase atenţia Goriunov. Avem destulă carne, şi apoi caii stau grămadă şi, dacă-l rănim pe conducătorul lor, acesta se va năpusti asupra noastră, urmat de întreaga herghelie. Trageţi cu alicele pe care le folosiţi la raţe. Alicele vor ciupi caii cei mai apropiaţi, speriindu-i.

Detunătura se rostogoli prin îngustul coridor verde al cărării, şi alicele mărunte care atinseseră caii din faţă stîrniră o învălmăşeală de nedescris.

Un nechezat sălbatic spintecă văzduhul ; caii săreau în două picioare, căutau să scape din învălmăşeală, se îmbulzeau unii în alţii, frîngînd arbuştii şi copacii de pe marginile cărării. În sfîrşit, caii se în-

toarseră toți, ca la un semn. și întreaga herghelie porni îndărăt în goană.

— Acum putem merge în liniște, nu vom întîlni pe nimeni în pădure — spuse Ordin.

Într-adevăr, galopul năprasnic al herghelei sperie nu numai animalele, ci și păsările, care pentru un timp amuțiră. Aici, le atrase atenția o colină albă ca zăpada, ce se înălța în mijlocul poienii, conturîndu-se clar pe fondul verde al luncii și al pădurii.

— Uite ce troian uriaș ! exclamă Gorohov.

— Mai curînd e un strat de gheață care n-a avut timp să se topească — preciză Goriunov.

— Există oare blocuri de gheață atît de înalte ? întrebă Kosteakov.

— Nu există ! Doar dacă acest bloc de gheață s-a format în jurul gurii unui izvor, a cărui apă țîșnește cu putere.

— Atunci ce-o fi ?

Străbătînd poiana, călătorii constatară că movila se înalță în mijlocul unui lac nu prea mare, așa încît presupunerea că e formată din gheață de suprafață sau că e un troian căzut de la sine. Văzută de aproape, movila părea alcătuită din terase așezate unele peste altele. Cu binoclul se vedea cum pe aceste terase apa se scurge în șuvoaie subțiri.

Toți priveau nedumeriți ciudata movilă, cînd deodată din vîrful ei țîșni o coloană de apă, însoțită de un șuierat puternic și de rotocoale de aburi. Apa se înălță la vreo zece metri și căzu pe terase sub formă de ploaie. Acest fenomen interesant nu dură mai mult de un minut, după care movila își reluă aspectul dinainte, fumegînd ușor.

— Acum înțeleg ! Aici se află un gheizer, un izvor termal periodic, de felul acelora care se întîlnesc des în ținuturile vulcanice, spuse Ordin.

— Ai dreptate, iar dîmbul este un depozit de gheizerit, format de apa gheizerului, care se scurge pe terasă.

Măsurînd temperatura apei lacului, constatară că ea atinge treizeci și cinci grade Celsius. Cînd încercară apa cu mîna, ea le păru și mai fierbinte.

— Așa se face că nu se văd păsări pe acest lac, spuse Kosteakov.

— Probabil că nici pește nu există. Nicăieri nu se aud plescăituri, adăugă Ordin.

Dar lacul nu era cu totul lipsit de viață. Pe fundul său se vedeau alge roșcate, de o formă stranie ; printre acestea mișunau nenumărate crustacee minuscule care păreau că se simt de minune în apa caldă. Dar această apă nu era pe placul animalelor superioare. Cîteva rațe se lăsară pe lac, dar se înălțară din nou măcăind speriate, îndată ce atinseră apa.

— Nu e oare timpul să găsim un loc de popas ? întrebă Goriunov.

— Ai dreptate, soarele va scăpăta curînd îndărătul munților și am cules destule impresii pentru ziua de astăzi, încuviință Ordin.

— Trebuie să căutăm un loc potrivit la adăpost de fiare, adăugă Kosteakov.

— Un asemenea loc nu vom găsi, doar dacă ne vom cățăra într-un copac și vom dormi pe ramuri, ca păsările. Dar nu cred să fie prea comod.

— Eu cred că nu trebuie să dormim în pădure, ci într-un loc deschis și să facem cu rîndul de gardă, își dădu cu părerea Gorohov.

— Desigur, și să întreținem mereu focul, care sperie fiarele, spuse Goriunov.

Întrucît în apropierea lacului nu găsiră cu ce să facă focul, o luară de-a lungul pîrîului care izvora din acest lac, îndreptîndu-se spre marginea pădurii, unde și poposiră, sub un plop singuratic. Cît mai fu lumină, tăiară lemne ca să le ajungă pentru toată noaptea și aprinseră două focuri ; după ce mîncară, se culcară pe locul dintre focuri, urmînd ca fiecare să facă de gardă cîte două ceasuri. Noaptea nu fu prea liniștită ; din timp în timp se auzeau, din depărtare, mugetul boilor, nechezatul cailor, răgetul rinocerilor, țipătul bufniței, iar cîinii răspundeau mîrîind sau lătrînd. Pe la miezul nopții, ceața începu să învăluie poiana, și lumina lunii în descreștere abia mai răzbea, ceața se tîra încet spre sud, se destrăma din cînd în cînd și luna lumina cîtva timp poiana, iar colina albă

din mijlocul lacului părea că plutește într-o mare de lapte. Erupțiile se repetau la fiecare 20 de minute și tulburau liniștea cu șuieratul lor caracteristic și cu zgomotul pe care-l făcea apa în cădere.

În zori se porni dinspre nord un vînt destul de puternic și ceața se risipi repede. Soarele înălțat deasupra marginei răsăritene a depresiunii ce avea forma unei creste negre, zimțate, cu fîșii de zăpadă pe terase și prin curte, îi găsi pe călători gata de muncă. Hotărîră ca în ziua aceea să meargă spre răsărit, pînă la marginea depresiunii, și apoi, luînd-o de-a lungul ei, să se întoarcă la campamentul de lîngă troiene, ca să vadă ce mai face Nikiforov, să-i spună că au descoperit urși și rinoceri uriași și să-l sfătuiască să nu vîneze asemenea animale.

În curînd dădură de o cărăruie care ducea din poiană spre răsărit, prin pădurea ce se întindea pe o distanță de mai mulți kilometri, descrescînd treptat în înălțime. Vînară cîteva ierunci și un gotcan mare, pe care cîinii îl siliră să se urce într-un copac, de unde el privea uimit aceste animale ciudate, pînă ce un glonte îl doborî la pămînt. Poiana care luase locul pădurii era foarte umedă. În mijlocul ei se afla o adevărată mlaștină cu mușchi. Se vede că odinioară aici fusese un lac.

Fură nevoiți să ocolească poiana, mergînd de-a lungul marginii pădurii, unde cîinii dibuiră în curînd un cerb neobișnuit de mare.

— Ăsta e un elan! exclamă Gorohov.

Dar animalul fugărit de cîini nu era un elan, ci un cerb de aceeași înălțime, care își purta semeț capul, impodobit cu coarne uriașe, ce aduceau atît cu coarnele elanului, cît și cu coarnele cerbului nobil: cu acesta din urmă ele semănau prin mărimea lor, iar cu coarnele elanului — prin faptul că se terminau printr-un fel de lopățică lată, crestată. Acest animal falnic îi atîță pe vînători și, încolțit de cîini, el căzu răpus de un glonte dum-dum.

— Parcă seamănă și parcă nu seamănă cu elanul, spuse Gorohov. Ce dihanie o mai fi și asta, nu știi, Matvei Ivanovici?

— Cred, — răspunse Goriunov, după ce cercetară animalul, — că avem de-a face cu un cerb uriaș fosil, *Cervus eurycerus*, contemporan cu mamutul.

— Dar nu e chiar atît de mare. E încă tînăr, probabil, adăugă Ordin.

— Nu, cerbul e bătrîn ! spuse Gorohov. Numărați-i mlădițele de pe coarne. După părerea mea, are vreo cincisprezece ani.

— Se vede că această rasă degenerează, fu de părere Kosteakov.

— În orice caz, ea este foarte rară. Am întîlnit numeroase fosile vii, dar acest animal îl vedem pentru prima oară.

— Prin urmare, trebuie să-l măsurăm și să luăm cu noi țeasta și coarnele, spuse Goriunov.

— Coarnele sînt prea grele și nici nu le-am putea păstra, ia uitați-vă, sînt coarne de primăvară, moi, îmbibate de sînge, observă Kosteakov.

— Păcat ! Dar o fotografie tot vom avea. Am reușit să-l fotografiez pe cînd era încolțit de cîini, spuse Ordin.

Fără să mai zăbovească, măsurară animalul, apoi tăiară cele mai bune bucăți de carne, lăsară cîinii să mănînce pe săturate, tăiară coarnele și luară capul întreg ca să-l „prepare" la campament.

— Creierul și limba le mîncăm la cină ! O să fie o mîncare strașnică, se bucură Gorohov, care tăiase și pielea de pe spinarea animalului ca să aibă cu ce își repara încălțămintea.

După ce străbătură poiana, intrară din nou în pădurea rară și scundă, ce se întindea pînă aproape de zidul prăpastiei de la marginea depresiunii. De-a lungul acestui zid se așternea, pe o suprafață de vreo cinci sute de metri, un cîmp plin de mușchi. Canipola verde și albiciosul lichen al renului acopereau solul accidentat cu un fel de perne groase ce ascundeau pietroaiele prăvălite din zidul prăpăstios.

— E un adevărat rai pentru reni ! Ce bine ar fi să-i putem aduce aici, vara... oftă Gorohov.

— Ați observat că în Țara lui Sannikov aproape nu există insecte dăunătoare, deși acest ținut abundă în lacuri și lunci mlăștinoase ? întrebă Goriunov.

— Bine zici ! Mai că nu vezi nici tăuni, nici strechi, nici tripsuri, adeveri Ordin.

— Într-un cuvînt, un adevărat rai ! Nu e ca pe la noi, unde vara îți blestemi zilele din pricina insectelor, adăugă Gorohov.

— Ia adu-ți aminte, Nikita, ce spuneai mai deunăzi despre miraj, despre necuratul, rîse Goriunov.

— Poate că tot ce vedem nu este decît o nălucire ? întrebă Kosteakov.

Gorohov surîse încurcat și dădu din cap. Tot ce văzuse în aceste două zile, deși neobișnuit, nu era de loc o nălucire.

— Cînd ne vom întoarce teferi la Kazacie, atunci vă voi spune dacă toate astea sînt sau nu năluciri ! zise șiretul iacut, ca să scape din încurcătură.

Pe cîmpul de mușchi văzură în apropiere cîțiva reni păscînd, care îndată ce îi zăriră pe oameni, se mistuiră în desiș.

În apropierea zidului prăpăstios întîlniră o turmă de oi sălbatice de munte, ascunse după o stîncă uriașă prăvălită de pe creastă. La început, oile o luară la goană de-a lungul zidului, și apoi începură să se cațere cu uimitoare agerime pe o cornișă îngustă, sărind sprintene peste intervalele largi care o întrerupeau în mai multe locuri. La o înălțime de vreo sută de metri, oile dispărură pe o terasă mai largă.

Peretele prăpăstios de culoare neagră, sinistră, cu eflorescențe brun-roșcate și pete de licheni, se înălța sub formă de terase late. Era format din bazalt, ca probabil întreaga parte marginală a acestei neobișnuite depresiuni. La poalele lui nu exista vegetație ; aici se aflau grămezi de sfărîmături prăvălite din peretele de piatră și acoperite de un strat subțire de licheni ; pe alocuri, prin rîpe, zăpada scînteia. O stîncă povîrnită atrase atenția călătorilor. Ea ferea de ploaie un loc de cîțiva metri pătrați, pe care nu existau pietroaie, dar care era în întregime bătătorit

și murdărit de oi sălbatice. În fundul acelei stînci se vedea un fel de grotă naturală. Pe peretele ei, ochiul ager al lui Gorohov observă o pată mare de funingine.

— Pe aici au trecut oameni ! exclamă el.

— Cei care au păscut oile sălbatice de stîncă ? rîse Kosteakov.

Toți se strînseră grămadă lîngă cavernă ; înăuntru găsiră cîteva cioturi arse, cărbuni, cenușă și oase înnegrite de foc. Cercetînd cu atenție locul, dădură de cîteva unelte de silex, foarte rudimentar lucrate, și de așchii de cremene.

— Aici au fost oameni ai epocii de piatră ! exclamă Ordin. Și nici măcar din neolitic, ci din paleolitic, dacă judecăm după felul primitiv în care sînt lucrate obiectele.

— Cînd au trăit aici oamenii aceștia ? Poate cu vreo mie de ani în urmă ? se interesă Kosteakov.

Nu, vatra nu părea să fie prea veche. Ea se afla la suprafață, nu era acoperită cu bucăți de rocă, ci numai de colbul pe care îl stîrnesc probabil oile care se învîrtesc mereu pe aici.

— Prin urmare, undeva prin Țara lui Sannikov vom întîlni sălbatici din epoca de piatră, care sînt poate canibali ? întrebă Kosteakov.

— Oasele arse par să fie de om, afirmă Ordin.

— Asemenea soi de oameni sînt onchilonii tăi ? întrebă Kosteakov pe Goriunov, pe un ton dojenitor parcă.

— Onchilonii au părăsit Siberia cu sute de ani în urmă. Pe atunci, cei din neamurile nordice nu mai puteau fi socotiți oameni ai epocii de piatră. Ei întrebuințau fierul.

— Da, străbunii noștri știau să extragă minereu, să făurească din fier cuțite, scări pentru sănii, inele, cîrlige, întări Gorohov.

— Totuși, în afară de fier foloseau mult unelte de os, piatră, coarne ; asemenea lucruri confecționează și astăzi toți indigenii, care nu au venit în contact cu civilizația modernă și care trăiesc prin păduri neumblate, unde produsele grele, de fier, pătrund anevoie. Cît privește finisajul, aceste obiecte pot fi comparate

cu obiectele neolitice şi nicidecum cu cele paleolitice, preciză Goriunov.

— Prin urmare, vatra asta nu aparţine onchilonilor ?

— Sigur că nu ! Se vede că aici au supravieţuit oamenii străvechei epoci de piatră, contemporanii mamutului, ursului de peşteră şi al altor animale de la sfîrşitul perioadei glaciaţiunilor.

— Dacă aceste animale au supravieţuit, după cum ne-am încredinţat, este firesc să fi putut supravieţui şi oamenii, adăugă Ordin.

— În afară de cazul că onchilonii care, în comparaţie cu aceşti sălbatici, sînt mai civilizaţi, nu i-au exterminat, spuse Goriunov.

— Vatra asta dovedeşte că ei mai există sau au existat pînă nu de mult. poate însă într-un număr foarte mic, interveni Ordin.

— Aş fi foarte curios să văd pe sălbaticii din epoca de piatră, adăugă Kosteakov. Ei trăiesc, probabil, în cavernele de la marginea depresiunii. Trebuie să-l prevenim pe Nikiforov, deoarece o întîlnire cu aceşti sălbatici nu-i lipsită de primejdie, mai ales dacă ei sînt canibali.

Întorcîndu-se la marginea desişului, călătorii o luară de-a lungul acestuia, spre sud-vest. Spre seară se apropiară de campament.

Nu mai aveau mult de mers pînă la troienele albe. Gorohov nu se putu stăpîni şi împuşcă o oaie sălbatică de stîncă, ce stătea pe o terasă, într-o poziţie ispititoare pentru vînător.

Drept răspuns, se auzi o detunătură din direcţia campamentului şi în curînd le veni în întîmpinare Nikiforov, însoţit de Bălţatu. Dînd vesel din coadă, cîinele începu să miroasă pe Cîrtiţa şi pe Albu, care făcură la fel cu Bălţatu.

În ajun, Nikiforov transportase cu bine la campament boul răpus, iar în ziua aceea doborîse o oaie sălbatică, şi cărase lemne. Săpase pentru el o peşteră

în troian, adusese aci cortul şi barase intrarea cu un zid făcut din blocuri de gheaţă, lăsînd doar o portiţă îngustă, dar şi pe aceasta o închidea noaptea. Stînd aci în tovărăşia lui Bălţatu, se simţea în siguranţă.

ÎNTÎLNIREA CU ONCHILONII

A doua zi, vremea liniştită, fără pic de vînt, îi reţinu pe călători în campament pînă la amiază, căci abia atunci se împrăştie ceaţa deasă caracteristică probabil climei de primăvară din Ţara lui Sannikov. Era de altfel firesc ; numeroasele lacuri calde şi pîraie făceau ca aerul să fie foarte umed, iar vasta fîşie de gheţuri şi zăpadă, care înconjura ţara, făcea ca această umezeală să se condenseze, prefăcîndu-se după asfinţitul soarelui în ceaţă. Clima umedă a acestui ţinut explica abundenţa de muşchi şi licheni în păduri, trunchiurile tuturor copacilor erau acoperite de muşchi, iar lichenii atîrnau pe ramuri ca o horbotă.

Probabil că tot din cauza ceţii, Ţara lui Sannikov, deşi avea munţi înalţi, nu putea fi zărită decît foarte rar de pe insula Kotelnîi ; primăvara, ceţurile o ascundeau, se vede, tot timpul, iar mai tîrziu, cînd pe ocean gheaţa se spărgea, ceaţa care se ridica deasupra apei acoperea ca o perdea deasă ţinutul.

A doua oară merseră în adîncul ţinutului spre nord-vest. Şi aici, pădurile alternau cu poiene mai mult sau mai puţin întinse ; în mijlocul lor, se aflau de obicei lacuri ; cele mai apropiate de marginea sudică a depresiunii începuseră să se acopere cu diferite plante, transformîndu-se în bălţi. Lacurile cele mai îndepărtate nu împărtăşiră încă această soartă. Eruptiile de aburi, de altfel destul de slabe, se observară doar în puţine lacuri. Probabil că în această re-

giune, vulcanismul depresiunii era pe sfîrşite. În poiene văzură boi şi cai, dar în număr mai mic. Animalele se arătară mai prevăzătoare. Se vede că ele ştiau bine cît este de periculoasă apropierea omului. O singură dată văzură de departe rinoceri. În schimb, în tufişul din jurul lacurilor mişunau mistreţii, astfel că nu le fu prea greu să doboare unul pentru cină.

În faptul serii poposiră la marginea unei poiene mari. Punînd traistele şi armele grămadă pe iarbă, plecară în pădure să taie lemne pentru foc. Deodată, cîinii rămaşi lîngă lucruri începură să latre cu furie. Gorohov şi Ordin, care se aflau în apropiere, ieşiră repede în poiană şi văzură o matahală de urs care dădea tîrcoale traistelor ; mirosul de carne proaspătă îi stîrnise pesemne pofta de mîncare. Lătrînd şi schelălăind, cîinii căutau să-l muşte de labele dindărăt, însă namila se apăra dibaci şi mormăia mînioasă.

Ce să facă ? Puştile se aflau lîngă traistele, care dintr-o clipă într-alta puteau fi sfîşiate în bucăţi, cu toată strădania cîinilor. Ordin, care avea un topor în mînă, îi şopti lui Gorohov :

— Mă apropii din spate şi-l croiesc cu securea. Cînd se întoarce spre mine, pui mîna pe armă şi tragi.

Între timp, ursul sfîşiase cu ghearele una din traiste şi-şi vîrîse botul în ea ; Ordin se repezi în spatele namilei şi împlîntă adînc, cu sete, securea, în şalele ursului, iar apoi sări în lături. Un urlet înfiorător străbătu poiana. Ursul sări în două labe, însă căzu îndată pe spate, cît p-aci s-o strivească pe Cîrtiţa. Avea şira spinării ruptă şi se zvîrcolea pe iarbă, urlînd şi agitînd mereu labele din faţă. Cîinii îşi înfipseră colţii în labele din spate ale ursului, care rămaseseră nemişcate, iar Gorohov luă arma şi-i trase în coasta stîngă un glonte dum-dum. Peste cîteva clipe matahala zăcea nemişcată, înroşind iarba cu şiroaie de sînge.

În curînd veniră Goriunov şi Kosteakov cu cîte un braţ de lemne. Înconjurară cu toţii ursul, mirîndu-se de mărimea lui : era o dată şi jumătate mai mare decît ursul brun pe care îl văzuseră în ajun, iar colţii săi aveau peste zece centimetri lungime.

— De data asta am scăpat ieftin ! spuse Goriunov.

— O traistă sfîşiată şi un cîine rănit. Putea fi mult mai rău.

Într-adevăr, în agonie, ursul zgîriase cu laba coastele lui Albu, care se înroşi de sînge. Cîinele îşi lingea de zor rana, din fericire, puţin adîncă.

— Asta să ne fie învăţătură de minte ! Unul dintre noi trebuie să rămînă totdeauna de pază lîngă lucruri, ţinînd arma pregătită, spuse Ordin. N-ai de fiecare dată norocul să înfigi cu atîta iscusinţă securea în şalele dihaniei.

— Da, dacă o namilă ca asta pune laba pe tine, nu scapi cu viaţă ! remarcă Gorohov, care se apucase să jupoaie ursul.

Ordin măsură animalul, dar nu-l fotografie, deoarece între timp se înnoptase.

Fură nevoiţi să-şi mute lucrurile în altă parte, deoarece hoitul ursului mirosea urît ; dar aceasta nu-i împiedică pe cîini să se înfrupte din el pe săturate. Noaptea se scurse liniştită. Cîinii mîrîiau însă tot timpul, iar ceaţa deasă, ce învăluise poiana spre miezul nopţii, nu îngădui călătorilor să vadă ce anume îi întărîtă. Lîngă hoitul ursului, rămas la o distanţă de vreo sută de paşi, era mare forfotă. Se auzeau chelfăneli, pîrîituri de oase, fiarele de pradă nocturne se ospătau cu resturile dihaniei. În zori, Gorohov găsi la locul primului popas scheletul ursului, fără pic de carne pe el şi zări doi lupi mari, care o luară la goană îndată ce îl văzură.

Din pricina vîntului, ceaţa se împrăştie mai devreme ca în ajun şi călătorii porniră la drum, mergînd tot spre nord—vest. Gorohov întinse blana ursului între doi copaci de la marginea pădurii cu gîndul s-o ia la întoarcere. Străbătură încă două poiene cu lacuri ; în cea de a doua se înălţa o movilă albă de tuf. Se vede că erupţiile încetaseră de mult, deoarece tufui era acoperit de licheni.

Pătrunzînd într-o a treia poiană, auziră glasuri de oameni venind din partea opusă. Cîinii începură să latre şi glasurile amuţiră brusc. Poiana era străbătută de o cărare bine bătătorită, ce ocolea un lac mic, lîngă

care se distingeau, pe pămîntul umed, urme de picioare de om, încălțate în torbasuri [1].

— Aștia cu siguranță că nu sînt oameni din epoca de piatră! — exclamă Gorunov. Sălbaticii umblă, fără îndoială, desculți.

— Odată ce oamenii aceștia sînt încălțați la fel cu indigenii noștri din regiunile nordice, se înrudesc, probabil, cu ei și n-avem de ce să ne temem de o asemenea întîlnire — adăugă Ordin.

După ce ocoliră lacul, a cărui întindere nu lăsa să se vadă capătul celălalt al poienii, zăriră o movilă verde, din vîrful căreia ieșea șerpuind o dîră subțire de fum. În dreptul acestuia stăteau cîțiva oameni. Unul dintre ei, cocoțat chiar în vîrf, scruta poiana. Cînd îi zări pe călătorii noștri venind dinspre lac, el dădu de veste tovarășilor săi care începură să se foiască. În curînd, în întîmpinarea străinilor porni pe luncă un grup de vreo treizeci de inși, desfășurîndu-se în două ramuri. Cînd se apropiară, călătorii văzură că toți sînt înarmați. Fiecare ținea în mîna dreaptă o suliță lungă, iar în cea stîngă — un arc. De după umeri se vedea penajul săgeților.

La vreo sută de pași de locul unde se aflau călătorii noștri, lanțul se opri. Unul din oamenii ce veneau pe potecă, pesemne șeful lor, ridică mîna și strigă ceva.

— Ce spune? În ce limbă vorbește? — întrebă Goriunov pe Gorohov.

— Într-o limbă asemănătoare cu ciukota — răspunse Nikita. Ne poruncește să ridicăm mîinile, dacă sîntem oameni pașnici.

Călătorii ridicară mîinile. Lanțul de oameni își reluă îndată înaintarea, dar ajungînd la vreo treizeci de pași se opri iarăși la un semn al șefului. Acesta îi întrebă pe străini:

— Ce neam de oameni sînteți, de unde și pentru ce ați venit pe meleagurile noastre?

[1] Cizme moi făcute din piei de animale cu blana în afară, pe care le poartă unele popoare nordice. (N. R.).

— Spune-i că sîntem oameni albi şi am venit dinspre miază-zi, de pe continent, pentru a vedea această ţărişoară pierdută printre gheţari — zise Goriunov.

Gorohov traduse întocmai.

— Apropiaţi-vă, oameni albi. Să ştiţi însă că sîntem mulţi şi bine înarmaţi — spuse şeful detaşamentului.

Supravegheaţi de treizeci de perechi de ochi, care le urmăreau cu agerime toate mişcările, călătorii se apropiară. Goriunov ieşi înaintea grupului şi întinse şefului mîna. Acesta îşi duse mai întîi mîna la frunte, apoi la inimă şi numai după aceea strînse mîna străinului. Repetă aceleaşi gesturi şi cu ceilalţi călători. Între timp, lanţul se închise în părţi şi călătorii se pomeniră înconjuraţi. Războinicii stăteau umăr la umăr cu armele în mînă, împărtăşindu-şi în şoaptă impresiile despre hainele, încălţămintea, traistele străinilor, despre topoarele de la cingători şi despre ciomegele pe care le purtau la umăr.

Indivizii erau goi pînă la brîu, purtau pantaloni din piele moale şi erau încălţaţi în torbasuri făcute dintr-o blană uşoară. Obrazul, pieptul şi mîinile lor erau acoperite de tatuaje în formă de linii şerpuitoare, cercuri şi puncte. Fiecare purta la gît un colier din dinţi de animale, de lup probabil, care avea la mijloc de la unul pînă la trei colţi mari de urs. Părul lor negru, lins, era strîns în creştet printr-un nod, în care erau înfipte două sau trei pene de vultur. Erau vînjoşi, oacheşi, cu pometii obrajilor foarte puţin proeminenţi. Aveau ochii negri şi nasul drept. Cei doi incisivi de la mijlocul danturii erau vopsiţi în roşu, făcînd oarecum bizar zîmbetul acestor oameni ; aveai impresia că gura se împarte în două deschizături rotunde. Şeful se deosebea de ceilalţi prin statura sa robustă, colierul din colţi de urs de la gît, dunga roşie de-a lungul frunţii şi penele roşii înfipte în păr. Păreau un neam de oameni curajoşi şi totodată nişte duşmani de temut, în ciuda armelor lor primitive. Vîrfurile suliţelor erau dintr-o piatră transparentă, iar vîrfurile săgeţilor, din os. Mulţi dintre războinici aveau la cingătoare un mic topor de piatră, cu coadă de lemn. La spate, în afară de tolba cu săgeţi, ei purtau un mic scut de piele.

— Cum se numește poporul tău și cum îi spuneți acestui ținut? traduse Gorohov întrebarea pusă de Goriunov.

— Sîntem onchiloni. Iar acesta este pămîntul cucerit de strămoșii noștri. Eu sînt Amnundak, căpetenia onchilonilor. Dar pe voi cum vă cheamă, și pămîntul vostru cum se numește?

După ce i se răspunse la această întrebare și află de ce și pe unde veniseră aici oamenii albi, șeful spuse:

— Ați venit de departe și nu sînteți mulți, fiți deci oaspeții onchilonilor. Veniți în sălașul meu.

El se întoarse și porni îndărăt pe potecă. Călătorii îl urmară, încadrați de războinici. Aceștia îi puneau lui Gorohov diferite întrebări despre haine și arme, despre drumul pe care îl făcuseră străbătînd ghețurile, despre viața de pe continent, privitor la care știau unele lucruri din legendele transmise din moși-strămoși. Gorohov nu mai prididea să răspundă la toate întrebările mai ales că limba onchilonilor, deși înrudită cu cea ciukotă, se deosebea totuși întrucîtva de aceasta, ceea ce îngreuia conversația.

Movila verde se dovedi a fi un bordei mare — sălașul onchilonilor. La intrare — un fel de poartă acoperită cu blănuri — șeful se opri, dădu la o parte perdeaua și pofti cu un gest pe oaspeți să intre. Toți fură nevoiți să se aplece, deoarece poarta era scundă. În mijlocul bordeiului ardea un foc la care se frigeau cîteva bucăți de carne, agățate de o grindă. Această parte a bordeiului avea forma unui pătrat cu latura de șase metri. În colțurile pătratului se înălțau patru stîlpi groși, uniți în partea de sus prin grinzi pe care era așezat acoperișul făcut din bîrne mai subțiri și prevăzut cu o deschizătură pătrată; aceasta servea și ca fereastră și ca hogeac. Sus, pe fiecare grindă, erau proptite în formă de pripor niște bîrne lungi, care se sprijineau de pămînt cu capetele lor inferioare. Spațiile laterale dintre pripori și stîlpi erau închise cu bîrne subțiri, mai scurte, așezate tot înclinat. În felul acesta se înjghebase un bordei, care văzut de sus avea formă de cruce, cu colțurile intrînde rotunjite. Trei din brațele crucii slujeau ca dormitor, iar în al patrulea erau

o ușă și o altă încăpere, unde erau depozitate diferite lucruri ; pătratul din mijloc servea ca bucătărie, sufragerie și cameră de primire. Pe dinafară, întregul schelet era acoperit cu un strat gros de pămînt, pe care crescuse iarba. Bordeiul era spațios, călduros, dar cam întunecos.

Intrînd în bordei, șeful conduse pe oaspeți în încăperea pătrată, se așeză cu picioarele strînse sub el, pe o blană de urs și-i pofti pe ceilalți să ia loc în stînga și în dreapta sa. Războinicii se așezară pe celelalte laturi ale pătratului, în jurul focului. Cînd ochii călătorilor se mai obișnuiră cu semiîntunericul din bordei, ei observară că în părțile laterale se îngrămădeau femei și copii ; privind cu multă curiozitate pe oaspeții străini, ei se apropiau treptat de războinicii așezați pe jos. Femeile umblau aproape goale : numai o fîșie de piele de un lat de palmă, brună ca și trupul lor, urmînd linia șoldului, le ascundea partea inferioară a pîntecului. La femeile tinere, fîșia de piele era împodobită cu înfloriturî făcute din cureluțe subțiri, negre, galbene și roșii. În afară de această fîșie, ele purtau coliere din pietricele albe, cenușii, verzi și roșcate, iar la încheieturi și brațe aveau brățări. Goliciunea era ascunsă întrucîtva de tatuajul de pe piept, pîntec, spinare, mîini, picioare și față, tatuaj care avea forma unor flori și frunze ciudate, linii șerpuitoare și cercuri. Atenția călătorilor fu atrasă îndeosebi de tînara soție a șefului. Tatuajul ei înfățișa doi șerpi, care, încolăcindu-se în jurul picioarelor, urcau pînă pe pîntec și coaste. Capetele șerpilor erau așezate față în față între sîni și clavicule, iar doi șerpi mai mici erau încolăciți în jurul mîinilor, capetele lor fiind tatuate pe omoplații femeii. Pe pielea smeadă, acești șerpi negri-albăstrui produceau o impresie sinistră.

Femeile aveau trăsături mai gingașe decît bărbații. Unele puteau fi socotite chiar frumoase ; erau zvelte și bine făcute.

Copiii umblau complet goi, iar adolescenții de ambele sexe purtau, ca și femeile, o centură de pudoare. Centura fetelor era împodobită și ea cu diferite cusături. Părul lor era împletit în codițe, iar băieții îl pur-

tau strîns pe creştet cu un nod. Părul femeilor era împletit în două cozi care le atîrnau pe piept, împodobite cu pietricele multicolore. Fetele purtau patru cozi: două coborau de pe tîmple pe piept, iar două cădeau pe spate.

Amnundak făcu un semn femeii cu tatuaj în formă de şerpi şi aceasta scoase dintr-o lăditţă îmbrăcată în piele nişte străchini de lemn, le umplu cu lapte dintr-un burduf atîrnat de un stîlp şi le întinse una cîte una şefului, care la rîndul său le oferi oaspeţilor. Păstrînd pentru sine ultima strachină, el o duse la buze, poftindu-şi cu un gest larg oaspeţii să-i urmeze pilda. În străchini era lapte gras de ren, puţin acrişor, dar gustos — cel puţin aşa li se păru călătorilor, care nu-l mai băuseră de mult. Străchinile mai fură umplute o dată. Apoi femeia luă de pe grindă carnea friptă, o tăie în felii groase cu un cuţit de os şi punînd-o într-o covăţică de lemn i-o dădu şefului. Acesta împărţi cîte o felie fiecărui musafir. În timp ce oaspeţii mîncau carne şi luau din cînd în cînd cîte o înghiţitură de lapte. Amnundak ţinu o cuvîntare onchilonilor, dar Gorohov nu putu înţelege ce anume le spunea, deoarece şeful vorbea prea repede. Atunci, Goriunov îl rugă pe şef să le explice şi lor despre ce este vorba. Vorbind rar, pentru ca Gorohov să aibă timpul să tălmăcească fiecare cuvînt, Amnundak istorisi cele ce urmează.

— Cu mulţi ani în urmă, poporul nostru, sătul de nesfîrşitele războaie pe care le ducea cu ciuccii din pricina păşunilor pentru reni, au hotărît să plece cît mai departe de aceşti oameni. La început, onchilonii au trecut peste gheţari, pînă la insulele din apropiere, au săpat bordeie şi au trăit în tihnă. Dar ţinutul nu le-a plăcut; vara — ceaţă, iarna — ceaţă, primăvara — ceaţă, tot anul era ceaţă. Oamenii au început să moară, renii au început şi ei să piară. Onchilonii văzuseră însă că primăvara păsările zboară mai departe, spre miazănoapte, iar toamna se întorc grase. Atunci şi-au zis: să mergem şi noi acolo unde zboară păsările. Au încercat odată, dar marea nu i-a lăsat, au mai încercat a doua oară, dar marea nu îngheţase bine, furtuna a spart gheaţa şi oamenii s-au înecat de-a valma cu renii. A

venit în sfîrşit o iarnă cumplită. Onchilonii au trimis înainte cîţiva inşi în recunoaştere. De astă dată gheaţa era tare. Tot poporul a trecut şi a ajuns în acest ţinut. Rămaseră însă foarte puţini, poate nici cincizeci cu totul.

Pe atunci, şeful onchilonilor era marele şaman, care tămăduia toate bolile ; el a arătat poporului calea spre acest pămînt. Înainte de moarte, el a prorocit că onchilonii vor trăi în pace în această ţară, pînă în ziua cînd vor veni aci oameni albi de pe pămîntul cel mare. Şi el a mai spus că aceşti oameni albi, aidoma stăpînilor cerului, vor avea în mîini tunete şi trăsnete care ucid de departe. Cînd v-am văzut pe voi, primii albi veniţi aici de pe pămîntul cel mare, ne-am adus aminte de cuvintele bătrînului şaman.

JERTFE ŞI RUGACIUNI

— Spune-i şefului, — îi zise Goriunov lui Nikita, — că sîntem oameni paşnici şi nu facem nimănui rău. Şi noi am venit aici luîndu-ne după zborul spre miază-noapte al păsărilor. Dorinţa noastră este să vedem ţinutul unde îşi petrec vara păsările. După ce îl vom cerceta, ne vom întoarce în ţara noastră.

Gorohov tălmăci aceste cuvinte.

— Aveţi tunete şi trăsnete care ucid de departe ? întrebă Amnundak.

La această întrebare, privirile tuturor onchilonilor se aţintiră spre străini, într-o aşteptare plină de nelinişte. Gorohov se uită nedumerit la Goriunov, care spuse :

— Nu sînt oare puştile noastre, tunetele şi trăsnetele care ucid de departe ? Oricum, onchilonii tot o vor afla pînă la urmă. Să nu scăpăm prilejul ce ni se oferă

și să-i facem să ne respecte și mai mult, socotindu-ne trimișii zeilor. În felul ăsta nu ne vor face nici un rău.

— Da, avem tunete și trăsnete ! mărturisi Gorohov șefului.

Un murmur de vădită neliniște străbătu mulțimea. Onchilonii aflați mai aproape de călători se dădură în lături fără să vrea. Șeful spuse :

— Arătați-ni-le, ca să ne încredințăm că sînteți într-adevăr solii cerului. Vă rugăm însă să nu-i ucideți pe onchiloni.

— Să ieșim din casă, pentru ca trăsnetul să nu facă vreun rău oamenilor, spuse Goriunov.

Șeful se ridică solemn și porni spre ieșire, urmat de călători și de întreaga mulțime care se ținea la distanță de străini.

— Aduceți renul destinat jertfei ! porunci Amnundak. Albii îl vor doborî și pe urmă îl vom da ca ofrandă zeilor.

Cîțiva onchiloni dădură fuga în pădurea ce se întindea în spatele bordeiului și aduseră de acolo un ren mare, aproape alb ; presimțind parcă soarta ce-l așteaptă, animalul se împotrivea din răsputeri și mugea. Gorohov spuse onchinilor să-l lege de un țăruș la două sute de pași de bordei. Încărcîndu-și armele cu gloanțe obișnuite în loc de gloanțe dum-dum, călătorii traseră o salvă și renul se prăbuși ca lovit de trăsnet. Cînd auziră detunăturile, toți onchilonii căzură în genunchi și se plecară pînă la pămînt în fața atotputernicilor străini.

Apoi, ridicîndu-se în picioare, Amnundak spuse cu glas tare, astfel ca toți să-l audă :

— Știm acum că sînteți solii cerului despre care vorbea marele șaman. Fiți oaspeții noștri ! Tot ce avem — locuința, hrana, îmbrăcămintea, renii — totul vă aparține, puteți face cu toate ce vă poftește inima. Astă-seară șamanul se va adresa zeilor și-i va implora să se milostivească de onchiloni, care i-au primit pe solii cerului ca pe niște oaspeți dragi.

După ce își termină cuvîntarea, Amnundak duse mîna la frunte și la inimă, iar apoi făcu o plecăciune în fața călătorilor. Toți onchilonii făcură la fel. Între

timp cadavrul renului fusese adus şi pus la picioarele conducătorului. Arătînd cele patru răni de pe coasta animalului, şeful zise :

— Patru trăsnete au lovit animalul menit jertfei. Femei, pregătiţi carnea pentru rugăciunea de seară. Războinici, poftiţi-l pe şaman în bordeiul nostru !

După aceasta, călătorii se întoarseră în bordei. Aici, fură ospătaţi din nou cu lapte şi carne de ren afumată, la care se serviră şi bulbi de martagena copţi şi lipii din făină de castane de baltă. Onchilonii nu cunoşteau pîinea, ceaiul şi tutunul. Cei cîţiva pesmeţi şi bucăţele de zahăr pe care călătorii le scoaseră din traiste trecură din mînă în mînă, fură cercetate cu atenţie, apoi mirosite şi gustate cu deosebit interes. Şi mai multă curiozitate stîrniră pipele, pe care Gorohov şi Ordin le aprinseră după masă. Onchilonii priveau cu oarecare teamă cum oamenii albi înghit fum, din pricina căruia cei de alături tuşeau şi strănutau. Cînd văzură ceainicul de aramă, pe care călătorii îl agăţară deasupra focului, se minunară nespus. Onchilonii nu aveau decît vase de lemn şi de lut, în care fierbeau carnea, încălzind apa cu pietre încinse. Însă ceaiul fără zahăr, din care călătorii aveau o cantitate prea mică pentru a-i servi pe toţi, nu plăcu nimănui. Amnundak bău în silă ceaşca de ceai ce i se oferi şi spuse, arătînd spre burduful cu lapte, că băutura onchilonilor este mult mai gustoasă.

Topoarele şi cuţitele de vînătoare stîrniră şi ele mult interes : onchilonii le examinară, le pipăiră şi le încercară, admirînd luciul şi duritatea lor. Ei constatară că aceste unelte sînt mult mai bune decît topoarele lor de piatră şi cuţitele lor de os.

La un semn al lui Amnundak, femeia tatuată cu şerpi scoase din lăduţă un briceag grosolan de fier, ros de rugină, păstrat ca relicvă. Arătîndu-l oaspeţilor, şeful spuse :

— Strămoşii noştri aveau asemenea cuţite, topoare, vîrfuri de suliţe şi săgeţi, pe care le primeau de la iakuţi în schimbul altor lucruri. Ei însă nu ştiau să le făurească. Cînd au venit aici, aceste lucruri au devenit încetul cu încetul de nefolosit, s-au stricat, iar multe

din ele s-au pierdut, astfel că onchilonii au început iarăși să-și facă unelte de piatră și os.

Cîrtița și Albu, ghemuiți la picioarele musafirilor, inspirară la început oarecare teamă onchilonilor, care nu aveau cîini. Cînd Gorohov întrebă de ce n-au cîini, Amnundak le spuse cele ce urmează :

— Războiul dintre strămoșii noștri și ciucci s-a iscat tocmai din pricina acestor dihănii netrebnice. Strămoșii noștri erau crescători de reni și nu țineau cîini, deoarece aceștia atacă renii. Ei trăiau pe țărmul mării și creșteau reni, prindeau pește sau vînau foci și morse : casele și le lucrau din lemnul pe care marea îl arunca pe țărm. Dar iată că au venit ciuccii ; ei aveau cîini mulți, dar nu aveau reni. Ciuccii au început să ne alunge din locurile bogate în pește și vînat ; cînd nu aveau destul pește pentru cîinii lor, ne luau renii. De aceea s-a și dezlănțuit războiul. Ciuccii erau mulți, iar noi puțini. Pînă la urmă am fugit și am ajuns aici.

— Cîți onchiloni trăiesc pe aceste meleaguri ? întrebă Gorohov. Tot poporul e aici ? zise el, arătînd cu un gest larg pe cei de față.

Amnundak rîse.

— Avem douăzeci de sălașe ca ăsta. În fiecare locuiește un clan, alcătuit din douăzeci pînă la treizeci de oameni.

— Unde se află celelalte sălașe ?

— În diferite locuri. Renii au nevoie de ținuturi bogate în mușchi. Dacă am trăi aproape unii de alții, nici oamenii, nici renii nu s-ar simți la largul lor.

— În fiecare sălaș există un șef ca tine ?

— Nu, eu sînt șef peste toți onchilonii, spuse cu mîndrie Amnundak. Clanul meu este cel mai mare. Dar fiecare sălaș are un șef al său, mai marele clanului.

Într-adevăr, împreună cu femeile și copiii, în bordei erau vreo șaizeci de oameni. Goriunov socoti că dacă în celelalte bordeie locuiesc cam douăzeci și cinci de inși, în Țara lui Sannikov trăiesc vreo cinci sute treizeci de onchiloni.

Pînă seara își petrecură timpul discutînd și ospătîndu-se. Spre asfințit, în poiană, lîngă bordei, fu adusă o cireadă de reni, și călătorii văzură cum erau mulse

aici femelele acestor animale. La muls luau parte toate femeile și fetele, care alergau sprintene, cu șiștare în mînă, de la un animal la altul ; cireada număra peste două sute de capete. Ea rămase peste noapte în poiană și războinicii stătură cu rîndul de veghe, pentru a o apăra de fiarele sălbatice.

Cînd se înseră și toți se înapoiară în bordei, veni și șamanul, care locuia separat, la o depărtare de cîțiva kilometri. Acesta era un bătrîn înalt, uscățiv, cu obrajii supți, cu ochii pătrunzători, cufundați adînc sub sprîncenele stufoase. Deși nu era frig, el era îmbrăcat într-o șubă lungă, cu blana înafară. La gulerul și la cingătoarea șubei atîrnau de niște cureluțe zorzoane de aramă și de fier, precum și cîteva bețișoare de o formă ciudată, foarte uzate, care fuseseră aduse probabil de pe continent și care se transmiteau de la un șaman la altul. Șamanul ținea în mînă o dairea mică, împodobită cu cureluțe roșii și negre și cu zurgălăi de fier. Pe cap purta o căciulă de blană, țuguiată, aproape complet roasă. După ce se înclină ceremonios în fața șefului și îi privi cu atenție pe străini și pe cîinii acestora, care văzîndu-l îmbrăcat atît de ciudat începură să mîrîie, șamanul se așeză deoparte, fără să se amestece cu toți ceilalți, lîngă focul ce ardea cu vîlvătăi. Punînd deoparte daireaua, el își întinse spre foc brațele slabe și începu să bolborosească niște cuvinte de neînțeles. La un semn al șefului, femeile oferiră șamanului o strachină cu lapte. El bău laptele, după ce aruncă în flăcări cîteva picături.

Deasupra focului, pe niște bețișoare lungi, se frigea carne de ren, tăiată bucăți. Alături, într-un vas cilindric de lemn, fierbea supa sau, mai exact, sosul gătit din carne de ren și tuberculi de martagenă. Femeile fierbeau apa cu ajutorul unor pietroaie încinse la foc. Una dintre femei, slujindu-se de două bețișoare care aveau la capete un fel de lopățele făcute din plăci mici de piatră, scotea din foc piatra încinsă, o punea în vasul cu supă, iar piatra răcită o scotea de acolo și o punea în foc.

După ce carnea tăiată mărunt dădu în fiert, șeful, șamanul și oaspeții fură serviți fiecare cu o strachină

de carne, în care se turnă supa, dîndu-li-se totodată niște furculițe de lemn, încrustate destul de fin. După ce gustară supa, călătorii constatară că fusese pregătită fără sare. Ca și ciuccii, onchilonii nu puneau sare în mîncare. Călătorii scoaseră atunci din traiste sare pentru supă. Sarea trecu de asemenea din mînă în mînă ; onchilonii o gustară, crezînd că și ea era dulce ca zahărul. Dar îndată începură să scuipe cu scîrbă, uimiți că albii strică bunătatea de bucate cu o asemenea scîrnăvie.

După supă se servi carne friptă și lipii din făină de castane de baltă. Cina se termină cu cîte o strachină cu lapte. După ce se strînseră vasele, focul care abia mai ardea fu dat la o parte, spre a se face loc pe pătratul din centrul bordeiului pentru rugăciune. În bordei se făcu semiîntuneric ; încăperea era luminată din cînd în cînd doar de reflexele roșietice ale jarului aproape stins.

În timpul cinei, Amnundak povesti șamanului cum au venit oamenii albi în țara onchilonilor, cine sînt, ce au făcut și cum au ucis renul. Șamanul asculta în tăcere, dînd din cap și punînd din în cînd în cînd cîte o întrebare. După cină, înainte de începerea slujbei, el ceru să fie scoși cîinii din casă. După ce dorința îi fu îndeplinită, șamanul se așeză în mijlocul pătratului. Ceilalți se strînseră roată în jurul său. El scoase cu vîrful degetelor, dintr-un săculeț de piele pe care-l purta la cingătoare, puțin praf albicios, îl puse în palmă și îl linse. Gorohov spuse călătorilor că praful se obține prin pisarea buretelui flocos, pe care kamceadalii, koreacii și alte cîteva popoare îl folosesc ca narcotic, el avînd însușirea de a provoca o stare de beție.

După ce stătu cîtva timp tăcut, privind țintă jarul care pîlpîia, șamanul luă daireaua și începu s-o atingă ușor. Pielea întinsă vibra sub degetele sale, scoțînd sunete care abia puteau fi auzite. Acompaniat de daireaua care suna tot mai tare, șamanul începu să cînte mai întîi lin și încet, cu glas gutural, apoi din ce în ce mai repede, pînă ce cîntecul și uruitul tobei se contopiră într-un fel de vuiet din care se deslușeau uneori cuvinte ce sunau jalnic ca un bocet. La început șama-

nul ședea jos, legănîndu-se cînd înainte, cînd înapoi, cu ochii aţintiţi mereu asupra focului, apoi, cuprins de extaz, el sări deodată în picioare şi începu să se învîrtească pe loc tot mai repede, continuînd să lovească daireaua şi să scoată urlete înfiorătoare. Din cauza mişcărilor pe care le făcea, şuba sa cea lungă şi cureluşele cu zorzoane şi beţişoare începură să se depărteze de trupul şamanului în aşa fel încît formară trei conuri suprapuse, încununate de conul căciulii sale. Mîinile cu care ţinea daireaua, le ridicase deasupra capului, mişcîndu-le fără încetare ; o dată cu el, daireaua se învîrtea. se legăna, dănţuia şi uruia neîntrerupt.

Deodată, un urlet sălbatic curmă brusc cîntecul. Şamanul se prăbuşi la pămînt. Tamburina îi scăpă din mîinile-i sleite, căzute în lături. Şamanul părea că zace în nesimţire. Nimeni nu îndrăznea să-l tulbure. Pe la colţurile gurii i se prelingea pe obrajii supţi o dîră subţire de spumă. În bordei se aşternu tăcere, ce părea sinistră după larma de mai înainte. Amuţiră pînă şi cîinii legaţi afară, ale căror lătrături se auzeau cînd şi cînd, acoperind cîntecul şamanului.

După vreo cinci minute, şamanul se ridică într-o rînă, bău laptele ce i se aduse şi rosti cu voce înceată cîteva cuvinte, care tulburară adînc pe onchiloni. Şeful repetă cu glas tare vorbele şamanului şi Gorohov tălmăci :

— Spiritele cerului au destăinuit şamanului că nenorociri cumplite se vor abate asupra onchilonilor.

Amnundak înălţă braţele spre cer, însă şamanul îl opri cu un gest, pronunţînd cîteva cuvinte. Un murmur, de astă dată de bucurie, străbătu mulţimea onchilonilor ; lăsînd braţele jos, şeful zise :

— Şamanul ne vesteşte că nenorocirile nu se vor dezlănţui atît timp cît străinii vor rămîne în ţara onchilonilor. Aşa au grăit spiritele.

Şamanul se ridică domol, se înclină în faţa şefului şi a călătorilor şi se depărtă însoţit de doi războinici înarmaţi. După plecarea lui, toţi începură să vorbească cu însufleţire. Călătorii discutau între ei în şoaptă. Rezultatele vrăjitoriei erau pentru ei întrucîtva neaş-

teptate. Pe de o parte li se asigura nu numai un trai lipsit de primejdie pentru onchiloni, ci și sprijinul deplin al acestora ; în schimb, ei erau legați pentru multă vreme de acest popor, ca un fel de chezășie împotriva nenorocirilor. Iernatul în Țara lui Sannikov intra în planurile călătorilor, dar ei nu aveau de gînd să rămînă aici decît pînă la primăvara următoare. Oare onchilonii îi vor lăsa atunci să plece ?

— Nu-i greu de ghicit, — spuse Goriunov, — că vicleanul de șaman a născocit acest adaos la prorocirea sa, care, de fapt, nu este decît o variantă a legendei pe care am auzit-o. Bătrînul a înțeles că oamenii care stăpînesc tunetele și trăsnetele pot fi de folos onchilonilor ca prieteni, dar pot deveni nespus de primejdioși ca dușmani.

— Iar dacă ar fi lăsați să plece, — adăugă Ordin. — ei, cunoscînd drumul spre acest ținut minunat, s-ar întoarce aici în număr mare și i-ar alunga pe onchiloni, cum au făcut odinioară ciuccii.

— Ai dreptate ! încuviință Kosteakov. Acești oameni, izolați de veacuri de restul lumii, habar n-au ce se întîmplă acum acolo. Ei știu numai ceea ce au auzit de la străbunii lor.

— Oricum, nu trebuie să le spunem că avem de gînd să părăsim curînd această țară, spuse Goriunov.

— Da, ar fi în stare să pună mîna pe noi și să ne țină închiși, adăugă Ordin.

— Sau în cel mai bun caz să ne urmărească pas cu pas, și să nu ne lase să mergem unde am dori, observă Kosteakov.

— Eu zic să rămînem un timp cu ei, să-i cunoaștem îndeaproape, și în cele din urmă o să reușim noi să-i convingem că aceste prorociri n-au nici un temei și că nimic nu-i amenință în viitor.

Șeful trăgea mereu cu urechea la ceea ce spuneau străinii și în sfîrșit se ridică și vorbi tare, ca să-l audă toată lumea. Toți ceilalți tăcură.

— Onchiloni, războinici și femei ! zise șeful. Ați auzit ce a spus șamanul, ați auzit ce i-au destăinuit spiritele cerului. Cît timp străinii albi vor fi printre

noi, vom fi feriți de nenorociri. Să-i rugăm deci să nu ne părăsească !

— Da, da, să-i rugăm ! răspunseră glasuri din toate părțile.

Șeful se întoarse spre oaspeți și, făcînd o plecăciune adîncă, grăi :

— Oameni albi, soli ai zeilor, onchilonii vă roagă să rămîneți în mijlocul lor. Îi veți scăpa în felul acesta de mari nenorociri. Vă vom da tot ce vă poftește inima — sălașul cel mai bun, hrană din belșug, îmbrăcăminte călduroasă cînd va veni iarna și cele mai frumoase femei, pentru ca nimic să nu vă lipsească. Veți trăi ca și șefii noștri.

— Vă vom da orice, numai să rămîneți cu noi ! repetară în cor femeile și bărbații. Din toate părțile, nenumărate mîini se întinseră în semn de implorare spre călătorii noștri.

Goriunov se ridică și răspunse :

— Fie, vom rămîne aici, ca oaspeți ai voștri. Voi înșivă veți hotărî cînd să plecăm. Am dori însă să vedem țara voastră și trebuie să ne-o arătați.

Gorohov tălmăci aceste cuvinte și în bordei răsunară îndată strigăte de bucurie ; șeful se înclină încă o dată în fața oaspeților și le strînse pe rînd mîna, avînd grijă ca mai întîi să ducă mîna la frunte și la inimă, ceea ce, după cum aflară călătorii mai tîrziu, însemna „din toată inima și fără nici un gînd ascuns". Apoi spuse :

— În curînd va fi sărbătoarea primăverii, la care se vor aduna toate femeile și fetele tinere ale poporului nostru. Dacă doriți, vă veți putea alege neveste. Ale voastre au rămas acolo, departe — el arătă cu mîna spre miazăzi — și bărbatului îi este urît fără femei.

— Iată-ne și miri ! rîse Gorohov.

— Dar asta ne-ar îngrădi nespus de mult libertatea ! observă Goriunov.

— Ce să ne batem capul de pe acum ! încheie cu înțelepciune Ordin.

După ce onchilonii, care își exprimau zgomotos bucuria prilejuită de faptul că străinii primiseră să rămînă în mijlocul lor, se mai potoliră, femeile aprinseră din nou focul. Amnundak se adresă iarăși oaspeților :

— Ați spus că doriți să vizitați țara noastră. Această călătorie este însă foarte primejdioasă ; în pădure trăiesc tot felul de fiare.

— Nu ne temem de ele ; trăsnetele noastre răpun orice fiară, înainte ca ea să ne atace, i se răspunse.

— În afară de fiare, prin păduri mai trăiesc și niște oameni răi, mult mai primejdioși decît fiarele.

— Începe să devie interesant ! exclamă Ordin, iar Gorohov întrebă :

— Și ei sînt onchiloni ? De ce sînt primejdioși ?

— Ei nu sînt onchiloni, ci niște sălbatici cu care ne războim mereu. Sînt foarte puternici și nu ne putem bate cu ei în luptă dreaptă. Îi numim „vampu", ceea ce înseamnă „oameni goi".

— Unde trăiesc ?

— Iată, departe, prin părțile de răsărit ale ținutului nostru. Ei se ascund prin păduri și atacă uneori sălașurile noastre ; cînd războinicii sînt la vînătoare, ucid pe bătrîni și pe copii, iar pe femei le iau cu ei. Noi ne temem foarte mult de vampu. Nici voi nu le-ați putea veni de hac, dacă v-ar ataca pe neașteptate cu măciuci, sulițe, și cuțite.

— Sînt mulți ?

— Nu știm cîți sînt. Cînd strămoșii noștri au venit aci, ținutul era populat în întregime de acești sălbatici. Poporul nostru s-a luptat multă vreme cu vampu și pînă la urmă i-a alungat spre soare-răsare.

— Au și ei sălașuri ?

— Nu, iarna trăiesc în peșteri, iar vara, prin copaci, ca păsările în cuiburi.

— Iată deci ale cui urme le-am văzut cînd am făcut prima recunoaștere ! remarcă Goriunov.

— Ei au zei vii, uriași și foarte răi, continuă Amnundak. Vampu le aduc jertfe.

— Cum sînt zeii lor ?

— Ați văzut de cînd vă aflați în țara noastră niște dihănii cît toate zilele cu coarne pe bot ?

— A, rinoceri ! Da, am văzut.

— Zeii lor sînt mult mai mari. Dar în loc de coarne, ei au pe cap un al cincilea picior sau un braț lung și mlădios. Cu ajutorul lui, aceste dihănii doboară copaci, prind oameni, îi trîntesc la pămînt și îi calcă în picioare.

— Înspăimîntător ! se minună Gorohov.

— Ei au doi dinți albi, lungi, asemenea colților de urs, dar mult mai mari și mai groși.

— Pesemne că sînt elefanți ! presupuse Goriunov.

— N-o fi vorba oare de mamuți ? se întrebă Ordin. Elefanții nu au ce căuta în nord. Au și blană dihăniile astea ? îl întrebă el, prin Gorohov, pe șef.

— Da, sînt foarte păroase, au o blană roșie.

— Oare mamuții aveau blană roșie ? întrebă mirat Kosteakov. După pozele pe care le-am văzut, eram convins că e neagră.

— Greșești, spuse Ordin. Cadavrele găsite în Siberia aveau o blană brună-roșiatică sau roșcovană. Dar nu-mi vine să cred că vampu au reușit să domesticească mamuții !

— Cu acești dinți, — urmă șeful, — dihania scormonește pămîntul și își scoate rădăcinile cu care se hrănește, iar iarna dă zăpada la o parte ca să găsească iarbă. Dinții lor ne sînt de mare folos. Din ei facem cele mai bune cuțite, suliți, săgeți. Rareori însă reușim să doborîm asemenea dihănii. Sălbaticii își păzesc zeii ca ochii din cap.

— Cu atît mai mult vreau să-i văd pe vampu și pe mamuții lor domesticiți ! exclamă Goriunov.

— V-am povestit totul ! încheie Amnundak. V-ați încredințat acum că nu vă puteți duce singuri printre sălbatici. Ei v-ar ucide și v-ar mînca, iar asupra onchilonilor s-ar abate tot felul de nenorociri. Noi însă vă vom apăra ; toți războinicii vă vor însoți cînd vă veți duce la oamenii sălbatici. Vom porni un război

cumplit împotriva lor ca să-i stîrpim. Trăsnetele voastre ne vor ajuta să-i răpunem pe vampu şi pe zeii lor.

— Prin urmare, o expediţie de pedepsire! rîse Ordin. Iată-ne în rolul de călăi. Nu-i prea măgulitor.

Onchilonii întîmpinară cu bucurie cuvintele şefului lor. Se vede că ei aveau destule motive pentru a-i urî pe vampu. Se înţelege că asemenea vecini fioroşi nu puteau fi pe placul acestui popor paşnic, care părăsise continentul tocmai din pricina războaielor.

După ce povesti oaspeţilor tot ce ştia despre vampu, Amnundak anunţă că e timpul să li se pregătească musafirilor un loc pentru dormit. Femeile eliberară jumătate din partea teşită a bordeiului, din faţa intrării pe care o ocupa şeful cu familia sa, aşternură pe jos blănuri de ren şi de urs şi aduseră chiar un fel de perne — nişte suluri de piele, umplute cu lînă de ren. Partea rămasă pentru familia şefului fu despărţită de această jumătate printr-un rînd de lăzi pline cu diferite lucruri casnice. Apoi, Amnundak îi pofti pe oaspeţi să se ducă la culcare. Între timp, în celelalte încăperi ale bordeiului — în părţile laterale — onchilonii se dezbrăcau de haine, le pătureau şi le puneau sub cap, iar armele — lîngă ei, la îndemînă; unul din ei rămase de pază la intrare, iar alţi trei se culcară îmbrăcaţi lîngă foc şi în tindă, ca să-l înlocuiască cu rîndul. Santinela întreţinea focul care încălzea bordeiul, iar din cînd în cînd ieşea afară după lemne. Şi războinicii care păzeau cireada de reni din poiană făceau de pază cu schimbul. Ei puteau fi anziţi mereu strigîndu-se.

Noaptea trecu fără nici o întîmplare deosebită. Cînd se lumină de ziuă, onchilonii începură să se trezească. La început se sculară femeile. Unele dintre ele aţîţară focul, puseră carnea la fript şi încinseră pietrele pentru pregătirea supei; altele se duseră degrabă să mulgă renii, dar trebuiră să se îmbrace, deoarece afară era încă răcoare. Ele îşi puseră o îmbrăcăminte de piele, compusă din nişte pantaloni care făceau una cu haina, prevăzute de-a lungul pieptului cu o tăietură adîncă; femeia îşi băga mai întîi picioarele în tăietură, apoi îşi trăgea repede în sus acest

costum, vîrîndu-şi braţele în mînecile scurte. Cînd se întorcea în bordei, femeia, printr-o mişcare uşoară, făcea să-i cadă haina de pe umeri, şi tot costumul îi luneca de pe corp, strîngîndu-se grămadă la picioare.

Culcaţi pe blănurile lor, călătorii priveau uimiţi cu cîtă repeziciune şi îndemînare se îmbracă şi se dezbracă femeile, trebăluind aproape goale pe lîngă focul care le lumina trupurile oacheşe, fără ca privirile atîtor bărbaţi să le stinghereaască.

Călătorii observară că femeile tinere şi fetele, care se puteau deosebi uşor după faptul că purtau patru cozi, se uitau mereu spre ei, vorbeau în şoaptă şi chicoteau. Nu era greu de ghicit că erau nerăbdătoare să afle pe care dintre ele le vor alege puternicii străini, cînd îşi vor lua soţii cu prilejul sărbătorii primăverii.

Trăgînd cu urechea, Gorohov află că onchiloanele se minunau de mustăţile şi bărbile dese ale tovarăşilor săi, precum şi de pielea lor albă.

Onchilonii nu aveau aproape de loc păr pe faţă. Numai la bătrîni mai vedeai cîte o mustaţă rară şi o ţăcălie cu cîteva tuleie. Ca iakut, Gorohov semăna în această privinţă cu onchilonii, fiind tot atît de smead ca şi ei, aşa încît nu le stîrnea cîtuşi de puţin interesul.

În timp ce femeile trebăluiau prin casă, bărbaţii se îmbrăcară pe îndelete, apoi îşi cercetară armele. Cînd dintr-un colţ al bordeiului, cînd într-altul răsunau glasuri de copii, iar uneori se auzea scîncetul vreunui sugaci, şi atunci mama copilului se grăbea să-l alăpteze.

Încetul cu încetul toţi se sculară şi începură să mănînce. Felurile erau aceleaşi — carne friptă şi carne fiartă : atît numai că în locul laptelui rece din burduf se servi lapte cald, subţiat cu apă şi dres puţin cu făină din castane de baltă, şi un fel de supă, în care pluteau bucăţele de slănină prăjită. Supa era destul de gustoasă.

În timpul mesei, călătorii îl întrebară pe şef de cîţi ani trăiesc onchilonii în Ţara lui Sannikov. Ei aflară că acest popor nu cunoaşte scrierea şi că toate datele

cu privire la viaţa strămoşilor se transmit din gură în gură sub formă de legende, înflorite, poate, cu diferite născociri. Onchilonii aveau totuşi un fel de cronică primitivă.

— De peste patru veacuri — răspunse Amnundak, după cîteva clipe de gîndire. Dacă vreţi să ştiţi exact, hai să mergem la şaman ; lîngă locuinţa lui se află o piatră pe care se fac însemnări în fiecare an.

După dejun, însoţiţi de şef şi de vreo zece războinici înarmaţi, călătorii porniră pe o potecă largă spre apus, prin pădure. Pe drum, Amnundak arătă oaspeţilor o capcană făcută în mijlocul potecii şi ascunsă cu iscusinţă — o groapă pătrată, de peste doi metri adîncime, acoperită cu beţe, crengi şi frunze uscate. Din cînd în cînd, în aceste capcane cădeau boi, cai, chiar şi rinoceri. Onchilonii îi ucideau atunci cu suliţi şi săgeţi.

— Pe potecile bătătorite de sălbăticiuni există multe capcane ca astea şi voi aţi putea nimeri într-una din ele, dacă aţi merge fără călăuză, îi preveni şeful.

— În faţa noastră, — îi răspunse Goriunov, — aleargă întotdeauna un cîine, care e mai isteţ decît rinocerul sau boul ; el s-ar opri lîngă capcană şi astfel noi am descoperi-o.

— Cîinii ar fi de mare folos onchilonilor, — remarcă Ordin, — şi la vînătoare, şi la paza caselor, şi în luptele cu sălbaticii.

— Cîinii voştri se vor înmulţi aici, şi peste cîţiva ani vom avea şi noi paznici ! zise Amnundak atît de convins, încît interlocutorii săi se priviră zîmbind.

După scurtă vreme părăsiră poteca cea mare şi intrară într-un luminiş unde locuia şamanul. Locuinţa acestuia era aidoma cu bordeiul şefului, dar mult mai mică, deoarece şamanul trăia aici doar cu un învăţăcel şi cu o bătrînă, care îi gătea mîncarea.

Anunţat pesemne de venirea oaspeţilor, şamanul îi aştepta în pragul bordeiului şi îi pofti să stea la locul de cinste de la intrare. Interiorul casei semăna cu un muzeu anatomic ; pe cei patru stîlpi, de grinzile tavanului şi sub priporul pereţilor laterali, atîrnau cranii albe de reni, boi şi cai, aduşi jertfă, iar deasupra

locului de cinste de la intrare atîrna țeasta unui rinocer, cu un corn uriaș.

Îndată ce oaspeții se așezară, bătrîna îi servi cu o fiertură făcută din creierul, limba și buzele renului sacrificat, pe care străinii îl uciseseră în ajun cu trăsnetele lor. Ca slujitor al divinității, șamanul primea totdeauna aceste părți gustoase din carnea animalelor jertfite.

Aflînd de la Amnundak că oaspeții vor să vadă piatra pe care sînt însemnați anii de la venirea onchilonilor în aceste cuprinsuri, șamanul îi conduse după prînz spre apus. Merseră o bucată de vreme pe potecă și ajunseră la marginea depresiunii. Aici se ridica un perete înalt, inaccesibil, de bazalt. Creasta peretelui se pierdea în nori, care în ziua aceea pluteau jos de tot. La poalele peretelui prăpăstios văzură, ca și în alte locuri, depuneri aluvionare și grămezi de pietroaie rostogolite din munte și acoperite de licheni. Printre acestea atrăgea atenția un bloc uriaș, care cîntărea probabil sute de tone. Locul din jurul blocului era curățat de pietre și nivelat, formînd un cerc mare. În fața blocului se oficiau slujbe religioase și se aduceau jertfe. Lîngă el se afla un strat alcătuit din oasele animalelor sacrificate, care înconjura piatra neagră cu o sinistră fîșie albă.

— Această piatră,— explică Amnundak, — a căzut din cer în anul cînd strămoșii noștri au venit pe aceste meleaguri. De aceea, noi o cinstim ca pe un dar al zeilor. De fiecare dată, cînd după noaptea de iarnă soarele se arată pentru prima oară, ne rugăm cu toții aici zeilor noștri și le aducem jertfe. Cu acest prilej șamanul trage o linie pe piatră. Așa că puteți lesne afla de cîți ani sîntem aici.

El îi conduse pe oaspeți în partea dinspre miazăzi a blocului, care era foarte netedă. Aici se vedeau niște linii verticale, scurte, săpate cu o unealtă foarte tare ; în fiecare grup de zece linii era una ceva mai lungă. Așa că ele se puteau număra ușor. Călătorii socotiră că onchilonii trăiesc în Țara lui Sannikov de patru sute douăzeci și patru de ani.

— Cînd Amnundak a spus că această piatră a căzut din cer, — zise Ordin mai mult în şoaptă, — am crezut că e vorba de un meteorit uriaş şi eram tare curios să-l văd. Constat însă că nu e decît o masă de bazalt, rostogolită de bună seamă chiar din muntele ăsta.

— Ce spune? întrebă şamanul.

Gorohov îi tălmăci că, după părerea omului alb, piatra a căzut de pe munte, iar nu din cer.

Şamanul dădu dojenitor din cap şi zise:

— Marele şaman, care i-a adus aici pe strămoşii noştri, a văzut cu ochii lui această piatră căzînd şi a fost primul care i s-a închinat.

— De pe munte nu cad decît pietre mici, — adăugă Amnundak, iar aceasta e mai mare decît casele noastre. Sub el zac cinci reni pe care i-a strivit în semn de primă ofrandă adusă zeilor de oamenii veniţi de curînd pe aceste meleaguri. De atunci s-a statornicit obiceiul ca jertfele să se facă aici. A fost un semn ceresc.

Pe cînd ceilalţi stăteau de vorbă lîngă piatra sfîntă, Kosteakov se depărtă puţin şi reuşi să fotografieze pe neobservate scena.

Apoi, Amnundak îi conduse pe oaspeţi la poalele muntelui şi le arătă o peşteră mare unde trăiau înainte vampu. În ajunul zilei cînd căzuse piatra, avusese loc aici o bătălie aprigă între onchiloni şi vampu. Onchilonii cîştigară atunci prima lor izbîndă însemnată, silindu-i pe vampu să se retragă spre răsărit. Această izbîndă era explicată prin căderea pietrei sfinte.

În peşteră se mai aflau încă nişte măciuci, aproape complet putrezite, suliţe rupte, cu vîrfuri de silex, resturi ale unor blănuri de sălbăticiuni; se vedeau de asemenea cîteva vetre şi grămăjoare de oase arse sau sfărîmate.

În general, peştera plină de oase albe, zidul negru, sinistru, care se pierdea în nori, uriaşul bolovan negru înconjurat de mormane de oase produceau o impresie lugubră în această pustietate, şi călătorii fură bucuroşi cînd se văzură în pădure, în drum spre casă.

În poiana unde se afla locuința lui Amnundak se muncea de zor — onchilonii începuseră să dureze un bordei pentru oaspeții lor captivi. Războinicii și femeile săpau gropi pentru cei patru stîlpi ai scheletului, tăiau și ciopleau bîrne. În pădure răsunau topoarele tăietorilor de lemne. Femeile tăiau brazde pentru acoperiș. Dar cu toată rîvna constructorilor, treaba mergea încet. Nu este ușor să lucrezi lemnul cu topoare de piatră, cuțite de os și răzuitoare de silex.

După ce privi cîteva minute ce încet tăiau constructorii o bîrnă groasă pentru un stîlp, Goriunov propuse tovarășilor săi :

— Hai să le arătăm onchilonilor cum lucrează albii.

— Bine zici ! încuviință Gorohov.

Toți patru își aduseră topoarele și se apucară de lucru ; așchiile începură să zboare cît colo. Cu fiecare lovitură, toporul pătrundea tot mai adînc în lemn. Munca pe care un onchilon, cu uneltele sale de piatră, n-o putea termina decît într-o jumătate de zi, era îndeplinită într-un sfert de ceas cu toporul de fier. Cînd topoarele albilor începură să se împlînte în bîrne, onchilonii lăsară lucrul din mînă și se strînseră roată, țîțîind admirativ și exprimîndu-și prin diferite exclamații uimirea stîrnită de munca atît de spornică a albilor. Pînă ce femeile săpară patru gropi, nu prea adînci, scormonind cu cuțitele pămîntul, care spre norocul lor era moale și pe care-l scoteau cu mîinile, călătorii tăiară și ciopliră patru stîlpi, precum și grinzile pentru ei.

— Păcat că n-avem un sfredel ca să facem aici o gaură în care să băgăm o pană, pentru a ține mai bine ! zise cu părere de rău Gorohov.

— Sau o daltă ca să prindem grinzile de stîlpi cu un cep, adăugă Goriunov.

— Da, n-ar strica. La cel mai mic cutremur, acoperișul ar fi smuls de la locul lui și s-ar prăbuși, prinzîndu-ne aici ca într-o cursă, spuse Ordin.

— Cum, s-ar putea produce aici un cutremur ? întrebă Kosteakov.

— Ba bine că nu ! Nu uita că ne aflăm pe fundul craterului unui vulcan vechi, care nu s-a stins de tot, așa cum o dovedesc izvoarele termale din lacuri.

— Ascultă, Nikifor, ia întreabă-i dacă pe aici se cutremură vreodată pămîntul, zise Goriunov.

Răspunsul fu afirmativ ; din cînd în cînd, pămîntul se zguduie, dar de obicei ușor, fără a pricinui vreo pagubă. Bătrînii își aminteau însă că, pe cînd erau copii, fusese un cutremur destul de puternic, care făcuse să se năruie parțial aproape toate bordeiele ; vreo douăzeci de oameni, care nu reușiseră să iasă afară la timp, fuseseră striviți.

— Pentru orice eventualitate, să întărim tavanul cu încă o grindă, ca să nu se dărîme ! propuse Ordin.

Pînă la prînz așezară cei patru stîlpi și îi uniră prin grinzi. După masă, călătorii se duseră cu onchilonii în pădure să taie copaci tineri pentru acoperiș, deoarece și această treabă mergea încet ; onchilonului îi trebuia mai mult de un ceas ca să doboare un copăcel cu un diametru de vreo zece-doisprezece centimetri, iar toporul de fier îi tăia în cinci minute. Pînă seara, materialul lemnos fu și transportat în poiană.

În cursul zilei, vestea despre apariția albilor se răspîndi, cu toate amănuntele, prin așezările onchilonilor. Spre seară, din sălașurile apropiate începură să sosească detașamente de războinici, care doreau să-i vadă pe străini. Aceștia se odihneau după muncă în bordeiul care deveni curînd neîncăpător din pricina noilor sosiți. Vizitatorii se purtau cuviincios, puneau diferite întrebări onchilonilor din bordei, îi cercetau cu privirea pe oaspeți și făceau schimb de impresii între ei. La cererea lui Amnundak, topoarele și cuțitele fură arătate tuturor celor de față și examinate pe rînd, trecînd din mînă în mînă. Onchilonii doreau să vadă uneltele cu ajutorul cărora albii puteau să lucreze atît de repede, terminînd aproape într-o singură zi un bordei, pentru construirea căruia onchilonilor le trebuia o săptămînă.

Abia după cină, oaspeții părăsiră bordeiul și se culcară în poiană, în jurul focurilor.

Amnundak hotărî să profite de venirea unui număr atît de mare de războinici, pentru a organiza a doua zi o vînătoare de rinoceri, cu gonaci, punîndu-şi nădejdea în trăsnetele albilor. Rinocerii căzeau rareori în gropi iar suliţele şi săgeţile onchilonilor nu puteau să străbată pielea lor groasă. Această piele era foarte preţuită de războinici, constituind cel mai bun material pentru scuturi, deoarece rezista chiar la cumplitele lovituri ale măciucilor mînuite de vampu.

VÎNĂTOAREA DE RINOCERI

A doua zi de dimineaţă, cu ajutorul numeroşilor onchiloni veniţi din celelalte sălaşuri, scheletul noului bordei fu terminat într-un sfert de ceas.

Lăsînd în grija femeilor acoperirea cu pămînt a scheletului şi rînduiala înăuntrul locuinţei, toţi războinicii, în frunte cu Amnundak şi cu oaspeţii străini, plecară la vînătoare. Ei merseră spre răsărit vreo cîţiva kilometri, îndreptîndu-se spre un loc unde în ajun fusese zărită o familie de rinoceri. Înaintînd repede şi fără zgomot, cei peste o sută de vînători înconjurară poienita în care păşteau animalele. Şeful şi călătorii se ascunseră în apropierea potecii pe care urma să fie hăituiţi rinocerii.

După ce vînătorii îşi ocupară locurile, la un semnal al lui Amnundak, onchilonii începură să lovească cu bîtele în copaci, scoţînd strigăte puternice, de război. Luaţi pe neaşteptate, rinocerii prinseră a fugi care încotro, dar de pretutindeni îi întîmpinau urletele înfiorătoare ale duşmanului nevăzut. În sfîrşit, ei ajunseră în apropierea locului unde pîndeau vînătorii; curînd se auziră patru detunături. Masculul se prăbuşi în genunchi, mai sări o dată în picioare, alergă pînă la marginea poienii, şi aici căzu, ca lovit de trăs-

net. Femela cu puii o luară la goană în partea opusă, unde dădu de lanțul onchilonilor, care după ce auziseră împușcăturile ieșiră din pădure. Acum, ea îi vedea pe dușmani. Neluînd în seamă nici strigătele, nici sulițele și săgețile care zburau din toate părțile, femela străpunse lanțul, zvîrlind în aer, printr-o cumplită lovitură a capului, un onchilon care îi stătea în cale, și apoi se mistui în pădure. Puiul, născut pesemne de curînd, rămase în urmă. Cîinii îl încolțiră, înfigîndu-și dinții în cutele pe care le făcea pielea sa la coaste. Dar ar fi fost vai de ei dacă onchilonii, care veniră în fugă, n-ar fi doborît puiul de rinocer cu sulițele.

Vînătoarea nu ținu nici un sfert de ceas ; omul pe care rinocerul îl zvîrlise în aer se alese cu un picior rupt. De altfel, această întîmplare nu micșora cîtuși de puțin bucuria vînătorilor. Se improviză o targă din pielea jupuită de pe puiul de rinocer, care fu fixată pe două prăjini. Rănitul fu transportat degrabă la șaman, care era totodată și vraci. Onchilonii rămași se ocupară de cadavrul rinocerului bătrîn. După vreo jumătate de ceas nu mai rămăsese aici decît scheletul rinocerului și conținutul stomacului și al intestinelor : restul fusese tăiat și transportat în sălaș.

Întorcîndu-se pe la prînz, călătorii constatară că noua lor locuință era aproape gata ; lipseau numai blănurile pentru așternut și nevestele. Blănurile le dădu Amnundak din propriile sale rezerve, iar soțiile urmau să și le aleagă cu prilejul sărbătorii primăverii, de care îi mai despărțeau două-trei zile. Călătorii hotărîră să profite de acest răgaz, pentru a se duce la campamentul lor de lîngă troiene ca să-l vadă pe Nikiforov și să mai aducă cîteva lucruri.

Fură nevoiți să stăruie mult ca să-l înduplece pe Amnundak să-i lase să plece fără o escortă numeroasă, ci numai cu doi războinici.

A doua zi dimineața, călătorii porniră la drum, luînd-o de-a lungul marginii de apus a depresiunii, spre a cerceta mai bine. Ei merseră pe lîngă o pădurice de mesteceni polari, străbătută de numeroase poteci de reni. Aici, pe întinderile acoperite de mușchi,

care alcătuiau un fel de fîşii între grămezile de piatră şi pîrloage, păştea, păzită de ciurdari, cireada clanului lui Amnundak.

Renul, singurul animal domestic al onchilonilor, le dădea acestora lapte, carne şi lînă. Vînătoarea de sălbăticiuni ori de păsări şi pescuitul în lacuri adăuga alte produse acelora pe care onchilonii le obţineau de pe urma creşterii renilor, iar castanele de baltă şi rădăcinile de martagenă, culese din lacuri şi dezgropate de femei de prin poiene, alcătuiau hrana vegetală a acestui popor de fapt paşnic din fire, dar devenit războinic din pricina vecinătăţii cu vampu. Vampu nu se ocupau decît cu vînătoarea şi nimiceau un mare număr de animale sălbatice, în timp ce onchilonii cruţau sălbăticiunile ; de aceea, animalele se întîlneau mai des în partea de miazăzi a depresiunii, unde erau mai puţin hărţuite, iar vampu desfăşurau adevărate campanii de vînătoare pe teritoriul onchilonilor, şi atunci nu cruţau nici renii domestici. Iată pricina de căpetenie a urii onchilonilor faţă de vampu, ură care silise acest popor să fie mereu gata de luptă. Pe lîngă aceasta, cînd aveau prilejul, vampu răpea onchiloane tinere, care dacă nu reuşeau să fugă, mureau în scurtă vreme din cauza cruzimii cu care erau tratate şi a condiţiilor grele ale vieţii primitive. Firește că acest lucru nu contribuia la statornicirea unor relaţii paşnice între onchiloni şi vampu, aşa că războiul nu înceta niciodată între cele două popoare.

În această regiune, peretele periferic al depresiunii era tot de bazalt, formînd terase înalte, la care omul nu putea ajunge. În peretele surpat alternau mai multe strate, unele spongioase sau chiar zguroase, altele avînd forma unor coloane regulate, hexaedrice, de lungimi şi grosimi diferite ; pe alocuri se găseau gurile unor caverne mari sau ale unor nişe, unde îşi găseau adăpost oile sălbatice de munte. Se vede că vulcanul gigantic aflat pe vremuri în locul Ţării lui Sannikov fusese activ multă vreme, iar în timpul erupţiilor, puhoaiele de lavă se scurgeau în toate părţile. Mai tîrziu, partea centrală a vulcanului se prăbuşise, formîndu-se depresiunea pe care o cunoaştem,

cu izvoarele sale termale — ultimele vestigii ale vulcanismului stins. Unele torente de lavă abundau în bucăţi migdaloide de calcedonie, agat, carneol şi semiopal. Onchilonii, care îi însoţeau pe călătorii noştri, le spuseră că în aceste puhoaie de lavă ei găsesc pietre colorate pentru podoabele femeilor, iar din bucăţile migdaloide mai mari fac vîrfuri pentru săgeţi şi suliţe, deşi preferă vîrfurile de os, care se lucrează mai uşor.

După o cale lungă şi grea, şi numai datorită faptului că soarele apunea foarte tîrziu, ziua fiind deci lungă, călătorii ajunseră în sfîrşit la campamentul lor de lîngă troiene. Aici îl găsiră pe Nikiforov, care tocmai frigea nişte carne. Acest schimnic fără voie se uită cu mirare la cei doi onchiloni care îi însoţeau pe tovarăşii săi. La rîndul lor, aceştia priviră uimiţi cortul aşezat în grota de zăpadă şi omul care prefera să trăiască în mijlocul zăpezilor, în loc să vină în pădurea verde. Ei cercetară de asemenea îndeaproape grota săpată pentru cîini. Călătorii nu le arătară însă săniile şi nici caiacul, pentru ca onchilonii să nu afle că au mijloace care le permit să străbată gheţurile. Cei doi războinici rămaseră încredinţaţi că albii îşi petrec toată viaţa în mijlocul zăpezilor, folosindu-se de cîini ca animale de povară.

Onchilonii petrecură noaptea într-o pădurice, cît mai departe de zăpadă, iar călătorii se culcară în cort. Înainte de revărsatul zorilor, cîinii care dormeau afară, la intrare, începură să latre cu furie. Uitîndu-se afară, Nikiforov zări silueta unui urs uriaş, care se apăra cu picioarele dindărăt de cei trei cîini care îl hărţuiau, iar cu labele din faţă desfăcea grămada de sloiuri ce închidea intrarea în magazia de gheaţă unde erau păstrate pieile, craniile şi carnea. Cazacul îşi trezi tovarăşii, luă arma şi ieşi repede afară. Ca de obicei, o pîclă deasă învăluia depresiunea. Călătorii chemară cîinii, ca să nu-i împuşte din greşeală. Auzind însă glasurile oamenilor, ursul se ridică în două labe şi se năpusti spre ei. În negura nopţii şi a

ceţii el părea uriaş mult mai mare ca omul. Nu mai avea de făcut decît vreo doi-trei paşi pînă la intrarea în cort, cînd două gloanţe îi străpunseră pieptul. Ursul se clătină, scoase un urlet înfiorător şi se prăbuşi, nimerind tocmai în intrarea grotei. Nikiforov abia avu timp să sară în lături, iar Goriunov fugi în fundul cortului, unde Gorohov şi Ordin bîjbîiau prin întuneric după arme. Sloiurile de gheaţă săreau cît colo, lovite de labele dihaniei, care se zbătea în ghearele morţii. Ciinii de afară urlau, iar din grote, alţi treizeci le ţineau isonul. În cort, situaţia devenea tot mai critică, deoarece între timp ursul, pătrunzînd ceva mai mult în cort, putea atinge cu labele oamenii care se grămădiseră în fund şi care nu mai aveau unde să se refugieze. Din fericire, Nikiforov nu-şi pierdu sîngele rece şi, încărcînd arma cu un glonte dum-dum, prinse momentul prielnic şi trase în plin. După cîteva mişcări convulsive, namila rămase nemişcată.

Între timp, auzind larma şi detunăturile, onchilonii veniră în fugă, purtînd în mîini bucăţi de lemn aprinse. Pînă la urmă, cei şapte oameni izbutiră să-l tîrască pe urs de la intrarea în grotă. Dihania era de o mărime neobişnuită, ceea ce uimi nespus pe onchiloni. Ei nu se duceau la vînătoare de urşi decît în grupuri mari, şi rareori vînătoarea se termina fără ca măcar unul sau doi dintre ei să nu fie ucişi sau grav răniţi. De aceea, ei puneau mare preţ pe colţii de urs, şi puţinii vînători îi purtau în colierele lor.

Începu să se crape de ziuă. Nemaiputînd dormi, ei se apucară să jupoaie şi să despice ursul. Nikiforov făcu rost din belşug de carne pentru ciini. Călătorii hotărîră să-şi împodobească noua locuinţă cu blana ursului. De aceea îi convinseră pe onchiloni să ducă blana la locuinţa şefului, asigurîndu-i că vor veni şi ei îndată. Ei recurseră la acest şiretlic pentru a scăpa o zi de supraveghere şi a încerca să pătrundă pe teritoriul stăpînit de vampu. Voiau să-i vadă pe sălbatici în condiţiile obişnuite de trai, iar nu în timpul campaniei de război plănuite de Amnundak.

Lăsîndu-l pe Nikiforov singur cu căpăţîna ursului, pe care trebuia s-o cureţe şi s-o pună în magazie, călătorii porniră spre nord-est, pe lîngă marginea depresiunii. După ce străbătură locurile pe care le cunoşteau din prima lor expediţie, ajunseră după-amiază într-o poiană. Pe pămîntul umed al poienii, lîngă lac, zăriră pe lîngă urme de boi şi cai urmele unor picioare desculţe de om. Aceste urme nu puteau fi ale unui onchilon, deoarece onchilonii umblau încălţaţi ; apoi, urmele pe care le lăsaseră erau neobişnuit de mari, degetele picioarelor fiind foarte dezvoltate, iar intervalul dintre degetul mare şi al doilea deget, precum şi lungimea acestuia din urmă ieşeau cu totul din comun. Lăsînd cîinii să se ia după urmele care duceau spre nord-est, călătorii străbătură alte două poiene şi se apropiau de o a treia, cînd auziră cîteva glasuri. Ei legară cîinii şi se apropiară tiptil de marginea pădurricii. În poiană se aflau nişte vampu. Vreo opt dintre ei dănţuiau în jurul unei mogîldeţe negricioase care zăcea în iarbă — pesemne vreun animal mare, răpus de ei. Vampu erau goi puşcă, aveau pielea foarte oacheşă, iar trupurile unora dintre ei erau acoperite cu păr. Laţe încîlcite le atîrnau pe umeri, iar feţele lor erau încadrate de bărbi nu prea mari. Ţinînd într-o mînă o suliţă scurtă, iar în cealaltă o măciucă, ei dănţuiau, ba ţopăind pe loc, ba zvîrlind picioarele cînd înainte, cînd înapoi, şi dînd din mîini. În cadenţa mişcărilor, ei strigau mereu „Oi-go-go", „Ai-du-du".

Dansul ţinu vreo zece minute. Apoi vampu se grămădiră în jurul vînatului şi începură să-l jupoaie. Cînd totul fu gata, începu praznicul : fiecare îşi tăia bucata de carne caldă, însîngerată, şi înfuleca pe nerăsuflate. După ce îşi astîmpărară foamea, vampu începură să desprindă hălci mari din corpul animalului. Luînd bucăţile de carne şi blana animalului, şapte dintre ei o luară spre răsărit, iar al optulea rămase să păzească prada de vulturi. Patru vulturi se şi roteau

deasupra locului unde avusese loc vînătoarea. Stînd pe vine, sălbaticul rămas de pază continua să înfulece. Absorbit de această îndeletnicire, el nu băgă de seamă că din spate se apropie tiptil patru oameni şi doi cîini. Auzind însă mîrîitul Cîrtiţei, întoarse brusc capul. În prima clipă vru să sară în picioare, dar fu uluit de apariţia unor oameni cum nu mai văzuse şi care nu semănau cu onchilonii ; aceşti oameni îndreptaseră spre el nişte beţe lucitoare şi erau însoţiţi de două fiare ce semănau cu lupii. Cuţitul îi alunecă din mînă şi rămase pironit locului, tremurînd ca varga, cu o bucată de carne în mînă.

Deasupra ochilor săi mici, cufundaţi în orbite, fruntea îngustă îi ieşea în evidenţă prin două arcade puternice ; în gura-i rînjită se vedeau nişte dinţi albi, mari, cu colţi destul de proeminenţi, iar bărbia foarte scurtă dădea chipului său o înfăţişare fioroasă. Avea nasul turtit, cu nări mari, pe jumătate ascunse de un beţişor alb şi lung, iar în urechile sale mari erau prinse două discuri mici de os alb, care îi întindeau urechile pînă aproape de umeri. La gît purta un colier din colţi de mistreţ şi de urs. Trupul îi era acoperit cu păr negru des, însă pe umeri şi pe piept se vedea pielea de culoare închisă.

Cîteva clipe vampu şi călătorii se cercetară din ochi în tăcere. Apoi, deodată, proptindu-se puternic în pămînt cu picioarele, vampu făcu o săritură mare peste hoitul boului, în partea nepăzită de duşmani, şi aplecat mult înainte începu să fugă mîncînd pămîntul.

— Păcat ! Ne-a scăpat ! exclamă Kosteakov. Trebuia să-l legăm fedeleş şi să-l luăm cu noi.

— Că s-ar fi şi lăsat ! rîse Goriunov. I-ai văzut muşchii, dinţii ! Deşi sîntem patru, nu i-am fi putut veni de hac ! Cel puţin unul din noi s-ar fi ales cu gîtul sucit şi cu beregata sfîşiată de dinţii lui.

— Ce-am fi făcut cu el ? întrebă Ordin.

— L-am fi ţinut în captivitate, l-am fi observat, am fi căutat să-i studiem limba, psihologia ; ar fi nespus de interesant să cunoşti psihologia şi limba omului din epoca de piatră. Ia uitaţi-vă la armele lui.

Vampu își lăsase pe iarbă sulițele și măciuca. Sulițele erau lungi de aproape un metru și erau făcute dintr-o tulpină dreaptă de mesteacăn tînăr. La un capăt al tulpinei, puțin despicat, era înfiptă o aschie lungă de silex, cioplită grosolan, iar o curelușă subțire de piele tăbăcită înfășura și strîngea lemnul, împiedicînd aschia să cadă. Măciuca era făcută din porțiunea inferioară a tulpinei unui copac mai gros, împreună cu partea de unde pornesc rădăcinile, parte formînd o umflătură cît un pumn. Măciuca avea vreo șaptezeci de centimetri lungime, și în lupta corp la corp, mînuită de un băț vînjos, era o armă de temut; cu această armă puteai sfărîma ușor țeasta unui om sau ameți un cal ori un bou. O altă măciucă, lăsată de unul dintre sălbaticii plecați mai înainte, se deosebea prin faptul că la capătul ei îngroșat era înfiptă lateral o aschie ascuțită de silex. Dacă dădeai o lovitură puternică cu această armă, putea străpunge țeasta unui animal mare.

Într-o parte, hoitul boului era curățit complet de carne, iar un picior din față și unul din spate erau tăiate. Mai rămînea însă capul și o jumătate din animal întinsă pe jos. Fără îndoială că vampu aveau să se întoarcă să-și ia prada.

— Nu cred să se întoarcă aici — fugarul îi va speria, de bună seamă, povestindu-le ce-a pățit — propuse Goriunov.

— Poate, dimpotrivă, se vor întoarce tocmai ca să ne vadă, sau, mai știi, să ne facă de petrecanie, spuse Kosteakov.

— Să ne ascundem și să așteptăm, iar pe urmă vom căuta să aflăm unde este așezarea lor, propuse Ordin.

— Ce ne facem însă dacă ne găsesc după urme? Nu încape îndoială că în privința asta sînt neîntrecuți, zise Goriunov.

— Hai să pornim drept spre apus, ca să lăsăm urme, iar apoi facem un ocol prin pădure și ne întoarcem la poiană, venind din altă direcție.

Lăsînd neatinse vînatul și armele, călătorii făcură întocmai și după aceea se ascunseră în partea de mia-

zănoapte a poienii. Se vede că așezarea nu era departe, deoarece observară curînd că la marginea răsăriteană a poienii se mișcă tufișurile și îndată se ivi, precaut, capul lățos al unui vampu, trimis în recunoaștere. Pe hoitul boului stăteau cocoțați doi vulturi, care înfulecau de zor, iar alți doi se căzneau cu prapurele aruncat alături. Văzînd cum stau lucrurile, vampu înțelese că în poiană nu sînt oameni. Îndată, din tufișuri dădu năvală o hoardă întreagă — vreo treizeci de inși, printre care și vreo zece femei. Toți se îndreptară în grabă spre hoitul boului. Vulturii își luară zborul unul după altul și începură să se rotească deasupra poienei.

Vampu se strînseră în jurul cadavrului și începură pesemne să-l ia în zeflemea pe fugar, arătînd carnea neatinsă și armele aruncate pe jos. Îi spuneau, se vede, că totul nu fusese decît o nălucire, deoarece onchilonii nu numai că ar fi luat carnea, dar l-ar fi ucis și pe paznic. Fugarul încerca să-i convingă, arătînd unde stăteau oamenii aceia ciudați, cît de mari erau cîinii și imita lătratul acestora. Atunci, cîțiva oameni începură să cerceteze pămîntul din jurul boului doborît și găsiră, se vede, urmele lăsate de călători, deoarece se luară după ele. Între timp, ceilalți vampu începură să se ocupe iarăși de bou ; ei tăiară carnea care mai rămăsese, scoaseră oasele mai mari, cu măduvă cu tot, și goliră prapurele. Încărcate peste puterile lor cu hălcile de carne, femeile porniră înapoi, spre sălaș, iar bărbații se duseră degrabă după cei plecați în căutarea ciudaților străini, care băgaseră spaima în tovarășul lor. În poiană nu mai rămăsese din resturile boului decît șira spinării cu coastele, omoplații și oasele bazinului din care nici vulturii nu mai aveau ce alege.

— Strașnic ! exclamă Kosteakov. Bărbații au plecat, iar noi vom face o vizită femeilor rămase în sălaș.

— Chiar cu riscul ca bărbații să se întoarcă curînd și să se răfuiască cu noi ? întrebă Goriunov.

— Oricum nu ne putem continua drumul. Ei au luat-o pe acolo pe unde urma să mergem și noi ca să ajungem la așezarea onchilonilor, și-i putem întîlni.

Să le vedem așezarea și pe urmă facem un ocol spre miazăzi.

Dorința de a vedea așezarea neamului vampu birui temerile, și toți patru porniră pe potecă, spre răsărit. Drumul urmat de femei se cunoștea după dîra de sînge lăsată de carnea pe care ele o căraseră. În curînd se auziră strigăte și rîsete. Apropiindu-se tiptil, călătorii văzură o așezare în mijlocul unui luminiș. Era o tabără vremelnică de vară, durată lîngă un plop înalt, singuratic. În jurul focului se îmbulzeau femei și copii de diferite vîrste. Femeile erau puțin mai scunde decît bărbații, ceva mai zvelte și mai puțin păroase, îndeosebi în partea anterioară. În schimb, părul de pe cap era mai lung, dar la fel de lățos ; chipul lor ar fi fost mai puțin fioros dacă n-ar fi purtat bețișoarele în nări și nici discurile albe în urechi și în buza inferioară, mult întinsă ; la gîturile lor smeade atîrnau coliere albe ; de îmbrăcăminte, nici pomeneală. Copiii nu erau atît de lățoși, avînd mai puțin păr decît adulții.

Împingînd bucățile de carne pe niște bețișoare, vampu le frigeau puțin la foc și apoi le mîncau. Lîngă foc era o piatră mare, pe care femeile spărgeau cu ajutorul altei pietre oasele cu măduvă, pentru a le suge apoi zgomotos. Se auzeau într-una strigăte și rîsete — hoarda se desfăta mîncînd.

După ce se săturară, femeile agățară carnea rămasă de ciotul unui copac, iar două dintre ele întinseră pielea pe pămînt și, slujindu-se de răzuitoarele de silex, începură s-o curățe de sînge și de grăsime. Altele se culcară pe iarbă în apropierea focului, cuprinse de toropeală după un ospăț atît de îmbelșugat. Copiii începură să zburde, fugărindu-se prin poiană ; unii se tolăneau pe iarbă și țipau cît îi ținea gura, alții se cățărau prin copaci cu îndemînarea maimuței și glasurile lor răsunau în frunziș.

— Ce-ar fi să ne facem apariția ? propuse Kosteakov. Se vor speria poate și vor fugi, iar noi vom cerceta mai îndeaproape sălașul lor și vom strînge o

colecție de arme și de diferite lucruri pe care ei le folosesc în gospodărie.

— Ce ne facem însă dacă nu fug și încearcă să se apere ? Aici sînt peste douăzeci de femei adulte și oricare din ele e mai puternică decît oricare dintre noi, obiectă Goriunov.

— Cred totuși că dacă am trage o salvă în aer ar lua-o la sănătoasa.

Ideea era ispititoare, și călătorii, cu armele pregătite, ieșiră din hățiș îndreptîndu-se spre sălaș ; cîinii se năpustiră lătrînd spre copiii care alergau în patru labe, încît păreau niște sălbăticiuni. Efectul fu extraordinar. Femeile săriră în picioare și se grămădiră în jurul focului și al copacului, privind cu gurile căscate la oamenii ciudați care veneau spre ele și despre care aflaseră unele lucruri de la fugar. Copiii fugiră de frica cîinilor și se ascunseră în spatele femeilor, scoțînd țipete de groază. Curînd însă femeile se dezmeticiră și puseră mîna pe sulițe și măciuci. Una dintre ele sări în ajutorul unui țînc, care zăcea la pămînt și urla de spaimă printre cîinii ce mîrîiau. Goriunov se grăbi să cheme cîinii înainte ca femeile să apuce a ridica sulița.

— După cum vedeți nici nu le trece prin gînd să fugă, ci ridică sulițele ca să le arunce în noi, își preveni Ordin tovarășii.

— Trebuie să tragem, pînă nu e prea tîrziu. Dacă facem cale întoarsă, ar putea crede că ne e teamă și ne vor ataca pe la spate, spuse Kosteakov.

— Da, trebuie să ieșim cu fața curată din încurcătura asta, spuse Goriunov. Hai să le trimitem două gloanțe pe deasupra capetelor, iar alte două le ținem de rezervă.

Kosteakov și Ordin traseră. Efectul fu cu totul neașteptat. Văzînd focul și fumul ce ieșiseră din bețele lucitoare îndreptate spre ele, auzind bubuitul detunăturilor și șuieratul gloanțelor, femeile se înspăimîntară, căzură în genunchi, aruncînd sulițele și măciucile, întinseră brațele ca și cînd s-ar fi rugat și începură să se plece pînă la pămînt, cu urlete de groază ; copiii țipau ca din gură de șarpe.

— La așa ceva nu m-am așteptat ! exclamă Kosteakov. Credeam că vor lua-o la sănătoasa și vom lua tot ce ne trebuie.

— Nu ne rămîne decît să ne apropiem liniștiți și să facem pe zeii, propuse Ordin.

— Zei care fură măciuci și sulițe ? În orice caz, să încărcăm armele.

Călătorii începură să se apropie încet de femeile îngenuncheate. Cînd mai rămaseră doar vreo zece pași, copiii stîrniră o panică de nedescris — ei o zbughiră spre pădure, țipînd, și străbătură luminișul într-o clipă. Femeile săriră în picioare și le urmară pilda, în afară de una care stătea cu fața la pămînt și tremura din tot trupul.

Apropiindu-se, călătorii începură s-o cerceteze cu atenție. Spatele era acoperit cu păr scurt, nu prea des, pe tălpi și pe palme nu avea păr de loc. Pielea tălpilor era atît de tare, de parcă ar fi fost tăbăcită ; degetul mare era opozabil. Pe mîini și pe picioare părul era mai des decît pe spate. Partea ei anterioară era mult mai puțin păroasă, pieptul și fața fiind lipsite cu desăvîrșire de păr ; neavînd însă barbă, bărbia scundă surprindea și mai mult decît la bărbați ; în schimb, arcadele sprîncenelor erau mai puțin proeminente. Pomeții lați, ochii mici, cufundați în orbite, nasul turtit, împodobit cu un bețișor, buza întinsă în care era prins un oscior alb îi dădeau o înfățișare care numai un model de frumusețe nu putea fi. Părul, neatins de săpun sau pieptene, era numai late, în care se vedeau fire de iarbă, frunze și tot felul de scame. Însă corpul ei vînjos trăda o putere neobișnuită.

În sfîrșit se hotărîră să dea pace acestei biete ființe, dar observară că unul din picioarele ei era legat de un țăruș cu o curelușă solidă. De abia acum înțeleseră ei de ce femeia nu fugise împreună cu celelalte ; pesemne fusese pedepsită pentru cine știe ce vină.

După ce aleseră două măciuci tipice — cu și fără aschii de silex, două sulițe, două răzuitoare și o strachină grosolană de lemn, care lucea de grăsime și care devenise brună la culoare din pricina sîngelui

închegat, călătorii luară femeii colierul și se pregăteau să plece.

— Ce facem noi e de fapt un jaf, spuse Goriunov. Am speriat de moarte femeile și acum luăm o parte din bruma lor de lucruri.

— Da, dar o facem pentru știință, și nu ca să ne pricopsim, obiectă Kosteakov.

— Totuși nu se face ! Trebuie să le lăsăm ceva în schimb.

Călătorii scotociră prin traiste și găsiră o oglinjoară, un șir de mărgele de sticlă, un briceag stricat și o cutiuță de tablă de la niște tablete. Mai adăugară două tuburi de aramă de la cartușe și puseră toate aceste lucruri lîngă mîna femeii care continua să stea întinsă la pămînt cu ochii închiși. Apoi se depărtară tiptil și, ascunzîndu-se la marginea pădurii, așteptară să vadă ce se va întîmpla.

Un timp, fu liniște. Apoi, femeia ridică capul, văzu că oamenii ciudați plecaseră fără să-i facă nici un rău, se așeză, privind în jur, și băgînd două degete în gură șuieră prelung și ascuțit. Drept răspuns, în pădure răsunară fluierături și glasuri, și în curînd apărură una după alta fugarele și copiii. În timp ce aceștia se apropiau, femeia zări lucrurile care se aflau pe jos și care îi atraseră atenția prin strălucirea lor. La început nu îndrăzni să le atingă. Ba întindea, ba trăgea brusc mîna, ca și cum s-ar fi temut ca nu cumva s-o frigă sau s-o muște. În sfîrșit, curiozitatea birui frica și ea luă lucrurile unul după altul, le cercetă, le mirosi, scoțînd exclamații de uimire. Ceilalți veniră în fugă și obiectele începură să treacă din mînă în mînă, stîrnind exclamații și gîlceavă. Femeia vru să-și pună la gîtu-i fără colier mărgelele de sticlă, dar alte două femei începură să tragă de șirag. Firul se rupse și mărgelele se împrăștiară pe jos. Se iscă o învălmășeală de nedescris ; femeile strîngeau mărgelele și le băgau în gură.

— Darurile noastre sînt cu bucluc, ia uitați-vă cum s-au încăierat muierile ! rîse Gorohov.

Dar călătorii nu mai așteptară sfîrșitul gîlcevei și împărțirea darurilor, ci se îndreptară spre sud-est, ca să nu se întîlnească cu vampu. Fură nevoiți să înnop-

teze într-o poiană, și abia a doua zi către amiază sosiră în tabăra lui Amnundak, care de dimineață trimisese războinici în diferite direcții să caute pe oamenii albi, de teamă ca aceștia să nu se fi rătăcit sau să fi dispărut, călcîndu-și făgăduiala. Văzînd în mîinile oaspeților măciucile și sulițele luate de la vampu și aflînd de isprăvile lor, începu să-i dojenească pentru nesocotința de care dăduseră dovadă, spunînd că onchilonii nu s-ar încumeta niciodată să umble pe teritoriul neamului vampu într-un grup de numai patru inși.

În ziua aceea, călătorii dormiră tot în bordeiul șefului, deși între timp locuința lor fusese terminată. De data asta, ei aduseră de la campament rufărie, ceai, zahăr și veselă, ca să se instaleze cît mai comod și să nu trăiască chiar ca onchilonii.

SĂRBĂTOAREA ALEGERII SOȚIILOR

A doua zi urma să aibă loc sărbătoarea primăverii, prin care onchilonii prăznuiau trei evenimente de seamă: începutul primăverii, sosirea păsărilor călătoare și fătatul renilor. Dis-de-dimineață, în poiană începură să sosească detașamente de onchiloni din toate sălașurile, unde rămăseseră numai bătrînii, copiii și ciurdarii cirezilor de reni, de rînd în acea zi. Noii sosiți se rînduiau pe clanuri; sub streașina pădurii se aprindeau focuri; femeile pregăteau masa, iar bărbații își cercetau armele în vederea întrecerilor sau mergeau de la un foc la altul împărtășindu-și noutățile.

Grupuri de războinici veneau pe rînd în bordeiul lui Amnundak, ca să-i vadă pe străinii care stăpîneau tunetele și trăsnetele și care consimțiseră să întîrzie, prin prezența lor, nenorocirile prorocite onchilonilor. Convorbirea se desfășură acum mult mai liber decît în primele zile, deoarece Gorohov își amintise tot ce știa din graiul ciuccilor și devenise un tălmaci îndemînatic, iar ceilalți călători începuseră și ei să înțeleagă cîte

ceva și să lege două vorbe în limba onchilonilor. Cei ce locuiau în bordei stăteau mai mult pe afară, așa încît înăuntru putea intra odată un clan întreg, în frunte cu șeful său. Onchilonii se așezau pe trei din laturile pătratului central ; bărbații erau rînduiți în față, iar femeile stăteau în picioare, în spate. Lui Amnundak, șamanului și străinilor, care ședeau la locuri de cinste în fața intrării, șeful clanului le oferea diferite daruri — o blană de vulpe sau de jder, dinți de mistreț sau de urs, bucăți migdaloide de agat, carneol sau calcedonie, un toporaș de piatră, și primea în schimb o pană de vultur, pe care și-o înfigea pe dată în păr. După numărul penelor, puteai ști vîrsta fiecărui șef. Unii dintre ei erau cărunți, dar păreau încă în plină vigoare, căci în părul lor puteai număra abia douăzeci-douăzeci și cinci de pene, care formau un adevărat evantai.

Din vorbă în vorbă, călătorii aflară că titlul de șef de clan nu era ereditar. Clanul își alegea căpetenia din rîndurile membrilor săi, dintre acei care dăduseră dovadă de curaj și iscusință la vînătoare și în lupte. Șefii erau aleși pe viață. Cînd ajungea bătrîn și neputincios, șeful se retrăgea singur și fixa alegerile, rămînînd în bordeiul său un om de vază, fără a mai avea însă vreo îndatorire. Cînd se întîmpla ca șeful să moară, clanul își alegea îndată un alt șef. Demnitatea de șef al tuturor onchilonilor nu era nici ea ereditară ; șefii clanurilor îl alegeau dintre ei. De altfel, această demnitate era mai degrabă onorifică ; acesta își guverna clanul, ca și ceilalți șefi. Deosebirea era că șeful tuturor onchilonilor judeca neînțelegerile dintre clanuri, hotăra vînătoarea generală pentru toate clanurile sau declara război sălbaticilor ; neînțelegerile erau foarte rare și se iscau din pricina pășunilor pentru reni sau a răpirii fetelor.

Fiecare clan ai cărui membri trăiau laolaltă într-un bordei alcătuia o mică comună, unde avutul mai de preț — locuința, renii și lucrurile de uz casnic — era bun obștesc. Femeile se ocupau toate laolaltă cu gătitul mîncării, cu prelucrarea pieilor, cusutul hainelor, culegerea ciupercilor, a fructelor și a rădăcinilor ; băr-

baţii păşteau şi păzeau cirezile, făureau arme, aduceau lemne de foc, se duceau la vînătoare, la pescuit sau se războiau cu sălbaticii.

După ce toate cele nouăsprezece clanuri se perindară prin bordeiul şefului şi făcură cunoştinţă cu străinii, aceştia ieşiră împreună cu Amnundak în poiană, şi şamanul, bătînd în dairea, dădu semnalul începerii sărbătorii. Femeile, fetele, adolescenţii şi cîţiva bătrîni din sălaşurile mai apropiate îşi făcură loc la marginea poienii, de o parte şi de alta a bordeiului. Bărbaţii se rînduiră în detaşamente, pe clanuri, mai la o parte. Amnundak cu oaspeţii şi şamanul şedeau la intrarea bordeiului. La al doilea semnal, detaşamentele trecură unul după altul prin faţa şefului, executînd un dans războinic ; ei aveau în mîini suliţe, scuturi şi arcuri, iar în spate, o tolbă cu săgeţi. Dansul era alcătuit din sărituri, aruncarea suliţelor în sus şi încordarea arcului ; mişcările tuturor detaşamentelor erau bine coordonate, obţinîndu-se astfel un efect de ansamblu destul de frumos. Muzica războinică era produsă de o tobă mare, făcută din buturuga unui trunchi gros de plop, lungă de doi metri, scobită pe dinăuntru şi îmbrăcată la amîndouă capete cu piele de rinocer, în care războinicii loveau cu nişte maiuri ; buturuga era aşezată pe o capră şi avea sus un şir de găurele. Călătorii aflară că fiecare clan avea asemenea tobe şi că, cu ajutorul lor, veştile însemnate şi urgente erau comunicate repede, ca prin telegraf, întregului popor. Uruitul înfundat al tobelor se auzea la o depărtare de cîţiva kilometri.

În timpul dansului, călătorii socotiră că efectivele militare ale onchilonilor se ridicau la patru sute—patru sute cincizeci de oameni, deoarece fiecare clan număra între douăzeci—treizeci de războinici. Adăugînd la aceştia pe ciurdari, bătrîni, femei şi copii, însemna că acest popor număra între o mie două sute şi o mie cinci sute de oameni, adică mult mai mult decît crezuseră călătorii la început, luîndu-se după spusele lui Amnundak că fiecare clan cuprinde douăzeci—treizeci de oameni ; el nu ţinea seama decît de războinici, neştiind nici măcar aproximativ numărul celorlalţi.

După dans, începură întrecerile de aruncare a suliței și de tragere cu arcul ; pentru prima încercare se întinse un arc lung de piele, între două prăjini înalte. Clan după clan se apropia, se rînduia în linie dreaptă, la o depărtare de patruzeci de pași de arcan, și apoi toți războinicii lansau deodată sulițele, străduindu-se să le arunce peste arcan. Juriul, alcătuit din trei șefi de clanuri, înregistra rezultatele. Clanul care însuma cele mai multe puncte era declarat învingător. Pentru întrecerile de tragere la țintă se întindea pe niște suliță pielea unui cal sălbatic, fîșia de culoare închisă de pe șira spinării fiind ținta pentru săgeți.

Fiecare clan se aranja în linie dreaptă, la cincizeci de pași de țintă, și apoi unul după altul, războinicii trăgeau cîte o săgeată. Se socoteau numai săgețile care nimereau în fîșia de culoare închisă, iar clanul care totaliza cele mai multe puncte era declarat învingător. Toba îl saluta cu un răpăit scurt, iar spectatorii îl aclamau.

Urmă apoi lupta. Rînd pe rînd, cîte două clanuri se așezau față în față și alegeau un număr egal de luptători, se înțelege dintre cei mai vînjoși ; aceștia se luptau doi cîte doi, și în timpul marcat prin cincizeci de lovituri ritmice de tobă, trebuiau să-și pună la pămînt adversarul. Și de data asta, clanul care obținea cele mai multe victorii era declarat învingător.

La sfîrșitul luptei, juriul comunică lui Amnundak numele clanurilor care cîștigaseră la fiecare întrecere, și împreună cu el și cu șefii tuturor clanurilor stabili, după rezultatul acestor întreceri, care au fost clanurile de frunte. Apoi toți se strînseră roată în jurul lui Amnundak, care anunța rezultatele ; clanurile situate în primele zece locuri întîmpinară anunțarea numelor lor cu strigăte puternice, pe cînd celelalte tăceau rușinate. După ce șeful se întoarse la locul său, clanurile repetară dansul războinic, înaintînd de data asta în ordinea clasamentului — învingătorii în frunte, iar învinșii la urmă. Spectatorii îi aclamau pe învingători. Învinșii nu-și mai puteau lua revanșa decît peste un an. Întrecerile îi determinau pe războinici să facă tot timpul exerciții fizice și să-și întărească spiritul de luptă.

Cînd se termină dansul, onchilonii se așezară la umbra copacilor ca să mănînce : femeile pregătiseră între timp carne friptă, supă și lipii. Șefii clanurilor fură poftiți de Amnundak în bordeiul său. În timpul prînzului ei continuară să discute despre rezultatele întrecerilor, cei învinși străduindu-se să-și motiveze înfrîngerile. Străinii fură rugați ca după masă să facă în fața onchilonilor demonstrații cu tunete și fulgere.

După vreo două ceasuri, toba bătu din nou, chemîndu-i de astă dată pe tinerii războinici necăsătoriți să se ia la întrecere pentru ocuparea primelor locuri la alegerea nevestelor. În fiecare clan erau vreo doi—trei războinici necăsătoriți. Ei nu se mai întreceau pe clanuri, ci individual. La început se repetă aruncarea suliței. Fiecare războinic aruncă, pe rînd, cîte trei sulițe. Apoi se întrecură în tragerea cu arcul ; fiecare arcaș trase cîte trei săgeți. Juriul veghea cu grijă să se respecte ordinea stabilită și înregistra punctele. Apoi se întocmi clasamentul celor ce luaseră parte la întrecere, după realizările obținute ; dacă doi—trei sau mai mulți războinici se clasau pe același loc, ei se luau din nou la întrecere între ei. În cele din urmă clasamentul fu întocmit și războinicii se înșirară în ordinea rezultatelor obținute. Erau patruzeci și șapte la număr.

La un nou semnal al tobei, din rîndurile spectatorilor se desprinseră fetele care împliniseră vîrsta măritișului și care doreau să se căsătorească. Ca și femeile, ele nu veniseră la sărbătoare în îmbrăcămintea sumară pe care o purtau în casă, ci în pantaloni ușori de piele, scurtă tot de piele și torbasuri frumos cusute cu curelușe subțiri de culoare roșie și neagră. Ele își împodobiră cozile cu flori, iar pe cap își puseră cununi. Acum însă, înfățișîndu-se „la vedere", ele își lepădau hainele, rămînînd doar cu centura de pudoare, ca să arate tinerilor războinici frumusețea tatuajului lor și, fără îndoială, frumusețea trupului. Ele se înșirară în fața locuinței șefului, lîngă care luaseră loc și șefii clanurilor. Cînd totul fu gata, Amnundak se ridică și, adresîndu-li-se, spuse :

— Fetelor ! Aţi auzit de venirea oamenilor albi, soli ai zeilor, care stăpînesc tunete şi fulgere. Ei au consimţit să trăiască printre noi, ca să-i apere pe onchiloni de nenorocirile prorocite strămbunilor noştri. Trebuie să le dăm locuinţă, hrană şi neveste, pentru ca să nu ducă lipsă de nimic. Ei îşi vor alege singuri soţii din rîndurile voastre, şi fata aleasă de omul alb trebuie să fie mîndră. Aşa am hotărît !

Aceste cuvinte nu le uimiră de loc pe fete, deoarece vestea se răspîndise de mult prin sălaşuri. În tot timpul serbării, toate priviseră curioase pe străinii care urmau să-şi aleagă ca soţii patru dintre ele. Unele fete aveau, de altfel, iubiţi printre războinicii tineri şi erau mîhnite, dar trăgeau nădejdea că nu tocmai pe ele va cădea alegerea. De aceea, la cuvîntarea lui Amnundak, fetele răspunseră toate într-un glas :

— Să aleagă, n-avem nimic împotrivă !

— Iată o complicare neaşteptată a vieţii noastre pe această insulă ! exclamă Ordin. Alegîndu-ne soţii, ne vom lega de onchiloni. Ce-i de făcut ?

— Socotesc, — fu de părere Goriunov, — că nu trebuie să ne împotrivim, ca să nu-i supărăm pe onchiloni, ci să păstrăm cu ei cele mai bune relaţii.

— Deci să ne alegem neveste ? întrebă Kosteakov.

— Eu zic să facem în felul următor, propuse Goriunov. Să spunem că în ţara noastră, bărbatul care vrea să se însoare şi fata care consimte să-i fie soţie trebuie să se cunoască mai bine, ca să nu se facă vreo greşeală ; de aceea, un anumit timp, să zicem şase luni sau un an, ei trăiesc în aceeaşi casă, se cunosc îndeaproape, şi dacă după trecerea acestui timp vor să continue viaţa împreună, se pot căsători.

— Bravo ! Straşnică idee ! exclamă Ordin. Să i-o propunem şefului şi să spunem că ne alegem tovarăşe după obiceiul ţării noastre.

Gorohov comunică lui Amnundak hotărîrea călătorilor, şi acesta încuviinţă prin următoarele cuvinte :

— Oameni albi, vă propun să vă alegeţi, ca viitoare soţii, fetele care vă plac.

Călătorii se ridicară vădit stînjeniţi ; în faţa lor se înşirau cincizeci de fete bine făcute, cele mai multe

frumoase, şi alegerea nu era de loc uşoară. Însoţiţi de Amnundak, ei trecură prin faţa şirului de fete. Călătorii şovăiau aproape în faţa fiecărei fete frumoase ; numai Gorohov ochise, încă de departe, o fată potrivită ca statură. Ajungînd în dreptul ei, el spuse, întinzîndu-i mîna :

— Pe asta o aleg !

Ascunzîndu-şi faţa în mîini şi chicotind, fata ieşi din rînd şi veni lîngă Gorohov. Ea fu prima aleasă şi fu salutată prin uruit de tobă.

Ceilalţi ajunseră la capătul şirului, fără să aleagă nicio fată. Mirat, Amnundak întrebă :

— Oare femeile noastre sînt atît de slute, încît nu v-a plăcut niciuna, oameni albi ?

— Dimpotrivă, — răspunse Goriunov, — printre ele sînt prea multe chipeşe şi e greu să alegi. În afară de asta ne e teamă că fetele pe care le vom alege vor deveni soţiile noastre împotriva dorinţei lor, numai pentru a se supune poruncii tale. La noi, bărbatul cere întotdeauna consimţămîntul fetei pe care o ia de nevastă.

— Aha, doriţi ca voi să fiţi aleşi de fete ? Fie. Voi spune ca acelea care vă doresc ca soţi, să iasă din rînd.

— Fetelor, oamenii albi nu se pot hotărî. Sînteţi toate prea frumoase. Să iasă în faţă acelea care doresc să şi-i aleagă ca soţi.

Fetele începură să zîmbească şi să chicotească. Unele păreau că nu-şi mai găsesc astîmpăr, dar nu îndrăzneau să iasă primele.

— Ei ! Ce-i cu voi ! exclamă Amnundak. Niciuna nu vrea să fie nevastă de om alb ? Oaspeţii noştri s-ar putea supăra şi ar putea pleca ; atunci asupra poporului nostru s-ar abate nenorociri cumplite !

Aceste cuvinte avură efectul dorit, şi mai mult de jumătate din fete făcură ca la un semn un pas înainte.

Între timp, însă, călătorii îşi făcuseră alegerea. Goriunov şi Ordin indicară două fete din clanul şefului, pe care le observară în timpul vieţii lor comune, în bordei, iar Kosteakov alese o fetişcană scundă, oacheşă, subţirică, care îl privea galeş.

— Alegerea s-a făcut ! exclamă Amnundak. Acum, să aleagă războinicii onchilenilor.

Împreună cu călătorii urmați de alesele lor, el se înapoie la locul său : fetele cerură încuviințarea să se îmbrace și fugiră la clanurile lor, în uralele femeilor. Se întoarseră însă repede, ca să ocupe locul de cinste alături de străinii care le aleseseră.

Fetele rămase formară din nou rîndul. Toba urui iarăși, și din șirul tinerilor războinici ce stăteau la o parte se desprinse unul, care cucerise primul loc în întrecere. El se apropie de fete și porni domol de-a lungul șirului. Fetele îl întîmpinau cu glume și cu chicoteli, aproape fiecare dintre ele spunînd : „Ia-mă pe mine, ia-mă pe mine" ! deoarece era foarte măgulitor să fii soția celui mai bun războinic tînăr, și fetele își disputau fățiș această cinste. Dar tînărul le răspunse tot prin glume, născocind pe loc, pentru fiecare fată, un alt motiv pentru refuz : „Ești prea frumoasă" — îi spuse el unei fete mai puțin arătoasă, „ești gheboasă" — unei fete drepte ca o lumînare, „ești sașie", „ești știrbă", stîrnind împotriviri și rîsete.

Ajungînd aproape de capătul șirului, el se opri în fața unei fete, care nu stăruia s-o aleagă pe ea, ci stătea sfioasă, cu ochii plecați. El o lovi ușor pe umăr și exclamă : „Tu îmi placi". Fata tresări, o zbughi afară din rînd și o luă la fugă ca o săgeată prin poiană, urmată de tînăr.

— Asta ce mai e ? îl întrebă Goriunov pe Amnundak. De ce soția pe care și-a ales-o fuge de el ? Nu-l vrea ?

— Așa e datina. Războinicul, care-și alege o fată, n-o capătă decît dacă o prinde.

— Deci o nouă întrecere ! spuse Ordin.

— Așa-i obiceiul nostru, — explică șeful, — un obicei foarte înțelept ; fata aleargă dezbrăcată, ea poate fugi cu ușurință ; tînărul războinic aleargă îmbrăcat, cu lancea în mînă. Rareori se întîmplă ca un războinic să prindă o fată dacă ea nu vrea. Dacă războinicul care a ales-o nu-i este pe plac sau dacă iubește pe altul, ea nu se lasă prinsă.

— Minunat remediu, spuse Ordin tovarăşilor săi. Apoi, adresîndu-se şefului, îl întrebă : — Războinicul care nu prinde fata rămîne neînsurat ?

— Nu, el poate alege din nou, pînă reuşeşte să prindă pe vreuna dintre ele.

— Cît poate alerga o fată, o zi întreagă ?

— Nu, numai o singură dată, ocolind cercul dansului de război. Uitaţi-vă, a prins-o !

Într-adevăr, războinicul ducea de coade fata pe care o prinsese. Ea se împotrivea de ochii lumii şi îl lovea peste mînă. Femeile şi celelalte fete făceau fel de fel de glume pe socoteala ei. Ajungînd la locul unde se făcea „vederea", războinicul şi fata prinsă se aşezară liniştiţi alături, mai la o parte.

Toba urui din nou şi tînărul următor se apropie de şirul fetelor ; şi acesta, fiind al doilea învingător, era dorit de fete ; el fu întîmpinat ca şi primul. Războinicul tăcea însă cu încăpăţînare şi, mergînd agale de-a lungul şirului, ajunse la capăt, pentru ca apoi să se întoarcă, stîrnind exclamaţii de indignare printre fete.

— Cît timp poate alege ? se interesă Kosteakov.

— Nu poate trece prin faţa şirului decît de trei ori, răspunse Amnundak. E un vînător foarte curajos, dar vrea să necăjească fetele. Ia uitaţi-vă cît sînt de furioase !

Într-adevăr, războinicul trecu şi a doua oară prin faţa şirului, fără să-şi aleagă soţia. Fetele se înfuriară ; ele nu mai stăruiau, ba chiar se strîmbau la el şi-i strigau : Poţi să pleci ! Du-te la vampu, ia-ţi o soţie lăţoasă ! Numai păroasele îţi plac ! Războinicul trecu tot atît de agale şi tăcut şi a treia oară, fără să-i pese de exclamaţiile ironice. Deodată, ajungînd aproape de capătul şirului, el se întoarse brusc şi lovi pe umăr pe una din ultimele fete. Aceasta, surprinsă, se zăpăci atît de tare, încît sărind din rînd în poiană nu reuşi să-şi ia destul avînt, şi războinicul o prinse după vreo douăzeci de paşi.

— Şiret mai e ! observă Gorohov. A sîcîit fetele pînă le-a istovit, ca să nu fie silit să alerge prea mult.

— Halal procedeu ! rîse Kosteakov. Aşa poţi prinde şi o fată care nu vrea să-ţi fie nevastă.

— Cam așa e de data asta, spuse Ordin. Privește, nu se împotrivește de ochii lumii, ca prima fată, dar nici bucuroasă nu pare.

Fata îl urmă pe războinic, mergînd alături cu capul plecat, fără să răspundă la glumele tovarășelor ei.

— Tu însuți ești de vină, ce cași gura ! spuse Gorohov.

Al treilea războinic își alese repede una, din primele fete din rînd, care alerga straşnic, lăsîndu-l mult în urmă. Dar la capătul cercului, ca împiedicată, se întinse pe iarbă cît era de lungă, spre hazul spectatorilor ; înainte de a apuca să se ridice din nou în picioare, coadele îi fură apucate zdravăn de războinic care, triumfător, o luă cu el. Se vede însă că această cădere era intenționată — fiind unul din mijloacele de acceptare.

Al patrulea războinic trecu repede de trei ori prin fața fetelor, fără să aleagă niciuna, apoi se apropie de șef și se înclină în tăcere.

— Nu dorești o soție ? întrebă, uimit, Amnundak.

— Nu, prea puternice șef ! În sălașul învecinat cu al meu este o văduvă tînără, care îmi place, și v-aș cere să mi-o dați de nevastă. Ea se învoiește.

Șeful clanului din care făcea parte văduva întări spusele tînărului și Amnundak își dădu încuviințarea.

Al cincilea războinic fu nevoit să alerge de două ori, deoarece prima fată pe care o alesese nu se lăsă prinsă. A doua, ca pedeapsă pentru faptul că nu o alesese pe ea de la început, îl făcu să alerge tot cercul, și numai cînd fu la ultimul pas se lăsă prinsă, prefăcîndu-se că a obosit. Al șaselea mire alese fata care fugise de al cincilea războinic. De astă dată ea se lăsă prinsă chiar la jumătatea cercului. Cînd perechea trecu prin dreptul fetelor, acestea strigară : „Repede ai mai obosit, sprințaro !“

Alegerea continuă, cam în același fel, și numărul fetelor se micșora mereu. Acest joc, care dură cîteva ceasuri, nu plictisi nici pe fete, nici pe spectatori. Deși stăteau de mult timp în picioare, fetele alergau sprintene și rareori vreuna dintre ele se lăsa iute prinsă. Unii războinici fură nevoiți să alerge de două ori, iar

un tînăr — chiar de trei ori. La urmă, cînd rămaseră doar cîteva fete, alegerea se făcu mai repede.

Ultima fată, care nu se lăsă prinsă de trei războinici de care fusese aleasă, fugi și de ultimul, spre uimirea generală. Fu chemată la șef. Acesta o întrebă:

— De ce nu dorești un soț? Fiecare fată trebuie să se mărite, ca să dăruiască poporului noi războinici. Ai refuzat patru pînă acum! De ce?

— Războinicii destoinici nu m-au ales, iar cu ceilalți nu vreau să mă mărit, răspunse fata cu mîndrie.

— Și ce-ai să faci, ai să aștepți pînă la primăvara următoare?

— Aș vrea să fiu soția omului alb de acolo! spuse pe neașteptate fata cea mîndră, arătîndu-l pe Ordin, mut de uimire.

— Dar el și-a ales o soție! se împotrivi Amnundak.

— El e un șef mare, poate să aibă două soții! nu se lăsă fata, l-am ales încă de atunci de cînd ne-ai vorbit, dar el și-a luat alta. Voi fi a doua nevastă a lui.

Dîrzenia fetei și chipul ei mîndru îi plăcură lui Ordin, și el încuviință foarte stînjenit. Fata fugi să-și aducă hainele și, întorcîndu-se, se așeză lîngă Ordin.

Între timp, în uruitul tobei, tinerele perechi începură să defileze în fața lui Amnundak și a șefilor de clanuri; în loc de patru cozi, fetele purtau acum numai două, în semn că erau măritate. Ultimul războinic rămas fără soție se ascunse printre spectatori; el era nevoit să aștepte încă un an.

Veni rîndul călătorilor să facă demonstrații cu tunete și fulgere în fața onchilonilor. Neavînd o țintă potrivită, onchilonii aduseră din nou pielea de cal: spre uimirea onchilonilor, călătorii se așezară la două sute de pași de țintă, depărtare de patru ori mai mare decît distanța la care puteau ajunge săgețile; onchilonii se strînseră în semicerc pe margini, aproape pînă la țintă, și urmăriră cu atenție încordată cum străinii meșthereau nu se știe ce la ciomegele lor lucioase, și cum pe urmă le duseră la ochi. Văzînd dîrele de fum ce se înălțară și auzind bubuitul detunăturilor, toți spectatorii tresăriră. Apoi dădură fuga, străduindu-se care

mai de care să ajungă primul acolo. Fiecare ţinea să-şi vîre degetele în găurile făcute de gloanţe. Mulţi întrebau, uimiţi, unde dispăruseră fulgerele ce străpunseseră pielea, şi începură să le caute prin poiană. Uimirea lor fu şi mai mare cînd Goriunov îşi aruncă şapca în aer şi o străpunse în zbor cu un glonte. Între timp, Ordin observă că spre sud, deasupra pădurii, apăruse un cîrd de gîşte, care zburau spre miazănoapte ; el schimbă repede cartuşul, şi înainte ca onchilonii să apuce să întrebe încotro vrea să-şi îndrepte fulgerul, se auzi o detunătură şi o gîscă se prăbuşi în mijlocul spectatorilor, stîrnind un entuziasm de nedescris. În sfîrşit, Amnundak porunci să se aducă renul, care de data asta nu mai fu legat, ci lăsat slobod ; speriat, animalul o luă la goană înapoi spre pădure, dar nu apucă să facă douăzeci de paşi că glontele lui Gorohov îl răpuse.

Cu aceasta, demonstraţia de forţe a străinilor luă sfîrşit. Conduşi de întregul popor, ei se îndreptară spre bordeiul lui Amnundak, împreună cu alesele lor, mîndre nevoie mare de familiaritatea cu albii. În poiană se înălţau în diferite locuri vîlvătăile focurilor ; femeile începuseră să gătească cina. În aşteptare, bărbaţii şi fetele prinseră a dănţui în jurul focurilor.

După cină, şeful propuse călătorilor să-şi ocupe noua locuinţă.

— Acum aveţi tovarăşe de viaţă. Acolo este loc mai mult, veţi sta mai la larg decît aici, unde şi noi stăm înghesuiţi.

Femeile o luară înainte, ca să aprindă focul şi să pregătească mîncarea. Întovărăşiţi de şef, călătorii mai zăboviră prin poiană, unde onchilonii, punînd oameni de pază, se pregăteau să se culce în jurul focurilor, fiecare clan separat, pe blănurile aşternute pe jos. Amnundak îşi conduse oaspeţii pînă la intrarea în bordeiul lor.

Intrînd în bordei, călătorii văzură că femeile aprinseseră un foc puternic, ce lumina această locuinţă curată, destul de încăpătoare. Răşina zadelor, din trunchiurile cărora erau făcuţi pereţii, răspîndea un miros pătrunzător. În jurul focului stăteau cele cinci fete, în portul lor de casă, adică purtînd centuri de pudoare.

Ele discutau cu însufleţire, dar tăcură cînd intrară soţii lor, se sculară şi se dădură în lături. Bordeiul avea aspectul unei locuinţe ; de un stîlp atîrnau burduful cu lapte, ceainicul şi ceaunul, iar pe o poliţă se găseau nişte căni şi străchini de lemn ; jos, pe pămînt, se aflau două vase de lemn pentru pregătirea supei şi o grămăjoară de pietre şi beţişoare pentru friptul cărnii. Sub pripoarele a trei din încăperile bordeiului erau îngrădite locurile pentru dormit ; peste un strat de frunze uscate şi de rămurele verzi de zadă, erau aşternute blănuri moi de ren şi de urs, sulurile de piele umplute cu lînă de ren şi învelitori din blană de ren. La intrare, văzură o stivă de lemne mărunţite şi un vas cu apă.

După ce locuiseră cîtva timp în bordeiul lui Amnundak, înnegrit de fum şi plin de oameni, călătorii se simţeau acum la largul lor în această locuinţă încăpătoare şi curată ; ei hotărîră să mai zăbovească lîngă foc şi să mai tragă din pipă înainte de culcare. Instalîndu-se comod, ei chemară fetele şi le aşezară alături. Puţinele cuvinte pe care reuşiseră să le înveţe nu le îngăduiau să înfiripeze o convorbire în lege, aşa încît se folosiră mai mult de gesturi şi de mimică. În primul rînd, fiecare se interesa de numele alesei ; aflară că pe fata lui Goriunov o chema Matu, pe cea a lui Kosteakov — Papu, pe a lui Gorohov — Racu, iar pe fetele lui Ordin, pe amîndouă — Annu.

— Asta-i bună ! exclamă Ordin, încurcat. M-au pricopsit cu două fete, şi încă cu acelaşi nume. Cum să le strig ca să nu răspundă amîndouă odată ?

— Strigă-le Annu prima şi Annu a doua, îi sugeră Gorohov.

— Cum se spune asta pe limba lor ?

— Annu — ennen şi Annu — nghirăk, răspunse Gorohov — şi cele două Annu încuviinţară din cap.

— Ar avea nume prea lungi, oare nu le-aş putea scurta ? Ştii ce, pe asta am s-o numesc Annuen, — zise Ordin, arătînd spre prima fată, care dădu din cap, — iar pe cealaltă, Anuir, şi o luă de mînă pe a doua fată, care fu şi ea de acord.

— Le-ai putea spune mai simplu — prima și a doua, ele ar înțelege, remarcă Goriunov.

— De ce ? Annu este un nume frumos, dar e greu să rostești nghirăk, fără să te poticnești.

Gorohov traduse aceste cuvinte și femeile se arătară măgulite că Ordin găsise frumoase numele lor. Ele ascultau cu atenție cuvintele rusești și se vedea că începuseră să înțeleagă cîte ceva, restul ghicindu-l. După vreo săptămînă-două, trăind mereu laolaltă, ne vom înțelege perfect — gîndi fiecare călător.

Mai stătură un timp de vorbă, apoi își împărțiră dormitoarele ; locul de la intrare, mai vast decît spațiile laterale, fu împărțit în două printr-un perete, făcut de-a lungul încăperii din pari bătuți în pămînt ; aici se instalară toți bărbații ; spațiile din stînga și din dreapta le despărțiră prin blănuri, punîndu-le la dispoziția femeilor. Cîrtița și Albu, care se mutară împreună cu stăpînii, se ghemuiră în fața intrării. Femeile mai puseră cîteva lemne pe foc și fiecare se duse la culcușul său.

În bordei se așternu liniștea.

LUPTA CU VAMPU

Dis-de-dimineață călătorii fură treziți de larma pe care o făceau onchilonii. Neliniștită, Annuir scoase capul afară, trase cu urechea și apoi strigă cu un glas tînguitor :

— În timpul nopții, vampu au atacat sălașul clanului meu ! Șeful e hotărît să pornească războiul împotriva lor.

— Fraților, n-avem ce face ! Hai să ne îmbrăcăm ; se înțelege că fără noi această campanie nu va avea loc, spuse Goriunov, luîndu-și hainele.

— De la logodnă, direct la război ! rîse Kosteakov. Iar tu, Papu, dă-mi scutul, platoșa și coiful ; să nu uiți

suliţa şi spada-mi de oţel ! Plec la război ca un tînăr cavaler.

Se înţelege că Papu nu pricepu nimic din această tiradă şi, pe jumătate adormită, îşi privi cu nedumerire soţul. Văzîndu-l însă rîzînd, se porni şi ea pe rîs şi-l întrebă ruseşte, stîlcind cuvintele :

— Foc ars, mîncare gătită ?

— Bine zici ! rîse Ordin, ieşind pe jumătate de sub învelitoare. Ea înţelege că înainte de a porni la luptă trebuie să mîncăm pe săturate ; Annuen, Annuir ! Foc ! Carne, lapte !

Annuir şedea în prag şi plîngea amarnic, cu faţa îngropată în palme. Auzindu-se strigată de Ordin tresări, şi după ce înţelese despre ce e vorba, începu să scormonească după tăciuni prin cenuşa focului stins peste noapte ; celelalte femei se sculară şi ele, îşi puseră mai întîi centurile de pudoare şi o ajutară să aprindă focul.

Focul ardea cu vîlvătăi şi carnea se frigea pe beţişoare ; călătorii tocmai îşi terminau toaleta, cînd în bordei intră Amnundak. Şeful îi salută şi, aşezîndu-se lîngă foc, spuse :

— Oameni albi ! Prima nenorocire s-a şi abătut asupra poporului nostru. În timpul nopţii, vampu au atacat sălaşul nostru cel mai depărtat, i-au ucis pe bătrîni şi pe ciurdari, au răpit copiii şi au furat renii.

Auzind aceste cuvinte, Annuir începu să bocească. Clanul ei trăia în acel sălaş. Vampu îi uciseseră părinţii, îi răpiseră fraţii şi surorile.

— Cine ţi-a adus atît de repede această veste ? întrebă Goriunov.

— Toba războiului. Unul dintre ciurdari a scăpat cu viaţă şi ne-a dat de ştire. Am hotărît să pornim la război împotriva sălbaticilor vampu. Toţi războinicii s-au adunat aici şi-i vom pedepsi fără cruţare. Războinicii doresc nespus de mult ca stăpînitorii tunetelor şi fulgerelor să vină cu noi ca să-i pedepsească pe duşmanii noştri.

— Se înţelege că toţi vom merge cu voi ! încuviinţă Goriunov îndată. Numai să îmbucăm ceva.

Amnundak nu mai putea de bucurie. Înainte de a pleca spuse :

— Mă duc să-i anunț pe războinici că oamenii albi ne-au îndeplinit dorința ; vor fi tare bucuroși !

După cîteva clipe, vestea fusese transmisă onchilonilor și poiana răsună de strigătele lor de bucurie. Femeile nu erau nici ele mai puțin mulțumite. Annuir încetă să mai plîngă și, ștergîndu-se la ochi cu mîna, spuse lui Ordin :

— Merg și eu cu tine la luptă.

Pînă ce se fripse carnea, călătorii își curățară armele, își umplură cartușierele și puseră în traiste lucrurile necesare pentru drum, deoarece campania putea dura cîteva zile. Femeile urmăreau cu multă atenție mișcările lor și de aceea cîteva bucăți de carne se arseră, fapt pentru care Racu fu dojenită pe loc de Gorohov.

În sfîrșit, totul fu gata. Mîncară, puseră în traiste cîteva lipii și carne friptă, iar apoi ieșiră din bordei, dispărînd în ceața deasă care învăluia ca de obicei depresiunea. Prin pîclă, focurile abia se zăreau, iar oamenii care umblau prin poiană păreau niște năluci. De departe se auzea uruitul înfundat al tobei, care comunica amănunte despre nenorocirea ce se abătuse asupra onchilonilor. Amnundak era echipat din cap pînă în picioare. El aștepta la intrarea locuinței sale. Văzînd că albii sînt gata, făcu un semn cu mîna, toba ce se afla în apropiere răpăi, anunțînd începutul marșului și comunicînd această veste sălașurilor învecinate. Oamenii de lîngă focuri începuseră să se foiască și să se grupeze pe clanuri ; în față mergeau războinicii, în spate — femeile cu diferite poveri, iar la urmă de tot, tinerii și fetele care se întorceau la sălașurile lor. Se înțelege că femeile din clanul lui Amnundak rămaseră acasă ; ele ieșiră din bordei împreună cu copiii lor ca să-și vadă, poate pentru ultima dată, fiii și bărbații. Despărțirea fu foarte scurtă ; femeile nu plîngeau, ci îmbrățișîndu-și bărbații își frecau obrazul de al lor, ceea ce ținea loc de sărutare. În uruitul tobei, coloana porni, în frunte cu Amnundak și călătorii albi, însoțiți de cei doi cîini, care le puteau fi de mare folos la des-

coperirea sălbaticilor. Detașamentul mergea repede spre sălașul prădat ; aveau de făcut pînă acolo vreo douăzeci și cinci de kilometri. Pădurile alternau cu poieni. Din cînd în cînd, luîndu-și rămas bun de la ai lor, grupuri de femei se desprindeau de coloană, îndreptîndu-se spre sălașurile lor. Treptat, ceața se risipi și soarele începu să dogorească.

Cu mult înainte de amiază ei ajunseră la sălaș. Un tablou jalnic li se înfățișa înaintea ochilor. Bordeiul, căruia vampu îi dăduseră foc, arsese pe dinăuntru și se năruise ; pe alocuri, printre bucatele înnegrite, ieșea fum și țîșneau limbi de foc ; mirosea a piele și lînă arsă. Iarba din poiană era călcată în picioare, iar pe alocuri se zăreau băltoace de sînge. Ici-colo zăceau cadavrele bătrînilor, pe care vampu nu-i mai luaseră cu ei, dar cărora le tăiaseră capetele, pentru a le lua ca trofee. Poiana era plină de suliți frînte, săgeți, haine rupte și țăndări de vase.

Văzînd dezastrul, femeile care aparțineau clanului ce locuise în acest sălaș se porniră pe bocit — copiii lor fuseseră răpiți, rudele omorîte. Războinicii tăceau, însă pe fețele încruntate și în ochii scînteietori le puteai citi hotărîrea de a se răzbuna crunt. Amnundak porunci să se facă un scurt popas pentru odihnă. Din pădure apăruse un cap bandajat, ciurdarul care scăpase cu viață. El povesti cu amănunte cum fusese săvîrșit atacul.

Aflînd, pesemne, că aproape toți bărbații din acest sălaș plecară pentru a lua parte la sărbătoare, pe la miezul nopții vampu încercuiseră poiana. Erau cu totul vreo cincizeci-șasezeci de inși. Sălbaticii tăbărîră pe neașteptate asupra ciurdarilor ; pe doi dintre ei îi uciseră cu măciuci, iar al treilea căzuse în nesimțire. Cînd își veni în fire, totul se sfîrșise : bordeiul era în flăcări, renii — nicăieri, iar în poiană numai cadavre. Dimineața, ciurdarul reușise să descopere încotro o luaseră tîlharii. El scăpase datorită faptului că se afla lîngă un tufiș, și cînd fusese lovit căzuse în desiș ; fiind întuneric și ceață, vampu nu-l mai găsiseră.

Lăsînd femeile din acest clan năpăstuit lîngă ruinele fumegînde, detașamentul porni din nou la drum,

de data asta spre nord-est, pe urmele sălbaticilor și ale renilor. Ciinii fură lăsați să meargă înainte, și astfel putură iuți pasul, deoarece isteţele animale ar fi dat de veste dacă ar fi simțit sălbaticii stînd la pîndă. Întrucît în coada coloanei nu se mai aflau femei cu poveri, războinicii înaintau cu pași repezi, iar uneori alergau chiar ; nu se auzea decît tropăitul ușor al cizmelor moi și răsuflarea oamenilor. Merseră așa vreo două ceasuri. Deodată, ciinii se opriră lîngă un plop înalt ce creștea la marginea unei poiene și începură să latre, cu capetele ridicate în sus.

— În copac sînt vampu la pîndă ! spuse Amnundak și porunci în șoaptă ca poiana să fie înconjurată prin pădure. La un moment dat, Albu începu să schelălăie, căci fusese lovit de o piatră aruncată din copac cu praștia. Călătorii surprinseră mișcarea frunzelor și îndată răsunară detunăturile, iar onchilonii aruncară în direcția plopului o ploaie de săgeți. Din copac se auzi un urlet înfiorător și două mogîldețe se prăbușiră rupînd crengile în cădere.

— Numai doi să fi fost ? întrebă Goriunov, încărcîndu-și arma.

— Nu, — răspunse Amnundak, — sălbaticii nu stau la pîndă decît cel puțin cîte cinci ; veți vedea îndată.

El dădu un ordin și cîțiva războinici intrară în desiș. În copac nu se clintea o frunză. Vampu înțeleseseră că orice mișcare îi putea da de gol. De aceea, ei stăteau nemișcați, deși o parte din războinici trăgea fără încetare în frunzișul copacului ; vampu se ascunseseră după trunchi și ramurile groase. Dar iată că la marginea poienii, în apropiere de copac, ieșiră din desiș cîțiva onchiloni, aducînd mănunchiuri mari de vreascuri. Folosindu-le drept scut pentru a se feri de suliţele sălbaticilor, ei se apropiară în fugă de copac, grămădiră în jurul lui vreascuri și se făcură nevăzuți cît ai bate din palme ; se vede că ei puseseră dinainte foc grămezilor de vreascuri, căci îndată începu să se înalțe un fum gros. Ascunși în frunziș, vampu urmăreau mișcările dușmanilor care trăgeau în ei, fără să observe însă că onchilonii dăduseră foc copacului. Dar cînd din grămada de vreascuri năvăli fumul, ridicîn-

du-se în rotocoale spre frunziș, se auzi un urlet și cîteva sulițe zburară în foc. Ele făcură mai mult rău decît bine, căci răvășiră vreascurile și focul se înteți. În copac nu mai era de stat. Vampu încercară să se urce pînă în vîrf, dar aici frunzișul era mai rar, și o salvă doborî încă doi din ei ; unul căzu la pămînt, iar celălalt rămase agățat între crengi, cu capul în jos, complet descoperit ; într-o clipită, vreo zece săgeți se înfipseră în trupul său. Ultimul vampu se furișă în cealaltă parte a copacului, pînă la capătul unei crăci groase, o cuprinse cu mîinile, o îndoi și sări pe pămînt de la o înălțime de patru metri ; el o luă la fugă, însă onchilonii care se aflau în partea opusă a poienii îl întîmpinară cu săgeți, și el căzu, neizbutind să ajungă în pădure.

Amnundak suflă într-o goarnă, făcută din cornul unui bou sălbatic, și din toate părțile dădură năvală războinici ; ei se strînseră roată în jurul copacului, lîngă care se afla detașamentul în frunte cu șeful și cu călătorii albi. Cei trei vampu căzuți din copac nu mai mișcau. Trupurile lor erau ciuruite de gloanțe, dar pentru orice eventualitate, onchilonii îi țintuiseră de pămînt cu sulițele. Ei semănau cu vampu pe care călătorii îi întîlniseră cu cîteva zile în urmă — trupurile lor vînjoase erau acoperite de păr, înfățișarea lor era fioroasă, iar de pe cap, părul le atîrna în lațe. Cînd porneau la război, își spoiau pesemne fețele cu vopsea roșie, ceea ce le făcea și mai hidoase. Un onchilon se căță în copac, să vadă ce mai rămăsese acolo. El aruncă jos cîteva măciuci și sulițe, care fură puse îndată pe foc.

Prima bătălie fusese cîștigată fără nici o pierdere pentru onchiloni. Nu era însă timp de pierdut, așa că porniră mai departe spre răsărit, către marginea depresiunii, unde se afla probabil sălașul neamului vampu. Iscoade nu mai întîlniră. Sălbaticii răpuși trebuiau să dea în grabă de veste cînd se apropie dușmanul. Datorită cîinilor care îi descoperiseră, ei nu izbutiseră, pesemne, să-și îndeplinească misiunea.

Merseră repede mai departe și făcură astfel cîțiva kilometri. Pădurea devenea tot mai scundă și își dă-

dură seama că se apropie de marginea depresiunii. Cînd începură tufișurile, se opriră și ascultară cu luare aminte ; din față se auzeau strigăte și lovituri. Iscoadele trimise în recunoaștere se tîrîră pînă la marginea hățișului și văzură că sălașul se află într-o peșteră, în dreptul potecii, iar vampu îl fortificau îngrămădind la intrare blocuri mari de piatră. Aflînd acest lucru, Amnundak îi împărți pe onchiloni în trei detașamente. Primul porni sub conducerea lui Ordin prin hățiș, spre nord, al doilea, în frunte cu Kosteakov, o luă spre miazăzi ; străbătînd vreo cinci sute de metri, cele două detașamente trebuiau să parcurgă în fugă o fîșie de teren despădurită, iar apoi să înainteze din două părți spre sălaș, de-a lungul peretelui depresiunii. Al treilea detașament merse pe potecă pînă la marginea hățișului și, ascunzîndu-se aici, așteptă să se apropie războinicii din flancuri, ca să atace sălașul toți odată, din trei părți. Vampu se trudeau de zor, făcînd din pietroaie mari un zid care închidea intrarea în peșteră ; siguri de iscoadele lăsate la pîndă în copac, ei nu mai puseră santinele și nu observară apropierea dușmanilor. Se vede că ei începuseră de dimineață să ridice zidul, deoarece acesta le ajungea acum pînă la piept. Vreo douăzeci dintre ei alegeau pietroaie turtite și le cărau la zid, iar alții le așezau. Vampu care cărau pietrele zăriră deodată, în depărtare, detașamentele de onchiloni din flancuri, care străbăteau fîșia de teren despădurită. Ei își înștiințară prin strigăte tovarășii și se grăbiră spre zid, fără să arunce poverile pe care le duceau.

— Trebuie să tragem, pînă nu se ascund, spuse Goriunov. Vom stîrni astfel panică, și cînd vom ataca, împotrivirea va fi mai slabă.

De la marginea hățișului pînă la locul unde se aflau vampu erau vreo patru sute de pași. Goriunov și Gorohov traseră ; vampu se opriră uimiți, deoarece auziseră niște bubuituri, fără să-i vadă pe dușmanii aflați în apropiere ; ei se uitau în toate părțile și-și strigau ceva dindărătul zidului ; ceilalți aruncară îngroziți pietrele și, scoțînd strigăte fioroase, o luară care încotro — unii spre zid, iar alții spre hățiș. De

după zid se auzeau urlete bestiale, înfiorătoare. Sălbaticii care fugeau spre tufişuri fură întîmpinaţi de săgeţile onchilonilor. Unii dintre ei căzură, iar ceilalţi o luară la goană pe la marginea poienii, fugăriţi de onchiloni.

Îndărătul zidului, orice mişcare încetase. Cînd văzu că detaşamentele ce veneau din flancuri se apropie, Amnundak dădu semnalul de atac : detaşamentul său năvăli în goană spre grotă, străbătînd fîşia acoperită cu pietroaie ; cîţiva războinici se luară după sălbaticii care nu apucară să se ascundă în dosul zidului. Cînd onchilonii conduşi de Amnundak mai avură vreo patruzeci de paşi pînă la zid, se iviră după grămada de pietre umerii şi capetele sălbaticilor, şi atacanţii fură primiţi cu o ploaie de suliţe şi de pietre ; cîţiva onchiloni căzură, însă două focuri trase de la mică distanţă îi îngroziră pe sălbatici, şi aceştia se ascunseră înspăimîntaţi. Între timp, cele două detaşamente venite din flancuri năvăliră prin deschizăturile lăsate în zid lîngă peretele depresiunii. Începu lupta corp la corp ; escaladînd zidul, războinicii primului detaşament se alăturară tovarăşilor lor. Vampu se apărau slab, deoarece revolverul lui Ordin băga mereu spaima în ei.

Totul se sfîrşi în cîteva minute. Cîmpul de luptă era presărat cu morţi şi răniţi ; vreo zece sălbatici, care săriseră zidul şi încercaseră să fugă, fuseseră răpuşi. Fură ucise şi cîteva femei, care luptau alături de bărbaţi.

Intrînd în peşteră, călătorii văzură că în fundul ei se grămădiseră cîteva bătrîne şi vreo treizeci de copii, care tremurau de frică şi ţipau ca din gură de şarpe. Onchilonii începură să caute în grămadă pe copiii răpiţi, uşor de recunoscut deoarece nu aveau păr pe corp, pielea lor era de culoare mai deschisă, iar la înfăţişare se deosebeau de copiii vampu ; copiii fură scoşi unul cîte unul din acest vălmăşag de fiinţe omeneşti care se zbăteau şi urlau. Copiii sălbaticilor se apărau cu unghiile şi încercau să muşte mîinile care îi apucau ; cei răpiţi se aflau chiar în mijlocul grămezii, însă într-o stare îngrozitoare — aveau urme de

lovituri, vînătăi, semne lăsate de dinţii primitoarelor lor gazde. Din treisprezece copii răpiţi, nu găsiră decît şapte fetiţe şi doi băieţi. Patru băieţi lipseau. Turbaţi de furie, onchilonii scoaseră din peşteră pe toţi băieţii sălbaticilor vampu şi-i măcelăriră ; la fel ar fi făcut cu bătrînele şi cu fetiţele, dacă albii nu l-ar fi îndupleeat pe Amnundak să oprească măcelul.

Cercetînd prin toate ungherele peşterii, ei descoperiră în colţul cel mai întunecos o femeie cu mîinile şi picioarele legate, acoperită cu un morman de blănuri. Cînd o scoaseră la lumină, văzură că e o onchiloană capturată de vampu încă de la începutul primăverii ; biata femeie era cît pe ce să se înăbuşe sub blănuri. Trupul ei era plin de vînătăi de pe urma loviturilor de ciomege şi curele. Venindu-şi în fire, ea povesti că era bătută şi schingiuită tot timpul, mai ales de femei, care rîdeau de trupul ei fără păr, ca al broaştei. Cînd sălaşul fusese atacat, bătrînele o legară şi o ascunseră sub blănuri.

În peşteră mai găsiră armele, lucrurile de gospodărie, îmbrăcămintea şi aşternuturile furate de la onchiloni. Războinicii alungară din peşteră pe bătrîne şi pe fete, apoi strînseră grămadă măciucile şi suliţele sălbaticilor găsite pe cîmpul de luptă şi le dădură foc. Între timp, iscoadele descoperiră, în tufişurile din apropierea peşterei, cireada de reni furată ; neştiind să pască renii şi neputîndu-i mînca pe toţi odată, vampu priponiră animalele de tufe, cu curele ; lipseau doar cîţiva reni, pe care probabil îi pierduseră pe drum sau îi mîncaseră.

Începuse să se înserеze cînd onchilonii părăsiră în sfîrşit sălaşul pedepsit, lăsînd cadavrele sălbaticilor acolo unde-i prinsese moartea : răniţii fuseseră străpunşi cu lăncile îndată după cucerirea sălaşului.

Ducînd cu ei pe cei cinci războinici morţi şi şase grav răniţi, onchilonii porniră spre casă ; cei care aveau răni uşoare, printre care şi Ordin, lovit la umăr de o lance, mergeau singuri, în mijlocul războinicilor, unde se aflau de asemenea cireada de reni, copiii salvaţi şi avutul care le fusese furat. Cadavrele şi răniţii erau duşi pe tărgi. De aceea, detaşamentul înainta

încet și abia la căderea nopții ajunse în sălașul devastat, unde femeile își primiră cu brațele deschise copiii regăsiți ; dar bucuria a patru dintre ele nu fu deplină. Văzîndu-l pe Ordin cu mîna bandajată, Annuir alergă în întîmpinarea lui, cu ochii plini de lacrimi, și îl îmbrățișă. Însă alt tînăr căsătorit din acest sălaș fu adus acasă pe targă, mort.

CIMITIRUL ONCHILONILOR

Așezați în jurul focului, războinicii își împărtășeau între ei, precum și femeilor, impresiile din timpul marșului și luptei, discutînd unele întîmplări, lăudînd care mai de care tunetele și trăsnetele oamenilor albi, datorită cărora reușiseră să nimicească întreaga așezare de vampu, cu pierderi foarte mici — un ochilon la zece vampu — și să redobîndească tot ceea ce li se furase. În luptele de pînă atunci proporția era alta — un ochilon la doi sau, în cel mai bun caz, la trei vampu. Acum, avea să treacă multă vreme pînă ce sălbaticii să se încumete să-i mai atace pe onchiloni.

Mai la o parte, în jurul unui foc, ședeau călătorii, Amnundak, Annuir și femeia eliberată. Gorohov îi istorisea lui Annuir peripețiile campaniei.

Goriunov căuta să afle amănunte despre viața sălbaticilor de la onchiloana care învățase puțin graiul lor. Femeia povesti că în fiecare așezare trăiește de fapt o singură familie, căci între femei și bărbați nu există legături trainice ; toate femeile aparțin tuturor bărbaților, iar copiii sînt socotiți comuni. Se întîmplă uneori ca un bărbat să fugă în pădure cu femeia care i-a plăcut, dorind să trăiască separat ; dar ceilalți nu-i îngăduie acest lucru, și pînă la urmă fugarul este ucis, iar femeia se întoarce în peșteră. Bărbații își petrec

viața vînînd, mîncînd, ori făurind diferite arme și unelte — măciuci, suliță, răzuitoare ; femeile adună lemne, curăță blănurile cu răzuitoarele, fac cureluşe, dar îndeobște nu au prea multă treabă : ele stau tolănite ceasuri întregi lîngă foc sau la soare și dormitează. Carnea o mănîncă de obicei crudă sau foarte puțin friptă. După o vînătoare norocoasă, mănîncă pînă nu mai pot ; dacă n-au carne, flămînzesc zile în șir sau dezgroapă rădăcini din pămînt, culeg melci, gîndaci mai mari sau broaște. Dorm toți de-a valma în jurul focului, pe blănuri sau pe pămîntul gol, cu o piatră sub cap, cu picioarele spre foc. După o vînătoare izbutită și un ospăț îmbelșugat, dănțuiesc în jurul focului pînă cad în nesimțire sau pînă se încaieră din te miri ce. Se tem de niște spirite, cum le numesc ei, ale pietrelor, pădurilor și apelor, și pentru nimic în lume un vampu n-ar pleca undeva singur noaptea. Ei îi venerează pe urs și pe o altă dihanie uriașă, cu un al cincilea picior pe cap și niște dinți cît toate zilele, pentru care femeile adună ciuperci și rădăcini.

După cină, războinicii se culcară, iar femeile începură să-i bocească pe morți, după cum era ritul ; aceștia fură așezați unul lîngă altul în preajma focului, cu suliță și arcuri în mîini, iar cu scutul pe genunchi. Femeile își desfăcură cozile, își scoaseră colierele și brățările și, îngropîndu-și fața în palme, se porniră pe bocit, lăudînd însușirile minunate ale războinicilor căzuți în luptă ; în timp ce cîntau, femeile se legănau înainte și înapoi, la căpătîiul celui ucis. Cîrtița și Albu începură să le țină isonul, ceea ce le uimi pe femei, care crezură că astfel aceste istețe animale vor să-și exprime compătimirea. După ce își potoliră cîinii, călătorii adormiră legănați de aceste cîntece tînguitoare.

Ca de obicei, dimineața era o ceață deasă, prin care abia străbătea lumina mată a focurilor. Îndată ce își terminară litania, femeile se apucară să gătească mîncare ; onchilonii tăiaseră zece reni, ca să sature această numeroasă oaste. Cînd ceața se risipi și apăru soarele, veni și șamanul urmat de învățăcelul său.

Morţii fură puşi pe tărgi şi întreaga oaste porni încet prin pădure, spre apus, stăpînită de un simţămînt de adîncă reculegere ; numai toba din poiană însoţea cortegiul cu sunete rare, prelungi, vestind tuturor sălaşurilor înmormîntarea războinicilor căzuţi în luptă. Femeile şi copiii nu luau parte la acest cortegiu.

După ce făcură vreo zece kilometri, ajunseră la marginea de apus a depresiunii, unde în aluviunile de piatră se afla cimitirul principal al onchilonilor ; aici văzură numeroase morminte, în formă de moviliţe, alcătuite din pietre ; în fiecare moviliţă era înfiptă o suliţă cu vîrful în sus. Moviliţele mai vechi se lăsară peste trupurile putrezite, iar suliţele stăteau strîmb sau căzuseră ; mormintele cele mai vechi nu mai purtau nici acest semn şi pietrele se acoperiră cu un strat gros de licheni.

Lăsînd morţii la marginea cimitirului, războinicii începură să pregătească mormintele şi, după ce dădură la o parte pietrele, ei săpară gropi lunguieţe, cam de un metru adîncime. Cînd mormintele fură gata, aşezară morţii cu picioarele spre miazăzi şi cu mîinile întinse de-a lungul trupului. Morţii aveau într-o parte suliţa, iar în cealaltă parte, tolba cu săgeţi ; feţele lor fură acoperite cu o bucată de piele, la căpătîi li se înfipseră suliţe, şi apoi gropile fură acoperite cu pietrele scoase la săparea mormintelor. Ţestele şi oasele copiilor, găsite în peştera sălbaticilor vampu, fură aşezate într-un singur mormînt, lipsit de orice podoabă.

În acest timp şamanul, urcat pe un bloc înalt din mijlocul cimitirului, bătea în dairea şi bolborosea cu voce înceată descîntece, pentru a alunga pesemne din preajma mormintelor proaspete spiritele rele care ar fi putut tulbura liniştea celor dispăruţi. Războinicii ce nu luau parte la săparea mormintelor stăteau rezemaţi în suliţe într-un cerc larg. Cînd mormintele fură acoperite, toţi războinicii ridicară ca un singur om mîinile spre cer, apoi îşi acoperiră faţa cu ele şi scoaseră un urlet tînguitor, prelung, bine cunoscut călătorilor ; dar de data asta, pornit din cinci sute de gîtlejuri, răsfrînt pe peretele depresiunii şi repetat

de trei ori, urletul produse o impresie zguduitoare. Apoi, detașamentul se retrase spre marginea pădurii, unde poposi.

Călătorii profitară de acest prilej pentru a cerceta marginea depresiunii. Ceața se risipise, iar soarele de dimineață lumina puternic stîncile negre care se ridicau în chip de terase abrupte, pînă la o înălțime amețitoare ; sus de tot se vedeau crestele ascuțite, în cutele cărora scînteia zăpada ; de acolo cădeau pe alocuri șuvoaie subțiri de apă, formînd cînd și cînd cascade ; din cîmpul de zăpadă se desprindea cîte un troian care începuse să se topească pe dedesubt, alunecînd pe povîrnișuri și, fărîmițîndu-se în bulgări, cădea, moale, cu zgomot înfundat, la poalele peretelui stîncos. Pe aburul cerului pluteau lin doi vulturi, pîndind pe terase vreun miel neprevăzător sau, pe aluviuni, vreun pui de ren, rămas în urma cirezii. În văzduh era liniște deplină. Nenumăratele movilițe, înălțate pe acest teren aluvionar și acoperite cu licheni verzi, galbeni și roșii, dintre uriașul perete negru cu creste albe și fîșia verde a pădurii, sub bolta senină a cerului, creau o atmosferă solemnă. Cei dispăruți părăsiră pădurile și pajiștile unde trăiseră, iubiseră și luptaseră, spre a sălășlui pentru totdeauna în acest loc de odihnă de la marginea pămîntului lor, la umbra stîncilor negre, pe care închipuirea săpa involuntar o inscripție cu litere de foc : „Aici este împărăția liniștii veșnice".

La poalele peretelui stîncos, în fața cimitirului, călătorii zăriră o peșteră, a cărei intrare era închisă de un loc mare de piatră. Amnundak le spuse că odinioară în această peșteră trăise o hoardă numeroasă de vampu. Aici se dăduse o bătălie mare, în care căzuseră mulți onchiloni. Hoarda fusese nimicită pînă la ultimul om, și aluviunile din apropierea peșterii fuseseră alese ca loc pentru cimitir, deoarece onchilonii rămași în viață nu luau cu ei decît pe răniți. De atunci, toți războinicii căzuți în luptele cu vampu erau înmormîntați în acest cimitir.

— Iată, oameni albi, — încheie Amnundak, arătînd numeroasele movilițe ale mormintelor, — iată

cîți războinici curajoși din neamul nostru au fost răpuși de vampu. Acum veți înțelege de ce îi urîm atît de aprig. Nu vom putea trăi liniștiți atîta vreme cît măcar un singur vampu va mai rămîne în viață.

În peșteră se vedeau pretutindeni oase și țeste de om, aproape putrezite ; odinioară, cînd după izbîndă onchilonii lăsau în peșteră leșurile sălbaticilor vampu, ursii, lupii și vulturii se ospătau aici copios. Judecînd după starea oaselor, aceasta se petrecuse cu veacuri în urmă, multe oase se prefăceau în pulbere îndată ce le atingeai. Însă vîrfurile de silex ale sulițelor, răzuitoarele, cuțitele împrăștiate peste tot în jur se păstraseră bine, și călătorii strînseră o adevărată colecție de asemenea obiecte ale omului primitiv. Așadar, peștera era, s-ar putea spune, un al doilea cimitir, însă un cimitir sumbru, ascuns într-un semiîntuneric umed sub bolta scundă, înnegrită de focurile ce arseseră aci ani îndelungați.

Pe cînd cercetau peștera, călătorii se gîndeau cît de grea era viața acestor primitivi, jumătate oameni — jumătate animale, care luptau pentru existență cu cele mai rudimentare arme, cînd răbdînd de foame, cînd îmbuibîndu-se cu o pradă bogată și aidoma fiarelor ; ei se adăposteau de frig prin caverne întunecoase, încăierîndu-se pentru ele cu ursul cel fioros, cu hiena peșterilor ; în timpul nesfîrșitei nopți polare, ei tremurau sub blănuri aspre, lucrate rudimentar, și-și omorau timpul mîncînd, dormind sau cioplind cremenea pentru unelte. Între traiul lor și al onchilonilor era o deosebire vădită. Deși oameni din epocile de piatră, onchilonii erau mult superiori sălbaticilor vampu, duceau o viață mai fericită, mai plină de bucurii, aveau îmbrăcăminte, obiecte casnice, datini, sărbători, iar viața lor se desfășura în mijlocul pădurilor și pajiștelor, în locuințe mai luminoase, mai călduroase ; ei știau să-și pregătească o hrană mai variată, să prelucreze oasele și pieile, aveau cirezi de reni domestici. Comparînd înfățișarea onchilonilor cu înfățișarea sălbaticilor vampu, în deosebi în ceea ce privește conformația craniului, îți puteai da seama cît de mult progresase omenirea în cele cîteva zeci de mii

de ani care despart perioada neolitică de cea paleolitică.

În Ţara lui Sannikov, o bucată de pămînt izolată, despărţită de restul lumii prin gheţuri nesfîrşite, supravieţuiseră atît unele animale care în alte părţi dispăruseră sau fuseseră nimicite, cît şi omul primitiv a cărui dezvoltare se oprise pe o treaptă inferioară, deoarece nu mai existau nici un fel de legături cu celelalte regiuni ale globului, unde totul se afla în continuă prefacere şi dezvoltare. Condiţiile în care trăiau vampu erau aceleaşi ca şi în vremurile de demult, cînd acest ţinut se despărţise de continent şi fusese prins într-o chingă de gheaţă ; clima nu se schimbase nici ea, hrană era din belşug, şi pînă la venirea onchilonilor nu existase aici nici un factor care să stimuleze apariţia unui mod de viaţă mai înaintat.

Călătorii aflară de la Amnundak că vampu învăţaseră unele lucruri de la onchiloni ; înainte, ei nu cunoşteau nici măcar focul şi petreceau iarna în apropierea izvoarelor termale, unde construiau adăposturi din pietroaie, pe care le grămădeau unele peste altele. Învăţînd să aprindă focul, ei începuseră să-şi petreacă iernile în peşteri, fiind astfel mai bine feriţi de ger şi zăpadă. Vampu frigeau acum carnea, deşi o mîncau şi crudă, ei ciopleau din lemn străchini rudimentare, iar blănurile le coseau cu ajutorul cureluşelor, făcîndu-şi învelitori, şube pentru zilele friguroase; vîrfurile suliţelor le făceau şi din oase, deşi preferau vîrfuri de silex care erau mai tari.

Întrebat de Ordin de unde iau vampu cremenea pentru unelte, Amnundak nu ştiu să-i răspundă. Onchilonii nu cunoşteau focul ; ei foloseau sau oase, sau incluziuni de formă amigdaloidă, de calcedonie, agat ori carneol, pe care le găseau în rocile de bazalt de la marginea depresiunii. Vîrfurile din acest material pentru suliţe şi săgeţi se lucrau anevoie. De aceea, onchilonii le confecţionau numai în timpul îndelungatei nopţi polare, în bordeie, la lumina focului. În bazalt nu exista cremene. Se putea presupune deci că undeva, pe teritoriul sălbaticilor vampu, în rîpele

periferice, se găsesc și alte roci, ca, de pildă, calcar ori cretă, ce conțin adeseori silex. Această împrejurare constituia, deci, un îndemn pentru o nouă expediție, de data asta în adîncul ținutului locuit de sălbaticii vampu.

După ce terminară cercetarea peșterii, călătorii și Amnundak se alăturară restului detașamentului ; războinicii fură lăsați să plece la sălașurile lor, și o parte dintre ei o luară pe diferite poteci ; alții, însă, care locuiau mai către miazăzi, porniră împreună cu Amnundak pe drumul ce șerpuia pe lîngă marginea depresiunii. Călătorii profitară de acest prilej, ca să cerceteze noi locuri. Deși monoton în genere, drumul prezenta unele particularități ; uneori, rîpa cobora de la o înălțime ametitoare, ca un perete aproape vertical, la poalele căruia se aflau troiene de zăpadă ce se topeau, troiene reînnoite mereu de avalanșe nu prea mari, rostogolite de sus ; alteori, rîpa se împărțea în terase de înălțimi diferite, unde se adăposteau oi sălbatice de munte, pe care călătorii le zăreau cînd și cînd ; în sfîrșit, alteori peretele era tăiat de cîte o văgăună îngustă, ca un coridor întunecos între două ziduri povîrnite, între stînci ascuțite, roase de apă și de vînt, care aminteau chipuri fanteziste de oameni și animale. În aceste văgăuni nu puteau ajunge decît oile sălbatice de stîncă, deoarece oamenilor le era cu neputință să se cațere pînă la ele. Pe alocuri se conturau amenințătoare masive groase de piatră, ca un pîntec umflat de balaur ; apa se rostogolea de pe ele în șuvoaie subțiri. Într-un loc, la o înălțime de cîteva sute de metri, din deschizătura ce se căsca în peretele abrupt, țîșnea ca un arc argintiu un șuvoi de apă alimentat de zăpezile de pe culmi, apoi, ca o pulbere care cădea pe pietrele aluviunii. Pretutindeni era bazalt și iarăși bazalt — cînd compact, cînd spongios ca lava, cînd zguros sau plin de incluziuni de formă amigdaloidă, de diferite culori, atît de prețuite de onchiloni, care făceau din ele podoabe pentru femei ori le foloseau la făurirea armelor și uneltelor.

În alt loc, la vreo două sute de metri înălțime, Gorohov zări o oaie sălbatică ce se oprise pe o terasă

îngustă, conturîndu-se clar pe fondul întunecat al peretelui de piatră ; animalul se simțea în deplină siguranță și nu se temea de viețuitoarele bipede care se aflau jos de tot, la poalele peretelui.

— Care dintre războinicii tăi e în stare să răpună oaia aceea cu săgeata? întrebă Gorohov

Amnundak clătină din cap și spuse :

— Săgețile noastre nu pot ajunge pînă acolo.

— Trăsnetele noastre ajung. O vom doborî, ca să avem carne de oaie la cină.

Amnundak măsură din ochi distanța și clătină neîncrezător din cap.

— Acum, Nikita, dacă te-ai lăudat, să nu te faci de rîs în fața onchilonilor — îl îndemnă Goriunov.

Gorohov își încărcă pușca tip Berdan, se lăsă într-un genunchi și, pentru mai multă siguranță, propti țeava armei în crăcana unei tufe. De departe, oaia părea o pată brună ; nu era ușor s-o nimerești. Așteptînd, Amnundak și războinicii se strînseră roată în jurul trăgătorului. Iakutul ochi cu mare băgare de seamă. În sfîrșit, detunătura bubui și stîncile o repetară de cîteva ori. Oaia se clătină, făcu o săritură înainte și se rostogoli de pe terasă. Ea se prăbuși ca un bolovan, izbindu-se cu coarnele de vîrfurile stîncilor, care o respingeau ca pe o minge ; coarnele-i uriașe și picioarele îndoite se roteau în aer ; în sfîrșit, animalul ajunse la poalele peretelui stîncos. Onchilonii începură să strige și se duseră în fugă să aducă prada.

— Trăsnetul albilor lovește departe, nimic nu-i poate scăpa! spuse Amnundak. Dacă onchilonii ar avea zece trăsnete ca acesta, înainte ca soarele să se ascundă pentru iarnă, în țara noastră n-ar mai rămîne picior de vampu.

Pe drum, din detașament se desprindeau pîlcuri, pîlcuri de războinici care o luau prin pădure, spre sălașurile lor ; în sfîrșit plecă și ultimul grup, și după ce lăsară în urmă și bordeiul șamanului, căruia îi dăruiră capul oaiei, călătorii ajunseră în poiana unde

se afla casa lor. Annuir îi însoţise tot timpul, dar cînd intrară în poiană, ea fugi înainte, ca să-şi întîmpine bărbatul în pragul bordeiului, împreună cu celelalte femei, căci aşa cerea obiceiul acestui popor.

LA „VÎNĂTOARE DE VÎNĂTORI"

Călătorii petrecură mai mult de o săptămînă în bordeiul lor, odihnindu-se după istovitoarea expediţie împotriva sălbaticilor vampu şi învăţînd limba onchilonilor : stînd de vorbă cu femeile, ei învăţară uşor lecţiile în jurul focului, şi cu o ceaşcă de ceai în mînă sau cu o pipă între dinţi, lecţiile acestea se transformau în ore de veselie, cu glume şi rîsete ; la rîndul lor, femeile învăţau să vorbească ruseşte şi, pînă la sfîrşitul săptămînii, locuitorii bordeiului se înţelegeau destul de bine. Atras de rîsetele ce răsunau în bordei, Amnundak vizita deseori pe călătorii albi, dar în prezenţa sa femeile deveneau sobre, iar călătorii se străduiau şi ei să nu-şi stîrbească prestigiul.

Era la începutul lunii iunie ; soarele nu mai scăpăta de fel. Coborînd pe la miezul nopţii, spre extremitatea nordică a depresiunii, el dispărea doar pentru vreo două ore după o perdea de nori albi sau de ceaţă deasă, şi atunci se lăsa amurgul. De obicei, la ora aceea, călătorii dormeau. Odată, însă, ieşind din bordei, Goriunov observă fenomenul şi-şi strigă tovarăşii.

Întrebîndu-le pe femei, ei aflară că acest fenomen este constant, deoarece acolo „ies aburi din pămînt ca din vasul în care fierbe supa sau ca din ceainic", — explicară ele. Se înţelege că fenomenul îi miră pe călători, şi ei hotărîră să pătrundă neapărat în ţinutul sălbaticilor vampu, ca să afle ce se petrece acolo.

Mai întîi însă trebuiau să se ducă la campament să vadă cum mai stau lucrurile şi ce face Nikiforov ; la această expediţie luară parte toţi cei din bordei,

afară de Annuen, care rămase acasă. Deşi singur, Nikiforov nu se plictisea ; el îngrijea de cîini, de hrana lor, pregătea lemne şi carne pentru iarnă, iar cînd soarele începea să încălzească, punea la uscat carnea, pe care o tăia în felii şi o atîrna pe arcane de piele. Trebuia însă să păzească carnea atît de cîinii pe care ziua îi lăsa slobozi, cît şi de păsările răpitoare. Adeseori, cazacul se distra doborînd cîte un vultur prea îndrăzneţ care venea să fure carne ; astfel, pasărea ajungea şi ea pe arcan, fiind o hrană bună pentru cîini. Troienele de zăpadă se lăsau mereu, îngheţînd la suprafaţă, încît urcuşul pe ele nu mai era cu putinţă decît pe treptele făcute în gheaţă. Harnicul cazac săpase cîteva trepte şi din cînd în cînd se suia pe creastă ca să cerceteze marea. În cele treizeci de zile de cînd călătorii se aflau în Ţara lui Sannikov, înfăţişarea mării se schimbase mult ; întinderea de apă neînghe-ţată se mărise, apropiindu-se atît de mult, încît se deslu-şea bine de tot. Adesea era învăluită de ceaţă, dar în zilele senine sau cînd bătea vîntul ceaţa se împrăştia, şi departe, în zare, se vedea insula Kotelnîi acoperită încă de zăpadă. Doar pe alocuri se conturau, ca nişte pete negre, suprafeţele unde omătul se topise.

Urcîndu-se pe înălţimi, femeile, care nu văzuseră niciodată împrejurimile ţinutului lor, fură îngrozite de pustiul de gheaţă şi nea, care se aşternea în faţa lor, în măreţia sa copleşitoare, şi compătimeau pe oamenii albi, care îşi petrec mai tot anul printre zăpezi.

— De aceea sînteţi atît de albi, hotărîră ele.

— Ce zici, Annuir, mergi cu mine spre miazăzi, cînd voi pleca din ţara voastră ? întrebă Ordin.

Annuir dădu din cap cu hotărîre.

— Nu, acolo e prea frig, nicăieri nu vezi decît zăpadă şi gheaţă. Ia te uită — la noi e cald, e vară, iar acolo e iarnă.

— Atunci voi pleca fără tine şi vei rămîne văduvă.

— Nu, n-ai să pleci ! Veţi rămîne la noi cu toţii. Aşa a spus Amnundak. Şi voi aţi făgăduit.

Nu stătură multă vreme pe creastă ; vîntul destul de tăios, care sufla dinspre întinderile de gheaţă,

părea foarte rece femeilor, care erau îmbrăcate ușor. Ele fură bucuroase cînd se văzură jos, lîngă foc, unde petrecură și noaptea. În semn de mulțumire pentru faptul că îi întovărășiseră pînă la troiene, călătorii dăruiră femeilor mărgele și oglinjoare, pe care le găsiră printre lucrurile lăsate la campament.

Luară cu ei și alte obiecte asemănătoare pe care le adunaseră de pe continent, pentru eventualitatea că i-ar găsi pe onchiloni. Ei hotărîră să dăruiască obiectele celor din bordeiul lui Amnundak. Mărgelele, oglinjoarele, acele, nasturii lucioși, panglicele de culori vii, inelele și cerceii de aramă cu pietre false și un colier de corali destinat soției șefului trebuiau să stîrnească entuziasmul onchilonilor, iar cîteva cuțite, un topor și un ferăstrău nu puteau decît să-i bucure pe bărbați și să-l îndemne pe Amnundak să le dea o escortă de nădejde, pentru expediția pe care aveau de gînd s-o întreprindă în inima ținutului locuit de vampu.

Întorși în sălaș, ei mai stătură acolo trei zile, și după discuții îndelungate îl înduplecară pe Amnundak să încuviințeze expediția ce urmau s-o facă în regiunea de miazănoapte a depresiunii.

— Deși trăsnetele voastre răpun fără greș și păsările, și fiarele, și oamenii, — spuse șeful, — vampu sînt foarte vicleni și vă pot întinde o cursă sau vă pot ataca noaptea pe ceață. De aceea veți fi însoțiți de doisprezece războinici tineri, dintre cei mai destoinici, care vă vor păzi cînd dormiți, vă vor duce lucrurile și vă vor călăuzi pe drumuri sigure.

A doua zi, grupul alcătuit din șaptesprezece oameni înarmați pînă în dinți porni la drum. Annuir reuși să-l convingă pe Ordin s-o ia cu el. Ea se înarmă cu o suliță și un arc cu săgeți, fără să țină seama de glumele răutăcioase ale onchiloanelor și nici de spusele celor care încercau s-o sperie. Annuir era dornică să vadă locuri noi, iar Ordin avea de gînd s-o deprindă cu călătoriile, ca s-o poată lua cu el pe continent, căci ținea la ea. La rîndu-i, Annuir îl iubea nespus de mult.

În prima zi, merseră pînă la sălașul devastat de vampu. Bordeiul fusese refăcut și viața reintrase în făgașul ei obișnuit. Femeile trebăluiau în gospodărie, copiii zburdau și se zbenguiau, dar nicăieri nu vedeai bătrîni sau bătrîne. Vampu îi exterminaseră. Mîncară în acest sălaș, iar în zori plecară mai departe, spre miazănoapte. Poienile cu lacuri alternau cu locuri împădurite. Pădurea devenea însă tot mai rară, iar sălbăticiunile se împuținau mereu. Noaptea poposiră într-o poiană, pe malul unui lac, în mijlocul căruia se ridica din zece în zece minute o moviliță de aburi. Apa era atît de caldă, încît călătorii nu scăpară prilejul să facă o baie în lege. În timp ce războinicii le aprindeau focul și tăiau carne pentru cină, călătorii se depărtară puțin de locul de popas, se dezbrăcară repede și se aruncară în apă. Plescăitul apei atrase atenția războinicilor, care săriră îngroziți în picioare. Deși ei nu se fereau de apă cu atîta strășnicie ca mongolii, bunăoară, care nu se spală niciodată, totuși, ca și alte popoare din ținuturile nordice, unde apa este prea rece, ei nu se îmbăiau. De aceea crezură că vrăjitorii albi, dați în grija lor, aveau de gînd să dispară, prefăcîndu-se în pești sau foci.

— Annu, — strigară ei, — ia seama, bărbatul tău și ceilalți vrăjitori vor dispare pe dată, s-au băgat în lac!

Annuir, care tocmai gătea mîncarea, sări ca arsă și o luă la fugă spre mal, urmată de toți onchilonii. Călătorii erau în apă și înotau. Nu li se vedea decît capul.

— Ia te uită, s-au prefăcut în foci! țipau onchilonii adunați pe mal.

Dar Annuir, care între timp se mai civilizase, după ce îi trecu prima spaimă, se liniști: ea recunoscu fața lui Ordin și începu să rîdă de onchiloni. De altfel, pe aceștia îi aștepta o surpriză și mai mare. Cînd călătorii ieșiră din apă și frecîndu-și corpul și capul începură să se acopere cu o spumă albă ca zăpada, războinicii, care nu mai văzuseră pînă atunci săpun, rămaseră uluiți.

— Priviți, priviți, apa îngheață pe acești vrăjitori și se preface în zăpadă ! spuneau onchilonii.

Și de data asta Annuir, care și ea întrebuința săpun, îi liniști, explicîndu-le cum stau lucrurile. Dar onchilonilor le veni inima la loc abia cînd oamenii albi se îmbrăcară și se întoarseră la foc. Aici, războinicii îi priveau cu coada ochiului, ca să se încredințeze dacă nu cumva se petrecuse cu ei vreo schimbare.

În timp ce bărbații mîncau, Annuir luă săpunul și dădu fuga să se îmbăieze și ea, depărtîndu-se de locul de popas. Dar cum nu știa să înoate, nu înaintă prea mult în lac și se spălă lîngă mal. La întoarcere, războinicii o luară în zeflemea.

— Te-ai dat cu zăpadă ca să devii albă ca bărbatul tău ! Nu ți-a fost teamă să intri în lac, unde spiritul apei putea să te apuce de picioare și să te tragă la fund. Află însă că tot neagră ai rămas ! glumeau onchilonii.

Mai tîrziu, Annuir i-a mărturisit lui Ordin că a tremurat de frică tot timpul cît a stat în apă ; îi era teamă că cineva o va apuca de picioare și o va trage la fund. Ea credea, ca toate onchiloanele, în spiritele rele care trăiesc în apă, în păduri, în peșteri, precum și în spiritele cețiii și ale viscolului. Numai dorința de a-l imita în toate pe Ordin, o făcuse să intre în apă.

— Altă dată am să merg cu tine în apă. Va trebui însă să-mi arăți cum faci de înoți ca foca, spuse Annuir.

Noaptea, doi războinici priveghează cu rîndul împreună cu Cîrtița și Albu, care se împrieteniseră cu onchilonii, căci aceștia le dădeau oase și carne. Războinicii prețuiau mult agerimea cîinilor și nu-și ascundeau părerea de rău că strămoșii lor nu luaseră de la ciucci cîteva animale ca acestea.

— Oare onchilonii n-ar putea prinde și domestici pui de lup ? întrebă Gorohov.

— Lupul nu poate fi domesticit niciodată, îi explică Goriunov. Altceva dacă prinzi o lupoaică și o împerechezi cu cîinii noștri. Din păcate, noi nu avem cățele.

Onchilonii nu se arătară prea convinși, dar spuseră totuși că nu-i chiar atît de greu să prinzi un lup.

Mai merseră o zi spre nord ; pădurea devenea tot mai scundă şi mai rară, iarba din poieni — mai săracă ; cînd şi cînd se zăreau boi sau cai care erau foarte prevăzători : urmăriţi de vampu, ei se obişnuiseră să se ferească de oameni. În schimb întîlneau mai des rinoceri, de care vampu aveau o adevărată groază şi care nici nu se sinchiseau de suliţe şi măciuci.

Spre seară ajunseră la marginea unei poieni. Iscoadele care mergeau înainte, însoţite de cîini, opriră grupul, aducînd vestea că au zărit nişte vampu. Călătorii se aşezară la pîndă în tufele de la marginea poienii.

În poiană păşteau cîţiva boi ; unul dintre ei stătea mai la o parte şi dormita rumegînd.

Din spate, tîrîndu-se încet pe iarbă, se apropiau vreo cinci-şase vampu.

Sălbaticul aflat în frunte se furişă pînă la vreo douăzeci de paşi de animal, apoi sări repede în picioare şi aruncă, una după alta, două suliţe ; ceilalţi se sculară şi ei, venind din ambele părţi, şi ridicară suliţele gata de atac. O suliţă nimerise în şoldul animalului şi se înfipsese în piele ; boul răgea de spaimă şi de durere şi, zărindu-şi duşmanii, se năpusti asupra lor cu capul în pămînt şi cu coarnele sale uriaşe înainte. Vampu săriră în lături şi animalul trecu ca fulgerul pe lîngă ei, primind în coastă o altă lovitură de suliţă ; se vede că vîrfurile de silex nu intrau prea adînc în pielea groasă a animalului, deoarece suliţele cădeau îndată la pămînt. Turbat de furie, animalul se întoarse, ajunse din urmă pe unul din vînători şi, izbindu-l cu capul, îl zvîrli în aer ; ceilalţi sălbatici însă îşi aruncară din nou suliţele, abătînd astfel atenţia boului de la omul care zăcea la pămînt.

Văzîndu-se încolţită, fiara se lăsă păgubaşă şi porni în goană după restul cirezii ; vampu se luară după ei şi, deşi erau foarte iuţi de picioare, rămaseră îndată în urmă ; animalul care alerga ca fulgerul nici nu se sinchisea de cele cîteva suliţe pe care le aruncaseră sălbaticii

— Nu le-a mers de data asta! spuse Goriunov. Şi acum, hai să doborîm boul sub ochii lor, dar, firește, nu pentru ei.

Animalul ajunsese cam la vreo două sute de pași de grupul ce stătea la pîndă, urmat la treizeci de pași de cei patru sălbatici. Al cincilea rămăsese acolo unde căzuse. Vampu făceau pași uriași, alergînd cu trupul aplecat mult înainte ; laţele le fluturau în vînt; fiecare ţinea în mînă o suliţă. Ei trăgeau nădejdea că, pierzînd mult sînge, boul va slăbi şi astfel îl vor ajunge din urmă. Deodată, pe cînd gonea mai tare, animalul se prăbuşi. Alergînd, în plină urmărire, vampu nu auziră detunătura ori nu înţeleseseră ce se întîmplase. Fapt e că, scoţînd urlete de triumf, ei înconjurară animalul doborît şi începură să joace în jurul său dansul războinic al victoriei.

— Hai să-i speriem, spuse Ordin. Altfel, s-a zis cu carnea noastră.

— Şi de altfel trebuie curăţit drumul spre nord, iar sălbaticii trebuie siliţi să-şi ia tălpăşiţa spre peşterile lor.

Gorohov duse arma la ochi şi trase. La început, vampu rămaseră pironiţi locului, apoi, urlînd de groază, făcură cale întoarsă. Sălbaticul pe care boul îl trîntise la pămînt se sculă şi el şi, şchiopătînd, porni şontîc, şontîc, după ceilalţi. Onchilonii năvăliră îndată în poiană, scoţînd strigătul lor de război, pentru ca în mintea sălbaticilor detunătura să se asocieze cu acest strigăt.

— Vom înnopta aici ! hotărî Goriunov. Ia uite cîtă mîncare avem aici. Vampu nu vor îndrăzni să se înapoieze.

În timp ce onchilonii căsăpeau boul, călătorii descoperiră în mijlocul poienii un mic lac, sau mai curînd un iaz, a cărui apă căldicică nu se scurgea pe nicăieri. Malurile sale erau abrupte şi lacul părea foarte adînc. Se hotărîră să poposească aici. Ei luară cîteva hălci de carne şi lăsară restul pradă vulturilor şi lupilor. Aprinseră apoi focul şi începură să pregătească cina. Ordin luă ceaunul şi se duse la lac să aducă apă. Fu nevoit însă să se întindă pe pămînt,

deoarece nivelul apei era foarte scăzut. Şi iată că, aplecîndu-şi mîna în care ţinea ceaunul, observă că apa parcă urcă spre el ; Ordin începu să ridice încet ceaunul, dar apa urca tot mai sus, ca trasă de un magnet.

Apa se ridica într-una, pînă ce în sfîrşit ajunse la nivelul malului.

— Se revarsă lacul ! exclamă Ordin, sărind în picioare.

La strigătele sale, toţi veniră în fugă şi priviră uimiţi cum creşte nivelul lacului.

— Eu zic să ne strîngem calabalîcul şi s-o ştergem, spuse Kosteakov.

Onchilonii începură să şuşotească între ei şi priveau apa cu o spaimă superstiţioasă aşteptîndu-se să apară dintr-o clipă într-alta capul vreunui balaur. Faţa lui Annuir exprimase cînd teamă, cînd veselie, căci privindu-l pe Ordin îl văzu zîmbind. Ea se obişnuise cu gîndul că oamenii albi ştiu totul, se pricep la orice şi nu se tem de nimic.

Dar onchilonii nu apucară s-o ia la goană, că apa lacului începu să coboare domol, şi după cîteva minute ajunse la nivelul dinainte ; Gorohov răsuflă uşurat.

— S-a dus înapoi la fund, s-a speriat pesemne ! spuse el.

Ordin, Goriunov şi Kosteakov făcură mare haz ; ei îşi dădură seama că acesta era un lac cu alimentare subterană ; se vede că în fundul lacului se afla un coş vulcanic, adînc, plin de apă ; din cînd în cînd, aburii şi gazele ridicau apa, dar apoi, găsind o ieşire printr-o crăpătură laterală, nu mai răbufneau din apă, ca în alte lacuri ; de accea, nivelul apei scădea iarăşi. Nu le rămînea decît să urmărească periodicitatea fenomenului, ca să se încredinţeze că explicaţia lor este justă. Ordin scoase ceasul.

— Abia acum înţeleg cum beau animalele apă din acest lac, spuse Goriunov. Ele aşteaptă pînă ce apa ajunge la margine.

— Şi eu am fost nedumerit cînd am văzut malurile abrupte şi nici un coborîş bătătorit de animale, zise Ordin.

— Cred că uneori se întîmplă ca vreo sălbăticiune să nu apuce să-şi astîmpere setea, şi apa îi fuge de sub nas ! Şi-atunci, stai şi aşteaptă pînă se ridică iarăşi !

Aşteptarea dură destul de mult ; avură timpul să-şi pregătească cina şi să mănînce. În sfîrşit, apa începu din nou să se ridice ; se scursese între timp aproape un ceas.

Îndată ce soarele scăpătă după perdeaua de aburi din partea de nord a depresiunii, năvăli de acolo o ceaţă deasă. Se făcu aproape întuneric. Dar călătorii aveau lemne destule şi lîngă foc era cald şi lumină. Ei discutară despre lacurile din acest ţinut ciudat, cu erupţiile lor periodice, pe care onchilonii le puneau pe seama spiritelor apei. De la ei, călătorii aflară că în partea de miazănoapte se află valea „Celor o mie de fumuri", unde iese fum de pretutindeni, iar pămîntul este atît de fierbinte, încît îţi frige tălpile şi prin încălţăminte. Ei nu fuseseră acolo, dar repetau cele auzite de la bătrînii care în tinereţe participaseră la o expediţie împotriva sălbaticilor vampu, întreprinsă de bunicul lui Amnundak.

Înainte vreme, vampu petreceau iarna în această vale.

Conversaţia lor fu întreruptă de un urlet prelung care răsună în pădure ; cîinii răspunseră lătrînd cu furie.

— Prin apropiere se află lupi ; au simţit pesemne hoitul, spuse Gorohov. Avem prilejul să punem mîna pe o lupoaică sau chiar pe două, se bucură Gorohov.

Onchilonii spuneau că acest lucru n-ar fi prea greu, în nopţile de iarnă ei vînează lupii care dau tîrcoale cirezilor de reni. Vînătoarea se face cu hăitaşi purtători de făclii. Călătorii hotărîră să prindă o lupoaică cu ajutorul unei plase împletite din cureluşe subţiri, pe care onchilonii o foloseau de obicei la vînătoarea de gîşte năpîrlite. Porniră să se pregătească de hăituire. Din grămada de lemne pregătită pentru noapte, ei aleseră cîteva trunchiuri de zade tinere, uscate şi pline de răşină, le rupseră în bucăţi lungi de o jumătate metru şi le prinseră de suliţe ; pregătiră astfel făclii pentru toţi vînătorii

şi le puseră pe foc. Între timp, lupii se grămădiră lîngă resturile boului. Din cînd în cînd se auzea mîrîitul şi schelălăitul fiarelor ori pîrîitul oaselor; haita înfuleca de zor, la adăpostul întunericului.

Cînd lemnele luară foc, onchilonii şi călătorii, ţinînd într-o mînă o făclie, iar în cealaltă mînă suliţa sau puşca, înconjurară într-o clipă locul praznicului şi apoi, înclinînd torţele pînă aproape de pămînt şi legănîndu-se la stînga şi la dreapta, începură să se apropie de centrul cercului unde se aflau lupii. Dihăniile se văzură prinse într-un cerc mişcător de foc. În curînd vînătorii zăriră prin pîclă cîteva fiare cenuşii ce se îmbulzeau lîngă hoit; cu cozile între picioare şi dinţii rînjiţi, lupii stăteau buimăciţi în teribilul inel de foc care se strîngea mereu, fără a găsi nici o portiţă de scăpare. Fiarele începură să urle, să se zbată, sărind unele peste altele, şi în sfîrşit, înnebunite de spaimă, se năpustiră cîte două, cîte trei în diferite direcţii.

Puţini lupi reuşiră să scape; dibaci, onchilonii îi străpungeau cu suliţele sau, lovindu-i peste bot cu făcliile, îi goneau îndărăt. Un războinic reuşise să arunce plasa asupra unei lupoaice care se zbătea din răsputeri să scape; ea se încurca însă tot mai rău şi la urmă nu mai putu face nici o mişcare. Lupii rămaşi în viaţă se îngrămădiră din nou lîngă stîrv. Tremurînd, lipindu-se unul de altul, clănţănind din dinţi, dihăniile nu mai încercau să fugă. Din cîteva împuşcături fură ucise. Apoi, luminînd cu făcliile, onchilonii uciseră şi lupii răniţi, care zăceau în jur; printre ei mai descoperiră o lupoaică; îi înfăşurară capul cu o haină şi după ce îi legară cele patru picioare la un loc, o porniră cu ea atîrnată pe o suliţă.

Vînătorii adunară toţi lupii, unsprezece la număr, şi se întoarseră la foc, unde începură să-i jupoaie.

Pentru fiecare din lupoaicele prinse, bătură în pămînt cîte trei ţăruşi. De doi ţăruşi legară cu curele picioarele din faţă şi din spate ale dihaniei, iar de al treilea — gîtul ei, astfel ca ea să nu poată ajunge curelele cu dinţii şi să le roadă. După această

originală vînătoare, oamenii se culcară în jurul focului, punînd ca de obicei sentinelă, cu misiunea de a supraveghea lupoaicele şi de a le apăra de Cîrtiţa şi Albu, căci cîinii nu se astîmpărau nici o clipă, dornici să se răfuiască cu înverşunaţii lor duşmani.

„VALEA CELOR O MIE DE FUMURI"

Dimineaţa cînd se sculară era o ceaţă deasă, s-o tai cu cuţitul. În timp ce mîncau, se sfătuiră cum să ducă lupoaicele ; unii propuneau să fie purtate în spate, cu rîndul, alţii spuneau că ar fi mai bine să le ducă pe tărgi făcute din pielea boului răpus. Ar fi fost mai simplu să le sileacă să meargă cu propriile lor picioare, dar călătorii nu aveau nici lanţuri şi nici sîrmă, ca să facă o leasă care să reziste dinţilor lor ascuţiţi.

În cele din urmă găsiră soluţia ; confecţionară nişte zgărzi late de piele şi nişte botniţe ; zgărzile le legară de vergeaua de la puşca lui Gorohov, iar în mijlocul vergelei fixară o curea. În felul acesta lupoaicele mergeau alături, ca boii la jug ; un onchilon ţinea cureaua, iar altul mîna lupoaicele de la spate. La început, dihăniile se împotriviră, proptindu-se în cele patru labe şi se culcară la pămînt ; dar după ce călătorii lăsară cîinii să le muşte de spinare de cîteva ori, fiarele se resemnară şi, cu coada între picioare, îi urmară de voie, de nevoie, pe oameni.

Cînd ceaţa se mai risipi, porniră spre nord. Vegetaţia devenea tot mai săracă ; străbăteau fîşii întregi de pădure uscată, scundă, dar bătrînă ; în poieni, suprafeţele acoperite cu o iarbă rară alternau cu întinderi golaşe de bazalt alterat. După cîţiva kilometri dădură de o crăpătură din care se înălţa o dîră subţire de fum.

Aplecîndu-se, Ordin apropie mîna de crăpătură, dar o trase repede înapoi, atît de fierbinte era aburul care

ieşea din adînc. Cu cît înaintau, întîlneau mai multe crăpături, iar aburul devenea tot mai arzător ; călătorii aveau impresia că intraseră într-o baie bine încălzită, mai ales că aburii învăluiau împrejurimile într-o pîclă alburie. Onchilonii îşi lepădaseră de mult straiele şi mergeau goi pînă la brîu ; călătorii le urmară curînd pilda. Pînă la urmă, Annuir îşi scoase şi ea îmbrăcămintea, rămînînd numai cu centura, invocînd oarecum stînjenită, drept scuză, faptul că aici e cald ca în casă, atunci cînd focul arde cu vîlvătăi.

La un moment dat observară că într-un loc ceaţa era mai deasă. Cînd ajunseră acolo constatară că din cîteva crăpături năvăleau vălătuci de aburi cu un zgomot asemănător unui şuierat slab sau unei respiraţii grele.

— Iată nişte adevărate fumarole[1] ! exclamă Ordin.

Pe măsură ce înaintau, întîlneau tot mai des asemenea crăpături împrăştiate pe suprafaţa golaşă, mamelonară, de lavă neagră. Părea că în adînc pămîntul arde înăbuşit şi fumegă ; prin tălpile încălţămintei simţeau fierbinţeala solului.

După ce făcură vreo doi kilometri prin această regiune şi se opriră să se mai odihnească, rămaseră uimiţi de tabloul ce li se înfăţişa ochilor. Din toate părţile năvăleau din pămînt vălătuci de aburi, care asemenea unor coloane cîrlionţate se ridicau în văzduh, pînă în înaltul cerului, unde razele piezişe ale soarelui iscau crîmpeie de curcubeu. Părea că iese fum din nenumăratele coşuri ale unui oraş nevăzut, într-o zi de iarnă, senină, liniştită şi geroasă. Spre apus, miazănoapte şi răsărit, în spaţiile dintre coloanele albe, se zăreau sumbre coastele prăpăstioase de la marginile depresiunii, de care îi despărţeau vreo cinci-şase kilometri. Ici-colo se vedeau contururile unor piscuri ascuţite cu fîşii sau pete de zăpadă, care scînteiau în razele soarelui. Albul omătului sau al coloanelor de aburi contrasta cu negrul sumbru al rîpelor şi solului de bazalt, alcătuind o îngemănare nemaivăzută a acestor două culori potrivnice.

[1] Fumarole — şuvoaie de gaze şi aburi, ce ies din pămînt pe costişele şi în împrejurimile vulcanilor activi, precum şi din puhoaiele de lavă în curs de răcire, iar adeseori din craterele vulcanilor stinşi. (Nota red. ruse.)

Adeseori, liniștea era tulburată de șuierături ascuțite ce se auzeau din vreo crăpătură.

— Ne aflăm într-un pustiu negru, fumegînd! exclamă Goriunov.

— Așadar, asta-i Valea celor o mie de fumuri! zise Ordin.

— Sălașul spiritelor rele! adăugă mai marele onchilonilor. Focurile lor din peșterile subterane scot fum.

Membrii expediției contemplau acest tablou, rar întîlnit, cu simțăminte diferite: albii — cu interes, băștinașii — cu o teamă superstițioasă. Într-un loc observară o coloană mai groasă de aburi. Cînd se apropiară, văzură că ea se înalță dintr-un mic iaz, cu un diametru de numai șase metri, în care apa clocotea ca într-un cazan.

Goriunov scoase din traistă o bucată de carne crudă, o prinse de capătul curelei și o cufundă în apă. Săltată de șuvoaiele de apă clocotită, carnea se învîrtea, se scufunda, apărea din nou și în cîteva minute fu fiartă.

— Minunat loc pentru înnoptat! remarcă Ordin. Lemnele ne lipsesc, dar avem un cazan în care ne putem fierbe hrana și de unde putem lua apă fierbinte pentru ceai.

Urmîndu-și drumul spre nord, mai întîlniră cîteva lacuri clocotitoare de dimensiuni diferite, dar nu prea mari. Lacurile cele mai mici, cu un diametru de unudoi metri, fierbeau liniștit; la suprafața lor se spărgeau o puzderie de bășicuțe. Lacurile mari clocoteau puternic, întreaga lor suprafață părînd că se zbuciumă. Icicolo apa țîșnea la o înălțime destul de mare. Călătorii observară că pereții povîrniți deasupra apei, ca și terenul din jurul lacurilor sînt acoperiți pe alocuri cu o eflorescență albă, ca de zăpadă. Era însă absurd să crezi că ar putea exista zăpadă lîngă o apă care fierbea în clocot. Răzuiră puțin acest strat și constatară că era alcătuit dintr-o sare, cu un miros foarte înțepător și cu un gust neplăcut.

— În cazul ăsta apa trebuie să fie sărată și nu e bună pentru ceai, observă Goriunov.

Gustară apa; deși nu era prea dulce, putea fi totuși băută.

Strecurîndu-se printre lacurile fierbinți și crăpăturile fumegînde, descoperiră în apropierea peretelui abrupt de la marginea depresiunii o adîncitură uriașă cu un diametru de vreo două sute de pași și cu o adîncime de cincisprezece-douăzeci de metri.

Fundul adînciturii era concav, coborînd spre centru în pantă lină ; el semăna cu o strachină goală uriașă, fără apă. Privind cu băgare de seamă pîcla de aburi diafani ce pluteau în fundul adînciturii, observară că ici-colo în crăpăturile solului licăresc niște luminițe albăstrui. Voind să le examineze mai de aproape, Ordin coborî în adîncitură, dar după cîțiva pași o luă repede înapoi, ținînd mîna la nas și la gură. El le spuse tovarășilor săi că era cît p-aci să se sufoce din pricina aburilor de sulf și de clor, de care era îmbibat aerul fierbinte, ca de cuptor.

Uitîndu-se cu binoclurile, constatară că pe solul negru al fundului se zăresc, asemenea unor pete și fîșii galbene și albe, niște eflorescențe groase, probabil de sulf și clorură de amoniu.

— Ehei, Pavel Nikolaevici, — se adresă Ordin lui Kosteakov, cînd își mai veni puțin în fire, — acum nu vei mai tăgădui că Țara lui Sannikov este de fapt craterul unui vulcan uriaș care nu s-a stins încă de tot.

— Negreșit ! Aceste rîpi bazaltice ce ne înconjoară din toate părțile, gheizerele și lacurile cu bășici — în partea de miazăzi, lacurile clocotitoare și fumarolele — la miazănoapte, această groapă otrăvită, toate spulberă orice îndoială, încuviință Goriunov.

— Totuși, onchilonii trăiesc aici de patru secole, iar vampu și animalele — de și mai mult timp. În jumătatea de sud există o vegetație bogată, prin urmare vulcanul n-a mai erupt de mult, spuse Kosteakov.

— Fără îndoială ! Putem de asemenea trage concluzia că el și-a încetat activitatea treptat, de la sud spre nord, deoarece aici manifestările vulcanice sînt mult mai puternice. Poate că în vreme ce se stabileau vampu în partea de sud, lava continua să se reverse în nord.

— În orice caz, situația s-a schimbat înainte de venirea onchilonilor, remarcă Ordin. Ei n-au văzut aici decît fumul „spiritelor subterane".

— Nu s-ar putea ca într-o bună zi vulcanul să se trezească din somnul său cel greu și să căşuneze o nenorocire ? întrebă Goriunov.

— Ba bine că nu ! De fapt pot fi socotiți stinși cu desăvîrșire numai vulcanii care nu au mai erupt vreme de cîteva perioade geologice și care sînt mai mult sau mai puțin distruși. De ceilalți nu poți fi niciodată sigur și-i poți numi mai degrabă adormiți, deoarece ei se pot trezi oricînd. Se cunosc cazuri cînd vulcani, pe care toată lumea îi socotea stinși, au început dintr-o dată să dea semne de viață. Amintiți-vă de Vezuviu. În craterul acestui vulcan, acoperit de o pădure deasă, s-a ascuns Spartacus, căpetenia sclavilor răsculați. Acest munte nici nu era socotit vulcan. Nici o legendă nu pomenea de erupțiile sale. Dar iată că într-o bună zi, în anul 79 al erei noastre, muntele s-a trezit din somn, distrugînd orașele Herculanum și Pompei. Acest vulcan e activ și în zilele noastre.

— La fel s-a întîmplat și cu muntele Pleșuv din Martinica, își aminti Goriunov. Pînă la jumătatea veacului al optsprezecelea el a dormitat și indigenii nici n-au avut habar că a erupt vreodată. Apoi a început să se trezească, însă acest proces a durat o sută cincizeci de ani. Vulcanul dădea în acest timp doar semne slabe de viață. Numai la începutul secolului al douăzecilea s-a produs o erupție înspăimîntătoare, care a distrus în cîteva minute un oraș întreg — Saint Pierre, omorînd treizeci de mii de oameni.

— Se mai pot da multe exemple asemănătoare din cele două Americi, din insulele Sonde, din Kamciatka, adăugă Ordin.

— Trezirea acestui vulcan ar fi o adevărată nenorocire pentru onchiloni, remarcă Kosteakov.

— Depinde cum și unde își va relua activitatea. Dacă se va mărgini la partea nordică a depresiunii, care e și acum nepopulată și lipsită de vegetație, și dacă activitatea sa nu va fi prea intensă, onchilonii vor putea trăi liniștiți în apropierea vulcanului. Dacă însă erupțiile vor începe în partea de miazăzi, atunci se poate întîmpla orice.

— Dacă nu mă înșel, — interveni Ordin, — aceste

nenumărate fumarole, lacuri clocotitoare şi gheizere, pe care le-am văzut în depresiune, dovedesc că activitatea vulcanică poate reîncepe de la o zi la alta, adică în orice clipă, deşi depresiunea se află de veacuri în această stare, dacă ar fi să ne luăm după cele ce spun onchilonii. Nu trebuie să uităm însă că ei vin foarte rar prin partea locului şi nu putem pune prea mult temei pe spusele lor. Aici sînt necesare observaţii sistematice.

— Să nădăjduim că nu se va întîmpla nimic cît timp mai stăm aici, şi că Ţara lui Sannikov, cu fosilele ei vii, va mai dăinui multe veacuri, încheie discuţia Goriunov.

Ocolind grota plină de aburi asfixianţi, drumeţii noştri ajunseră după scurtă vreme la marginea de nord a depresiunii, unde se înălţa, povîrnit sau sub formă de terase, acelaşi perete de bazalt ; măsurat din ochi, el avea cel puţin o mie de metri înălţime. Lipsit de orice vegetaţie — aici nu creşteau nici măcar licheni — ţinutul părea şi mai sumbru. Privind în jur, călătorii văzură deodată un tablou şi mai uluitor : la o mică depărtare de poalele zidului negru se înălţa perdeaua albă a „Văii celor o mie de fumuri". Din locul în care se aflau călătorii, coloanele de aburi păreau că se contopesc, formînd un perete mişcător. El se unduia molcom, în rotocoale : sub razele piezişe ale soarelui, ce se afla jos de tot, pe creasta sa unduitoare scînteiau curcubee jucăuşe, care îşi schimbau mereu locul.

Micul grup îşi opri atenţia asupra unei porţiuni din fîşia albă, lungă, aflată la poalele peretelui negru.

— Ciudat. O fi oare zăpadă căzută de sus ? se întrebă Goriunov.

— Nu, nu e zăpadă, ci ivirea unei roci albe, spuse Ordin, după ce se uită cu binoclul. Roca prezintă o serie de scobituri, ca şi cînd ar fi fost roasă de nişte animale uriaşe. Poate că de aici îşi iau sălbaticii vampu cremenea.

Porniră repede într-acolo şi constatară că aici sub bazalt se află o marmoră friabilă, de un alb imaculat, care se înalţă la vreo trei-patru metri deasupra fundului depresiunii, măsurînd vreo doi-trei metri în lungime. În marmoră erau împrăştiate fie izolate, fie în cuiburi şi

intercalații, silexuri negre, cenușii sau albicioase. Silexurile erau mult căutate de vampu, care săpaseră în marmoră pentru a extrage cremenea cu vîrfurile sulițelor sau cu răzuitoarele.

— Iată și descoperirea de care avem nevoie pentru a stabili cînd a luat naștere vulcanul, spuse Ordin, după ce examină peretele alb. Am găsit cîteva fosile, deși nu prea bine conservate, care dovedesc că acest strat datează din Cretacicul superior. Prin urmare, vulcanul nu a apărut înainte de perioada terțiară, cînd în nordul Siberiei s-au revărsat aceleași bazalte în diferite locuri. Să mai căutăm ; poate găsim unele mai bune.

Spunînd aceasta, Ordin se vîrî într-o grotă mai adîncă din perete și începu să lovească cu ciocanul. În acest timp, tovarășii săi scormoneau prin grămezile de nisip alb de la poalele peretelui ; pînă și onchilonii luară parte la aceste cercetări, după ce li se arătă una din scoicile găsite și li se explică despre ce e vorba. Dar iată că loviturile de ciocan încetară și curînd Ordin ieși din grotă spunînd :

— Aici, dedesubt, se lucrează, nu glumă. Faceți liniște și lipiți-vă urechea de perete. În fundul grotei se aude și mai bine.

Goriunov și Kosteakov intrară în grotă și-și lipiră urechea de perete. Ei auziră în adîncul pămîntului lovituri — cînd scurte, cînd prelungi, ca și cînd undeva departe ar fi existat niște făurării uriașe ; părea că cineva lovește cu barosuri grele un metal dur. Roca vibra ușor și din cînd în cînd, de pe peretele alb, se desprindeau cristale de calcit, din care era alcătuită marmora.

— Strașnic se mai lucrează acolo jos ! spuse Goriunov, ieșind din grotă.

— N-ar fi bine s-o ștergem de aici, cît mai sîntem teferi ? întrebă Kosteakov, neliniștit.

— Poate credeți că vulcanul se va trezi curînd ? rîse Ordin. Dacă am mai fi venit și altă dată aici și dacă n-am fi auzit aceste zgomote, ar fi însemnat într-adevăr că activitatea subterană s-a întețit. Dar și în acest caz nu avem de ce să ne temem ; trezirea unui vulcan poate dura zile, săptămîni, luni și chiar ani.

— Sau secole, ca în cazul muntelui Pleşuv ! interveni Goriunov.

Aflînd despre ce vorbesc străinii, onchilonii intrară şi ei unul după altul în grotă, de unde ieşeau îngrijoraţi. Acum erau mai încredinţaţi decît oricînd că aici, sub pămînt, sălăşluiesc spirite rele. Loviturile, peretele care tremura, luminile din adîncitură, ca în „Valea celor o mie de fumuri", lacurile clocotitoare, lipsa totală de vegetaţie îi speriau într-atîta, încît ei stăruiră ca expediţia să părăsească aceste locuri de groază înainte de căderea nopţii.

Era tîrziu. Soarele scăpătase după peretele înalt dinspre nord. Umbre compacte învăluiră această parte a depresiunii. În afară de aceasta, dinspre apus venea un nor mare, negru, şi ceaţa trebuia să fie în aceste locuri deosebit de deasă. Nu era prea greu să te rătăceşti prin întuneric şi negură, să cazi în vreo crăpătură sau în apa clocotită a vreunui lac.

Şi într-adevăr, nici nu apucară să ajungă la un kilometru depărtare de peretele depresiunii, că cerul se acoperi de nori şi începu o ploaie măruntă ; totul în jurul lor fu învăluit de ceaţa formată din nenumăratele erupţii de aburi răciţi de ploaie ; se făcu întuneric beznă şi, vrînd-nevrînd, membrii expediţiei fură nevoiţi să poposească în apropierea sinistrei adînciturі şi a micului lac cu apă clocotită, unde puteau să-şi pregătească şi să ia apă pentru ceai, deoarece nu aveau lemne. Calmul străinilor îi făcu pe onchiloni să se mai liniştească. Culcaţi pe malul lacului, ei cufundau în apă bucăţi de carne legate cu curele sau înfipte în vîrfurile sulițelor, dar vorbeau numai în şoaptă. Gorohov reuşi să facă chiar o supă ; el puse carne în ceaun, mai adăugă sare, crupe, apă şi pe urmă cufundă ceaunul în lac, pînă la jumătate. Supa nu era de loc de lepădat. Carnea fiartă în apa sărată din ceaun era mult mai gustoasă decît bucăţile fierte direct în apa lacului. Nici ceaiul nu era rău.

După cină, onchilonii se grămădiră cît putură şi, ferindu-se de ploaie cu scuturile lor, adormiră, după ce mai întîi avură grijă să pună oameni de strajă. Pentru străini ei făcură o colibă din pielea boului răpus, în-

fiptă în suliţe. Călătorii însă doreau să vadă cum arată grota în timpul nopţii. Mergînd în vîrful picioarelor ca să nu-şi trezească tovarăşii, ei porniră într-acolo. Datorită căldurii ce venea din adînc, deasupra gropii nu era ceaţă. Groapa se înfăţişa acum ca o cavitate întunecată, al cărei fund era brăzdat în diferite direcţii de dîre luminoase albăstrui, care păreau că aleargă din loc în loc, că se sting şi se aprind iarăşi. Priveliştea era ciudată şi captivantă.

Ca să vadă mai bine, toţi patru se întinseră la pămînt la marginea cavităţii şi deodată simţiră zguduituri puternice ; pămîntul începuse să se clatine.

— Cutremur ! exclamă Kosteakov, sărind în sus, dar fu nevoit să se culce din nou, deoarece nu se putea ţine pe picioare, pămîntul clătinîndu-se prea tare. Se auzea un bubuit surd, iar luminile din groapă se stingeau şi se aprindeau din nou. Dinspre marginea depresiunii venea un zgomot asurzitor — bucăţi de rocă se desprindeau din perete şi se prăvăleau la poalele lui. În beznă şi ceaţă, toate aceste zgomote produceau o impresie sinistră.

În locul de popas care se afla la o depărtare de vreo sută de paşi se auziră strigăte de groază. Trezindu-se, şi văzînd că Ordin şi ceilalţi oameni albi lipsesc, Annuir ţipă înspăimîntată. Onchilonii crezură că vrăjitorii albi îi lăsaseră în această ţară a groazei şi dispăruseră pentru totdeauna. Cîinii şi lupoaicele începură să urle, ţinînd isonul oamenilor. Era un concert infernal. Superstiţioşii onchiloni îşi pierdură cu totul cumpătul şi nu mai ştiau ce să facă.

Cînd oscilaţiile slăbiră într-atît încît se putea sta în picioare, călătorii se grăbiră spre locul de popas pe care îl dibuiră uşor prin beznă, călăuzindu-se după ţipetele ce se auzeau acolo. Venirea albilor îi linişti pe toţi. Cînd Goriunov explică unde fuseseră, onchilonii se simţiră chiar ruşinaţi întrucîtva. Annuir sări de gîtul lui Ordin şi îşi ascunse faţa înlăcrămată la pieptul său. Cutremurul însă le alungase somnul şi Goriunov profită de acest prilej ca să-i întrebe pe onchiloni dacă şi înainte au mai fost cutremure. Aflară că ei cunoşteau fenomenul. Uneori, mai ales iarna, observau că pămîntul

se clatină uşor, bîrnele din care sînt făcute bordeiele scîrţîie, iar prin crăpături le cade în cap ţărînă din brazdele de pămînt care acoperă bordeiele.

— Acum s-a întîmplat la fel, spuse Goriunov.

— Nu, acum e altceva ! se împotriviră onchilonii. Niciodată nu s-a întîmplat ca pămîntul să se clatine atît de tare, încît să nu te poţi ţine pe picioare ; de aceea ne-am speriat aşa de tare. Cînd am văzut că aţi dispărut, am crezut că ne-aţi lăsat în voia soartei pe aceste meleaguri înspăimîntătoare şi că spiritele din adîncuri care zguduie pămîntul vor ieşi din crăpături şi ne vor duce în împărăţia întunericului.

Oscilaţiile nu se mai repetară şi călătorii se întoarseră în colibă, pe care trebuiră s-o refacă. La prima zguduitură, suliţele se aplecaseră şi pielea de bou căzuse peste Annuir, trezind-o şi speriind-o. Onchilonii nu mai îndrăzneau să se culce ; întunericul sporise frica lor superstiţioasă. Pe lîngă aceasta, în partea de sud a depresiunii se dezlănţui o furtună — fenomen foarte rar în Ţara lui Sannikov ; fulgerele brăzdau cerul şi se auzea bubuitul tunetului, repetat de zidurile înalte de piatră. Adunaţi grămadă, vitejii războinici bolborosiră descîntece pînă se lumină de ziuă. Cerul începu să se înseninеze, iar vîntul risipi ceaţa. Abia atunci adormiră.

ZEII SALBATICILOR VAMPU

Întrucît în dimineaţa aceea, destul de răcoroasă din pricina ploii căzute şi a vîntului, nu era ceaţă, expediţia putu porni la drum mai devreme, spre bucuria onchilonilor. Nu scăpară prilejul să mai folosească o dată apa clocotită a lacului ca să fiarbă carnea şi să îmbuce ceva, căci îi aştepta un drum lung. Înainte de plecare, onchilonii aruncară în lac cîteva bucăţi de carne şi făcură trei plecăciuni.

— Războinicii mulțumesc spiritelor subpămîntene pentru că noaptea ne-au speriat numai, fără să ne facă vreun rău, explică Annuir.

Deoarece nu mai zăboviră lîngă lacurile și crăpăturile pe care le cercetaseră în ajun, către amiază expediția lăsă în urmă „Valea celor o mie de fumuri". Cînd întîlniră primele plante, fețele onchilonilor se luminară, devenind vesele și prietenoase ca și înainte. Era vădit că supunîndu-se poruncii șefului lor și însoțindu-i pe străini în această vale a groazei, ei făcuseră un mare sacrificiu și se așteptau la orice. Fură nevoiți însă să mai facă un sacrificiu. Pătrunzînd în zona împădurită, străinii se gîndiră să nu scape prilejul de a mai explora o dată ținutul neamului vampu, ca să vadă ciudatele animale cu un al „cincilea picior pe cap", cărora li se închinau sălbaticii. Din spusele onchilonilor, aceste animale trăiau pe undeva, prin apropierea înspăimîntătoarei văi.

De voie, de nevoie, călătorii o luară spre sud-est ; avură însă grijă să trimită înainte în recunoaștere trei războinici însoțiți de cîini. Din nou începură să se perinde prin fața lor peisajele cunoscute — poieni cu lacuri și fîșii mai mult sau mai puțin late de pădure, care devenea tot mai înaltă și mai deasă. După ce făcură vreo șase kilometri, iscoadele vestiră că într-o poiană apropiată pasc „zeii neamului vampu". Strecurîndu-se ușor pe la marginea pădurii, ei se apropiară cît putură mai mult. La vreo sută de pași de la marginea pădurii zăriră patru namile, în care recunoscură ușor reprezentanți ai familiei elefanților. Sătule, animalele stăteau nemișcate, cu trompele lăsate în jos. Mișcîndu-și din cînd în cînd codițele scurte sau urechile mari, ele se odihneau, mîngîiate de soarele după-amiezii. Corpul lor era acoperit cu o blană roșcată, destul de lungă, însă rară. Două animale erau mai masive, iar alte două, ceva mai mici ; colții acestora din urmă erau drepți și ascuțiți, în timp ce la indivizii adulți ei erau îndoiți mai mult în sus și apoi aduși spre interior.

— Nu mai încape îndoială că sînt mamuți, spuse Goriunov.

— Tare aş vrea să văd cum aleargă aceste namile în libertate, zise Kosteakov. Toţi am văzut elefanţi în grădina zoologică, unde ei nu pot alerga în voie, fiindcă locul care li se rezervă e prea mic.

— Într-adevăr, ar fi interesant ! Dar cum să-i facem să alerge ?

— Se vor speria poate de detunături.

— Mă cam îndoiesc. Ei nu cunosc efectul armelor de foc. Şi-apoi, putem atrage astfel atenţia paznicilor care se află de bună seamă prin apropiere.

— Despre asta, nici o grijă. Vampu s-ar speria mai straşnic decît mamuţii, fiindcă au simţit pe pielea lor ce pot armele noastre.

— Vorbeşti de lup, şi lupu-i la uşă ! — spuse Goriunov, arătînd spre marginea opusă a poienii.

Acolo apărură doi vampu zdraveni şi un băiat. Sălbaticii duceau în spate nişte poveri. Apropiindu-se de mamuţi, ei le puseră jos, îngenuncheară şi făcură cîteva plecăciuni pînă la pămînt în faţa animalelor. Trezindu-se din toropeală la apropierea sălbaticilor, mamuţii se apropiară de vampu şi începură să-şi bălăbănească trompele, scoţînd nişte sunete ce semănau cu un guiţat puternic. Terminînd cu temenelele, vampu desfăcură legăturile pe care le aduseseră şi în care se aflau nişte rădăcini învelite în blănuri ; ei aşternură blănurile pe iarbă, în faţa mamuţilor. Aceştia apucau cu trompele cîte două-trei rădăcini dintr-o dată şi le zvîrleau în gură. Călătorii constatară că printre sălbatici să află şi o femeie ; ea îşi desfăcu legătura în faţa mamuţilor tineri, în timp ce bărbatul şi băiatul ospătau namilele bătrîne. Animalele terminară repede rădăcinile. Guiţînd puternic şi întinzîndu-şi trompele spre vampu, cereau să li se mai dea. Sălbaticii făcură din nou temenele şi deodată, luînd blănurile, o zbughiră spre marginea pădurii cît îi ţineau picioarele. Dorinţa lui Kosteakov se îndeplini : mamuţii porniră în trap greoi în urmărirea sălbaticilor, cu trompele ridicate, cu urechile în lături şi cu coditele în vînt. Se vede însă că acesta era felul lor de a mulţumi pentru ospăţ, căci dacă ar fi vrut ar fi putut lesne să-i ajungă din urmă pe vampu şi să-i

strivească ; ei însă îi însoțiră numai pînă la marginea poienii, apoi făcură gravi cale întoarsă scoțînd niște sunete de parcă ar fi suflat într-un trombon.

Toți membrii expediției priviră scena cu viu interes. După ce vampu se mistuiră în pădure, războinicii îi rugară stăruitor pe călători să împuște un mamut. Onchilonii prețuiau nespus de mult pielea groasă a acestui animal care constituie cel mai bun material pentru scuturi, iar colții îi foloseau la confecționarea cuțitelor precum și a vîrfurilor de suliți și săgeți. Ei aveau rar prilejul să doboare un mamut, căci vampu își păzeau cu strășnicie zeii. De aceea nu puteau organiza o vînătoare de mamuți decît în timpul marilor bătălii cu vampu, dar și atunci sulițele și săgețile nu puteau face prea mult rău acestor animale, care izbuteau să fugă. Prilejul era unic, dat fiind că străinii aveau trăsnete teribile, ucigătoare.

Ordin stărui să fie îndeplinită dorința onchilonilor ; el voia să cerceteze un mamut de aproape, să-l măsoare.

Kosteakov își aminti că în copilărie citise undeva că trompa mamutului are un gust delicios și de aceea fu de aceeași părere cu Ordin.

— Vampu vor căuta să se răzbune pentru uciderea zeilor, interveni Goriunov. Paznicii vor aduna toată hoarda, care ne va ataca.

— Da' de unde ! Cînd vor auzi detunăturile, vor fugi mîncînd pămîntul. Oricum, face să ne luăm acest risc, atît de dragul științei, cît și pentru a face pe plac credincioșilor noștri tovarăși de drum, răspunse Ordin.

— Nu putem doborî un asemenea colos cu un glonte dum-dum ; dacă-l rănim, va deveni furios și atunci va fi vai de pielea noastră !

— Nu-i nimic, îi trîntim două sau trei gloanțe, n-o să ne calicim !

Pînă la urmă Goriunov, mai mult de hatîrul tovarășilor săi, acceptă să fie ucis acest animal rar, aproape domesticit, dar el nu trase nici un foc. Onchilonii nu mai puteau de bucurie și erau nerăbdători să vadă ce efect vor avea trăsnetele oamenilor albi asupra zeilor neamului vampu. Ordin și Kostea-

kov trasera în acelaşi timp în mamutul bătrîn, care se afla mai aproape. Îl vedeau dintr-o parte ; mamutul începuse să dormiteze din nou. Cînd fu lovit, animalul se clătină, se smuci înainte, apoi se aruncă în lături şi, scoţînd un urlet înfundat, căzu în genunchi, pentru ca în sfîrşit să se lase într-o rînă cît era de lung. Ceilalţi trei mamuţi, speriaţi de împuşcături, fugiră puţin mai departe, dar se opriră, uitîndu-se înapoi, aşteptînd parcă ca tovarăşul lor care căzuse, nu se ştie de ce, să se ridice şi să vină lîngă ei. Îl chemară chiar prin- nişte sunete puternice ca de trombon.

Călătorii şi onchilonii se apropiară de mamutul rănit, care îşi mai mişca convulsiv trompa şi picioarele ; văzînd oamenii, el ridică puţin capul, dar îl lăsă iarăşi neputincios să cadă, cu un oftat greu. Ochii săi mici, negri, îi dojeneau parcă pe asasini. Dar curînd, căutătura lor se stinse. Ordin scoase ruleta şi începu să măsoare animalul. Kosteakov îl ajuta şi nota datele, iar onchilonii, făcînd roată în jurul mamutului, priveau cu uimire aceste operaţiuni, crezînd că sînt vrăjitorii pe care oamenii albi le fac lîngă zeul ucis, ca să-i îmbuneze spiritul. Cîinii începură să lipăie sîngele care gîlgîia dintr-o rană adîncă, prelingîndu-se pe burtă şi făcînd o băltoacă în iarbă.

Absorbiţi de muncă, călătorii ca şi băştinaşii nu observară că ceilalţi mamuţi s-au apropiat treptat, oprindu-se la vreo patruzeci de paşi. Namilele priveau ciudatele bipede care le înconjuraseră tovarăşul ce nu mai voia să se scoale. Cîinii fură cei dintîi care simţiră apropierea animalelor şi se năpustiră spre ele, lătrînd cu furie. Oamenii rămaseră pironiţi locului, neştiind ce să facă — să fugă spre pădure, înainte ca mamuţii să-i atace, sau, dimpotrivă, să atace ei cei dintîi. Cîinii se opriseră la vreo zece paşi de namile, lătrînd şi schelălăind cu disperare. Cu cozile între picioare, ei nu îndrăzneau însă să se apropie mai mult. Dihăniile priveau uimite la aceşti prichindei îndrăzneţi, care cutezau să-i sîcîie cu tot felul de scînceli. În cele din urmă, plictisindu-se pesemne să tot asculte lătratul cîinilor, se întoarseră demni şi se îndreptară spre mar-

ginea opusă a poienii, unde începură să mănînce, frîngînd ramuri de copaci.

Onchilonii se liniştiră şi după ce Ordin termină cu notele şi măsurarea mamutului, se apucară să jupoaie animalul şi să taie hălci de carne. Între timp, iscoadele trimise pe urmele sălbaticilor îndată după împuşcarea mamutului aduseră vestea că în poiana învecinată au dat peste o tabără părăsită nu de mult. Goriunov se hotărî să cerceteze tabăra. El porni într-acolo, întovărăşit de Gorohov şi de unul dintre onchilonii care aduseseră vestea, lăsîndu-i pe ceilalţi să-şi continue treaba de casapi.

Tabăra se afla lîngă un plop înalt, stufos, care se înălţa în mijlocul unui luminiş. În jurul copacului, iarba era bătătorită, iar pe jos se aflau cîteva blănuri, strachini de lemn cioplite grosolan, două măciuci grele şi mai multe sulițe. Focul pîlpîia încă şi deasupra lui atîrnau beţişoare cu bucăţele de carne pe jumătate arse. Speriaţi de detunături, vampu lăsaseră masa neisprăvită ; pretutindeni vedeai ciolane roase, iar de un ciot atîrna piciorul din spate al unui animal — de cal probabil, dacă judecai după pielea de curînd jupuită, întinsă pe iarbă.

După ce cercetă tabăra, Goriunov luă o strachină pentru colecţie şi vru să plece, dar onchilonul îi atrase atenţia că în copac se află un „cuib" de sălbatici, unde s-au ascuns poate paznicii zeilor. Presupunerea nu era întemeiată, căci vampu nu şi-ar fi lăsat jos armele şi nici beţişoarele cu carne. Această locuinţă aeriană era mai mult ca sigur părăsită. De aceea, Goriunov hotărî s-o cerceteze, şi toţi trei se căţărară în copac, lucru lesne de făcut, căci arborele era stufos. „Cuibul" se afla aproape de vîrful copacului, unde trunchiul principal se împărţea în cîteva crăci groase, înclinate uşor în lături ; pe ele erau aşezate niste bîrne subţiri ce susţineau un strat de prăjini, un fel de podină rudimentară : o parte din ea era ferită de ploaie printr-un soi de coviltir, împletit din ramuri şi trestie. Sub coviltir erau întinse nişte blănuri, ce le serveau sălbaticilor drept aşternut. Două măciuci, cîteva sulițe, o praştie de piele şi o grămadă de pietroaie — proiec-

tilele pentru praştie — iată bruma de lucruri din adăpostul în care oamenii primitivi se refugiau noaptea de teama fiarelor. Deschizăturile făcute în diferitele părţi ale coroanei arborelui permiteau sălbaticilor să scruteze împrejurimile, printre care şi poiana unde păşteau mamuţii. Căţărat în „cuib", Goriunov distingea uşor grupul de onchiloni care trebăluia în jurul animalului doborît.

În timp ce cercetau „cuibul" şi împrejurimile, dintr-un tufiş apăru un vampu. Uitîndu-se atent în jur, sălbaticul făcu semne cu mîna, chemîndu-şi tovarăşii ascunşi. Îndată apăru o femeie şi doi copii. Cei patru sălbatici porniră în direcţia copacului. Gorohov îi zări şi şopti oarecum speriat :

— Se întorc paznicii zeilor, ce facem ? Tragem în ei ?

Onchilonul scoase între timp din tolbă o săgeată şi se pregătea să întindă coarda arcului, dar Goriunov îl opri printr-un gest.

— Hai să stăm liniştiţi, să vedem ce vor face sălbaticii, spuse el lui Gorohov.

— Ce se va întîmpla însă dacă se vor urca în copac ?

— Ziua n-au ce căuta aici, mai ales că mîncarea lor e jos.

— Dar cum facem să plecăm ?

— Tragem un foc şi băgăm spaima în ei ! Ei drăcie, dar ştii că puşca mi-a rămas jos !

— Asta-i bună ! O să dea de ea şi o s-o strice.

— Nu-i lăsăm. Arma ta e aici, iar a mea e de cealaltă parte a trunchiului. Poate n-o vor găsi.

În timp ce vorbeau, călătorii surprinşi în copac se întinseră pe blănuri în preajma unei deschizături în podină, prin care vedeau locul din jurul copacului. Apropiindu-se de copac, toată familia se aşează pe vine în jurul vetrei ; femeia ţinea în braţe un sugaci ; băiatul, deşi nu părea să aibă mai mult de doisprezece ani, purta în nas, drept podoabă, un beţişor. Fetiţa, de vreo şase anişori, era însă plăcută la vedere. Văzînd carnea arsă, bărbatul scoase cîteva sunete sacadate, care aduceau foarte puţin a grai omenesc, dar

băiatul le înțelesese foarte bine. El dădu fuga la marginea poienii și se întoarse cu un braț de vreascuri. Între timp, femeia dădu la o parte cenușa, apoi, scoțînd tăciunii care mai mocneau încă și punînd deasupra lor vreascuri, ațină focul. Fetița luă un bețișor cu carne și, după ce curăță arsura cu unghiile, mîncă restul. Bărbatul găsi printre oase o bucată de cremene, ce-i servea drept cuțit, se sculă și începu să taie din piciorul calului bucăți de carne, pe care le aruncă femeii ; bucățile mai mici le mînca crude. Femeia înșiră carnea pe bețișoare, mușcînd din cînd în cînd cîte o bucată, iar băiatul punea bețișoarele la foc și avea grijă ca frigăruile să nu se ardă. La un moment dat, sugaciul așezat pe pămînt începu să țipe ; femeia îl ridică, îl puse între genunchi și-i vîrî în gură sfîrcul negru al sînului ei secătuit; apoi își văzu iarăși de treabă.

Iată însă că deodată bărbatul își întrerupse treaba și începu să asculte cu luare aminte. Apoi mormăi ceva, arătînd cu degetul spre poiana cu mamuți. Femeia ridică neliniștită capul, iar copiii săriră în picioare. Se vedea că vampu auziseră strigătele onchilonilor, ce răsunau în poiană. Bărbatul aruncă cremenea și dădu ocol copacului, avînd de gînd pesemne să se suie în el, ca să vadă ce se întîmplă în poiană. Zărind însă arma lui Goriunov, care atîrna de un ciot, scoase un strigăt de uimire. Femeia și copiii veniră în fugă. Toți priviră uluiți această măciucă ciudată, lucioasă, care ajunsese ca prin farmec în copacul lor. Văzînd că obiectul nu este un șarpe, că rămîne nemișcat și nu scoate nici un sunet, bărbatul își luă inima în dinți și întinse mîna să-l ia, dar femeia, speriată, îl opri. Începură să se certe. În sfîrșit, vampu împinse brutal femeia, scoase cu mîinile tremurînde arma de pe ciot, și, ținînd-o la distanță, se întoarse lîngă foc. Aici, așezîndu-se pe vine, începu s-o cerceteze. Încredințîndu-se că ciudatul obiect nu mușcă și stă nemișcat pe genunchii bărbatului, femeia și copiii veniră mai aproape. Vampu devenea tot mai îndrăzneț. El mîngîie cu degetele țeava lucioasă, patul armei, se uită în gura țevii, suflă chiar în ea. Apoi, atinse cocoșul. Deodată, răsună o detunătură.

Urlînd, femeia căzu pe spate, iar ţîncul se rostogoli pe pămînt, nimeri cu mînuţa în foc şi începu să ţipe ; copiii săriră într-o parte şi bărbatul azvîrli arma cît colo. Peste o clipă, copiii o rupseră la fugă, iar femeia, luîndu-l în braţe pe sugaci şi ţinîndu-se cu mîna de cap — probabil se lovise — îi urmă în goană, ţipînd într-una. Vampu fugi cîţiva paşi, apoi se opri.

Se aşternu tăcere. Focul ardea liniştit, iar obiectul care îi speriase atît de rău zăcea nemişcat jos, la cîţiva paşi de copac. Precaut, sălbaticul făcu cale întoarsă ; masa îi fusese din nou întreruptă şi carnea se făcea scrum pe foc. El veni mai aproape şi întinse mîna ca să ridice beţişoarele cu carne. Deodată auzi deasupra capului o bubuitură şi ceva lovi drept în mijlocul focului. Tăciunii şi vreascurile aprinse zburară în toate părţile.

Bărbatul trase o spaimă cumplită ; scoţînd urlete sălbatice, el o rupse la fugă spre marginea poienii, unde femeia şi copiii se opriseră, neştiind ce să facă. Văzîndu-l pe bărbat fugind, ei dispărură în hăţiş.

— Ei, acum va trece mult pînă se vor încumeta să se întoarcă, spuse Gorohov, care trăsese în foc un glonte dum-dum. De acum încolo, vor socoti că acest copac e vrăjit.

Onchilonul rîse cu lacrimi ; Goriunov rîse şi el. Toţi trei coborîră din copac şi îşi luară armele ; înainte de a pleca, onchilonul dădu foc „cuibului" şi aruncă în flăcări măciucile şi suliţele. Gorohov înfipse beţişoarele cu carne în scoarţa copacului, la mare înălţime, şi găsind printre oase o tigvă de om, o înfipse în piciorul de cal pe care îl luă din copac şi îl rezemă de trunchi. Pe tigvă puse cremenea cu care sălbaticul tăiase carnea, iar în orbite vîrî cîte un tăciune.

— Dacă vor îndrăzni să se înapoieze peste puţină vreme, — spuse el, — vor pune această ispravă pe seama unei vrăjitorii şi se vor teme şi mai mult de împuşcăturile noastre.

În poiana mamuţilor, poznaşii vînători îi întîlniră pe tovarăşii lor, care tocmai se pregăteau să le vină în ajutor. Auzind prima detunătură urmată de a doua şi urletele sălbaticilor, Ordin şi Kosteakov crezură că vînătorii fuseseră atacaţi de vampu şi porniseră în

ajutorul lor, luînd cu ei pe toţi onchilonii. Aflînd cele petrecute, se liniştiră şi făcură mare haz de întîmplarea cu puşca.

Cînd ajunseră în poiană, văzură că focurile sînt aprinse şi că Annuir pregăteşte mîncarea ; trompa mamutului era delicioasă, dar muşchiul era cam tare, poate fiindcă nu-l lăsaseră să se frăgezească. Aveau însă carne din belşug, aşa că puteau face această experienţă şi mai tîrziu.

Încărcaţi cu pielea, colţii şi carnea mamutului, călătorii porniră a doua zi direct spre sălaşul lui Amnundak, unde ajunseră abia seara tîrziu.

Şeful onchilonilor era tocmai pe punctul de a organiza o adevărată expediţie care să pornească în căutarea străinilor dispăruţi. Cutremurul îi speriase cumplit pe onchiloni ; ei nu-şi mai aminteau să fi fost altul atît de puternic. În unele bordeie grinzile tavanului ieşiseră din lăcaşurile lor, şi prăbuşindu-se cu acoperiş cu tot peste oamenii buimăciţi de somn, răniseră mulţi dintre ei şi omorîră cîţiva copii. Ieşind buluc afară din bordeie, onchilonii priveau înspăimîntaţi copacii care se clătinau. Ei auzeau cum pe povîrniş se rostogolesc, cu zgomot asurzitor, bucăţi de rocă ; zguduiturile subterane îi aruncaseră la pămînt, apoi se dezlănţui o furtună năprasnică, cum nici bătrînii nu ţineau minte să mai fi apucat. Oamenii nu mai cutezau să se întoarcă în bordeie şi rămaseră afară sub potopul ploii. Pătrunzînd în adăposturile ale căror uşi fuseseră stricate de ploaie, apa udase aşternutul şi hainele.

Onchilonii făcură o asociaţie între acest prăpăd şi atacul săvîrşit de curînd de sălbatici, şi începură să creadă că nenorocirile prorocite străbunilor lor, în legătură cu venirea oamenilor albi, se şi abătuseră asupra lor ; erau îngrijoraţi mai ales că străinii plecaseră şi nimeni nu ştia dacă se vor înapoia sau se vor face nevăzuţi tot atît de misterios precum apăruseră. Detaşamentul, care la porunca transmisă de tobe pornise dintr-un sălaş mărginaş spre „Valea celor o mie de fumuri" să caute expediţia, nu găsi pe nimeni. Amnundak era foarte îngrijorat ; dispăruţii trebuiau căutaţi în cuprinsurile stăpînite de vampu, şi pentru

aceasta trebuiau să fie adunați toți războinicii. Întoarcerea călătorilor și a escortei lor liniști spiritele, iar pielea, colții și carnea mamutului fură primite de onchiloni cu o nespusă bucurie.

Construit mai solid, bordeiul călătorilor nu suferise mai de loc de pe urma cutremurului, și o parte din clanul șefului locui în el două zile, pînă cînd locuința lui Amnundak, aproape dărîmată, fu reparată.

LACUL SFINT

Șamanul îi spusese lui Amnundak că întrucît străinii se întorseseră teferi și nu-i părăsiseră pe onchiloni în zilele de grea cumpănă, trebuie aduse jertfe zeilor, lîngă lacul sfînt. Aflînd de la onchiloni că în acest lac se scurg toate apele depresiunii, călătorii se bucurară că vor avea prilejul să-l vadă și să constate unde dispare apa. Se hotărî ca sacrificiul să aibă loc după două zile de la întoarcerea lor.

Războinicii întregului clan, în frunte cu Amnundak și cu călătorii, porniră dis-de-dimineață spre sud-vest ; în urma grupului era dus un ren alb, pentru jertfă. De o parte și de alta a renului mergeau șamanul și învățăcelul său, care tot timpul băteau în dairea și bolboroseau descîntece. Străbătînd cîteva poiene și fîșii de pădure, ei ajunseră după vreo două ceasuri la malul unui lac, nu prea mare, aflat chiar la marginea depresiunii. În două părți, malurile sale erau formate din grunzuri și bulgări de lavă neagră, bazaltică, dedesubtul căreia se auzea susurul apei, care se furișa pe sub aluviuni și se scurgea spre lac ; în celelalte două părți se ridica de-a dreptul din lac, aproape vertical, peretele de bazalt, care mărginea depresiunea. Acest perete, care avea o înălțime de cîteva sute de metri, se oglindea în apă, împreună cu un crîmpei

de cer azuriu. Chiar și în timpul verii soarele își trimitea razele în acest lac de forma unui puț adînc, însă numai dimineața de tot, timp de două-trei ceasuri, cînd se afla la nord-est ; în restul zilei, lacul era cufundat într-o beznă adîncă. Peretele întunecat, care se ridica pînă la o înălțime amețitoare, grunzurile negre de pe maluri, apa neagră — toate la un loc produceau o impresie sinistră. Nu degeaba onchilonii numiseră această apă lacul sfînt.

La marginea apei se afla o lespede mare, netedă, ce se înălța puțin deasupra celorlalte. Ea slujea drept jertfelnic ; șamanul și învățăcelul său se cățărară sus, trăgînd după ei și renul. Amnundak, călătorii și războinicii se strînseră în semicerc. Ridicînd daireaua, șamanul începu s-o lovească rar. Stîncile abrupte din cealaltă parte a lacului multiplicau la nesfîrșit bătăile tobei, iscînd un vălmășag de sunete puternice. Neștiind ce este ecoul, onchilonii credeau că spiritele le răspund de pretutindeni cu aceleași sunete. După ce rosti o rugăciune, șamanul scoase de la cingătoare un cuțit de calcedonie scurt, dar tăios, cu mîner de os încrustat, lucrat migălos ; ca formă, cuțitul semăna cu un jungher și era folosit numai pentru aducerea de ofrande sîngeroase. Apucînd renul de coarne, învățăcelul aplecă capul animalului spre pămînt, iar șamanul îi dădu o lovitură puternică în grumaz, ucigîndu-l. Deasupra trupului renului răsunară iarăși sunete de dairea. Între timp, doi onchiloni aduseră o plută ușoară, făcută din patru bîrne subțiri, uscate, și o puseră pe apă, lîngă lespede. Cu ajutorul onchilonilor, învățăcelul aruncă renul pe plută, pe care o împinseră departe de mal. Între timp, șamanul bătea mereu în dairea ; buzele i se mișcau într-una, șoptind rugăciuni sau descîntece, fără a scoate însă vreun sunet, căci era un sacrilegiu să vorbești tare pe malul lacului sfînt.

Pluta o luă încet spre mijlocul lacului, mînată de un curent nevăzut. În sfîrșit, ajungînd aproape de poalele peretelui abrupt, ea începu să se învîrtească în loc.

Șeful și războinicii urmăreau într-o tăcere mormîntală mersul plutei. Deodată, din apa neagră se

auzi un zgomot înfundat, și suprafața lacului se undui ușor. În apropierea plutei se formă o pîlnie puțin adîncă, ca și cînd un balaur uriaș din adîncul lacului ar fi început să soarbă apă. Pîlnia devenea tot mai adîncă, zgomotul se întețea, se auzi o sorbitură puternică, și pluta prinsă de ape fu atrasă în vîrtej, dispărînd în adînc ; capetele bîrnelor și coarnele renului se învîrtiră în aer, apoi pîlnia dispăru. Un minut sau două mai văzură o adîncitură în acel loc, apoi suprafața apei deveni iarăși netedă, rămînînd liniștită ca și mai înainte.

Îndată ce pluta dispăru în hăul sumbru, șamanul încetă să mai lovească daireaua și anunță în șoaptă :

— Apa sfîntă a primit ofranda !

Făcînd plecăciuni adînci, el coborî de pe lespede și întregul alai porni înapoi. Călătorii se grăbiră să-și împărtășească impresiile. Aflaseră, în sfîrșit, unde dispăreau apele din depresiune ; din cînd în cînd, acumulîndu-se în acest bazin și înfrîngînd rezistența ce li se opunea, ele erau absorbite într-un canal subteran, de unde se scurgeau în mare.

— De ce îi spuneți lacul sfînt ? întrebă Goriunov pe Amnundak, pe cînd se întorceau spre casă.

— Așa ne-a poruncit șamanul, care a adus pe străbunii noștri pe aceste meleaguri. El a găsit lacul. Pe malul său i-au vorbit spiritele, dezvăluindu-i viitorul. El a cerut cu limbă de moarte să fie înmormîntat în această apă sfîntă. De atunci, toți șamanii sînt înmormîntați aici.

— Cum faceți ?

— Șamanul a cărei viață s-a sfîrșit este întins, cu daireaua în mînă, pe o plută ca aceea pe care ați văzut-o ; la picioare i se pune un vas cu daruri, iar la cap — căpățîna unui ren sacrificat. Trupul mortului este acoperit cu blana acestui animal. În timpul acesta, noul șaman stă pe lespedea-jetfelnic și se roagă. La ceremonie iau parte războinicii tuturor clanurilor. Pluta se mișcă pe apă, încolo și încoace — semn că șamanul își ia rămas bun de la poporul său. Apoi apele îl cuprind pe mort, ducîndu-l în adînc, cum ați văzut și astăzi.

— Apa nu aruncă nimic înapoi ? Nu apare iarăşi la suprafaţă blana, vreo bîrnă, daireaua ?

— Nu, totul dispare fără urmă. Dacă apa ar zvîrli înapoi vreun lucru, ar fi un semn că şamanul s-a făcut vinovat cu ceva faţă de spirite sau că a săvîrşit vreo faptă rea în timpul vieţii.

— Ce faceţi însă dacă şamanul moare iarna ? Lacul îngheaţă doar.

— Lacul sfînt nu îngheaţă, omătul acoperă pietroaiele de pe maluri, dar gheaţa nu încătuşează apa.

Goriunov îşi explică fenomenul prin absorbirea periodică a apei într-un coş subteran, fapt care făcea ca totodată să fie absorbită şi gheaţa subţire formată între timp la suprafaţă.

Întorşi în sălaş, călătorii petrecură aproape o lună încheiată în bordeiul lor, deoarece Amnundak nu-i mai lăsa să plece în expediţii îndepărtate. Însoţiţi întotdeauna de cîţiva războinici, ei cutreierau poienile şi pădurile din apropiere, observînd viaţa animalelor şi cercetînd vegetaţia, luînd parte la vînătoare sau pescuind în lacuri, spre a cunoaşte şi pe reprezentanţii acestei clase de vertebrate. De altfel, nici timpul nu era prielnic pentru călătorii îndepărtate ; în Ţara lui Sannikov această primă lună de vară era cea mai ploioasă ; deseori, cerul se acoperea de nori, şi zile în şir cădea o ploaie măruntă şi monotonă. Nu se plictiseau însă nici pe timp de ploaie: cele cinci femei tinere le ţineau de urît. Călătorii învăţaseră limba onchilonilor şi-şi îmbogăţiseră vocabularul tot stînd de vorbă cu tinerele lor soţii. Astfel puteau mai lesne discuta şi strînge numeroase date despre obiceiurile, moravurile, traiul şi superstiţiile onchilonilor.

Aceştia nu cunoşteau scrierea, însă călătorii îşi notaseră numeroase legende şi basme transmise oral. Stăpînind binişor limba, călătorii chemau adeseori oameni bătrîni din sălaşurile învecinate sau se duceau la ei. Îi interesau de asemenea concepţiile religioase ale acestui popor. În această privinţă şamanul — păstrătorul cultului — le-ar fi putut da informaţii preţioase, dar el nu vroia în ruptul capului s-o facă, şi în genere atitudinea sa faţă de străini trăda o duşmănie ascunsă.

Restul populației avea despre problemele cultului idei confuze și chiar contradictorii, care se rezumau la credința în existența unor spirite bune în cer, precum și în văzduh, pe nori, pe aștrii cerești, și a unor spirite rele — în apă și sub pămînt.

În acest răstimp, numai o singură dată doi dintre călătorii noștri reușiră să-l viziteze pe Nikiforov, care continua să trăiască asemenea unui sihastru, întovărășit doar de cîini, în mijlocul zăpezilor, vînînd, uscînd carnea și strîngînd lemne pentru foc. Spre a putea să primească de la Nikiforov, la nevoie, vești în timpul cel mai scurt cu putință, sau spre a-i putea comunica ceva, călătorii îl duseră la campament pe Albu și îl aduseră de acolo pe Bălțatu. Cîinii urmau să facă oficiul de poștași. În caz de mare primejdie, se înțeleseseră cu Nikiforov ca el să aprindă pe terasa de deasupra troianului un foc mare, care să poată fi lesne văzut din sălaș.

Avînd de gînd să ierneze în Țara lui Sannikov, călătorii se interesară cum e iarna pe aceste meleaguri și puseră în acest scop diferite întrebări onchilonilor. Ei aflară că toamna începe în primele zile ale lunii septembrie ; soarele luminează depresiunea șase-șapte ceasuri pe zi, înălțîndu-se puțin deasupra marginii de miazăzi. Frunzele se îngălbenesc și cad. În acest timp, onchilonii taie de zor lemne pentru foc. Vremea e mai tot timpul urîtă, și din cînd în cînd ninge. De la începutul lui octombrie, razele soarelui nu mai pătrund în depresiune, totuși la mijlocul zilei este lumină cîteva ceasuri. Vînturile dinspre sud aduc furtuni de zăpadă, iar cele dinspre nord — ploaie și ceață. În luna aceea, onchilonii vînează pentru ultima oară, ca să-și facă rezerve pentru iarnă. Pe la jumătatea lunii, ziua dispare. Doar amurgul mai ține o oră, două. Furtunile se țin lanț, silindu-i pe onchiloni să rămînă în bordeie. De la începutul lui noiembrie și pînă la sfîrșitul lui ianuarie, ține noaptea polară, luminată de lună cînd cerul e senin, și de aurora boreală, pe care onchilonii o pun pe seama sufletelor morților. În vremea asta, vînturile care bat dinspre miazăzi aduc ger și vreme senină, cele din est și vest, viscol, iar cele nordice — dezgheț și ploaie.

După ce-şi notă toate aceste date, Goriunov adăugă: e clar că această căldură din timpul iernii se datoreşte lacurilor clocotitoare şi fumarolelor din partea de nord a depresiunii. Din această cauză nu se strînge prea multă zăpadă, iar renii, ca şi animalele sălbatice, pot paşte în poiene. Mai mult omăt se strînge spre marginile despresiunii, pe sub stînci, unde nămeţii dăinuie pînă primăvara tîrziu. Pentru onchiloni, aceste trei luni de beznă sînt cele mai neplăcute; pe timp de viscol şi de ploaie, ei sînt nevoiţi să stea închişi în bordeie. În nopţile cu lună se duc la vînătoare. Vînează în special lupi, care dau tîrcoale renilor.

La începutul lunii februarie, cerul se luminează spre sud, dar razele soarelui nu ajung în depresiune decît în primele zile ale lui martie; ziua creşte repede, timpul se încălzeşte şi de la sfîrşitul acestei luni stăpîneşte primăvara; zăpada se topeşte, iarba răsare din nou, toată firea renaşte; pe la mijlocul lui aprilie, prind a înverzi şi pădurile.

VINĂTOAREA DE PĂSĂRI NĂPÎRLITE

Pe la începutul lui iulie, păsările tinere de pe lacuri se fac mari şi începe perioada năpîrlirii gîştelor şi a raţelor, perioadă în care ele nu mai pot zbura şi se ascund în păpuriş. Toţi băştinaşii din ţinuturile nordice se folosesc de acest prilej pentru a vîna un mare număr de păsări, şi în această privinţă onchilonii nu făceau nici o excepţie. Fiecare sălaş avea în stăpînire exclusivă două-trei lacuri. Pe malurile acestora se amenajară din timp locuri îngrădite cu prăjini subţiri, înfipte în pămînt în aşa fel, încît raţele să nu se poată strecura printre ele; doi din pereţii îngrăditurii încep lîngă apă, la vreo sută de paşi unul de celălalt, apoi se apropie tot mai mult, transformîndu-se într-un coridor în-

gust, care duce într-un loc bine îngrădit din toate părţile.

În ziua sorocită, înarmîndu-se cu beţe, tot clanul, în afară de sugaci şi copiii mici de tot, înconjură lacul dis-de-dimineaţă. Strigînd şi făcînd mare larmă, onchilonii începuseră să gonească păsările ascunse prin iarbă.

— Hei, gîştelor, raţelor, strigă un onchilon, ieşiţi afară, e timpul să vă îmbăiaţi!

— Ieşiţi, leneşelor, în apă mişună viermii şi peştişorii! striga altul.

— Iar beţele noastre abia aşteaptă să vă mîngîie căpşorul! exclamă un al treilea.

Se iscă o larmă de nedescris. Copiii, pentru care această zi era un eveniment de seamă, ţipau cît îi ţinea gura. Ei forfoteau prin iarbă ca nişte cîini, lovind cu băţul în dreapta şi în stînga. Speriate, păsările o luară la goană spre apă: în faţa hăitaşilor, prin locurile pe unde se furişau păsările, iarba şi trestia se unduiau. Unele păsări căutau să-şi ia zborul, se înălţau puţin deasupra ierbii, dar îndată cădeau bătînd din aripi. Măcăitul raţelor, gîgîitul strident al gîştelor se contopeau cu ţipetele şi strigătele gonacilor. Becaţele, ciovlicele, culicii, păunii de mare, care năpîrlesc înaintea păsărilor de apă, se înălţau în văzduh unul cîte unul sau în rînduri, se roteau deasupra apei şi a poienii şi scoteau ţipete ascuţite, brăzdînd ceaţa uşoară care mai plutea încă deasupra lacului. Curînd, oglinda apei se împestriţă de cîrdurile de gîşte şi raţe. În sfîrşit, hăitaşii ajunseră la marginea apei. Numai într-un singur loc de pe mal, între cele două garduri, nu se aflau oameni. Deoarece malurile erau pe alocuri mlăştinoase, cînd se apropiau de smîrcuri gonacii îşi puneau nişte tălpici late făcute din blana a diferite fiare cu părul înafară, întinsă pe un cadru de nuiele flexibile, de care onchilonii se serveau în timpul iernii. În felul acesta, ei umblau mai uşor prin locurile mlăştinoase, gonind păsările pitulate prin iarbă.

Înconjurînd lacul, onchilonii coborîră pe apă, pe malul opus locului îngrădit, patru luntre pregătite

dinainte, făcute din scoarță de mesteacăn ; în fiecare luntre ședeau cîte doi oameni — unul mînuia vîslele, iar celălalt avea în mîini o prăjină și o curea. Luntrele se depărtară repede una de alta, iar în intervalul dintre ele fură întinse niște curele pe care luntrașii le tîrau pe apă. Oamenii care ședeau în față vîsleau încet, iar cei din spate săltau mereu cureaua, care plescăia pe apă, împroșcînd-o în toate părțile și speriind păsările : zburătoarele se îngrămădeau treptat, măcăind și gîgîind, și se îndreptau spre locul îngrădit. Pe maluri, tărăboiul pe care îl făceau hăitașii nu slăbea de fel. În acest timp, pe apă se auzea un șir neîntrerupt de plescăituri, însoțite de strigătele luntrașilor ; păsările dădeau buzna care încotro. Unele profitînd de momentul cînd curelele se cufundau în apă, se năpusteau înapoi ; altele încercau să ajungă la mal, dar cînd se apropiau prea mult, vînătorii trăgeau în ele cu arcul, și păsările străpunse de săgeți se zbăteau pe apă, sporind vălmășagul.

În felul acesta, încetul cu încetul, sute de păsări fură grămădite la capătul lacului. Hăitașii nu stăteau nici ei locului ; în timp ce luntrele înaintau, cei care veneau din față se apropiară de gard, dar aici încetară să mai facă larmă și se ascunseră în iarbă. Cînd ajunseră aproape de marginea lacului, luntrașii își dădură și mai multă silință, căci acum totul depindea de iscusința lor ; păsările se îmbulziseră într-un loc îngust. Curelele trebuiau să lovească apa cu putere și fără întrerupere, căci altminteri, găsind momentul prielnic, toate păsările se puteau năpusti îndărăt, și atunci vînătoarea trebuia luată de la capăt.

Dar iată că unele cîrduri din față, apropiindu-se de mal, ieșiră pe iarbă și începură să înainteze : ele fură urmate de celelalte păsări, și un torent unduitor de gîște și rațe se revărsă spre fundătura îngrăditurii, măcăind și gîgîind. Cînd ultimele păsări ieșiră din apă, luntrașii săriră și ei pe mal. Îndată li se alăturară gonacii din apropiere, care, țipînd și făcînd larmă, siliră păsările să meargă înainte. În sfîrșit, tot cîrdul ajunse în fundătura unde gardul era mai solid

și iarba bătătorită. Acum, gonacii care stătuseră în jurul gardului, precum și oameni care intraseră în locul îngrădit, începură să ucidă fără cruțare păsările ; din toate părțile, zeci de bețe loveau capetele bietelor viețuitoare, iar strigătele oamenilor cuprinși de furie, loviturile înfundate ale bețelor, fîlfîitul aripilor, măcăitul și gîgîitul deznădăjduit al păsărilor se contopiră într-o larmă de neînchipuit. Prin aer se învîrteau neîncetat bețe însîngerate ; mormanul de păsări ucise sau care se mai zbăteau încă creștea văzînd cu ochii. Unele păsări mai îndrăznețe izbuteau să se strecoare printre picioarele gonacilor sau prin crăpăturile gardului luînd-o înapoi spre lac, apoi spre poiană.

În sfîrșit, mai toate fură răpuse ; puține scăpaseră. Fundătura se umplu cu grămezi de păsări ucise. Tărăboiul încetă brusc ; oamenii dărîmară gardul și aduseră prada. Legîndu-le labele cu cureluțe, două cîte două, ei atîrnară păsările pe bețele cu care le uciseseră și care le slujeau acum la transport. Cîte doi oameni duceau spre sălaș două bețe cu treizeci-patruzeci perechi de rațe, sau cincisprezece-douăzeci perechi de gîște ; copiii cărau și ei păsări pe bețele lor, dar, firește, mai puține.

Cînd ajunseră în sălaș, toate păsările fură aruncate grămadă și începu o nouă muncă — jumulirea și curățirea lor : puful era strîns în saci de piele, măruntaiele erau aruncate pe niște scoarțe de copac. Se aprinseră focuri, se încinseră pietre și se pregătiră toate vasele de lemn, căci urma să se pregătească o ciorbă strașnică de măruntaie. Larma glasurilor și țipetele copiilor, care, zeloși, voiau să-i ajute pe cei mari, dar mai mult încurcau, umpleau văzduhul. Nu trecu mult și se înapoiară și luntrașii, cu brațele încărcate de păsări ; ei le strînseseră de pe lac pe cele străpunse de săgețile hăitașilor.

Spre seară, după curățirea păsărilor, începu afumarea lor ; onchilonii își făceau provizii pentru zilele cînd nu-și puteau procura carne proaspătă. Întrucît nu aveau sare și nici vasele necesare, ei nu puteau

păstra multă vreme carnea de pasăre, decît sub această formă. De aceea, făceau colibe din scoarță de copac, atîrnau păsările curățate sub acoperișul lor pe niște prăjini, iar dedesubt, aprindeau un foc înăbușit, fumegînd, care era întreținut cîteva zile. Abia seara tîrziu terminară cu munca și mîncarea. A doua zi dis-de-dimineață, luară totul de la capăt, pe un alt lac, iar după o zi, pe un al treilea. Nu puteau zăbovi, deoarece penele batante cresc repede și păsările încep să zboare, deși anevoie. Atunci, gardul nu mai servește la nimic.

Călătorii luară și ei parte la hăituirea păsărilor, deși cam în silă. De altfel, și ei aveau nevoie de rezerve pentru iarnă ; firește că soțiile lor participară bucuroase la hăituire. Cele trei zile cît dură vînătoarea lăsară străinilor o impresie îngrozitoare ; yălmășagul, zarva, larma, masacrarea necruțătoare a bietelor viețuitoare lipsite de apărare, mormanele de păsări ucise, focurile, lăcomia cu care se îndopau onchilonii, dorința lor de a ucide cît mai multe păsări se contopeau într-un spectacol odios și de aceea fură fericiți cînd vînătoarea luă sfîrșit.

În timpul hăituielii, onchilonii nu dădură atenție vînatului mai mare care se nimerea uneori în drumul lor — rîndul său nu venise încă. În preajma fiecărui lac trăiau în stufiș nenumărați mistreți încolțiți de gonaci, ei se strîngeau grămadă, în frunte cu un mascul fioros și se năpusteau să străpungă lanțul. Nimeni nu le ațînea calea și numai vreun godăcel, rămas în urma adulților sau care fugea de unul singur, era doborît de suliițe sau măciuci. Mistreții erau vînați toamna tîrziu, cînd erau grași și cînd trestia se veștejea și se lăsa la pămînt, din cauza gerului, cînd bălțile înghețau și ei părăseau aceste lacuri, păscînd în pădure și la marginile poienilor. Onchilonii îi vînau cu gonaci, doborîndu-i cu suliițe și săgeți trimise din locuri ferite, la adăpost de colții fiarei. Întrucît era frig, ei puteau păstra congelată carnea de mistreț, atîrnînd-o în copaci. Mai tîrziu, după prima ninsoare, vînau iepuri, care mișunau prin poieni și păduri.

La sfîrşitul lui iulie soarele, care pînă atunci scăpăta după creasta peretelui nordic al depresiunii, începu acum să apună mult mai departe, la orizont. Nopţile erau întunecoase şi tot mai lungi. Se iviră şi primele semne ale toamnei ; lăstunii, care îşi aveau cuiburile printre stînci, se adunau în cîrduri mari, iar păsările tinere învăţau să zboare, pregătindu-se să plece peste mări şi ţări. Gîştele şi raţele scăpate cu viaţă se adunau şi ele cîrduri, cîrduri, zburînd de pe un lac pe altul. Ceaţa din timpul nopţii devenea tot mai deasă, iar dimineaţa ea plutea mai multă vreme deasupra depresiuni.

Pregătindu-se de iernat în Ţara lui Sannikov, călătorii vînau ca să-şi facă provizii. Soţiile lor afumau sau uscau carne, iar grăsimea o topeau şi o puneau în saci cusuţi din intestine de diferite grosimi. La sfîrşitul primei săptămîni a lunii august, se întîmplă un fapt care constitui începutul unui lanţ întreg de alte fapte cu urmări grave. În noaptea de 8 august, călătorii fură treziţi de nişte lovituri subterane puternice ; buimăciţi de somn crezură la început că cineva se căzneşte să smulgă din ţîţîni uşa bordeiului ; apoi auziră un vuiet prelung, ca şi cînd prin apropiere ar fi trecut un tren greu încărcat.

— Iafăşi cutremur ! se dumiri în sfîrşit Ordin.

Bordeiul era slab luminat de ultimele pîlpîiri ale focului ; la lumina lui şovăitoare se vedeau chipurile îngrijorate ale bărbaţilor şi femeilor, care săriseră dezbrăcaţi din aşternut.

Lovitura subterană se repetă. Grinzile prinseră a pîrîi şi scîrţîi, iar de pe acoperiş începu să curgă ţărînă. Flăcările tremurau tot mai tare ; lucrurile atîrnate pe ţăruşii bătuţi în grinzi şi sub pripor se legănau ; sub pămînt se auzea un vuiet înspăimîntător.

— Deşi bordeiul nostru este mai solid ca celelalte,

totuşi n-ar strica să ieşim afară! zise Goriunov, începînd să se îmbrace.

Femeile îşi puseră centurile cu inimile tremurînde şi, luîndu-şi la repezeală hainele, dădură buzna spre uşă. Bărbaţii le urmară, îmbrăcîndu-se din mers.

În mod cu totul neobişnuit, noaptea era călduroasă şi senină, datorită vîntului nordic care risipise ceaţa. Poiana era scăldată în lumina lunii, care de astă dată strălucea deasupra marginei apusene a depresiunii. Suflînd prin frunzişul copacilor din pădurea apropiată, vîntul vuia năprasnic. Din toate părţile răsunau bubuiturile pe care le făceau bucăţile de rocă în căderea lor, desprinzîndu-se de pe povîrniş.

În bordeiul şefului răsunau ţipetele femeilor, plînsetul copiilor, strigătele bărbaţilor. Mulţi dintre oamenii aflaţi în bordei o zbughiseră afară şi acum se îmbrăcau. Ceilalţi îi urmară îndată, şi toţi se îngrămădiră lîngă intrare, privind neliniştiţi cerul şi vorbind între ei. Amnundak se apropie de călători ; şeful era foarte speriat.

— Oameni albi, pămîntul se zguduie iarăşi! spuse el pe un ton dojenitor. Adevăr a grăit marele şaman că, după venirea oamenilor albi, asupra onchilonilor se vor abate tot felul de nenorociri. De cînd aţi venit, pămîntul s-a cutremurat de două ori şi o dată am fost atacaţi de vampu.

— Bine, dar vampu se războiesc cu voi de cînd sînteţi aici, iar pămîntul s-a mai cutremurat şi înainte de venirea noastră, obiectă Goriunov.

— Da, dar pînă acum nici un cutremur n-a fost atît de puternic! Priveşte luna cît e de roşie! E un semn de mare nenorocire, replică Amnundak.

O nouă zguduire subterană, extrem de puternică, îl făcu să se clatine pe picioare. Mulţi onchiloni îşi pierdură echilibrul şi căzură. Se auziră ţipetele femeilor, plînsetele copiilor. Sub ochii lor îngroziţi unul din stîlpii bordeiului lui Amnundak se prăbuşi. O trîmbă de colb se înălţă în aer. Copacii începură să se clatine.

— Au ieşit toţi din bordei? strigă şeful.

— Da, toți, toți — îi răspunseră nenumărate glasuri.

— Nu-i adevărat ! interveni o voce de femeie. Mama mea, Matu, e bolnavă și a rămas acolo. Ea spune că îi este totuna de va muri afară sau înăuntru.

— Atunci e moartă ! spuse un bărbat. Acoperișul s-a năruit peste ea.

— Dați la o parte pămîntul și grinzile și scoateți mai repede femeia ! porunci Amnundak. Aduceți lemne și aprindeți focul.

Dar onchilonii se codeau să intre în bordei ; cîțiva inși începură totuși să dea la o parte pămîntul de pe acoperișul năruit, privind îngrijorați bîrnele care rezistau încă. Annuir intră cu curaj în bordeiul albilor și se înapoie aducînd pe o scîndură cîțiva cărbuni aprinși. Ordin și Goriunov aduseră lemne. După puțin timp focul începu să ardă cu vîlvătăi și, liniștindu-se întrucîtva, întregul clan se strînse roată în jur, în afară de cîțiva războinici, care continuau să scormonească printre dărîmăturile bordeiului. Zguduiturile nu mai conteneau. De fiecare dată războinicii săreau cît colo, deși bordeiul se năruise pînă în temelii și nicio primejdie nu mai amenința. În adîncul pămîntului se auzea un vuiet neîncetat, iar copacii se clătinau într-una ; toți se așezară pe pămînt, căci le era greu să se țină pe picioare. Se auzeau mereu bubuiturile bolovanilor rostogoliți de pe povîrniș.

— O, mare nenorocire s-a abătut asupra onchilonilor, spuse în șoaptă Amnundak, privind flăcările care tremurau din pricina zdruncinăturilor. Călătorii observară că unii războinici, dar mai ales femeile, le aruncau priviri piezișe, pline de ură.

În timpul răgazului dintre lovituri, Annuen, care ședea alături de Ordin, se ridică și se așeză lîngă femeile aflate de cealaltă parte a focului ; pilda îi fu urmată de nevestele lui Goriunov și Kosteakov. Numai Annuir și Racu rămaseră pe loc.

— Parcă am fi ciumați ! spuse în șoaptă Goriunov tovarășilor săi.

— Nu-i nimic, soarele va răsări în curînd, toți se vor liniști și vor uita de spaima din timpul nopții, răspunse nepăsător Kosteakov.

— Luna s-a făcut și mai roșie, remarcă Ordin. Se vede că datorită surpărilor de teren, se înalță mult praf.

O lovitură năprasnică zgudui depresiunea. Se auzi un vuiet asurzitor. Pînă și lemnele din foc se mișcară, rostogolindu-se în lături. Țipete de groază străpunseră văzduhul; cîțiva onchiloni care ședeau pe vine căzură. Ciinii începură să urle prelung. Bordeiul șefului se nărui, trosnind înfundat; nu rămăseseră în picioare decît stîlpii centrali, care fură învăluiți de un nor de praf. Războinicii care trebăluiau în jur căzură și, îndată ce putură să se ridice în picioare, o rupseră la fugă care încotro.

— Pierim, se scufundă pămîntul, a venit sfîrșitul poporului nostru! se tînguiau bărbații și femeile; acestea din urmă își strîngeau la piept copiii, care plîngeau într-una; pe toate chipurile, în ochii ieșiți din orbite se putea citi groaza.

Cînd bubuitul produs de surpări încetă, o liniște sinistră se așternu în poiană. Vîntul se opri brusc. Toți rămaseră însă într-o stare de încordare, atenți la orice zgomot. Și deodată liniștea fu străpunsă de sunete de dairea, care, deși veneau de departe, se auzeau clar. Efectul fu într-adevăr miraculos. Chipurile se luminară, privirile se înseninară și cîțiva onchiloni răsuflară ușurați.

— Șamanul nostru trăiește! Șamanul nostru roagă spiritele pămîntului să se liniștească! se auziră exclamații pline de bucurie.

Această lovitură puternică fu într-adevăr ultima. Mai urmară cîteva zguduituri slabe, dar nimeni nu le mai dădu atenție. În jurul focului, oamenii începură să molăie. Fură însă treziți de răpăitul tobei de război din sălașul învecinat. Cînd scurte, cînd prelungi, bătăile tobei răsunau clar în liniștea nopții. Tobele sălașurilor mai îndepărtate îi țineau isonul. Toți tresăriră, ascultînd cu atenție încordată. Cînd această muzică preves-

titoare de nenorociri încetă, Amnundak îl dojeni pe Goriunov :

— În noaptea asta s-au năruit multe din bordeiele noastre. Multe femei și mulți copii au pierit, nenumărați onchiloni s-au ales cu oasele rupte, iar multe lucruri și arme s-au stricat. O mare nenorocire s-a abătut asupra noastră, oameni albi ! N-ați mișcat un deget ca s-o zădărniciți. Bordeiul vostru e întreg, iar al meu nu mai este decît un morman de dărîmături.

— Fiindcă vă faceți locuințe de mîntuială ! răspunse Goriunov, supărat. N-aveți decît să le lucrați mai trainic, și atunci nu se vor mai nărui peste voi !

— Neam de neamul nostru a trăit în bordeie ca acestea, dar niciodată nu s-a întîmplat ca ele să se năruie ! obiectă șeful. O dată ce nenorocirile au început, nu mai avem ce face, nu sîntem vrăjitori.

Vru să adauge „ca voi", dar se stăpîni. De altfel, călătorii înțeleseseră foarte bine ce voia să spună.

Între timp, războinicii se liniștiră și, dînd în sfîrșit la o parte acoperișul care se năruise la început, o scoaseră afară pe Matu. Firește, bătrîna nu mai era în viață. Fiica ei și alte două femei aprinseră mai deoparte un foc, lîngă care așezară cadavrul ; apoi începură s-o bocească pe moartă, după cum cerea ritualul, lăudîndu-i calitățile de care dăduse dovadă pe cînd era în viață. Ceilalți continuau să moțăie lîngă foc. Din ordinul lui Amnundak, toba vesti că bordeiul șefului se năruise și că o femeie fusese omorîtă sub dărîmături.

Spre dimineață, călătorii abia se mai țineau pe picioare, atît erau de osteniți ; pesemne cutremurul se terminase. Loviturile deveniră tot mai rare și mai slabe. Bordeiul rezistase, și acum se puteau întoarce în el fără nici o grijă. Cînd se ridicară și porniră spre casă, fură urmăriți de privirile pizmașe, pline de ură, ale cîtorva onchiloni care se treziseră. Amnundak dormea cu fruntea pe genunchi. Numai Annuir și Racu îi urmară pe oamenii albi. Celelalte soții rămaseră în grupul femeilor, iar Annuen se alăturase ceva mai înainte bocitoarelor. Iată-i deci pe Goriunov și Kosteakov în chip de soți părăsiți.

După o noapte plină de atîtea peripeţii, dormiră pînă tîrziu ; razele soarelui se furişau de acum prin crăpăturile uşii. Focul ardea zglobiu, iar cele trei femei care în ajun îi părăsiseră trebăluiau lîngă foc, ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. În timp ce mîncau, călătorii aflară explicaţia celor petrecute. Femeile mărturisiră că atunci cînd începuseră zguduiturile se speriaseră straşnic, crezînd că pămîntul se va surpa şi că oamenii albi le vor tîrî în împărăţia subterană ; de aceea se alăturaseră ele celorlalţi onchiloni. Deşi absurdă, explicaţia părea verosimilă, şi Goriunov fu nevoit să repete pentru a mia oară că oamenii albi nu sînt vrăjitori şi nici duhuri subpămînteşti. Dar feţele celor trei fugare trădau neîncrederea.

Femeile mai povestiră că în zori venise şamanul să-l vadă pe Amnundak şi adusese vestea că într-un loc pămîntul crăpase, şi numai cu greu reuşise să sară peste crăpătură. Bordeiul şamanului nu se năruise, deoarece spiritele bune îl ocrotiseră pe credinciosul lor slujitor.

Aceste veşti îi îndemnară pe călători să cerceteze împrejurimile ; întrucît toţi războinicii erau ocupaţi cu înlăturarea dărîmăturilor şi cu ridicarea bordeiului, ei putură scăpa de data asta de escorta care începuse să-i plictisească şi care, după întîmplările din timpul nopţii, ar fi putut fi şi mai neplăcută. Luîndu-şi armele şi lăsîndu-l pe Gorohov lîngă bordei, pentru ca onchilonii să nu bănuiască nimic, cei trei călători o luară pe poteca care ducea spre bordeiul şamanului şi dădură în curînd de o crăpătură, care se întindea de la est la vest, lată de aproape doi metri ; în adînc, se vedea pămîntul surpat, cu arbuşti şi copaci întregi. Cînd crăpătura trecea pe sub un copac mai gros, acesta era despicat pînă la o înălţime de cîţiva metri, o jumătate din el aflîndu-se pe un mal al crăpăturii, iar jumătate — pe celălalt mal. Partea de sus a copacului era întreagă. Arborele semăna cu un om care stă deasupra rîului cu picioarele depărtate. Pe alocuri, solul din apropierea crăpăturii era acoperit cu nisip negru, umed, zvîrlit afară din rîu.

Porniră apoi în direcţia sud-vest, spre lacul sacru, ca să-l cerceteze în voie, fără martori. În drum dădură peste vreo treizeci de crăpături de lăţimi diferite ; pesfe unele puteai păşi uşor, dar peste altele trebuiai să sari, făcîndu-ţi vînt. Unele crăpături nu erau prea adînci, altora însă nu li se vedea fundul. Cu cît coborai însă în adîncime, ele se îngustau ; aruncînd cîteva pietre, constatară că la cîţiva metri adîncime există apă. Aluviunile de la poalele povîrnişului periferic al depresiunii erau presărate cu bucăţi de rocă, mari şi mici, rostogolite peste noapte ; într-un loc găsiră un berbec sălbatic, pe care zguduiturile îl zvîrliseră probabil de la o mare înălţime şi care îşi găsise moartea la poalele peretelui stîncos. Îl luară cu ei, ca să justifice într-un fel faţă de Amnundak această plimbare, fără escortă.

Cînd se apropiară de malul lacului sfînt, călătorii se opriră uluiţi : lacul dispăruse. În locul unde se afla înainte lacul, găsiră o cavitate adîncă, asemănătoare unei pîlnii plate şi neregulate, presărată cu bucăţi mari şi mici de lavă neagră, care erau îngropate într-o masă vîscoasă ; sub ele susurau pe alocuri pîraiele care se vărsau în lac, şi a căror apă scăzuse mult. Călcînd cu băgare de seamă pe lespezile alunecoase, exploratorii ajunseră la coşul vulcanic aflat aproape de poalele povîrnişului : coşul era de doi-trei metri în diametru şi se afunda pieziş sub peretele depresiunii ; ieşind de sub blocuri, apa se scurgea în coş sub forma unui pîrîu.

— Ce ziceţi de toate acestea ? întrebă Kosteakov, cînd toţi trei se opriră la marginea coşului vulcanic, care se pierdea în adîncuri tainice.

— Socotesc, — răspunse Ordin, — că obstacolul care exista în canalul subteran, un cot poate, care nu lăsa apa lacului să se scurgă normal, ci numai periodic, pe măsură ce se acumula, a dispărut.

— Poate a dispărut din cauză că acum se varsă aici mult mai puţină apă, îşi dădu cu părerea Goriunov. Nu uitaţi că în lacul acesta se scurge apa din întreaga depresiune. Data trecută am văzut un rîuleţ în toată legea curgînd din pădure şi pierzîndu-se apoi

sub aluviuni. Acum, în acest coș, nu se scurge decît un pîrîu, care nu cred să aibă nici măcar un metru lățime și abia vreo jumătate de metru adîncime.

— Poate crăpăturile ivite în solul depresiunii înghit apa pîraielor înainte ca ea să ajungă aici, zise Ordin.

— Dacă aceste crăpături nu sînt fără fund, pînă la urmă ele se vor umple cu apă și astfel vor realimenta pîraiele, deci și lacul, spuse Goriunov.

— Se prea poate.

— Ar fi foarte bine să se întîmple așa, și cît mai repede, fiindcă aflînd de dispariția lacului lor sfînt, onchilonii se vor speria și mai mult și vor da vina din nou pe vrăjitorii albi.

— Se înțelege că nu le vom povesti nimic!

— Băgați de seamă, să nu spuneți femeilor unde am fost!

— Firește! Și nici lui Gorohov. Vom spune că ne-am dus la vînătoare, am împușcat un berbec sălbatic, am văzut crăpătura și atîta tot.

Călătorii porniră înapoi și merseră un timp de-a lungul peretelui periferic, pe la marginea pădurii. Într-un loc zăriră o grămadă de blocuri albe, care zăceau la poalele peretelui. Apropiindu-se, constatară că sînt blocuri de gheață căzute de pe creasta zidului stîncos din cauza zdruncinăturilor; prin urmare, aproape de culme trebuiau să existe pe alocuri ghețuri, chiar dacă nu erau prea mari. O descoperire mai interesantă și mai importantă era crăpătura pe care o găsiră chiar la poalele povîrnișului; ea se întindea în dreapta și în stînga, cît vedeai cu ochii, cînd mai îngustă, cînd mai largă. La vreo cinci-șase metri adîncime, văzură apă.

Urmîndu-și drumul de-a lungul peretelui, se mai apropiară de vreo trei ori de povîrniș și își dădură seama că această crăpătură se întindea pe o porțiune vastă de pămînt. Se vede că pe o distanță de vreo zece kilometri, dacă nu mai mult, fundul depresiunii se desprinsese de peretele vestic.

Abia după-amiază ajunseră acasă, și onchilonii le observară lipsa. Văzînd însă berbecul sălbatic de stîncă pe care îl aduseseră cu ei, se mai îmbunară, și

lui Amnundak îi păru rău că luase cîțiva războinici de la lucru, trimițîndu-i să-i caute pe străini. Dărîmăturile fuseseră date la o parte, locul fusese curățat, iar onchilonii începuseră să lucreze scheletul bordeiului din aceleași grinzi. După ce mîncară, călătorii veniră înarmați cu topoare și propuseră onchilonilor să așeze scheletul în așa fel, încît bordeiul să nu se mai prăbușească la vreun cutremur, căzînd peste locatarii săi. Spre uimirea lor, onchilonii respinseră hotărît ajutorul oferit de străini.

— Strămoșii noștri ne-au învățat să construim case, — spuse Amnundak, — și neam de neamul nostru a trăit liniștit în ele. Nu vom construi altfel. Mai bine v-ați îngriji să nu se mai cutremure pămîntul, oameni albi, și atunci nici casele noastre nu se vor mai nărui!

Din păcate nu reușiră să-l înduplece și zadarnic dădură ca exemplu bordeiul lor.

— Dacă în bordeiul vostru n-ar locui vrăjitori albi, ci onchiloni, și el s-ar dărîma! se auzi un glas din mijlocul constructorilor ce se îmbulzeau în jurul străinilor.

Ceilalți încuviințară strigînd:

— Așa e! Așa e!

Călătorii se întoarseră în bordei, dar nu putură discuta aici cele întîmplate, deoarece femeile începuseră să înțeleagă binișor rusește, și totul ar fi ajuns de îndată la urechile onchilonilor.

Ca să vadă totuși de partea cui sînt alesele lor, călătorii povestiră ce propunere făcuseră, cum fuseseră refuzați și din ce pricină.

— Amnundak are dreptate! exclamă Annuen.

Celelalte fură de aceeași părere. Numai Annuir luă partea călătorilor și încercă să dovedească celorlalte femei, dînd ca exemplu felul cum este construit bordeiul lor, că e o nerozie să nu primești ajutorul unor oameni mai iscusiți.

— Albii nu sînt mai iscusiți ca noi, ci doar vrăjitori! exclamă înciudată Annuen. Înainte de venirea lor, casele noastre nu se dărîmau, nici pămîntul nu se cutremura atît de tare. E destul ca ei s-o dorească, și pămîntul nu se va mai zgudui.

Între femei se iscă o ceartă aprigă — prima de cînd trăiau împreună — şi cele trei vrăjmaşe ignorante şi superstiţioase ale lui Annuir începură să îndruge năzbîtii atît de absurde, încît bărbaţilor le păru rău că începuseră discuţia. De altfel, cearta avu şi o parte bună, după cum vom vedea mai tîrziu.

Ca să potolească femeile, Ordin plecă cu Annuir în pădure să culeagă fructe. Atunci şi celelalte femei spuseră că e timpul să strîngă fructe pentru iarnă, şi luînd „tuiasele" — nişte vase cilindrice cu mîner, făcute din scoarţă de mesteacăn şi prevăzute cu un capac bine potrivit — plecară în pădure, însă în altă direcţie. Cei trei călători rămaseră singuri şi profitară de acest prilej ca să stea de vorbă nestingheriţi.

— După cum se vede, — spuse Goriunov, — nu vom putea petrece iarna aici. Onchilonii devin de-a dreptul duşmănoşi.

— Da, încuviinţă Kosteakov, — şi dacă se mai întîmplă ceva, un nou cutremur sau o furtună, ori dacă vor fi atacaţi de vampu, tot pe noi vor da vina. De aceea, e bine s-o ştergem pe furiş şi cît mai repede.

— Totul se va aranja, fraţilor! spuse Gorohov, Pămîntul nu se cutremură în fiecare zi. Vom ierna aici.

— Lui Nikita îi place mult aici, spuse Kosteakov, ironic.

— Firește că-mi place! Un trai ca aici, mai rar! Mîncare din belşug, căldură, iar în curînd ne vom căsători şi vom avea neveste vrednice.

— Aici e buba! spuse Goriunov, tărăgănînd cuvintele. Începuse să creadă că în cazul unui conflict, Gorohov va trece, poate, de partea onchilonilor sau nu va lua partea nimănui. Se aşternu o tăcere grea. După puţin timp, Gorohov se ridică şi ieşi din bordei.

— Mă tem, — spuse Goriunov, — că dacă va trebui să ne luăm tălpăşiţa de aici în grabă şi pe ascuns, Nikita nu va voi să ne urmeze şi va destăinui poate onchilonilor intenţiile noastre.

— Prostii! De unde aţi mai scos-o şi pe asta! se miră Kosteakov. Doar şi el e socotit vrăjitor. Dacă situaţia ar deveni primejdioasă pentru noi, nici pentru el n-ar fi mai bine.

— Nu e tocmai așa. Am observat că onchilonii îl privesc cu alți ochi. El are pielea oacheșă, seamănă întrucîtva cu ei, vorbește limba lor. Nu s-ar putea spune că e alb, nu-i așa ?

— Poate că ai dreptate ! Totuși, a venit împreună cu noi, trăim laolaltă, are ca și noi tunete și trăsnete, precum și alte asemenea năzdrăvănii.

— Și totuși, situația lui nu e absolut aceeași. Ordin mi-a atras atenția, iar lui i-a spus-o Annuir. În orice caz n-ar strica să fim mai puțin sinceri cu Nikita.

— Ai dreptate ! Pe de altă parte, cred că gîlceava de astăzi a femeilor a arătat că Annuir ne este o aliată credincioasă.

— Da, ea ține la Ordin ca la ochii din cap, și cu ajutorul ei, putem afla ce au de gînd să facă onchilonii. Acest lucru ne poate fi de mare folos.

— Tare aș vrea să știu, dacă am fi nevoiți să fugim, Annuir ar veni cu noi ? O dată a refuzat, dacă mai ții minte, cînd eram sus pe creastă și priveam marea.

— Asta s-a întîmplat la început, acum cred că l-ar urma pe Ordin pînă la capătul pămîntului.

Întoarcerea lui Gorohov le curmă discuția. Goriunov și Kosteakov ieșiră afară să vadă cum merge cu lucrul.

Constatară că scheletul fusese de acum ridicat, iar femeile începuseră să-l acopere cu brazde, parte luate din dărîmături, parte proaspăt tăiate. Clanul avea să doarmă deci chiar din noaptea aceea în noua-i locuință.

Către seară, cele patru femei se întoarseră cu tuiasele pline de zmeură sălbatică și afine.

Apoi veni Ordin cu Annuir. Femeia strînsese puține fructe și era cu ochii plînși ; văzînd cît de puțin a cules, celelalte începură să rîdă, întrebînd-o cu ce și-a pierdut vremea în pădure.

— Am certat-o pentru că s-a luat la harță cu Annuen, spuse Ordin.

Annuir îi aruncă o privire mirată și roși, atît cît îi îngăduia pielea oacheșă. Annuen era măgulită și pacea se restabili în bordei.

Pe la asfințitul soarelui, cînd femeile plecară să mulgă renii, Ordin vru să aducă vorba despre cele petrecute în timpul zilei, însă Goriunov reuși să-l împiedice, arătîndu-l din ochi pe Gorohov care ședea pe așternutul său.

LUCRURILE SE COMPLICĂ

Deodată afară răsună urletul prelung al onchilonilor, pe care îl auziseră de atîtea ori. Urletul se repetă și apoi începu răpăitul tobei de război. Îngrijorați, călătorii ieșiră în grabă din bordei și văzură că onchilonii se strînseseră lîngă bordeiul lui Amnundak, cu nevestele și copiii ; umbrele amurgului și ceața ce devenea tot mai deasă îi împiedică să vadă ce se întîmplă, iar uruitul sinistru al tobei nu le îngăduia să audă ce se vorbește. O luară spre bordeiul șefului, dar o întîlniră pe Annuir, care venea în fugă și care le spuse, abia trăgîndu-și sufletul :

— Nu vă duceți acolo, să intrăm în bordei, pînă nu vin femeile.

Ea o luă repede înainte, urmată de călători. După ce intrară în bordei, Annuir le povesti că războinicii trimiși în căutarea lor constataseră că lacul sfînt dispăruse, iar pe lespezile de pe fundul lacului secat rămăseseră urmele oamenilor albi. Urmele din nămolul ce acoperea lespezile nu puteau scăpa neobservate de niște vînători dibaci. Ei făcură degrabă cale întoarsă și povestiră lui Amnundak că vrăjitorii albi secaseră lacul sfînt. Iată de ce auziseră urlete și bubuitul tobei care transmitea celorlalte sălașuri înspăimîntătoarea veste.

— Nu trebuia să vă duceți fără onchiloni ! îi dojeni Gorohov îngrijorat. Acum nu vor crede nici în ruptul capului că nu sînteți vinovați de secarea lacului.

— Ce au de gînd ? întrebă Ordin.

— Deocamdată nu știu ce să facă ; sînt prea înspăimîntați. Războinicii le-au spus de asemenea că pămîntul a crăpat în cîteva locuri, răspunse Annuir. Șeful a trimis după șaman și a poruncit să se aducă un ren pentru jertfă.

— Prin urmare, se vor ruga toată noaptea și vor invoca spiritele ! spuse Goriunov. Cine știe ce îi vor sugera șamanului aceste duhuri. Poate că el îi va îndemna pe onchiloni să ne sacrifice pentru a îmbuna spiritele.

— Onchilonii nu aduc jertfe omenești, zise Gorohov. În această privință n-avem de ce să ne temem. Cred că șamanul va spune să ne alunge cît mai repede de aici.

— Asta încă n-ar fi o nenorocire ! Am putea pleca, deși nu e timpul potrivit să străbatem întinderile de gheață, mai ales că marea înaintează mereu, spuse Goriunov.

— Da, nu e timpul și nici cazul să plecăm ! adăugă Gorohov. Vorbesc eu cu ei, poate lucrurile se vor aranja într-un fel.

Apoi el ieși din bordei ; nu trecu mult și Annuir se furișă în urma lui, după ce Ordin îi șopti ceva la ureche.

Profitînd de lipsa lui Gorohov și a femeilor, Goriunov îi relată lui Ordin ce vorbiseră despre Nikita, iar Ordin le spuse că o mustrase într-adevăr pe Annuir, fiindcă sprijinise cu prea mult suflet pe străini, luîndu-se la harță cu celelalte femei. Îi dăduse să înțeleagă că străinii nu vor ca ea să se certe cu cei din neamul ei, care astfel s-ar putea feri de ea. Aceasta cu atît mai mult acum, cînd onchilonii deveneau tot mai dușmănoși și străinii aveau nevoie de un om de nădejde, care să afle la timp ce au de gînd să facă.

Dar Annuir nu plîngea pentru că fusese mustrată, mai ales că socotea îndreptățită mustrarea lui Ordin, ci din cauza apropiatei plecări a străinilor. Ea tot mai șovăia, neputîndu-se hotărî ; era încă prea legată de poporul ei, și gîndul la țara necunoscută o înspăimînta.

— Acum va cumpăni mai bine, — încheie el, — se va obișnui cu gîndul plecării, și pînă la urmă va veni

cu noi. Mă iubește mult, iar eu n-aș putea spune că nu mi-e dragă. Mi-ar fi nespus de greu să mă despart de ea.

— În ce-l privește pe Gorohov, mă tem că va rămîne aici! adăugă Goriunov. Viața asta tihnită și îmbelșugată îi e pe plac.

— Da' de unde! Dacă lucrurile se vor întîmpla așa cum presupunem, atunci viața pe aceste meleaguri nu va fi prea tihnită! zise Ordin.

— Ce vrei să spui?

— Știți unde am fost cu Annuir? Am mers pînă în poiana următoare, unde se află un lac cu bășici, care se sparg la fiecare jumătate de oră. Am stat aici mai mult de un ceas. Ei bine, în tot acest timp nu s-a ridicat nici o bășică, n-a răbufnit nici un abur.

— Asta-i bună!

— Dacă facem o legătură între acest fenomen și dispariția lacului sfînt ori apariția nenumăratelor crăpături în pămînt, atunci e clar că cutremurul a tulburat regimul subteran al acestei depresiuni. Și mă îngrozesc...

— Ca și onchilonii! îl întrerupse Kosteakov, rîzînd. Dacă un lac a dispărut, iar altul nu mai face bășici, asta mă lasă rece. Celelalte au rămas doar cum au fost.

— Stai, că nu-i nimic de rîs. O să te lase rece, ba chiar înghețat, urmă Ordin grav. Cui se datorește minunata climă caldă din această depresiune, situată în mijlocul ghețurilor polare? Căldurii subterane ce emană încă din adîncurile vulcanului stins! Fără această căldură, depresiunea ar fi acoperită de munți de gheață, formați din zăpezile acumulate treptat.

— Ahaa! spuse tărăgănat Kosteakov și se întunecă la față.

— Văd că pricepi! Tulburînd regimul subteran, adică astupînd crăpăturile prin care iese căldura din adînc, cutremurul poate determina într-un viitor apropiat schimbarea bruscă a climei depresiunii...

— Și pieirea tuturor animalelor, plantelor și oamenilor! îl întrerupse Goriunov.

— Da, pieirea tuturor viețuitoarelor, și asta chiar în iarna care vine. Știm cît de blîndă este iarna pe aceste

meleaguri. Animalele găsesc ușor aici hrană, scormonind zăpada.

— Dar cea mai mare parte a căldurii vine din partea de nord a depresiunii, iar nu din lacurile cu băşici. Atunci, poate că totul va rămîne ca şi pînă acum ?

— Mă cam îndoiesc. Acolo ne-a apucat primul cutremur. S-ar putea să nu se fi astupat chiar toate crăpăturile prin care veneau aburii şi apa clocotită. În acest caz, schimbarea climei nu va fi atît de bruscă. Dar de unde putem şti că cutremurul nu va desăvîrşi această acţiune ?

— Ar trebui să ne mai ducem o dată în „Valea celor o mie de fumuri", să vedem ce se întîmplă acolo.

— N-ar fi rău. Mă tem însă că Amnundak nu ne va lăsa.

— De ce ?

— Fiindcă primul cutremur s-a produs tocmai cînd ne aflam noi acolo. Ştiţi doar cît de superstiţioşi sînt onchilonii.

— Ai dreptate. Atunci nu rămîne decît să ne ducem fără ştirea lor ; oricum, prietenia noastră cu ei tot s-a stricat, mai rău decît acum nu poate fi.

— Mi-e teamă să plecăm fără escortă. Ne putem întîlni cu vampu, interveni Kosteakov.

— Îi punem pe fugă cu o împuşcătură, iar de capcane ne vor feri cîinii, chiar şi noaptea. Dacă nu ne încărcăm cu cine ştie ce poveri, în două zile sîntem înapoi. Am putea înnopta lîngă ultima apă. Nu e nevoie să pătrundem adînc în „Valea celor o mie de fumuri". Vom vedea îndată dacă mai ies aburi şi dacă mai există apă clocotită.

— Bună idee ! încuviinţă Goriunov. Chiar mîine pornim la drum, şi cît mai devreme. Pe Gorohov îl lăsăm din nou aici, ca şi pe femei, firește.

— Aş vrea ca Annuir să vină cu noi.

— De ce ? Ne-ar încurca.

— Ba de loc. Ea duce la drum ca un bărbat şi apoi, dacă plecăm singuri, putem trezi bănuielile onchilonilor prin sălaşurile cărora vom fi nevoiţi să trecem. Annuir va juca rolul de escortă.

— O muiere care escortează trei bărbați !... rîse Kosteakov.

— Atunci, rolul de călăuză sau de iscoadă a onchilonilor, dacă vrei. Onchilonii din sălașurile acelea n-au de unde să știe că relațiile noastre cu Amnundak nu mai sînt aceleași de pînă acum. Pe lîngă asta, Annuir cunoaște bine drumul spre mlaștină și va fi într-adevăr o călăuză bună. Astfel vom putea ajunge mai repede.

— Și de data asta ai dreptate ! Prin urmare, ne-am înțeles ; mîine în zori pornim la drum. Spune-i lui Annuir să ne pregătească pe neobservate merindele.

— Iar lui Gorohov — nici un cuvînt. Și acum, hai să ne pregătim traistele și armele, cît mai sîntem singuri.

Nu apucară bine să-și termine treburile, că Annuir dădu buzna în bordei, abia trăgîndu-și sufletul.

— Nikita spune multe lui Amnundak și războinicilor, — zise ea pe nerăsuflate, — că pămîntul nu se va mai zgudui, nu va mai crăpa, că lacul sfînt va veni înapoi și că toate vor fi iarăși bune. Onchilonii sînt mîniați pe oamenii albi, care au făcut toate astea: „le-am dat totul și locuință, și hrană, și soții tinere, iar ei nu ne vor binele“ spun ei. Iar femeile strigă : „Luați-le tunetele și trăsnetele, și să se ducă înapoi în țara lor. Cînd ei nu erau aici, trăiam în pace“. Nikita a vorbit din nou, dar nu a putut să-i înduplece. Amnundak hotărî să vină șamanul să se roage. „Cum va spune el, așa vom face“.

— Nikita a fost neprevăzător, făgăduindu-le lucruri care poate nici nu se vor întîmpla, spuse Goriunov.

— Pînă la urmă, tot șamanul va hotărî, orice ar fi făgăduit Nikita, adăugă Kosteakov.

— Cred că șamanul pleacă și el urechea la „glasul poporului“, interveni Ordin. E un bătrîn viclean. Aduceți-vă aminte de prorocirile sale din ziua venirii noastre. A prevestit în numele spiritelor că nenorocirile nu vor începe atîta timp cît oamenii albi vor rămîne în mijlocul onchilonilor. El și-a lăsat o portiță

de scăpare și a știut ce face. Peste cîteva clipe intră Gorohov, care le spuse :

— I-am mai potolit puțin. La început erau tare mînioși, mai ales muierile. Ele strigau într-una : „Afară cu ei — cu noi adică — le-am dat casă, masă, blide, cele mai frumoase fete, le-am dat tot, iar ei iată ce fac !“ Țipau, țipau neîncetat cît le ținea gura. Cu greu a izbutit Amnundak să le liniștească, spunîndu-le că va veni șamanul și va hotărî ce să se facă cu noi. Tocmai atunci a venit șamanul și mi-a spus să plec.

— Iar noi, care nădăjduiam că vom asista la rugăciune, spuse Goriunov.

— Cu neputință ! — replică Gorohov. Îndată ce m-a văzut, șamanul i-a spus lui Amnundak ca nici un alb să nu fie de față.

— Prin urmare, vom fi judecați în lipsă ! zise zîmbind Kosteakov. Femeile se pot duce ?

— Ele sînt toate acolo. Vor fi primele de la care vom afla ce a spus șamanul.

Se vede că atunci cînd intrase în bordei, Gorohov n-o observase pe Annuir ; stînd în spatele său și auzind că venise șamanul, iar lui îi spuseseră să plece, ea se furișă afară.

— E un ger năprasnic, adăugă Gorohov, așezîndu-se și întinzînd mîinile spre foc. Am degerat cît am stat de vorbă cu onchilonii. Ceața e groasă și rece ca la noi, la Kazacie.

Ordin se uită cu tîlc la Goriunov și amîndoi ieșiră afară.

De mult nu simțiseră un frig ca în noaptea aceea ; era o temperatură de aproape zero grade. Se lăsase un întuneric de nu puteai vedea la doi pași. Reflexele focului care răzbeau prin gura de fum a bordeiului abia se zăreau prin pîcla deasă ce plutea în văzduh.

De la locuința șefului, se auzeau daireaua și glasul înfundat al șamanului.

Simțindu-și stăpînii, cîinii veniră în fugă și începură să schelălăie, rugîndu-se, parcă, să fie primiți în bordei.

— Ehei, şi ei s-au dezobişnuit să stea în frig ! spuse Ordin. Nu-i nimic, deprindeţi-vă, deprindeţi-vă, ne vom întoarce în curînd în patria voastră rece.

— Plecăm totuşi mîine spre nord ? întrebă Goriunov.

— Să vedem mai întîi ce vor spune zeii şamanului. Poate vom fi nevoiţi s-o ştergem chiar în noaptea asta, adăpostiţi de ceaţă.

— Nu cred că vom găsi drumul pe întuneric.

— Dar ce, cîinii nu-s buni la nimic ? Ne vor călăuzi ei, — răspunse Ordin, — mîngîind-o pe Cîrtiţa, care se gudura la picioarele sale.

Cînd se întoarseră în bordei, Gorohov, neavînd altceva mai bun de făcut, tocmai se pregătea de culcare. Aşteptară pînă ce începu să sforăie şi apoi discutară cu Kosteakov despre eventuala lor fugă în noaptea aceea, şi-şi pregătiră lucrurile pe care urmau să le ia cu ei. Apoi se aşezară în jurul focului într-o aşteptare apăsătoare, nerăbdători să afle ce vor povesti femeile cînd se vor întoarce de la rugăciune.

În sfîrşit apăru Annuir. Ea se aşeză lîngă foc şi, privind ţintă flăcările, spuse cu lacrimi în ochi.

— Şamanul spune că va fi vai şi amar de onchiloni. Vor veni frigul, apa, pîrjolul. Se împlinesc poruncile strămoşilor. Au venit oamenii albi, şi nenorocirile au început. Oamenii albi vor pleca, nenorocirile vor rămîne. Dacă le stă în putere, să ne ajute. Ne vom ruga, vom aduce jertfe. N-a vorbit prea deslusit. De trei ori a început să se roage. Acum zace nemişcat, de parcă ar fi mort. Onchilonii stau acolo şi aşteaptă, poate va vorbi mai deslusit.

Călătorii fură mulţumiţi de rezultatele vrăjitorilor. În orice caz, nimeni nu spusese de-a dreptul că ei poartă vina tuturor nenorocirilor, nu li se ceruse să facă ceva ca să le oprească, nimeni nu-i alunga. Dacă calamităţile ar fi încetat pentru cîteva săptămîni, sau poate pentru mai multe luni, onchilonii s-ar fi liniştit, iar călătorii ar fi putut rămîne aici cît ar fi crezut de cuviinţă şi ar fi plecat cînd le-ar fi venit mai bine.

— Annuir, — spuse Ordin, — mîine în zorî plecăm spre „Valea celor o mie de fumuri". Vei merge cu noi, dar ceilalți nu trebuie să știe nimic.

— De ce vă duceți iarăși în locurile acelea înspăimîntătoare ?

— Trebuie să vedem ce se mai întîmplă pe acolo și dacă nenorocirile onchilonilor se vor sfîrși curînd.

— Cum o să puteți afla ? Șamanul nu știe nimic, și voi o să știți !

— Vei merge cu noi și-ți vom explica totul. Vom trece prin sălașul clanului tău. Cunoști drumul cel mai scurt ?

— Cum să nu. De cîte ori n-am fost acolo !

— Vei găsi drumul și prin ceață ?

— Am să mă străduiesc, pentru tine fac orice.

— Bine. Acum culcă-te, ne vom scula cu noaptea în cap.

Abia apucară să se culce, că apărură și celelalte patru femei.

Găsindu-i pe toți dormind, se speriară, crezînd că albii au plecat pe ascuns ; se liniștiră însă cînd îi văzură în culcușurile lor. După ce se încălziră puțin la foc, se duseră la locurile lor, unde șușotiră pînă noaptea tîrziu. Dimineața, călătorii aflară că venindu-și în fire, șamanul spuse că dacă albii vor pleca, asupra onchilonilor se vor abate nenorociri și mai mari. De aceea se întoarseră femeile în bordei.

PUSTIUL NEGRU

În revărsatul zorilor, cei trei exploratori și cu Annuir se îmbrăcară cu haine groase și, luîndu-și traistele și armele, porniră la drum. Lui Gorohov îi lăsară un bilețel, prin care îl înștiințau că s-au dus să cerceteze lacurile și se vor întoarce abia a doua zi, iar pe el îl lasă zălog. Ceața era foarte deasă, dar Annuir dibui repede cărarea spre sălașurile îndepărtate și-și

călăuzea cu multă siguranță tovarășii de drum. Gerul le dădea ghes să iuțească pasul ; iarba era acoperită de omăt, iar unul din lacurile pe lîngă care trecură avea la margini un strat subțire de gheață.

— Niciodată n-a fost atît de frig pe timpul ăsta ! remarcă Annuir, văzînd gheața.

— De aceea ne și ducem în „Valea celor o mie de fumuri", ca să aflăm de ce s-a lăsat frigul, o lămuri Ordin.

Ceața se risipi de-abia spre amiază, cînd călătorii noștri ajunseră la ultimul sălaș, unde poposiră pentru a prînzi. Bordeiul de aici se năruise și el din pricina cutremurului, dar fusese refăcut. Localnicii îi primiră cu prietenie ; ei nu aflaseră încă de atitudinea bănuitoare a clanului lui Amnundak față de albi și nici de cele petrecute în ajun. Știau doar de dispariția lacului sfînt, și acest fapt îi neliniștea. Toba nu le vestise însă că vina o purtau străinii.

Prezența lui Annuir, pe care neamurile ei o iubeau mult, înlătură bănuiala că oamenii albi ar fi putut pleca fără știrea lui Amnundak, iar cînd trei războinici, aflînd încotro porniseră albii, se oferiră să-i escorteze și nu fură refuzați, nimănui nu-i mai putu trece prin gînd că ei plecaseră fără încuviințarea șefului.

După ce se odihniră, plecară mai departe. Soarele începuse să încălzească, dar cu toate acestea parcă era o zi de toamnă, nu de vară. Merseră spre nord, pe drumul cel mai scurt, și după vreo trei ceasuri ajunseră în zona vegetației pitice, iar după puțin timp pătrunseră într-un pustiu. Schimbarea petrecută aici se putea observa de la o depărtare de cîțiva kilometri. La orizont nu se mai vedeau nenumăratele coloane albe de aburi, iar peretele negru de la periferia depresiunii se deslușea bine în depărtare. Cînd intrară în „Valea celor o mie de fumuri", fură uluiți. Nu mai rămăsese nici urmă din miile de coloane, care înviorau meleagurile cu vălătucii lor de aburi și curcubee jucăușe ; apa dispăruse din lacurile clocitoare, ori era cu desăvîrșire liniștită, deși fierbinte încă. Cît vedeai cu ochii,

se întindea un pustiu negru, mort, de lavă zguroasă, brăzdat în diferite direcţii de o sumedenie de crăpături ; se simţea o căldură uscată, şi vîntul care adia din cînd în cînd, ca o dogoare venită dintr-un cuptor uriaş sau dintr-un furnal, stîrnea un colb negru, pe care îl gonea în chip de vîrtejuri, pe întinderea lipsită de viaţă. Aerul încins părea că şerpuieşte pe faţa pustiului, pierzîndu-şi transparenţa, şi de aceea peretele sumbru de la periferie părea că pluteşte pe oglinda unui lac imens, luînd contururi fantastice. Călătorii aveau impresia că pe celălalt mal al lacului se înalţă o cetate uriaşă.

Toţi priveau uimiţi acest tablou atît de diferit de ceea ce văzuseră prima oară. Războinicii care îi însoţeau fuseseră cu ei aici şi data trecută, astfel că acum îi cuprinse spaima. Ei îşi vorbeau în şoaptă şi în sfîrşit întrebară :

— Unde au dispărut miile de fumuri pe care le-am văzut aici ? Unde sînt lacurile în care am fiert carnea ? Spuneţi-ne, oameni albi, ce tîlc au toate astea ? De ce oare acolo, în adînc, duhurile subpămîntene nu mai aprind focuri ? Ce s-o fi întîmplat cu ele, au murit, au adormit sau au plecat în altă parte ?

Cu ajutorul lui Annuir, Goriunov le explică pe îndelete că toate acestea erau urmările cutremurului. Ei înţeleseră numai pe jumătate, trăgînd o concluzie neaşteptată, dar întru totul îndreptăţită.

— Prin urmare, nu va mai trebui să mergem atît de departe ca data trecută.

Într-adevăr, nu mai avea nici un rost să pătrundă în adîncul deşertului negru, şi de altfel le-ar fi fost şi foarte greu s-o facă. Aerul încins îi înăbuşea. Data trecută, nenumăratele coloane de aburi, evaporîndu-se în atmosferă, domoleau întrucîtva dogoarea ; deşi era cald ca într-o baie, temperatura era suportabilă.

După ce mai priviră o dată pustiul mort şi cetatea fantastică ce părea că se înalţă în depărtare o luară înapoi, şi în amurg, poposiră lîngă primul lac, din regiunea cu vegetaţie. Aici era cald încă — o boare plăcută aducea dinspre miazănoapte căldura pustiului. Se aşezară în jurul focului şi, pe cînd frigeau carnea, dis-

cutară cele întîmplate. Annuir stătea de vorbă cu neamurile ei, şi călătorii putură să se sfătuiască nestingheriţi ; ei erau foarte neliniştiţi.

— Ce concluzie putem trage din cele văzute astăzi? întrebă Goriunov.

— După părerea mea, situaţia este foarte gravă, răspunse Ordin. Din păcate, presupunerea mea că cutremurul a schimbat simţitor regimul subteran al depresiunii s-a dovedit întru totul exactă ; soba Ţării lui Sannikov, cum am putea numi cu deplin temei Valea celor o mie de fumuri s-a stricat. Solul este încă fierbinte, dar se va răci în curînd şi, o dată cu aceasta, depresiunea va începe să îngheţe. Această oază pierdută între gheţurile polare va dispărea repede.

— Dar oare nu s-ar putea întîmpla şi altfel ? Asta e singura posibilitate ? întrebă Kosteakov.

— Nu ar fi singura, dacă activitatea postvulcanică, care se manifestă prin aceste fumarole, lacuri clocotitoare şi cu băşici, ar înceta de la sine, slăbind treptat. Dar şi în acest caz, viaţa din depresiune tot ar pieri, însă foarte lent, poate în cîteva zeci de ani ; iernile ar deveni încetul cu încetul mai aspre, mai lungi, animalele, plantele şi oamenii ar duce o luptă îndelungată cu aceste condiţii de trai, care s-ar înrăutăţi mereu.

— Şi acum sînt condamnaţi să piară într-o singură iarnă ?

— Da, dacă în săptămînile sau lunile ce vin nu se va întîmpla ceva care să repare soba.

— Crezi că e cu putinţă ?

— Nu numai că e cu putinţă, dar e aproape sigur. Cutremurul a astupat crăpăturile prin care emanaţiile vulcanului stins sau adormit — aceasta n-o putem şti — răbufneau sub formă de aburi şi mari cantităţi de gaze. Aceste emanaţii nu au încetat, dar li s-a tăiat calea spre suprafaţa pămîntului ; ele se acumulează în adînc şi, mai curînd sau mai tîrziu, trebuie să-şi găsească o ieşire. Cu cît fenomenul se va petrece mai tîrziu, cu atît urmările erupţiei vor fi mai catastrofale. De aceea, ar fi de dorit să se producă cît mai curînd un nou cutremur, care să deschidă aburilor şi gazelor

căile vechi sau altele noi, aceasta ar fi soluția cea mai fericită, căci dacă aburii și gazele se vor acumula în cantități însemnate, ajungînd să exercite o presiune uriașă și vor începe să-și croiască singure calea, urmarea poate fi reînceperea activității vulcanului, adică pieirea populației, dar de data asta nu din pricina frigului, ci din pricina focului.

— Frumoasă poveste ! exclamă Kosteakov. Bieții onchiloni ! Într-un fel sau altul, tot le e dat să piară !

— Singura lor salvare ar fi un nou cutremur ! spuse Goriunov. Și cînd te gîndești că ei se roagă zeilor ca pămîntul să nu se mai zguduie !

— Da, un nou cutremur, care să se producă cît mai curînd. Căci, chiar dacă s-ar produce nu mai tîrziu decît la primăvară, tot nu va mai fi de prea mare folos ; cea mai mare parte a animalelor nu ar supraviețui unei ierni cu geruri de 40—50 grade și cu furtuni care ar ține zile în șir ; onchilonii ar putea rezista în bordeie, căci au destule lemne, dar vara ar pieri de foame, fiindcă toate sălbăticiunile mari ar dispărea.

— Dar păsările călătoare, castanele de baltă, ciupercile, fructele, rădăcinile ? Cred că vezi lucrurile prea în negru.

— Să admitem că ar fi așa. Totuși ar fi nevoiți să mănînce mai puțin și mai prost. Afară doar dacă s-ar apuca să cultive cereale și legume, dacă s-ar ocupa cu piscicultura ori cu creșterea vitelor. Pentru asta însă ar trebui să li se aducă semințe, unelte și ar trebui să vină cineva să-i învețe.

— Prin urmare, cînd ne vom întoarce acasă, trebuie să spunem șamanului și lui Amnundak să implore zeii să le trimită cît mai curînd un nou cutremur ? Ce se va întîmpla însă dacă cutremurul va deschide aburilor și gazelor căi noi în partea de sud a depresiunii ?

— Ar fi destul de rău, deoarece ar pieri o bună parte din această insulă acoperită cu vegetație, poate chiar pășunile renilor, poienile, bordeiele. Ar fi mai bine însă decît să piară totul de ger.

— Nouă însă ce ne rămîne de făcut ? întrebă Kosteakov.

— Trebuie să rămînem aici cît mai mult şi să nu părăsim depresiunea, decît atunci cînd nu vom mai avea încotro, răspunse Ordin.

— Om trăi şi om vedea ce se va mai întîmpla, cum se va schimba clima, cum se vor comporta onchilonii. Rămînînd, riscăm mai puţin decît dacă am pleca înainte de vreme, zise Goriunov.

Osteniţi după un drum atît de lung, călătorii adormiră repede şi avură un somn liniştit.

Onchilonii stătură cu rîndul de strajă.

SACRIFICIUL

A doua zi, lăsînd în urmă ultimul sălaş, călătorii se întoarseră acasă încă devreme. Lîngă bordeiul şefului erau adunaţi o mulţime de onchiloni, strînşi roată în jurul unor războinici dintr-un sălaş învecinat, care tocmai aduseseră un vampu făcut prizonier.

Războinicii povestiră că, plecînd dimineaţa la vînătoare, întîlniseră cinci vampu, pesemne iscoade, care cercetau locul, ca să vadă cum ar putea fi furaţi renii. Îi ajunseseră din urmă în apropierea cirezii şi se iscase o încăierare. Doi vampu fuseseră ucişi, doi fugiseră, iar unul rănit fusese luat prizonier şi adus în dar străinilor. Războinicii ştiau că străinii adună blănuri şi ţeste de animale sălbatice, iar în timpul ultimei expediţii în „Valea celor o mie de fumuri" luaseră tigvele şi oasele vampu mîncaţi de lupi. De aceea, socotiseră că un vampu viu ar prinde şi mai bine călătorilor. Prizonierul avea mîinile legate strîns la spate şi era plin de sîngele care se prelingea din cele cîteva răni pricinuite de suliţe şi săgeţi. Era atît de istovit, încît abia se mai ţinea pe picioare. Femeile şi copiii, care aveau rareori prilejul să vadă un vampu, se îm-

bulzeau în jurul lui. Acum, ei puteau privi în voie un vampu viu.

Deoarece străinii îi spuseră că un vampu viu îi interesează în mod deosebit, Amnundak porunci ca sălbaticul să fie legat de un copac. Călătorii hotărîră să facă cît mai repede măsurătorile necesare, să ia cîteva fotografii, iar apoi să-l roage pe şef să-l pună în libertate pe sălbatic.

Prizonierul era tînăr şi vînjos, ca toţi aceşti oameni primitivi. Claia sa de păr, în care murdăria se strînsese de ani de zile, făcea anevoioasă măsurarea craniului, şi Goriunov hotărî să-l tundă pe sălbatic. Cînd se apropie de vampu cu foarfecele lucios, acesta crezu că vor să-l înjunghie şi scoase un urlet de groază. Tunsul se făcu sub privirile mulţimii de onchiloni strînşi în jurul copacului ; ei nu mai văzuseră niciodată ceva asemănător şi nu cunoşteau nici instrumentul cu care se făcea operaţia. Prizonierul lua aceasta ca un fel de preludiu, după care aveau să urmeze schingiuirile, şi se căznea să muşte cu dinţii săi zdraveni mîna călăului. De aceea fură nevoiţi să-l lege la gură. Nenorocitul de vampu începu să tremure ca varga, cînd văzu instrumentele strălucitoare pentru măsurarea craniului ; el socotea această operaţie, precum şi măsurarea corpului, ca un fel de farmece, după care trebuia să i se facă de petrecanie. În sfîrşit, cînd fu adus şi aşezat în faţa lui un obiect negru pe un tripied lucios şi cînd auzi ţăcănitul declanşatorului, sălbaticul închise ochii, crezînd că va fi lovit de trăsnet. De aceea fu uimit cînd îl lăsară în pace, fără să i se facă nici un rău.

Onchilonii urmăreau toate acestea cu nespus interes ; măsurătoarea capului şi a corpului nu-i mai mira, deoarece la început femeile, iar apoi cîţiva războinici şi copii fuseseră supuşi aceleiaşi operaţii, care se sfîrşea cu apariţia obiectului negru pe tripiedul lucios, obiect al cărui rost încă nu-l puteau înţelege.

Cînd totul se termină, Goriunov îl rugă pe şef să-l pună în libertate pe prizonier, dar fu refuzat cu hotărîre.

— Astă-seară se va face o rugăciune, şi şamanul va afla ce soartă au hărăzit spiritele acestui vampu. Atunci vom şti dacă trebuie să moară sau nu, spuse Amnundak. Pînă acum, n-am slobozit niciodată pe prizonieri.

Se înserase. Osteniţi după lunga lor expediţie şi după întîmplarea cu prizonierul, călătorii fură bucuroşi să se înapoieze în bordeiul lor curat şi să se aşeze în jurul focului ce ardea vesel. Ceaţa devenea tot mai deasă şi se făcu din nou frig. Aflară de la Gorohov că atît în ajun cît şi în acea zi, ceaţa se menţinuse pînă la amiază, iar apoi, deşi soarele se vedea, fusese frig „ca la noi, la Kazacie, pe timpul ăsta". Observară de asemenea că lăstunii îşi iau zborul spre sud, iar gîştele şi raţele se pregăteau şi ele să plece, alungate de frig. După două nopţi geroase, iarba din poiene se veştejise şi se culcase la pămînt, iar frunzele copacilor începuseră să cadă, fără a se îngălbeni. Onchilonii se arătau miraţi şi spuneau că asemenea frig şi ceaţă vin de obicei cu o lună mai tîrziu ; ei erau surprinşi că păsările plecaseră mai devreme ca altă dată. Seara urma să aibă loc o rugăciune, prilejuită de lăsarea frigului.

Cînd se întunecă, Gorohov se duse să întrebe dacă a venit şamanul şi dacă oamenii albi pot asista la rugăciune. Se întoarse cu vestea că de data asta nu vor asista la rugăciune decît războinicii. Pînă şi femeile şi copiii trebuiau să părăsească bordeiul.

Din pricina frigului Amnundak îi rugă pe oamenii albi să îngăduie femeilor şi copiilor să stea în bordeiul lor cît timp va ţine rugăciunea.

— Dacă nu mă înşel, onchilonii pun ceva la cale ! spuse Ordin, auzind această veste. Au avut grijă să se descotorosească de femei, ca nu cumva să putem afla de la ele cele ce se întîmplă.

— Se prea poate ! răspunse Goriunov. Nu-i putem însă împiedica, şi nu ne rămîne decît să fim cu ochii în patru. Hai s-o întrebăm pe Annuir, dacă s-au mai făcut rugăciuni ca acestea.

Annuir le spuse că asemenea slujbe se fac în ajunul zilei în care războinicii pornesc la luptă împotriva sălbaticilor vampu.

Curînd, bordeiul oamenilor albi se umplu de femeile și copiii veniți să stea în jurul focului, pînă cînd se vor putea întoarce acasă. Femeile mai fuseseră aici, îndeosebi în lipsa străinilor ; acum însă, fiind multe, erau mai îndrăznețe. Ele aduseseră bețișoare cu carne și lipii, și se apucară să gătească mîncarea. Rîsetele și glumele lor, țipetele copiilor, plînsetele pruncilor umplură bordeiul. Privind pe acești oameni veseli și lipsiți de griji, care nu mai departe decît ieri propuneau ca străinii să fie alungați, învinuindu-i de toate nenorocirile prorocite de strămoșii lor și care acum stăteau de vorbă și glumeau cu aceiași străini, călătorii se gîndiră la cele văzute cu o zi înainte în pustiul negru, și care aveau să aducă în scurtă vreme pieirea acestui popor primitiv, dacă nu se va produce nici o schimbare.

— Mă tot gîndesc și nu mă pot hotărî, — spuse Goriunov lui Ordin, cu care se retrăsese într-un colț al bordeiului, cînd începuseră să-l plictisească rîsetele și glumele femeilor — dacă să-i prevenim sau nu pe onchiloni de primejdia care îi paște ? Ce-ar fi să le propunem să plece cu noi, spre sud ?

— Și eu m-am gîndit la asta, — răspunse Ordin, — dar socotesc că nu-i momentul. Marea nu e acoperită de gheață și, cum nu au bărci, n-ar putea pleca. Și apoi, cine știe dacă și sub ce formă se vor adeveri temerile mele ; într-un fel sau altul, poate că soba Țării lui Sannikov se va repara, și situația se va îndrepta pentru decenii întregi, mai știi ?

— Ce se va întîmpla însă dacă soba nu se va repara și frigul va deveni tot mai aspru ?

— Și totuși, n-are nici un rost să-i prevenim. Cum ar putea merge peste întinderile de gheață, în noaptea polară, fără îmbrăcăminte destul de călduroasă, fără combustibil, fără reni, căci cirezile lor ar pieri de foame după cîteva zile de drum, în pustiul de gheață ? Nu, de bine de rău ei vor ieși din iarnă, iar primăvara, cînd vor vedea că zăpada nu se topește, că animalele au pierit, vor înțelege poate singuri că trebuie să plece.

— Ai dreptate ! Iar primăvara ne putem întoarce cu o expediție mare, trimisă de Academie pentru a studia acest ținut și populația lui, înainte ca zăpezile să umple depresiunea. Atunci vom putea organiza mai ușor exodul onchilonilor, iar ei se vor lăsa mai ușor convinși de necesitatea plecării.

— Acum însă, n-o să ne ceară decît să curmăm aceste nenorociri.

După masă, femeile, rugate de Gorohov, începură să danseze. Copiii și bătrînele se ghemuiră prin colțuri. Femeile se dezbrăcară, ca de obicei, pînă la piele, și luîndu-se de mîini, încinseră o horă în jurul focului. Dansul era alcătuit din mici sărituri cu ridicarea cînd a piciorului drept, cînd a celui stîng, din mișcări de mîini și îndoirea trunchiului în diferite direcții — toate acestea acompaniate de o melodie foarte simplă. În nesfîrșita noapte polară, cînd li se ura cu traiul monoton din bordei, femeile se distrau dansînd, iar bărbații le priveau cu plăcere. La început, melodia și mișcările erau lente, ca și cînd femeile ar fi dansat în silă ; treptat, ritmul deveni mai viu și în cele din urmă femeile începură să se învîrtească atît de repede, încît spectatorii simțeau că-i apucă amețeala. Le țiuiau urechile de tropăitul picioarelor, de bătutul din palme și de strigături. Trupurile oacheșe se mlădiau în ritmul îndrăcit al dansului, cozile le fluturau în aer, colierele le săltau pe piept, brățările le jucau în fața ochilor, privirile li se aprinseseră, iar între buzele întredeschise sclipeau dinții albi, strălucitori. În sfîrșit, sleite, se prăbușiră toate la pămînt și se întinseră în jurul focului, gîfîind și potrivindu-și cingătoarele. Liniile negre-albăstrui ale tatuajului ieșeau puternic în evidență pe trupurile lor nădușite. Se deslușeau clar desenele complicate, florile, frunzele, sorii, capetele de diferite animale — rod al imaginației unor artiști primitivi. În nesfîrșita noapte, femeile bătrîne își exersau măiestria pe trupurile fetelor, întrecîndu-se în desene care mai de care mai complicate. Am mai descris tatuajul femeii cu șerpi, a doua soție a lui Amnundak ; trupul lui Annuir era acoperit în față cu diferite funze și flori, iar în spate, între omoplați, strălucea

un soare ale cărui raze îi ajungeau pînă la gît, la umeri şi la şale ; sub şale avea două semilune, aşezate faţă în faţă. Racu era acoperită de linii, care în faţă mergeau în zig-zag, iar în spate şerpuiau în toate direcţiile ; pe omoplaţi şi mai jos de şale, aceste linii se încolăceau în spirale. Fetele se făleau cu complicatele înfloriturî care le împodobeau trupul. Fata care avea pe trup desene mai complicate era mai căutată de tinerii războinici cu prilejul sărbătorii de primăvară.

După ce se odihniră, femeile se strînseră în semicerc lîngă foc, în faţa călătorilor, şi începură un joc ; ultima femeie din partea dreaptă lovi cu palma stîngă spatele vecinei sale, spunînd „prima" ; aceasta făcu aidoma cu vecina ei din stînga, „a doua". Astfel, şirul de lovituri ajunse pînă la marginea stîngă ; dacă o femeie încurca numărătoarea, era înghiontită din stînga şi din dreapta, în rîsul tuturora. De la flancul stîng, şirul de lovituri se înapoie, numărătoarea fiind luată de la început ; la jumătatea semicercului, el se încrucişa cu un alt şir, ce venea din dreapta. În felul acesta, puteai încurca lesne numărătoarea, prilej pentru noi înghionteli, care stîrneau o veselie generală. Cînd se plictisiră de acest joc, începură altul ; femeile se aşezară pe vine şi, întinzînd mîinile, aruncau toate odată spre foc piciorul drept, iar apoi, retrăgîndu-l într-o clipită, aruncau piciorul stîng ; dacă o femeie întîrzia sau greşea piciorul, vecinele o trînteau pe spate, în hazul tuturor şi picioarele ei se agitau în aer. Acest joc le aţîţă într-atîta, încît începură să se trîntească unele pe altele fără nici un pretext, şi pînă la urmă toate ajunseră întinse pe jos, cu picioarele spre foc, rîzînd cu hohote.

— Aceste dansuri şi jocuri, — remarcă Goriunov, — reprezintă o minunată gimnastică pentru dezmorţirea membrelor înţepenite de lipsa de mişcare din timpul nesfîrşitei nopţi polare.

— Bărbaţii vînează, păzesc renii, taie lemne ; femeile însă sînt silite să rămînă în bordeie şi să vadă de gospodărie, încuviinţă Ordin.

— Primul joc — ele îl numesc „salba", iar al doi-

lea — „broaștele" ; mai există un al treilea — „încercarea", un joc ceva mai potolit, spuse Gorohov, și adăugă, adresîndu-se femeilor : Ia arătați-ne „încercarea" !

Femeile se așezară iarăși la locurile lor.

— Iarna trecută, cine era socotită cea mai răbdătoare ? întrebă cineva. Tu, Annu ?

— Eu ! răspunse Annuen.

— La mine în clan — eu ! se repezi Annuir.

— Ești străină aici, să te încercăm, să vedem dacă e adevărat că ești răbdătoare. Te vei culca prima, hotărîră femeile.

Aduseră o blană, o puseră aproape de foc, în mijlocul semicercului, și Annuir se întinse pe ea cu fața în sus. Annuen luă o strachină, o umplu cu apă pînă sus și o puse pe pîntecul femeii culcate. Apoi se așeză la picioarele ei și începu s-o gîdile la tălpi. Celelalte începură să numere cu voce tare. Femeia care era pusă la încercare trebuia să stea nemișcată, oricît de tare ar fi fost gîdilată, ținîndu-și chiar răsuflarea, astfel ca din strachină să nu curgă nici un strop de apă, pînă ce tovarășele ei ajungeau cu numărătoarea la zece. Deși tălpile onchiloanelor erau bătătorite, deoarece umblau desculțe, puține femei rezistau, mai ales că celelalte numărau într-adins foarte rar. Femeia care rezista era proclamată răbdătoare și dobîndea dreptul de a gîdila la tălpi pe toate cele nerăbdătoare.

De data asta, Annuir nu rezistă și o podidi rîsul cînd femeile nu apucaseră să ajungă cu numărătoarea decît pînă la nouă ; ce-i drept, Annuen, rivala ei, cu care împărțea dragostea lui Ordin, o gîdila strașnic.

— Te-am prins cu minciuna ! spuse aceasta cu o bucurie răutăcioasă. Tu n-ai fost niciodată răbdătoare.

— Poate nici tu n-ai fost ! ripostă arțăgoasă Annuir.

— Întreabă-le pe celelalte ! Dacă nu crezi, poți să mă supui la încercarea cea mare, spuse mîndră Annuen.

— Da, da, să știi că ea va rezista ! adeveriră femeile.

— Ia arată, Annuen, ce poți ! spuse Ordin.

Annuen se culcă în locul lui Annuir. Aceasta umplu din nou strachina pînă sus şi i-o puse femeii mai sus de pîntec, sub sîni, începînd s-o gîdile pe burtă lîngă buric — locul cel mai sensibil. Dar Annuen parcă era de piatră şi rezistă cu succes încercării.

— Şi acum, ţine asta ! spuse ea batjocoritoare, şi aruncă apa din strachină drept în faţa lui Annuir. Acesta era un privilegiu al femeilor care rezistau încercării ; lui Annuir nu-i rămase altceva de făcut decît să se steargă în tăcere şi să se depărteze, ruşinată.

Femeile se culcau una după alta şi Annuen le făcea pe toate să rîdă, pe unele mai uşor, pe altele mai tare, şi le uda leoarcă înainte ca ele să apuce să se ridice de pe blană. Celelalte făceau mare haz.

Femeile care nu rezistaseră se uscau la foc şi rîdeau cu hohote, privind cum tovarăşele care le urmau păţeau la fel ca ele. O singură femeie rezistă, fiind proclamată „răbdătoare". După ce toate femeile fură supuse încercării, Annuir stărui să fie din nou pusă la probă, dar cu condiţia s-o încerce „răbdătoarea" cea nouă. Annuen se împotrivi, dar celelalte femei, cunoscînd rivalitatea dintre ele, socotiră că Annuir are dreptate să ceară acest lucru, de vreme ce mai fusese proclamată o „răbdătoare". Annuir consimţi chiar să treacă prin încercarea cea mare şi rezistă cu curaj, dar nu profită de dreptul pe care-l cîştigase şi nu împroşcă cu apă pe femeia ce o gîdilase. O, dacă în locul acesteia ar fi fost Annuen, ce-ar mai fi udat-o !...

— Ei, acum ai două logodnice suprarăbdătoare ! îl felicită Goriunov pe Ordin.

— Şi amîndouă geloase ! adăugă Kosteakov.

— E şi firesc — rîse Ordin, mulţumit că Annuir îşi restabilise reputaţia.

Mai stătură cîtva timp în jurul focului, vorbind de una şi de alta. Dar nu trecu mult şi din bordeiul lui Amnundak veni un bătrîn care înştiinţă femeile că se pot întoarce, deoarece rugăciunea se sfîrşise.

— Ce a spus şamanul ? Ce i-au destăinuit zeii ? Ce ne aşteaptă ? curgeau întrebările.

— O să aflaţi mîine, acum duceţi-vă la culcare, se eschivă bătrînul şi ieşi.

— Femeile se îmbrăcară, își luară copiii care dormeau prin colțuri și una cîte una părăsiră bordeiul oamenilor albi. Afară se auzeau exclamațiile lor: „Iarăși e frig! Vai, ce frig e! Ce ceață! Țineți-vă una de alta, să nu ne rătăcim".

Annuir se duse cu ele ca să mai afle cîte ceva despre rezultatele rugăciunii, dar se întoarse în curînd și spuse:

— Amnundak s-a dus undeva cu toți războinicii, pesemne să-l petreacă pe șaman; în bordei nu-i nimeni, afară de doi moșnegi — unul doarme, iar celălalt m-a dojenit că prea iscodesc mult.

— Cred că nu ne rămîne altceva de făcut decît să ne culcăm. Oricum, pînă mîine tot nu vom afla nimic, spuse Goriunov.

Dacă ar fi știut călătorii porunca pe care duhurile o dăduseră șamanului, poruncă pe care onchilonii porniră s-o îndeplinească de îndată, n-ar mai fi dormit atît de liniștit.

Îndată după terminarea rugăciunii, deși era frig și ceață, toți războinicii aflați în sălaș plecară spre sud-vest; în față mergeau cîțiva inși cu făclii, urmați de Amnundak și de șaman cu învățăcelul acestuia; apoi veneau patru războinici care duceau pe o targă pe prizonierul vampu, iar ceilalți onchiloni închideau alaiul. Toți erau înarmați pînă în dinți și pășeau fără să scoată o vorbă. Nu se auzea decît un tropăit ușor, zăngănitul săgeților în tolbe și scîrțîitul tărgii. Înaintînd prin ceață, purtătorii de făclii călăuzeau acest alai bizar prin păduri și poiene, spre lacul sfînt. La malul lacului, prizonierul, legat fedeleș, fu culcat pe lespedea jertfelnicului, șamanul se așeză la capul prizonierului, iar învățăcelul, la picioarele lui. Amnundak și războinicii se strînseră în semicerc în jurul lespedei, cu fața spre lacul secat. Toți războinicii își aprinseră făcliile și le ridicară deasupra capului, șamanul luă daireaua și începu rugăciunea premergătoare sacrificiului. Lumina roșiatică tremurîndă a făcliilor se răsfrîngea pe lespedea neagră, pe trupul păros al omului întins pe ea, pe fețele războinicilor cu pene de vultur înfipte în păr, pe îmbrăcămintea ciudată a șamanului, care ținînd sus daireaua

o lovea neîncetat, făcînd-o să uruie înfundat. Chipurile aspre ale războinicilor erau îndreptate spre şaman cu o expresie de adîncă veneraţie. În jur, pîcla unduitoare se destrăma din cînd în cînd şi atunci se vedeau stîncile negre, fundul lacului presărat cu pietre şi hăul sumbru. Desfăşurarea acestei ceremonii nocturne într-un asemenea cadru nu putea să nu impresioneze adînc pe onchiloni şi pe oricare alt om. Se vedea că prizonierul bănuia soarta care îl aşteaptă. Ochii i se roteau cu desperare în orbite şi tremura mărunt din tot corpul. După preludiul executat cu daireaua pentru invocarea spiritelor, şamanul lăsă în jos braţele, îşi înălţă faţa uscăţivă, brăzdată de cute adînci, şi aţintindu-şi privirile spre valurile de ceaţă, începu să implore spiritele cu voce surdă :

— Ommolon, Amnunghem, Irgani ! repetă el de cîteva ori. Vă chem, stăpîni ai împărăţiei subpămîntene ! Vă aducem o jerfă — un om viu, o jertfă cu sînge roşu, aburind. Primiţi-o, nu zguduiţi pămîntul nostru, astupaţi crăpăturile, faceţi să intre iarăşi în albia lor apele acestui lac ! Ommolon, Amnunghem, Irgani ! Ascultaţi-ne ruga !

Rostind numele spiritelor, şamanul îşi ridica treptat glasul pînă ajungea să strige, iar stîncile din jur răsfrîngeau aceste nume bizare. Se părea că spiritele subterane răspund la chemare, repetîndu-şi numele. După ce mai strigă de cîteva ori chemarea, şamanul scoase de la cingătoare cuţitul său de silex, de care se slujea cînd aducea jertfe, şi aplecîndu-se fulgerător îl înfipse în pieptul sărmanului vampu, care scoase un urlet sfîşietor, repetat de stînci. Apoi, lăsînd cuţitul în rană, el puse piciorul pe faţa prizonierului muribund şi începu să bată din nou daireaua.

Cînd trupul încetă să mai palpite, şamanul scoase cuţitul, îl şterse de pielea păroasă a sălbaticului şi porunci :

— Luaţi jertfa şi aruncaţi-o în hăul împărăţiei subpămîntene !

Şase războinici ridicară trupul cu luare aminte şi, călcînd cu băgare de seamă pe pietrele alunecoase şi povîrnite, se îndreptară spre hău ; alţi războinici le

luminau calea în față și în părți. Cînd se apropiară de crater, ei scoaseră un strigăt plin de uimire și de bucurie :

— Vine apa, vine apa !

Într-adevăr, craterul care pînă mai adineauri se căsca negru, gol, pierzîndu-se în adînc, era acum plin de apă clocotitoare.

— Spiritele subterane au primit jertfa noastră ! anunță șamanul, solemn. Apa se întoarce în lacul sfînt ! Legați o piatră de picioarele jertfei și aruncați-o mai repede pe gura craterului ! porunci el.

Punînd pe pietre trupul nenorocitului vampu, războinicii îi dezlegară mîinile, și cu cureaua cu care erau legate îi prinseră de picioare un pietroi cît toate zilele. Ridicară apoi corpul și, făcîndu-i vînt, îl aruncară în craterul din care apa năvălea mereu, începînd să acopere fundul lacului. Valurile negre, înroșite de reflexele făcliilor, înghițiră cadavrul sălbaticului.

— Aduceți renul de jertfă ! grăi șamanul. Să aducem ofrandă spiritelor bune ale cerului !

Făcîndu-și loc printre războinicii cu făclii, ieșiră în față doi onchiloni, care duceau de coarne un ren alb. Coarnele acestuia erau împodobite cu panglici multicolore de piele, iar blana era presărată cu pete de vopsea roșie. Speriat de nenumăratele făclii, animalul se împotrivea și mugea. Îl tîrîră spre lespede, îl luară pe sus și-l trîntiră la picioarele șamanului.

Din nou se auzi daireaua și șamanul începu să invoce spiritele bune ale cerului, implorîndu-le să redea onchilonilor căldura, să curme frigul și să ocrotească cirezile de reni. Cuțitul pentru jertfă al șamanului luci iarăși și se înfipse în grumazul renului. Sîngele purpuriu țîșni pe blana albă și animalul rămase țeapăn. Îl lăsară pe lespede, tăindu-i numai capul, care de obicei era oferit șamanului.

În lac, apa creștea repede, umplînd covata fundului ; făcînd plecăciuni apelor sfinte, întoarse din împărăția subpămînteană, șamanul coborî de pe lespede. Întregul alai porni înapoi spre sălaș, în aceeași ordine, ducînd pe targă capul renului.

Dimineața, călătorii aflară uimiți două veşti: în timpul nopții fusese un cutremur şi apa revenise la lacul sfînt. Prima veste explica pe cea de a doua, dar nu se dumireau cum de nu simțiseră nimic? Iscodind pe unul şi altul, ei aflară că numai cei doi bătrîni rămaşi în bordeiul lui Amnundak după plecarea tuturor războinicilor simțiseră cutremurul; ei adormiseră şi deodată fuseseră treziți de o zdruncinătură destul de puternică; dăduseră buzna afară, dar întrucît totul era liniştit şi doar pămîntul părea că tremură uşor, se înapoiaseră în bordei, răzbiți de frig.

— Cum se face că n-am simțit nimic? se miră Goriunov. Poate că moşnegii au visat. Atît noi, cît şi numeroşii noştri oaspeți n-au băgat nimic de seamă.

— Staţi! exclamă Ordin. S-o fi întîmplat atunci cînd tot bordeiul se zguduia de tropăitul femeilor!

— Să ştii că aşa e! Atunci nu e de mirare că n-am simțit cutremurul, care se vede că nu a fost prea puternic.

— Dar a fost totuşi suficient ca să restabilească legătura dintre lacul sfînt şi... Ordin şovăi.

— Şi ce?

— Am vrut să spun şi mare, dar mi-am amintit că de fapt lacul se vărsa în mare şi a secat nu pentru că această legătură se întrerupsese, ci fiindcă afluența apelor din depresiune se redusese mult.

— Trebuie să lămurim acest lucru. Este foarte important să ştim cum a apărut apa. După spusele onchilonilor, ea a început să năvălească din coşul vulcanului.

— Dacă ne ducem acolo şi dacă cumva apa a dispărut iarăşi, vom fi învinuiți de această nouă nenorocire şi orice am spune nu vom fi crezuți. Mai bine să aşteptăm şi să mergem împreună cu Amnundak, propuse Kosteakov.

Între timp, călătorii mai aflară cîteva din întîmplările petrecute în timpul nopții. Astfel li se povesti că prizonierul vampu reuşise să dezlege funia şi să scape,

profitînd de faptul că războinicul pus să-l păzească aţipise lîngă foc.

Toate aceste veşti le adusese Annuir, care se întorsese prima de la mulsul de dimineaţă al renilor.

— Cînd au avut timp onchilonii să afle că lacul s-a întors la locul său şi să vadă chiar cum se ridică apa ? se miră Ordin.

— Noaptea s-au făcut rugăciuni lîngă lacul sfînt. Amnundak, şamanul şi toţi războinicii s-au dus acolo. Au adus o jertfă — un ren alb — şi apa a început să năvălească de îndată, spuse Annuir cu bucurie, fiind, se vede, încredinţată de eficacitatea rugăciunilor şi a jertfei.

— Prin urmare, s-a adus o jertfă ! spuse gînditor Goriunov şi tăcu.

El făcu o legătură între misterioasa ceremonie şi dispariţia prizonierului din timpul nopţii, precedată de îndepărtarea din bordei a tuturor femeilor şi copiilor, şi deveni bănuitor.

Mai tîrziu, profitînd de lipsa femeilor şi a lui Gorohov, el îşi împărtăşi bănuielile tovarăşilor săi.

— Trebuie să aflăm neapărat dacă bănuielile mele sînt întemeiate, încheie el. Dacă au început să jertfească oameni, înseamnă că nu va fi prea bine de noi ; ieri, victima a fost un vampu, dar mîine, dacă nenorocirile vor continua, ne poate veni şi nouă rîndul.

Nu reuşiră însă să afle nimic precis. Războinicii povesteau cu dragă inimă cum în timpul rugăciunii, spiritele porunciseră şamanului să aducă o jertfă la miezul nopţii, o jertfă obişnuită — un ren alb — pe malul lacului sfînt ; şi ei făcuseră întocmai şi îndată apa năvălise în coşul vulcanului şi acoperise, sub ochii lor, fundul lacului. Tăgăduiau însă că în noaptea aceea fusese un cutremur — nu-l simţiseră, pentru că avusese loc probabil în vreme ce mergeau spre lac sau în timpul rugăciunii cînd se aflau pe mal.

Trecură cîteva zile. Nu era decît jumătatea lunii august, dar parcă ar fi fost toamna tîrziu. În fiecare noapte se lăsa ger, era ceaţă şi cădea bruma ; în poiene, frunzele copacilor cădeau înainte de a se îngălbeni, iarba se veştejea şi se culca la pămînt. Păsările călă-

toare plecaseră, iar lacurile rămăseseră pustii ; noaptea, ele înghețau de tot, pentru a se dezgheța abia spre seară. Soarele, care abia încălzea, dispărea repede după norii ca de plumb. Femeile începură să scoată din saci hainele de iarnă și să le repare în grabă, iar bărbații pregăteau de zor lemne. Tot mai des călătorii surprindeau privirile dușmănoase ale onchilonilor, iar soțiile lor, în afară de Annuir, începură să lipsească tot mai mult, petrecîndu-și cea mai mare parte a timpului în bordeiul lui Amnundak. Urmînd sfatul lui Ordin, Annuir pleca cu ele, pentru ca devotamentul ei față de străini să nu bată la ochi și să poată astfel afla mai ușor intențiile onchilonilor.

În dimineața zilei de 15 august se porni un vînt dinspre nord, urmat de o adevărată vijelie ; apoi începu să ningă cu nemiluita, iar temperatura scăzu cu cîteva grade sub zero. Spre amiază ninsoarea încetă. Cînd ieșiră din bordei, călătorii văzură Țara lui Sannikov învești mîntată în straiele ei de iarnă. Poiana era acoperită cu un strat gros de omăt, copacii rămăseseră fără frunze, iar coniferele se împodobiseră cu promoroacă. Onchilonii ieșiră și ei din bordeiul șefului și priviră în jur ; soțiile călătorilor li se alăturară îndată.

Către seară, în bordeiul călătorilor intră Amnundak. El nu-i vizitase de mult, de cînd cu cutremurul care îi dărîmase locuința. Se așeză, întinse mîinile spre foc și, privind țintă flăcările, prinse a grăi :

— Ce ne facem, oameni albi ? Iarna a venit cu o lună mai devreme. Copacii au înghețat înainte ca frunzele să înceapă a se îngălbeni. Păsările s-au dus de la noi, soarele nu încălzește de fel. Dacă va mai cădea multă zăpadă, toți renii noștri vor pieri. Vor pieri de asemenea boii, caii și rinocerii. Cu ce se vor hrăni onchilonii ?

Călătorii ascultau în tăcere plîngerea lui Amnundak ; ei știau de ce se lăsase frigul înainte de soroc, știau că lucrurile nu se pot îndrepta pînă ce nu se vor redeschide căile subterane prin care depresiunea primea căldură. Dar cine putea ști cînd avea să se întîmple aceasta ? Cum i-ar fi putut da speranțe lui Amnundak ?

Cînd văzu că nu primește nici un răspuns, șeful se ridică și, făcînd cu mîna un gest amenințător, spuse :

— Numai voi sînteți de vină ! Ați venit din țara zăpezilor și a frigului și ne-ați adus ger și ninsoare, fiindcă ele vă priesc. Vă place, oameni albi, să trăiți pe meleagurile albe. V-ați pus în gînd să-i ucideți pe toți onchilonii cu ajutorul gerului și al zăpezii, ca să cotropiți pămîntul nostru. Ciucci i-au alungat pe străbunii noștri, silindu-i să vină aici ; voi, puternici vrăjitori albi, vreți să ne nimiciți pînă la unul !

El se întoarse brusc și ieși din bordei. Călătorii se priviră neliniștiți. Cînd șeful se depărtă, Goriunov spuse :

— Cred că nu mai e cazul să zăbovim, trebuie să plecăm chiar mîine în zori ; bate vîntul dinspre nord, lacurile au înghețat, nu va fi ceață, iar zăpada nu e prea groasă.

— Dacă mai ninge, vom înainta anevoie fără schiuri, observă Kosteakov.

— Și nici haine călduroase nu avem aici, au rămas toate la campament, remarcă Ordin.

— Faceți cum credeți, — spuse Gorohov hotărît, — eu rămîn aici. Frigul nu va ține mult și totul va fi iarăși ca înainte. Iar voi veți pieri printre ghețuri, nu veți putea răzbi pînă la Kotelnîi.

Încercară să-l convingă, dar el stăruia cu îndărătnicie că aici e mai bine decît la Kazacie, că nu-i lipsește nimic, duce o viață fără griji, are o nevastă vrednică și un bordei călduros și că nu are de ce să se plîngă.

— Dar ce te faci, Nikita, dacă ăștia te-njunghie, așa cum a pățit prizonierul vampu. Te vor jertfi zeilor, ca să se încălzească vremea, încercă să-l sperie Goriunov.

— Prostii ! Sălbaticul a evadat. Onchilonii nu jertfesc oameni. Dacă ar fi cum spui, ar fi terminat de mult cu noi, nu și-ar mai pierde timpul cu discuții, așa cum a făcut adineauri Amnundak. Vor veni să ne roage, nu să ne înjunghie !

Se așternu o tăcere apăsătoare.

După un timp, Gorohov se ridică și ieși din bordei. Cîteva clipe mai tîrziu, veni în fugă Annuir.

— Cînd s-a întors de la voi, Amnundak a spus : „Nu vom mai da femei oamenilor albi, pînă nu vor opri frigul şi ninsoarea" ; iar nouă, soţiilor voastre, ne-a zis : „Veţi locui aici ! Dacă vă duceţi la ei, va fi vai de voi". Bărbaţii şi femeile au strigat atunci într-un glas : „De mult trebuia să facem aşa, acum să-i vedem cum o s-o scoată la capăt fără neveste, fără lapte, fără lipii". Am cerut îngăduinţă să-mi aduc învelitoarea. Amnundak mi-a spus : „Du-te dar să te întorci degrabă !"

Annuir îşi luă învelitoarea de blană şi-i şopti lui Ordin, la ureche :

— La noapte, cînd toţi vor dormi, voi veni să-ţi spun tot ce am mai aflat ; să ştii că v-au pus gînd rău.

Femeia plecă şi călătorii rămaseră abătuţi.

— Mîine, cînd se va crăpa de ziuă, pornim la drum, spuse Kosteakov. Se vede că ăsta este doar începutul represaliilor la care vor să ne supună ca să alungăm iarna asta timpurie.

— Dacă mai zăbovim, o să ne pomenim cu o gardă în regulă la uşa bordeiului, şi atunci nu va fi tocmai uşor s-o ştergem, adăugă Goriunov.

— Hai să pregătim totul pînă nu vine Gorohov, propuse Ordin. Dar unde o fi ? Nu s-o fi dus oare la Amnundak să ne dea de gol ?

Gorohov nu se arătă toată seara. Nici femeile nu se înapoiară. Călătorii îşi gătiră singuri mîncarea, îşi fierseră ceaiul, îşi puseră lucrurile în traiste şi zăboviră multă vreme în jurul focului, sfătuindu-se cum să iasă din încurcătură. Abia tîrziu de tot se duseră la culcare. Se vede că Gorohov rămăsese să doarmă în bordeiul lui Amnundak.

În puterea nopţii, Ordin fu trezit de Annuir.

— Trebuie să fugiţi cît mai repede, îi spuse ea în şoaptă. Războinicii zic : „Spiritelor subpămîntene li s-a adus jertfă un vampu — ele au readus apa în lacul sfînt ; spiritelor cerului nu li s-a jertfit decît un ren — ele s-au mîniat şi au trimis iarna. Trebuie să le aducem şi o jertfă mai de soi". Deşi n-o spun, cred totuşi că la voi se gîndesc.

— Nikita a auzit toate astea ?

— Nu, asta s-a întîmplat înainte de a veni el. În fața lui n-au vorbit nimic. El a venit și a spus că vrea să se facă onchilon, c-o să vă părăsească, că va trăi în mijlocul nostru și că nu vrea să le facă nici un rău. A povestit toată seara cît de rău se trăiește în țara voastră. Acum, onchilonii s-au dumirit ce v-a adus aici: căutați un pămînt bun pentru neamul vostru. Iar Amnundak a zis: „Se vede că sînt iscoade! Nu trebuie să-i lăsăm să plece, că altminteri se vor întoarce cu războinici mulți, vor folosi împotriva noastră trăsnetele lor, și atunci va veni sfîrșitul onchilonilor!"

— Nikita nu le-a spus că plecăm mîine?

— Nu, n-a spus. N-a vorbit decît despre el, Amnundak l-a lăudat și i-a dat înapoi soția, ca să rămînă cu el peste noapte. Apoi a poruncit ca mîine să fie chemat șamanul. Mîine seară va fi iar rugăciune, vor întreba pesemne pe zei ce să facă cu voi, și îi vor ruga să oprească ninsoarea.

— Annuir, mîine în zori plecăm. Vii cu noi?

— Merg cu tine oriunde, dacă acolo, în țara voastră, voi fi prima ta soție, răspunse Annuir.

— Nu vei fi prima, vei fi singură!

Stătură încă multă vreme de vorbă iar apoi, cum limbile orniculuí arătau apropierea zorilor, îi treziră pe ceilalți, și după un dejun frugal, îndată ce se crăpă de ziuă, părăsiră pentru totdeauna bordeiul acesta plăcut. Îi lăsară lui Gorohov un bilet, prin care îl rugau să-i spună lui Amnundak că au plecat să-și aducă haine călduroase și că nu vor zăbovi mai mult de o zi. Dacă vrea să-i ajungă din urmă, încă nu e tîrziu. Îl vor aștepta două zile la marginea depresiunii. Îl preveniră că geruri cumplite amenință Țara lui Sannikov și că în orice caz nici nu va fi mai bine decît la Kazacie. Îi scriseră de asemenea că mai tîrziu va putea veni cu onchilonii să ia proviziile de carne pregătite de Nikiforov pentru iarnă, căci, oricum, nu puteau lua totul cu ei.

Lăsară focul aprins, pentru ca fumul să-i înșele pe onchiloni, făcîndu-i să creadă că bordeiul este locuit; așternutul îl așezară în așa fel, încît să pară că acolo

doarme cineva. Numai Annuir își luă așternutul și toată îmbrăcămintea ei.

Ningea. Acest lucru îi bucură, căci zăpada avea să le acopere urmele în scurtă vreme. De altfel, Gorohov trebuia să facă în așa fel ca urmărirea să întîrzie cît mai mult ; în orice caz, pînă seara nu aveau de ce să se teamă. Pe Bălțatu îl lăsară închis în bordei.

Cînd se lumină de ziuă, se aflau la cîțiva kilometri de sălaș, în poiana învecinată, pe care o recunoscură cu greu. Cum se schimbaseră toate în patru luni de zile ! Cît de mult îi impresionase acest ținut minunat, plin de taine, ce așteptau să fie dezlegate, această natură primăvăratică, această vegetație bogată ! Acum nu vedeau decît păduri desfrunzite, poiene îngropate în zăpadă ; erau nespus de abătuți. Reușiseră să scape de acest popor ignorant, dar îi aștepta un drum lung, monoton și plin de primejdii. Unul din tovarășii lor lipsea. Împărțiseră cu el și binele și răul, dar acum acesta îi trădase. Erau îngrijorați de soarta lui. Se gîndeau de asemenea la soțiile lor, pe care le îndrăgiseră. Numai Ordin era bine dispus ; alături de el, Annuir pășea vitejește prin zăpadă. Pentru Ordin, ea își lăsase neamurile și traiul cu care era obișnuită, își părăsea patria, pentru a se duce într-o lume străină de care se temea. Ea nu întoarse niciodată capul ca să privească cu părere de rău ceea ce lăsa în urmă.

În faptul serii ajunseră la campament. Nikiforov, care nu mai avusese de mult nici o știre de la ei, se bucură nespus de mult. Aici, totul era în ordine. Cazacul pregătise din belșug carne și lemne pentru iarnă; cîinii erau sătui și zdraveni. Numai unul lipsea — fusese răpus de un urs la o vînătoare. Cazacul rămase surprins că tovarășii săi hotărîseră să părăsească în pripă aceste meleaguri mănoase.

— Toată munca mea a fost zadarnică ! spuse el dojenitor. Pentru ce m-am străduit, am vînat, am cărat, am uscat și am afumat atîta cărnărie ? Pentru ce am răpus atîtea sălbăticiuni ? Pentru ce am tăiat lemnele ? Totul va rămîne urșilor, lua-i-ar naiba !

— Nu te necăji, Kapiton, nu urşii, ci oamenii se vor ospăta cu toate merindele astea. Va veni Gorohov cu onchilonii şi vor căra totul în sălaşul lor.

— Cum, Nikita nu vine cu noi ! exclamă cazacul uluit.

— Nu, a hotărît să rămînă aici ; a îndrăgit o femeie şi spune că aici e mai bine decît la Kazacie.

— Nu mai spune ! Ticălosul ! Şi cînd te gîndeşti că are o nevastă la Kazacie, ce-i drept o scorpie bătrînă!

— Iar asta de aici e tînără şi ascultătoare. Gorohov va trăi ca-n sînul lui Avraam printre onchiloni.

— Dar femeia asta cine e ? A venit să vă petreacă? întrebă cazacul, arătînd-o pe Annuir.

— E soţia mea, merge cu noi pe continent, răspunse Ordin.

— Ahaaa ! zise tărăgănat Nikiforov, uitîndu-se curios la femeie, care se fîstîcise de tot. Ea nu ştia atît de bine ruseşte ca să-i înţeleagă ce spun, deoarece vorbeau repede, dar bănui că despre ea este vorba. Prin urmare, în locul lui Nikita va veni o muiere băştinaşă! Nu ştiu cum ne vom descurca cu cîinii ; în privinţa asta, ea nu-l poate înlocui pe Nikita. Cred că nici n-a văzut vreodată cîini, deci cu atît mai puţin va şti să conducă o sanie. Mare bucluc !

Nikiforov filozofă mult pe această temă, stînd lîngă focul în jurul căruia se strînseseră călătorii. Văzînd cu cîtă iscusinţă găteşte Annuir mîncarea, el se mai împăcă cu schimbarea survenită. Pînă la urmă, el spuse :

— Ai o nevastă vrednică, Semion Petrovici. Şi trebuie că te iubeşte tare mult, dacă s-a hotărît ea să-i părăsească pe toţi ai săi şi să străbată marea, ca să meargă pe meleaguri străine. Ale voastre n-au vrut să vă urmeze ? se adresă el celorlalţi.

— N-au vrut, răspunse Goriunov, şi-i explică în cîteva cuvinte de ce fuseseră nevoiţi să plece în grabă din acest ţinut. Dacă totul se va sfîrşi cu bine, — încheie el, — la primăvară ne întoarcem.

În timpul cinei, Nikiforov îi anunţă că nu pot părăsi de îndată depresiunea, deoarece în cursul verii troianul se lăsase mult şi nu mai ajungea la creasta

peretelui, ci numai pînă la terasa superioară, ceea ce însemna că ei urmau să se cațere pe stînci vreo cincisprezece metri. Mai trebuiau de asemenea să curețe drumul pentru a ridica săniile și poverile. Pe de altă parte, troianul se acoperise de gheață și pe toată lungimea lui trebuiau săpate scări.

— Într-o singură zi n-o scoatem la capăt, încheie el.

— Mai avem timp încă două zile, spuse Gòriunov. I-am făgăduit lui Nikita să-l așteptăm patruzeci și opt de ore. Poate că se va răzgîndi și va veni cu noi.

INUNDAȚIA

Peste noapte dormiră în cortul cazacului, care se afla tot în grota devenită între timp mult mai mare datorită topirii gheții în cursul verii. Dimineața, călătorii începură să sape treptat pe creasta troianului.

Toți cinci lucrau din răsputeri, astfel că spre seară putură să urce pînă la terasă. Aceasta avea o lățime de la patru pînă la zece metri, și se întindea de ambele părți ale troianului, pe o distanță de o sută de metri. Apoi se îngusta brusc atît de mult, încît numai berbecii sălbatici de stîncă puteau trece pe acolo. Deasupra terasei se ridica un perete, care în locul cel mai scund avea o înălțime de vreo zece metri ; peretele nu era pretutindeni abrupt, ci era alcătuit din mai multe terase, unele mai înalte, altele mai joase. Un bun alpinist putea să se cațere pînă sus. Terasele însă erau prea înalte pentru cîini, și călătorilor le-ar fi fost greu să ridice poverile ; trebuiau deci făcute terase intermediare, ceea ce era cu putință, întrucît lava bazaltică avea o structură stratificată. În orice caz trebuiau să muncească o zi întreagă.

După ce examină terasa, Goriunov spuse :

— Nu sînteţi de părere să aducem chiar astăzi toate poverile şi săniile aici pe terasă ?

— La ce bun ? întrebă Kosteakov. La campament dormim mai bine. Dar de aici, buimăciţi de somn, ne-am putea rostogoli la vale.

— Am putea înnopta jos, dar e mai bine să aducem aici chiar astăzi toate lucrurile, şi iată de ce : astă-seară ar fi trebuit să ne înapoiem în sălaş, după cum l-a asigurat probabil Gorohov pe Amnundak. În orice caz, aşa l-am rugat în bileţelul pe care i l-am lăsat în bordei. Văzînd că nu ne-am întors, şeful poate trimite chiar astă-seară cîţiva războinici după noi. Onchilonii cunosc drumul. Ei vor ajunge aici mîine în zori, şi dacă toate lucrurile vor fi încă jos, cădem în mîinile lor. Cred că nu ne-ar lăsa inima să tragem în onchiloni. Dacă însă lucrurile noastre vor fi aici, pe terasă, vom urca şi noi cît ai bate din palme şi, odată ajunşi aici, vom distruge suişul, fiind astfel în siguranţă. Ia priviţi, nu-i greu să dărîmi creasta în partea ei cea mai îngustă, pe o distanţă de vreo zece metri, şi atunci nimeni nu se va mai încumeta să ne urmărească.

— Cred că ai dreptate ! încuviinţă Kosteakov.

— Dar ce facem cu cîinii ? întrebă Nikiforov. Vor sta prea înghesuiţi aici.

— Cîinii pot petrece noaptea jos, în grotele lor. Dacă nu sînt înhămaţi, pot ajunge aici în doi timpi şi trei mişcări.

Călătorii hotărîră să facă după cum propusese Goriunov şi începură să care sus lucrurile, cît mai era lumină. Treaba nu era de loc uşoară. Cîinii nu putură să tragă dintr-o dată săniile, greu încărcate, pe costişa abruptă, deşi călătorii săpaseră trepte. De aceea trebuiră să facă cîteva drumuri. Munciră din greu pînă se lăsă întunericul, dar în cele din urmă toate lucrurile, o mare cantitate de carne şi de lemn, precum şi săniile, fură îngrămădite pe terasă : jos nu mai rămăseseră decît sacii de dormit şi vasele necesare pentru cină şi ceai.

Întrucît aveau lemne din belşug, pregătite pentru toată iarna, făcură un foc puternic, ca să alunge urşii. Nikiforov le povesti că vara, urşii îl vizitau des şi

numai grota îl scăpase de aceste dihănii, salvînd totodată și carnea care atrăgea fiarele.

Datorită lui Albu, care veghea cu străşnicie, el se trezea la timp şi, pitulîndu-se după sloiurile de gheaţă de la intrarea grotei, trăgea în oaspetele nepoftit, care încerca să dea la o parte grămada de blocuri ce închidea depozitul cu carne.

Cînd se aşezară la masă, el le mai povesti că trăsese o spaimă de moarte cînd se produseseră cele două cutremure : de teamă să nu se năruie bolta, fugea mereu afară din grotă. De pe povîrniş, pietrele căzeau „ca grindina", iar pămîntul era brăzdat de o sumedenie de crăpături.

Istoviţi de atîta muncă, călătorii se culcară devreme, încadraţi de patru focuri, şi adormiră buştean păziţi de Cîrtiţa şi Albu. Dar pe la miezul nopţii fură treziţi de o puternică zguduitură subterană. Se ridicară speriaţi şi începură să asculte cu încordare ; sub pămînt se auzea un uruit, ca şi cînd un şir de care grele trecea pe un caldarîm bolovănos ; curînd se adăugară nişte bubuituri, cînd mai apropiate, cînd mai depărtate. Pe peretele periferic al depresiunii se rostogoleau pietre şi bucăţi de rocă ; sub ei, pămîntul se cutremura. Dar acest vacarm fu acoperit de lătratul furios al cîinilor, închişi în grotele de gheaţă.

Deoarece călătorii erau culcaţi sub cerul liber, la o distanţă destul de mare de poalele peretelui, nu aveau nici un motiv să fugă şi rămaseră aşa, ridicaţi în capul oaselor în sacii de dormit, cuprinşi de o firească nelinişte.

Curînd se auzi o nouă lovitură, mai puternică. Se simţiră parcă săltaţi în aer ; flăcările focurilor aproape stinse tremurau, cioturile şi tăciunii se împrăştiară. În apropiere se auzi o bubuitură puternică : Goriunov, culcat în faţa grotei unde fusese instalat de curînd cortul şi unde dormiseră noaptea trecută, văzu desprinzîndu-se din bolta de gheaţă cîteva blocuri mari.

— Norocul nostru că dormim aici, şi nu în grotă ! exclamă el. Acum am fi fost striviţi.

— Dar asta nu li se poate întîmpla cîinilor? se alarmă Ordin.

— Nu cred! Grotele lor sînt mai mici și sînt săpate în partea cea mai înaltă, cea mai groasă a troianului.

— Dacă îi scoatem afară, o iau razna, spuse Nikiforov. Nu avem de ce să-i legăm, căci săniile sînt sus. Să-i lăsăm mai bine să stea acolo.

Urmară însă una după alta cîteva zguduituri puternice, și călătorii se răzgîndiră. Cîinii începură să urle atît de deznădăjduit — presimțind pesemne primejdia — încît Nikiforov, luînd toporul și clătinîndu-se de parcă ar fi mers pe puntea unui vas care plutea pe o mare furtunoasă, porni în fugă spre grotă, dădu la o parte blocurile de gheață care închideau intrarea și lăsă cîinii să iasă. Aceștia năvăliră afară ca niște turbați, sărind unii peste alții. Încetară să mai urle, și după ce se hîrjoniră un timp se strînseră grămadă și-și priviră caiurul, dînd din coadă. Nikiforov aduse hamurile, legă cîinii și așeză cele trei atelaje în locuri diferite, în apropierea focurilor. Apoi cercetă grotele și, înapoindu-se, spuse tovarășilor săi:

— Cîinii nu făceau larmă de pomană; gheața se crăpase deasupra lor. Puteai băga mîna prin crăpătură. În orice clipă se putea prăvăli un bloc de gheață.

— Cred că în noaptea asta bordeiele onchilonilor s-au dărîmat iarăși, spuse Goriunov.

— Acum vor pune această nouă nenorocire pe seama plecării noastre, observă Kosteakov.

— Sau pe seama faptului că unul dintre noi a rămas cu ei, adăugă Ordin. Iar Gorohov, chiar dacă ar dori, n-ar mai putea pleca atît de ușor.

Annuir asculta în tăcere. Ochii i se umplură de lacrimi. Clanul ei, tot neamul ei fusese lovit de o nouă nenorocire. Deși îi părăsise, nenorocirea ce se abătuse asupra lor o îndurera adînc.

— Se prea poate ca acest cutremur să fi fost spre binele onchilonilor, încercă s-o mîngîie Ordin. Dacă în urma zdruncinăturilor se vor fi restabilit căile subterane prin care veneau aburii și apa fierbinte, iar pe meleagurile lor va fi început să fie din nou cald, viața

onchilonilor va reintra în făgaşul ei obişnuit. Cît despre bordeie, ele se construiesc uşor.

Călătorii îi explicaseră mai înainte lui Annuir de ce, anul acesta, frigul venise atît de timpuriu, şi spusele lui Ordin o liniştiseră întrucîtva. Ea îl privi cu recunoştinţă şi-i mîngîie mîna pe furiş.

— De ce n-ar construi locuinţe ca bordeiul nostru? Sînt sigură că el nu s-a dărîmat, spuse ea într-un tîrziu.

— S-ar putea ca după plecarea noastră să se înveţe minte. Vor vedea doar că „vrăjitorii" au plecat, şi bordeiul lor nu s-a năruit, observă Goriunov.

— Nu vor începe oare erupţiile în partea de nord a depresiunii ? se întrebă Kosteakov.

Fără să vrea, privirile tuturora se îndreptară spre miazănoapte. Acolo, cerul era acoperit de nori grei şi întunecaţi, şi nicăieri nu se zăreau reflexe roşietice, care să arate că undeva lava erupsese la suprafaţă.

Din cînd în cînd, zguduirile se repetau, dar erau mult mai slabe. Frînţi de oboseală, călătorii adormiră curînd.

Avură însă un somn foarte agitat. Cînd unul, cînd altul se trezea, se ridica într-un cot şi privea speriat în toate părţile. Încredinţîndu-se că nu se întîmplă nimic, că troienele nu se surpă, că focurile ard, se culca din nou. Nikiforov se sculase de cîteva ori ca să pună lemne pe foc. Aşa se scurseră ceasurile acestei nopţi de groază.

Dar iată că spre răsărit norii se luminară şi apoi se rumeniră uşor de reflexele roşietice iscate de razele soarelui, care nu răsărise încă. Pe fundalul norilor se conturau vag creasta şi piscurile peretelui din apropiere, acoperite de zăpada care începuse să scînteieze. La nord, abia se zăreau fîşiile de pădure ; troienele crescuseră parcă şi păreau mai albe ; lumina focurilor pălise. Frigul premergător zorilor îi trezi pe toţi.

— Ce-ar fi să facem ceaiul, înainte de a se lumina de ziuă ? propuse Goriunov. Apoi mergem sus, la lucru, pînă ce nu apucă să vină războinicii trimişi pe urmele noastre.

— Bine zici ! spuse Nikiforov, sărind în picioare. O dată ce am hotărît să plecăm, să nu ne pierdem timpul de pomană.

— Dacă soba Ţării lui Sannikov s-a reparat, poate nu mai are nici un rost să plecăm, zise Ordin.

— Vom vedea în cursul zilei ; dacă vremea se va încălzi, iar zăpada se va topi, înseamnă că presupunerea ta e întemeiată. Totuşi, drumul trebuie pregătit, hotărî Goriunov.

Acum se luminase de-a binelea. La răsărit, scamele de nori prinseră a se destrăma, înveşmîntîndu-se în purpură. Spre miazănoapte, fîşia întunecată de pădure se deslueşea limpede acum. Rîpile de la marginea depresiunii se întindeau de o parte şi de alta ca un zid negru, avînd înfăţişarea lor de totdeauna, deşi peste noapte se rostogoliseră de pe ele o sumedenie de bolovani şi bucăţi de rocă.

Nikiforov aţîţă focul, apoi luă ceainicul şi se duse la capătul troianului, unde susura un pîrîiaş, acesta se vărsa într-un mic bazin din care cazanul lua apă. Deodată, Nikiforov strigă înspăimîntat :

— Dumnezeule ! Apă, apă pretutindeni !

Toţi alergară spre el, ocolind focurile, al căror fum îi împiedica să vadă ce se întîmplă. Cînd ajunseră acolo, rămaseră înmărmuriţi. În locul unde în ajun se afla pe o distanţă de vreo sută de metri de la capătul troienelor o aluviune formată din piatră mărunţă acoperită cu desăvîrşire de omăt, văzură acum oglinda unei ape tulbure, care ajungea pînă la tufişurile acoperite şi ele de apă. Acest lac, apărut peste noapte, se întindea pînă hăt departe de ambele părţi, părînd că se opreşte la poalele rîpelor. Numai colţul de sud al depresiunii, acolo unde se aflau troienele, scăpase de inundaţie. La o depărtare de vreo zece paşi de capătul troianului, susurînd molcom, pîrîiaşul se vărsa în acest lac, care îi despărţise pe călători de restul depresiunii.

— Asta-i bună ! În loc de lavă, cutremurul a adus apă ! rupse tăcerea Kosteakov.

— Priviţi, apa se furişează parcă spre noi ! exclamă Ordin. Şi creşte, creşte într-una.

Se apropiară toți de mal și constatară că apa înaintează mereu. Zăpada care acoperea pămîntul se îmbiba cu apă, se lăsa, se fleșcăia, și o apă în care pluteau o puzderie de bulgări moi îi lua locul.

— Fraților, n-avem timp de pierdut! exclamă Goriunov. Hai să luăm lucrurile și să mergem sus. Peste o jumătate de ceas, campamentul va fi inundat.

— Dar nu ne-am croit încă drum spre creastă! zise Kosteakov. Vom fi acolo ca într-o cursă.

— Ce? Ți-e teamă că și terasa va fi inundată? Chiar dacă se va întîmpla așa, avem tot timpul să ne croim drum. Să nu uităm că terasa se află la vreo sută de metri deasupra depresiunii.

— Ce bine că am dus de aici poverile sus! Acum, n-am mai fi avut timp, observă Ordin.

Se înapoiară la focuri, strînseră în grabă lucrurile și le puseră pe troian. Apoi, pentru orice eventualitate, luară din depozitul, amenințat și el de inundație, o mare cantitate de carne și îngrămădiră pe treptele săpate în troian cît de multe lemne putură. Toate aceste rezerve le puteau urca treptat. Ultimele lemne le cărară prin apă, care între timp ajunsese pînă la marginea troianului.

— Și acum, să suim cîinii! spuse Nikiforov.

Bietele animale se vînzoleau și se căzneau să se cațere de marginea abruptă a troianului, dar alunecau, cădeau și începură să urle de-ți era mai mare mila. Nikiforov, Ordin și Kosteakov luară fiecare un atelaj și mînară cîinii în sus, pe scări. Goriunov și Annuir mergeau înainte, cu o parte din lucruri. Ajungînd sus, se opriră uimiți. În ajun, zăpada ajunsese aproape la nivelul terasei; acum, îi despărțea de platformă o rîpă de aproape un metru înălțime. Se vede că din cauza cutremurului — ori troianul se afînase și se lăsase, ori depresiunea se scufundase. Fură nevoiți să se cațere. Primul atelaj se opri în fața rîpei. Văzînd că nu pot urca mai departe, cîinii începură să urle. Trebuiau să-i ridice unul cîte unul și să-i suie pe terasă. Aici, animalele prinseră a se zbengui și încercau să se furișeze pînă la sania în care era pusă carnea. Nikiforov se căzni mult pînă îi prinse și îi

legă într-un colț al terasei. Ceilalți bărbați se duseră jos după lucrurile lăsate la capătul troianului, iar Annuir se apucă să pregătească ceaiul ; terasa era acoperită cu zăpadă proaspătă, curată, astfel că avea apă de ajuns.

După ce cărară sus toate lucrurile, călătorii, în așteptarea dejunului, cercetară împrejurimile. De pe terasă se zărea o bună parte a depresiunii ; cît vedeai cu ochii era numai apă. Toate poienele se transformaseră în lacuri, iar pădurile păreau insule și istmuri. Sub razele soarelui furișate printre nori, apa scînteia. Tabloul nu era de loc sinistru, ci, dimpotrivă, măreț. În cadrul sumbru al rîpelor abrupte, încinse cu fîșiile albe ale teraselor și încununate cu piscuri înzăpezite, se întindea un lac imens, cu o rețea de insule și peninsule sumbre.

Te cuprindea însă groaza cînd te gîndeai că acolo unde se așterne acum lacul trăia numai cu o zi înainte un popor întreg și o sumedenie de animale. Oare toți se înecaseră ? Oamenii se puteau refugia un timp în copaci, dar pentru cîtă vreme ? Dacă apa avea să mai crească, mai curînd sau mai tîrziu îi va înghiți, și chiar dacă ea n-ar mai fi crescut, oamenii erau condamnați să piară de frig și de foame. Animalele nu aveau unde să se adăpostească. Peretele abrupt de la marginea depresiunii nu-l puteau urca decît păsările și berbecii sălbatici de stîncă. Țara lui Sannikov se transformase într-o capcană uriașă, din care nu mai era scăpare.

Cam acestea erau gîndurile care îi frămîntau pe călătorii aflați pe platforma terasei. Ei scrutau depărtările cu binoclul, nădăjduind să vadă undeva oameni adăpostiți în copaci. În apropiere nu se vedea nimic, iar în depărtare pădurea îi împiedica ca să zărească ceva, și apoi — distanța era prea mare.

— Fraților ! exclamă Ordin, avem o barcă ! S-o coborîm pe apă și să încercăm să-l salvăm pe Gorohov și pe cine vom mai putea dintre onchiloni.

Nu apucă să rostească aceste cuvinte, că din spate un braț moale îi cuprinse gîtul, și Annuir își lipi obrazul de al său, șoptindu-i :

— Da, da, încercați să-i salvați pe onchiloni ; acum n-au să vă mai facă nici un rău.

— Dar cum vom străbate cu caiacul prin pădure ? întrebă Kosteakov.

— În primul rînd există pretutindeni potecile bătute de sălbăticiuni, care acum s-au transformat în canaluri. Pe lîngă asta uitați-vă că aici, de-a lungul marginilor unde înainte se afla aluviunea de piatră, se întinde acum o fîșie lată de apă, spuse Goriunov.

Mîncară degrabă, apoi scoaseră caiacul de pe sănii, îl montară, puseră înăuntru cîrma, o cange, vîslele, multă carne afumată, o sticlă cu spirt, cîțiva pesmeți din micile lor rezerve, o funie și un topor.

— Firește, n-are nici un rost să plecăm toți, spuse Goriunov. E destul să fim doi, altminteri vom salva puțini oameni. Unul va sta la cîrmă, iar celălalt va vîsli. Vom face cu rîndul. Cine vrea să meargă ?

Nikiforov trebuia să rămînă, să vadă de cîini. Annuir nu știa să vîslească. Prin urmare, numai trei dintre ei puteau pleca. Hotărîră să-l lase și pe Kosteakov.

— Cei care rămîn au și ei destul de lucru, spuse Ordin. Pînă seara, trebuiesc săpate trepte de la terasă în sus, peste stînci.

Coborîră caiacul cu ajutorul funiilor, lăsîndu-l să alunece pe creasta troianului pînă la apă. Între timp, nivelul apei crescuse, avînd acum o adîncime de aproape un metru. Goriunov luă cîrma în mîini, Ordin apucă vîslele și luntrea ușoară începu să alunece cu repeziciune pe apele tulburi ce acopereau Țara lui Sannikov.

CU BARCA PRIN ȚARA LUI SANNIKOV

Ușoară, rapidă, ducînd o greutate mică, barca putea face pînă la zece kilometri pe oră, așa că în vreo trei ceasuri aveau să fie la sălașul lui Amnundak. Pluteau pe la marginea depresiunii, ținîndu-se însă mai

aproape de liziera pădurii, iar nu de poalele rîpei, de teamă ca nu cumva vreo stîncă submarină să străpungă fundul subțire al luntrei. Barca luneca ușor pe apa tulbure, pe care pluteau o sumedenie de frunze uscate, crengi, insecte moarte — tot gunoiul care se strînsese de ani de zile pe acest pămînt și care acum, ridicîndu-se la suprafață, tulbura apa. Din cînd în cînd, Goriunov măsura cu cangea adîncimea apei — ea trecuse de un metru. Era de presupus deci că și patrupedele mai mari pieriseră, dacă nu reușiseră să se refugieze în acele părți ale depresiunii unde era mai puțină apă sau unde ea nu ajunsese de loc, presupunînd că ar exista asemenea locuri. Această problemă îi frămînta mult pe călătorii noștri.

— Mă tot gîndesc, de unde o fi apărut atîta apă? spuse Ordin. Oare apele subterane zăgăzuite cîtva timp au sfărîmat cu atîta putere toate opreliștile, încît au inundat depresiunea?

— N-o fi pătruns oare în depresiune apa mării? Marea e aproape și comunică cu depresiunea prin coșul lacului sfînt, își dădu cu părerea Goriunov.

— În cazul ăsta, apa ar trebui să fie sărată. Ia s-o gustăm. Goriunov bău puțină apă și scuipă.

— Apa e într-adevăr sălcie, — spuse el, — dar nu-i atît de sărată ca apa mării.

— E și firesc. S-a amestecat cu apa lacurilor și apoi în ea s-a topit atîta zăpadă. Acum e clar că tot fundul depresiunii s-a lăsat și astfel apa mării a putut pătrunde aici.

— Atunci înseamnă că ea nu se poate ridica mult. Cred că a atins nivelul maxim.

— Depinde de adîncimea la care s-a lăsat fundul depresiunii, precum și de raportul dintre diametrul coșului și suprafața depresiunii: coșul are gura îngustă, iar depresiunea e uriașă. Trebuie să treacă mult timp pentru ca apa să se ridice pînă la nivelul mării. Nu știu cît s-a scufundat depresiunea; nu-mi vine să cred că tot fundul ei s-a lăsat ca o lipie. Mai curînd bănuiesc că s-a împărțit în fîșii care s-au lăsat la adîncimi diferite.

— S-ar putea, prin urmare, ca unele fîşii să fi rămas la vechiul nivel. Atunci, acolo s-au refugiat oamenii şi animalele.

— Să nădăjduim că aşa s-a întîmplat. Ar fi un adevărat noroc pentru populaţia Ţării lui Sannikov.

Barca străbătu cîteva şiruri de tufişuri înecate de apă ; spre dreapta, ele se înălţau treptat, transformîndu-se într-o pădure ; spre stînga, pînă la poalele rîpelor, se întindea oglinda apei. Pe alocuri, bolovani mai mari răsăreau din apă în chip de insule. Pe terasele rîpei se vedeau berbeci sălbatici de stîncă. Unii stăteau liniştiţi, privind în jos spre apă. Alţii alergau speriaţi de colo pînă colo, pe platforma terasei. Animalele erau ameninţate să piară de foame, deoarece hrana lor — muşchiul şi iarba — era înecată de apă, iar pe terase nu creştea nici un fel de vegetaţie. Pe bolovanii ce ieşeau din apă se vedeau animale mai mici, care izbutiseră să se salveze — iepuri de munte, care populau aluviunile pietroase, guzgani, şoareci ; cîte un iepure de şes, refugiat aici, părea un uriaş printre aceste vieţuitoare. Micile sălbăticiuni se înghemuiau unele în altele. Pe toate le aştepta moartea prin foamete. Cînd trecură prin dreptul unui bolovan călătorii noştri asistară la următoarea scenă : din înălţimi căzu ca trăsnetul un vultur, înşfăcă un iepure şi se avîntă cu el în văzduh. Cîteva din micile animale căzură de spaimă în apă. În văzduh se roteau şi alte păsări de pradă, căutînd pe bolovani o pradă uşoară ; pînă la urmă, însă, această pradă avea să dispară, fiind astfel şi ele sortite pieirii. Pe un dîmb mai înalt zăriră cîţiva lupi şi vreo cîteva vulpi care stăteau grămadă ; unele animale erau culcate, altele stăteau în picioare, urmărind cu privirile barca.

După vreo două ore ajunseră la lacul sfînt. Recunoscură îndată locul după adîncitura semicirculară formată în peretele stîncos, adîncitură care înconjura lacul din două părţi. Apropiindu-se de lac, Goriunov, care vîslea, observă că înaintează din ce în ce mai greu. Oprind barca, constatară că pluteau împotriva unui curent destul de puternic. Apa era aici mai sălcie şi mai limpede. În imediata apropiere a lacului, cu-

rentul era şi mai puternic. Deasupra coşului, apa se înălţa ca o moviliţă turtită.

— Vezi, pe aici se mai scurge încă destulă apă! spuse Ordin.

Coborî cangea şi cu greu izbuti să dea de fund, deşi cangea avea vreo trei metri.

— Nu se mai vede nici lespedea pentru jertfe, observă Goriunov. Dacă mi-aduc bine aminte, ea se ridica cu vreo doi metri deasupra nivelului lacului.

Mai plutiră un timp de-a lungul peretelui periferic şi observară o fîşie îngustă de apă limpede, care dispărea în pădure, în direcţia în care voiau să meargă ei. Îndreptară barca într-acolo. În curînd, canalul se îngustă şi luntrea îşi urmă drumul printre copaci. Pădurea inundată avea o înfăţişare ciudată; copacii desfrunziţi, brazii verzi şi albi se înălţau de-a dreptul din apă. De ramurile lor se prinseseră grămezi de frunze, de crengi şi tot felul de gunoaie; zăriră cadavrele a numeroase păsări şi animale mici. Cele rămase în viaţă zburau din ram în ram, ciripind a jale; pe cioturi se aciuaseră şoareci, guzgani, cîrtiţe, cidei şi nevăstuici; animalele de pradă stăteau alături de rozătoarele pe care de obicei le vînau. Razele soarelui străbăteau adeseori norii, luminînd acest tablou straniu şi lugubru.

Cei doi călători înaintau cu băgare de seamă, ca să nu se izbească de vreun ciot ascuţit sau de vreun buştean. Dar iată că umbrele pădurii începură să se destrame şi ajunseră în locul unde se afla poiana. Călătorii priviră în jur cu luare aminte, ca să vadă dacă aici se află sălaşul. Conturul pădurii li se părea necunoscut. Deodată, observară o băşică ce se umfla în mijlocul lacului, aproape de locul unde se găseau ei. Apa se ridică în chip de moviliţă, din care izbucniră vălătuci de aburi.

— Nu e poiana unde a fost bordeiul nostru! exclamă Goriunov. Lacul care se afla acolo nu făcea băşici.

— Şi eu cred că am nimerit în poiana de alături, situată mai la sud, spuse Ordin. E clar însă că nu nu-

mai apele mării inundă depresiunea, ci şi cele subterane, care şi-au croit din nou drum spre suprafaţă.

— Apa trebuie să fie bună de băut, — adăugă el şi, cum îi era sete, făcu palma căuş şi o afundă în lac. E aproape dulce şi destul de caldă ! remarcă el, astîmpărîndu-şi de bine de rău setea.

— Bărcii nu-i prieşte de loc apa fierbinte ! spuse Goriunov. Substanţele cu care este impregnat lemnul şi cu care sînt astupate crăpăturile se pot dizolva. Trebuie să ne ţinem cît mai departe de băşici.

O luară spre nord, pe un canal îngust, şi ajunseră curînd în poiana unde se afla sălaşul ; o recunoscură după faptul că pădurea era rărită, căci de aici îşi iau onchilonii lemnele de trebuinţă.

— Iată şi bordeiul nostru ! exclamă Ordin.

La marginea opusă a lacului se înalţa, puţin deasupra apei, partea din mijloc a bordeiului, care era mai înaltă ; pe ea se mai vedeau urme de zăpadă topită, precum şi scoarţa cu care închideau peste noapte o parte a deschizăturii ce servea drept coş pentru fum. Îndreptară barca într-acolo ; Ordin se căţără pe această insulă şi, privind prin deschizătură, exclamă :

— Tot avutul nostru pluteşte !

El scoase de acolo învelitoarea de blană, cîteva vestminte de femei, o pernă, o strachină de lemn şi cîteva cioturi înnegrite ; toate pluteau la suprafaţă şi erau îmbibate de apă.

— Să luăm cu noi perna şi învelitoarea, îi vor prinde bine lui Annuir, — spuse el, — dar mai întîi trebuie să le stoarcem.

După ce scoaseră lucrurile, Ordin se întoarse în barcă şi luntraşii se îndreptară spre locul unde se afla bordeiul şefului. Deasupra apei nu se ridicau decît cei patru stîlpi din mijloc şi o parte din acoperiş. Cercetînd fundul cu cangea, dădură sub apă de o grămadă de pămînt, căzută peste bîrne.

— Nicăieri însă nu-i ţipenie de om ! Nu se văd poate din pricina crengilor şi de aceea nu i-am zărit, dar ei, nu se poate să nu ne fi observat şi deci să nu ne strige, spuse Goriunov. Hai să-i strigăm noi !

Începură să-l strige pe Amnundak, pe Nikita, pe femeile ale căror nume le cunoșteau. Nu primiră însă nici un răspuns. În jur, era o liniște mormîntală.

— E cu neputință să se fi înecat toți ! Or fi scăpat cîțiva, suindu-se în copaci sau pe acoperișul bordeiului nostru, spuse Ordin.

— Se vede că au avut timp să plece de aici. Trebuie să-i căutăm mai departe ; poate că apa crește atît de încet, încît au putut s-o ia din loc fără grabă, își dădu cu părerea Goriunov.

— Nu prea cred să fie așa, zise Ordin. Dacă ar fi plecat fără să se grăbească, n-ar fi lăsat aici hainele, învelitorile, lucrurile cele mai trebuitoare pentru iarnă.

Plutiră mai departe pe canal și ajunseră la sălașul următor, aflat la vreo doi kilometri depărtare. În poiană văzură bordeiul, care deși aproape dărîmat nu era cuprins de ape decît jumătate. Goriunov măsură adîncimea. Apa era aici de vreun metru și jumătate.

— Cei care locuiau aci nu cred să se fi înecat, zise el. Această parte a depresiunii s-a scufundat, probabil, mai puțin.

Ajunși lîngă bordei, priviră înăuntru prin gaura care se produsese prin surparea peretelui locuinței ; pe apă nu pluteau decît lucruri mărunte, zdrențe, cioturi arse, gunoaie, dar nicăieri nu se vedea îmbrăcăminte.

— Locuitorii bordeiului au avut timp să ia cu ei tot ce aveau mai de preț, spuse Ordin.

Se uitară prin arborii din apropiere, mai strigară de cîteva ori, dar nu le răspunse decît croncănitul corbilor, grămădiți în cîțiva copaci, pesemne în așteptarea retragerii apelor.

Mai cercetară două poiene, unde înainte se aflau sălașuri ; bordeiele erau dărîmate, sau aproape dărîmate, dar nicăieri nu era țipenie de om. Aci, apa avea o adîncime de un metru sau chiar mai puțin ; pe alocuri, înaintînd pe canal, caiacul se izbea de trunchiurile copacilor căzuți. De aceea pluteau cu multă băgare de seamă.

— Cred că putem opri cercetările, spuse Goriunov. Toți onchilonii s-au salvat, avînd timp să se retragă în partea de nord a depresiunii, care pesemne nu s-a surpat. Prin urmare, nu avem pe cine ajuta, și dacă ne apropiem de uscat și-i întîlnim pe onchiloni, putem da de bucluc.

— Poate mai încolo apa e mai adîncă și vom întîlni oameni prinși de inundație pe cînd fugeau și care au nevoie de ajutorul nostru, zise Ordin. Să ducem cercetările pînă la capăt, ca să fim cu conștiința împăcată.

Goriunov îi făcu pe voie și merseră mai departe. În poiana următoare, caiacul se împotmoli de cîteva ori ; din apă ieșeau ierburile, trestiile și stufuI din jurul locului unde se afla iazul. Dincolo de poiană, canalul nu avea nici o jumătate de metru adîncime și, după cum constatară, mai departe era și mai puțin adînc.

— În poiana următoare putem da de onchiloni, remarcă Goriunov.

— Ai dreptate. Uite colo, deasupra pădurii, se înalță fumul de la focurile lor, ceea ce dovedește că ei se află pe un loc uscat, încuviință Ordin. Cred că le-am putea auzi și glasurile.

El se opri din vîslit și ascultă cu luare aminte ; din partea unde se zărea fumul răsunau din cînd în cînd voci omenești.

— Din cauza cutremurului și a inundației, onchilonii s-au mutat în jumătatea de nord a depresiunii, unde își vor relua vechiul lor fel de trai, spuse Goriunov.

— Și întrucît soba s-a reparat, după cum o dovedesc cele două lacuri din care se ridică băști, — adăugă Ordin, — nu trebuie să ne îngrijoreze soarta lor.

— Ar fi însă o nesocotință să ne întoarcem în mijlocul lor, și în cazul unor noi nenorociri să fim iarăși bănuiți, riscînd să devenim prizonierii lor.

— Dacă marea nu va îngheța îndeajuns ca s-o putem străbate, ne-am putea întoarce pe terasă și am putea aștepta acolo lăsarea frigului. Avem destule

lemne de foc și hrană pentru cîini, iar de onchiloni ne desparte această întindere de apă. Păcat însă că l-am lăsat pe Gorohov în voia soartei. Cred că acum și-a schimbat părerea.

— S-ar putea ca pe Gorohov să-l găsim pe terasă, răspunse Goriunov. Dacă inundația i-a schimbat părerea asupra traiului pe aceste meleaguri, poate că, profitînd de învălmășeală, a luat luntrea și a pornit spre noi, singur, sau cu nevasta. Gorohov știa locul unde era ascunsă luntrea, deoarece o lua deseori cînd se ducea la pescuit. Îl vom aștepta pînă mîine dimineață, așa cum i-am făgăduit.

Se odihniră puțin și apoi porniră înapoi spre terasă. Ieșiră din nou la marginea depresiunii, ca să nu se rătăcească prin poiene și pe canaluri. Cu toate acestea, drumul dură aproape patru ceasuri. Cînd trecură prin dreptul lacului sfînt, se încredințară că apa continuă să iasă din gura hăului, dar foarte încet ; se vede că apele ajunseră aproape la același nivel. În acest loc, adîncimea era mai mare de trei metri, căci cangea nu atingea fundul. În răstimpul cît lipsiră, apa de lîngă troian crescuse mult, trecînd de doi metri.

Tovarășii lor care rămăseseră pe terasă îi întîmpinară la capătul scării de gheață, ca să-i ajute la transportarea celor salvați.

— Na-ți adus pe nimeni ? întreba Kosteakov, mirat.

— V-ați plimbat de pomană ? adăugă Nikiforov.

— S-au înecat toți ? murmură Annuir, pălind.

Se înțelege că Ordin se grăbi s-o liniștească.

— Iată-i pe singurii înecați pe care i-am găsit, glumi Goriunov, scoțînd din barcă îmbrăcămintea pe care i-o dădu lui Annuir.

Se opintiră cu toții și urcară caiacul pînă la capătul troianului ; pierdură însă mult timp ca să-l suie pe terasă, căci peste zi, peretele ce se ridica deasupra zăpezii ajunsese la o înălțime de doi metri și jumătate, fie din cauză că, mîncat de apă, troianul începuse să se afîneze, fie pentru că fundul depresiunii continua să se lase încet. Pentru a ușura suișul, vrednicul cazac făcuse o scară din blocuri de gheață.

În timpul cinei își povestiră întîmplările de peste zi. Cei rămași pe terasă săpaseră trepte în peretele de deasupra terasei. Apoi se urcaseră sus și văzură că marea dezgheţată era destul de aproape. Puţin după plecarea caiacului, apărură pe neașteptate din apă două namile de urși și începură să urce încet treptele de pe troian, vrînd, pesemne, să se cațere pe terasă ca să se adăpostească aici de inundație, împreună cu oamenii. Se înțelege că tovărășia lor n-ar fi fost prea plăcută și fuseseră nevoiți să-i întîmpine cu gloanțe ; unul dintre urși căzuse pe troian și se rostogolise în apă. Celălalt reuși să se cațere pînă la terasă, și abia aici fusese doborît. Această carne proaspătă, picată pe neașteptate, avea să le prindă bine la drum.

Annuir recunoscu învelitoarea și îmbrăcămintea scoasă de Ordin din bordeiul lor ; ele aparțineau lui Annuen.

CATASTROFA

Înainte de asfințit, Goriunov și Ordin se urcară pe creasta rîpei ca să vadă ce se întîmplă dincolo de marginea depresiunii, ai cărei pereți le ascunseseră orizontul toată vara. Acoperit de omăt, de parcă n-ar fi fost în toiul verii, versantul de sud al Țării lui Sannikov cobora în pantă lină spre mare, care era încă încătușată de gheață pe o distanță de vreo cinci kilometri de la poalele muntelui. Ceva mai departe însă se întindea, cît vedeai cu ochii, marea, pe care pluteau iceberguri și cîmpuri întregi de gheață. Distanța era prea mare ca să poată fi străbătută cu caiacul ; de altfel, în luntrea lor nici n-ar fi putut să încapă toți oamenii, lucrurile și cîinii. Nu le rămînea decît să aștepte pînă ce înghețul din timpul toamnei

va încătușa apele, micșorînd întinderea dezgheţată, sau de nu — s-o ia spre răsărit, în nădejdea că acolo gheţarii se întind mai departe spre sud şi totodată se ţin în apropierea insulei Kotelnîi. În felul acesta, ei ar fi putut străbate întinderea neînghețată în două reprize.

— Parcă am fi un grup de naufragiaţi rămaşi pe o insulă, spuse Ordin. În spate — apă, în faţă — apă, iar în mijloc — pîrjol şi urgie, cum spune basmul — dacă nu mă înşeală memoria.

— Deocamdată nu e pîrjol, dar urgie — cîtă vrei, răspunse Goriunov. Ia uitaţi-vă îndărăt.

Într-adevăr, Ţara lui Sannikov nu mai era decît un imens lac. Dacă te uitai cu binoclul, vedeai gheizerele care ţîşneau în mai multe locuri, în partea centrală a depresiunii. Nu mai departe decît ieri, cam pe la aceeaşi oră, în faţa lor se aşterneau poienele şi pădurile în veşmîntul lor de iarnă ; acum, locul zăpezii îl luase apa, iar vîntul căldicel care adia dinspre nord dovedea că soba se reparase.

— Totuşi, meleagurile cele mai frumoase ale acestui ţinut au pierit, — spuse Ordin, — şi toate vieţuitoarele lui bipede şi patrupede s-au grămădit în partea de nord, din care o jumătate este neroditoare.

— Da, vor sta cam înghesuiţi, mai ales oamenii, adăugă Goriunov. Onchilonii vor porni probabil un război cumplit împotriva sălbaticilor, pînă îi vor extermina cu totul, ca să nu aibă vecini atît de primejdioşi.

— Acum, le-ar prinde bine tunetele şi trăsnetele noastre. O să le pară rău că ne-au scăpat din mîini.

— Le-a rămas însă puşca lui Gorohov.

— Abia acum mi-adusei aminte că am uitat în bordei puşca de rezervă, pe care aveam de gînd s-o dăruim lui Amnundak la despărţire. Gorohov poate să i-o dea acum, ca să-i mai îmbuneze pe onchiloni.

După ce soarele roşu ca sîngele se ascunsese la orizont, îndărătul unei fîşii de ceaţă ce spînzura în depărtare deasupra mării, călătorii se înapoiară pe terasă şi zăboviră vreme îndelungată lîngă foc. Toţi erau trişti ; îndrăgiseră Ţara lui Sannikov, şi aceasta

era ultima seară pe care o petreceau aici. Fără să vrea, își amintiră seara cînd văzuseră pentru prima dată, de pe culmile munților mărginași, acest ținut misterios, cînd auziseră sunetele ce răsunau în vale, străduindu-se să ghicească ce le va fi dat să vadă. Ceea ce văzuseră, întrecuse cu mult așteptările lor. Descoperiseră lucruri minunate ; găsiseră aici oameni primitivi și nenumărate animale dispărute, care trăiau în această depresiune ciudată, caldă, pierdută printre gheţurile polare. Expediția dăduse roade excepționale, și toți membrii ei rămaseră teferi și nevătămați. Dar în loc de bucurie și mulțumire, încercau un sentiment de adîncă neliniște, pricinuită de cele întîmplate în ultimele zile ; aceste meleaguri minunate și populația lor erau amenințate să piară.

Noaptea era destul de călduroasă. Ca să economisească lemnele, nu lăsară focul să ardă toată noaptea, simțindu-se în siguranță pe această terasă înaltă, unde nu puteau ajunge nici fiarele de pradă, nici vampu și nici onchilonii, de care îi despărțea o uriașă întindere de apă. De cu ziuă, încărcară cu vîrf o sanie, o acoperiră cu blănuri și legară încărcătura cu funii ; aci se aflau toate roadele expediției — colecții etnografice și de istorie naturală, fotografii, jurnale zilnice. Încărcătura nu era grea, dar ocupa cam mult loc. Sania o trăseseră mai la o parte de celelalte, aproape de marginea terasei ; lîngă ea se culcă Kosteakov ca să apere de cîini peste noapte carnea proaspătă, întinsă pe sanie. Celelalte două sănii, încărcate numai pe jumătate, se aflau mai aproape de cîini, fiind așezate de-a curmezișul terasei. Lîngă ele se culcară călătorii în sacii lor de dormit.

După miezul nopții, Goriunov se trezi simțind o lovitură ușoară în coastă. Crezînd că cineva vrea să-l scoale deschise ochii. Nu văzu pe nimeni și încercă din nou să adoarmă, cînd deodată auzi un bubuit îndepărtat.

„Numai o ploaie ne-ar lipsi. N-am putea fixa cortul pe piatra golașă“ — se gîndi el, ridicînd capul și uitîndu-se în jur. Cerul era senin, iar luna străjuia în înălțimi, luminînd întreaga depresiune. Lăsă capul

mai jos de locul în care se afla și auzi clar un vuiet înfundat.

„Oare cataclismul subteran nu s-a terminat încă ? se gîndi el. În timpul zilei a fost liniște deplină, iar cutremurul părea că s-a sfîrșit o dată cu scufundarea depresiuniii și cu năvălirea apei. Sau toate astea n-au fost decît un început ?"

O zguduitură puternică îl făcu să sară din așternut, întrerupîndu-i gîndurile.

— Alt cutremur ! se auzi vocea somnoroasă a lui Ordin.

Goriunov se așează pe sacul său și își îndreptă privirile spre lac, a cărui înfățișare se schimbase mult ; stîrnită de zguduitură, apa începu să se ridice în valuri, ce se rostogoleau spumegînd la lumina lunii; crestele valurilor păreau niște arcuri lungi, scînteietoare, de argint viu. Se auzea vuietul talazurilor, care izbeau pereții rîpelor și plescăitul apei în locurile unde cădeau bolovani și bucăți de rocă.

Urmară una după alta cîteva zguduituri puternice. Deodată, Goriunov auzi o bubuitură înspăimîntătoare, ca o detunătură, și văzu îngrozit, fără a fi în stare să facă vreo mișcare, că alături, la cîțiva pași de ei, se căscase o prăpastie, iar partea terasei unde dormea Kosteakov, lîngă sanie, începe să se încline, apoi se frînge brusc și se prăbușește în gol. Un țipăt sfîșietor străpunse vuietul apei și zgomotul stîncilor care se sfărîmau în cădere ; în aer se înălță un val de colb. Totul dură numai cîteva clipe. O vreme se mai auzi din ce în ce mai slab plescăitul valurilor stîrnite de prăbușirea acestei uriașe mase de pămînt.

Tremurînd ca varga, Goriunov izbuti cu greu să iasă din sac. Îi era cu neputință să articuleze vreun cuvînt — din gîtlej nu-i ieșeau decît niște sunete sacadate. La doi pași de el se contura, neagră, o margine nouă, crestată, a terasei, iar în locul părții răsăritene se căsca un abis fără fund. Se tîrî pînă la margine și privi în jos. În mijlocul apei care nu se potolise încă, se înălțau sumbre stîncile prăvălite ; în troianul cu trepte văzu o spărtură uriașă. făcută se vede de o stîncă sărită în lături.

— Ce s-a întîmplat ? răsună glasul lui Ordin, care dormea atît de adînc, încît numai bubuitul şi tumultul produs de surpare reuşise să-l trezească.

— Sur... sur... surpare... Kosteakov... sania... s-au prăbuşit, bîigui cu greu Goriunov continuînd să privească în jos.

Această veste îngrozitoare îl făcu pe Ordin să sară în picioare.

— Trebuie să-l căutăm, să-i venim în ajutor, să-l scoatem de acolo ! Ce staţi ! strigă el, ieşind din sacul de dormit. Hei, Nikiforov, scoală, vino repede ! Unde-i caiacul ?

— Nu-i nimic de făcut ! spuse Goriunov, deznădăjduit. Nu putem coborî caiacul, surparea a dărîmat troianul, şi Kosteakov a fost strivit.

— De unde ştii !

— Kosteakov cu sacul în care dormea şi sania au alunecat în prăpastie îndată ce terasa s-a înclinat, căzînd în apă înainte de prăbuşirea întregii mase de piatră ; stîncile s-au prăvălit peste ei.

Ordin se apropie de marginea rîpei şi scrută abisul.

— Nu se vede nimic, în afară de apă şi de stînci prăbuşite. Dacă n-ar fi fost strivit, Kosteakov cu sacul în care dormea ar pluti la suprafaţă, ca un balon.

— Ce grozăvie ! gemu Ordin. Sub ochii tăi piere un om şi nu poţi mişca un deget pentru el.

Privind ce mai rămăsese din troian, constată că nu mai puteau coborî decît după îndelungate lucrări pregătitoare. În coama troianului era o spărtură de vreo cincisprezece metri lăţime şi zece metri adîncime.

— N-am putea coborî pînă la apă cu o funie ? propuse el.

— Dacă am lega cap la cap toate funiile mai solide pe care le avem, n-am ajunge nici la jumătatea peretelui ; nu uita că pînă acolo sînt peste optzeci de metri, replică Goriunov.

— În afară de aceasta, noi doi n-am putea ţine atîta vreme un om, adăugă Nikiforov, apropiindu-se.

— Dar împreună cu Kosteakov au pierit toate roadele expediţiei noastre ! exclamă Ordin.

— Da, au pierit ! repetă Goriunov, deznădăjduit.

— Hai cel puțin să luminăm locul unde s-a produs surparea : acolo e întuneric beznă și nu se vede nimic. Poate că bietul Kosteakov a fost aruncat în lături și zace undeva în nesimțire !

Nikiforov aduse un mănunchi de vreascuri, îl legă cu o bucată de funie și îl aprinse. Apoi fixă șomoiogul de cangea caiacului și îl ridică deasupra hăului. Ordin și Goriunov se întinseră la marginea prăpastiei, pentru ca lumina să nu le bată în ochi, și începură să scruteze adîncurile. Vreascurile ardeau puternic, luminînd locul unde se produsese surparea. În spațiul dintre troianul cu trepte și troianul învecinat, mai scund, nu se vedea decît apa tulbure, spumegîndă, și un morman mare de pietre bazaltice. Nicăieri — nici pe stînci, nici pe apă, nu era urmă de om, nu se vedeau resturile de sanie sau lucruri. Stîncile îngropaseră totul. Nu trecu mult și funia se arse lîngă cîrligul cängii, iar șomoiogul de vreascuri aprinse căzu în gol ; el nimeri pe o grămadă de bolovani, și înainte de a se stinge aruncă, timp de cîteva minute, o lumină vie în jur ; călătorii nu putură însă descoperi nimic.

O altă zguduitură îi făcu pe călătorii noștri să sară în picioare ; sub ochii lor, din marginea rîpei se mai despriseseră cîteva bucăți mici de rocă și se prăbușiră în gol.

— Să tragem săniile mai în fund, spuse Goriunov. Să nu se repete dezastrul !

Ajutați de Annuir, care asistase tăcută la toate cele întîmplate, mutară săniile și așternuturile mai departe de marginea prăpastiei, în locul de unde coborau pe troian. De bine, de rău, masa înghețată a troianului sprijinea zidul abrupt de bazalt și li se părea că aici se află în mai multă siguranță. Dar nici în fundul terasei, la poalele platformei superioare, nu erau mai feriți de primejdie, căci nu trecu mult și se rostogoliră și de acolo cîteva pietre.

Un vuiet îndepărtat zgudui văzduhul. Toți își întoarseră privirile spre miazănoapte. Acolo, deasupra părții de nord a depresiunii, se înălțau în spirală coloane de fum sau de aburi, luminate pe alocuri de reflexe roșietice, lugubre ; se auzeau bubuituri dese

şi puternice, repetate la nesfîrşit de ecou. La fiecare bubuitură, terasa pe care se aflau călătorii se cutremura.

— Se trezeşte vulcanul ! bîigui Ordin.

— Şi bieţii oameni s-au refugiat acolo de teama inundaţiei ! Ce se va întîmpla cu ei ?! exclamă Goriunov. Unul dintre noi a pierit acum cîteva clipe sub ochii noştri, altul piere acolo, iar noi nu-l putem ajuta cu nimic !

Annuir se ghemui lîngă Ordin şi privi în depărtare ; lacrimile îi curgeau şiroaie pe obraz şi tremura toată, abia stăpînindu-şi hohotele de plîns.

— Să fi venit oare sfîrşitul acestui ţinut ? întrebă Nikiforov, nedumerit. Ia uitaţi-vă ce se întîmplă ; pretutindeni se înalţă coloane de fum, iar din pămînt ţîşnesc flăcări.

Acolo, spre miazănoapte, nu o trîmbă, ci coloane întregi de fum negru şi de aburi albi se înălţau mult mai sus de marginea depresiunii, la vreo trei mii de metri. Norii aceştia de fum şi aburi se împleteau şi se încolăceau între ei, iar pe alocuri, văzduhul era străbătut de arcuri de foc — traiectoriile pietrelor incandescente, ce zburau ca nişte rachete. Uneori ţîşnea cîte un nor de aburi, însoţit de un şir de bubuituri, ca nişte salve de artilerie. Norul creştea, se lăţea, înălţîndu-se tot mai sus. Pe norii formaţi de coloane, vîlvătăile se întindeau mereu. Se vede că în cîteva locuri erupsese lavă arzătoare. Coborînd spre apus, luna tristă şi palidă lumina depresiunea, argintînd apele mereu zbuciumate ale lacului.

— Da, se vede că a venit sfîrşitul Ţării lui Sannikov ! încuviinţă Ordin. Noi am descoperit-o, şi acum piere sub ochii noştri.

— Cînd se va lumina, vom vedea dacă nu putem coborî caiacul pe apă, pentru a veni în ajutorul oamenilor care se îneacă acolo, spuse Goriunov.

Aşezaţi pe sacii lor de dormit, cei doi călători împreună cu Annuir, care nu se dezlipea de Ordin, stătură aici de veghe pînă dimineaţa, privind cum se desfăşoară erupţia, discutînd cele ce vedeau şi vorbind

despre tovarășul lor, care avusese un sfîrșit atît de tragic. Nikiforov privi și el o vreme, apoi se culcă.

În sfîrșit trecu și această noapte de groază. La răsărit se iviră zorii purpurii ; se lumina tot mai mult. Annuir aprinse focul și începu să pregătească ceaiul. Acum, Ordin și Goriunov putură să vadă ce se întîmplase peste noapte cu terasa lor. Toată marginea răsăriteană a terasei dispăruse. În locul de unde se desprinsese stînca, era un spațiu abrupt, negru, în formă de unghi, cu capătul ascuțit îndreptat în jos. Se vede că roca se desprinsese, urmînd linia crăpăturilor existente, iar cutremurul nu făcuse altceva decît să dea un impuls; care învinsese inerția masei de bazalt prăbușită parte pe troian, parte — în apă ; în cădere, stînca se fărîmițase în mii de bucățele. Gheața aflată în spărtură era acoperită de o pulbere neagră, sfărîmături și bucăți de rocă ; jos se ridica din apă un morman de bolovani. În timpul nopții, apa se limpezise, și din locul unde se aflau, călătorii vedeau fundul lacului ; îl cercetară atent cu binoclul, dar nicăieri nu zăriră nimic în afară de bucăți de rocă neagră. Acestea înmormîntaseră pe vecie atît pe tovarășul lor, cît și toate roadele expediției.

Examinînd spărtura făcută în troian, constatară că pentru a o străbate trebuie să sape trepte în peretele abrupt de gheață, pe ambele ei părți.

— Pînă la prînz terminăm, — spuse Goriunov, — coborîm cu funii cele două părți ale bărcii și apoi le suim pe malul celălalt. Hai să mîncăm și pe urmă ne apucăm de treabă !

La nord, erupția era în toi. Nu vedeau nimic din cauza norilor de aburi și fum, dar auzeau bubuiturile care făceau să se cutremure terasa pe care se aflau. Perdeaua aceasta de aburi și fum, ce se întindea de-a curmezișul întregii depresiuni, ascundea locul cataclismului. Deodată, undeva în fața perdelei țîșni o vîlvătaie, care începu să se întindă cu repeziciune. Privind cu binoclurile, constatară că pădurea luase foc.

— După cît se pare, onchilonii sînt într-o situație desperată ! spuse Ordin. Acum e clar că erupția nu s-a produs la marginea de nord a depresiunii, ci în mij-

locul ei, cam în locul unde ne-am oprit ieri, adică unde s-au adăpostit oamenii, fugind de inundație. Se prea poate ca ea să fi cuprins și partea de nord.

Amîndoi se întoarseră la sănii. Ceaiul era gata ; Nikiforov se îndreptă spre colțul dinspre apus al terasei, unde erau legați cîinii, cărora le dădu cîteva hălci de carne uscată. Deodată rămase pironit locului.

— Ia veniți încoace ! Să știți că nu-i a bună, strigă el.

Goriunov, Ordin și Annuir, care tocmai se așezară să bea ceaiul, săriră în picioare și alergară spre cazac. Acesta se oprise lîngă o crăpătură, de un lat de palmă, care tăia terasa în diagonală, de la marginea unde se produsese surparea în timpul nopții, spre capătul dinspre apus. Săniile și oamenii se aflau între această crăpătură și marginea exterioară a terasei, iar cîinii — de cealaltă parte.

— Ieri nu era aici nici o crăpătură, spuse Nikiforov.

— Da, proastă treabă. Trebuie să ne așteptăm la o nouă surpare, spuse Goriunov.

— Ar fi de ajuns o singură zguduitură mai puternică, pentru ca terasa să se prăbușească, adăugă Ordin. Se vede că o sprijină troianul, căci altfel s-ar fi năruit încă de astă-noapte, cu noi cu tot.

— Va trebui să ne luăm tălpășița de aici, oricît de rău ne-ar pare, murmură Goriunov, altminteri o să ne pomenim toți lîngă Kosteakov.

— Hai să cărăm lucrurile dincolo de crăpătură !

În sfîrșit se așezară să mănînce, dar priveau mereu, cuprinși de neliniște, spre crăpătura ce se căsca neagră, la trei pași de ei, căci se așteptau din clipă în clipă ca ea să se lărgească și să cadă din nou o grindină de pietre, de data asta direct pe troian.

După ce mîncară, se apucară bărbățește de lucru ; doi dintre ei urcară treptele pînă la creasta peretelui de bazalt, luînd cu ei cîteva funii, alți doi rămaseră jos. Suiră pe rînd cele două sănii, barca și lucrurile, apoi sloboziră și mînară în sus cîinii, dintre care unul lipsea, căci fusese ucis în timpul nopții de un bolovan rostogolit de pe povîrniș.

Părăsind ultimul terasa unde îndurasera atîtea, Goriunov se mai apropie o dată de margine, privi în jos şi murmură cîteva cuvinte de rămas bun pentru tovarăşul lor dispărut.

PERIPEŢIILE LUI NIKITA

În ziua cînd ceilalţi plecaseră, Gorohov se deşteptase destul de tîrziu ; îl treziră cîteva voci de femei :

— Unde-i Annuir ? Se vede că a şters-o peste noapte la bărbatul ei, vrăjitorul alb ! Nici nu s-a sinchisit de porunca şefului !

— Duceţi-vă şi aduceţi-o aici ! se auzi glasul lui Amnundak.

— Tîrîţi-o de păr, dacă nu vine de bună voie ! interveni o femeie.

În clipa aceea, Gorohov îşi aminti că tovarăşii săi aveau de gînd să plece în noaptea aceea, şi se întristă. Începu să se îmbrace în grabă, ca să afle dacă într-adevăr plecaseră. Dar nu apucă să-şi pună hainele, că Annuen şi celelalte două femei trimise s-o aducă pe Annuir se întoarseră şi anunţară cu vădită părere de rău :

— Bordeiul e gol, n-am găsit-o nici pe Annuir, nici pe vrăjitorii albi. N-a mai rămas acolo decît un cîine.

— Aţi căutat bine ? Poate sînt acoperiţi cu învelitorile şi dorm, spuse Gorohov.

— Am dat să intrăm, dar cîinele a început să mîrîie. Am strigat, nu ne-a răspuns nimeni. Oare să fi murit cu toţii ?

— Mă duc eu să văd ce s-a întîmplat ! spuse Gorohov, îndreptîndu-se spre ieşire.

— Ad-o aici pe Annuir ! îi strigă şeful.

Mergînd spre bordei, Gorohov nu se mai îndoia că tovarăşii săi plecaseră. Nădăjduia totuşi că îi lăsaseră un bilet, în care îl învăţau cum să explice onchilonilor dispariţia lor. În orice caz, voia să chibzuiască bine ce

avea să-i spună lui Amnundak, ca să nu-şi înrăutăţească situaţia. În bordei, Bălţatu, pe care fugarii îl închiseseră ca să nu se ia după ei şi după Cîrtiţa, îl întîmpină cu un lătrat prietenos. Zări îndată foaia de hîrtie prinsă de un stîlp. Silabisi de cîteva ori ce scria acolo, ca să-şi întipărească mai bine în minte cele cuprinse în bilet şi se înapoie în bordeiul lui Amnundak.

— Unde e Annuir ? se repezi îndată Annuen.

— Potoleşte-te ! Lasă-mă să vorbesc ! Oamenii albi s-au dus la campament să-şi aducă haine călduroase. Priveşte — ninge, e frig, iar hainele lor au rămas acolo. Mi-au făgăduit să le aducă şi pe ale mele. Se vor întoarce mîine, către seară.

— De unde ştii toate astea de vreme ce au plecat ? se răsti Amnundak.

— Scrie aici, mi-au lăsat o scrisoare, na, citeşte-o ! spuse Gorohov, abia ţinîndu-şi rîsul şi întinzîndu-i hîrtia şefului.

Amnundak suci pe toate feţele biletul, văzu pe el nişte semne negre, apoi spuse :

— Voi trimite asta şamanului, şi el va afla îndată dacă ai spus adevărul.

— Dar Annuir de ce a plecat cu ei, doar hainele ei călduroase sînt aici ! nu se lăsă geloasa Annuen.

— Se vede că-şi iubeşte bărbatul mai mult decît tine, i-o tăie scurt Gorohov.

— Şeful m-a oprit să-l iubesc, şi eu mă supun poruncii şefului.

— Vezi, asta e, ea nu se supune, fiindcă îl iubeşte mai mult.

— Annuir nu e decît soţia a doua, s-a agăţat singură de gîtul lui...

— Potoleşte-te, femeie ! o întrerupse Amnundak. Şeful învîrtea hîrtia în mîini şi nu ştia ce să facă — să trimită îndată cîţiva războinici în urmărirea celor plecaţi, sau să-i dea crezare lui Gorohov şi să aştepte. Avea în mîinile sale pe unul din străini, şi nu putea crede că aceştia îşi vor părăsi tovarăşul.

Deodată îi trecu prin minte un gînd ; nu s-au dus oare vrăjitorii albi la lacul sfînt ca să-l sece din nou ca data trecută ? Şi atunci îl lăsaseră pe Gorohov acasă.

Se îmbrăcă şi ieşi din bordei, însoţit de trei războinici, cărora le porunci să dea fuga pînă la lacul sfînt şi să vadă dacă oamenii albi nu sînt sau nu au trecut pe acolo. Cînd se înapoie, el îi spuse lui Gorohov :

— Vei rămîne în bordeiul meu pînă se vor întoarce ceilalţi.

Spre prînz, războinicii se înapoiară îngrijoraţi şi-i spuseră lui Amnundak :

— Oamenii albi nu se află la lacul sfînt, dar au trecut pe acolo. Am văzut pe zăpadă urmele lor, trei urme mari şi una mai mică.

— Vezi, m-ai minţit sau ei te-au minţit pe tine, se răsti Amnundak, adresîndu-se lui Gorohov. Apoi îi întrebă pe războinici : Lacul sfînt a secat iarăşi ?

— Nu, prea puternice şef, n-a secat, ci, dimpotrivă, chiar a crescut. Apele sale s-au revărsat peste maluri şi nu-i chip să te apropii de lespedea pentru jertfe.

Amnundak se încruntă : nu ştia dacă revărsarea lacului este un semn bun sau un semn rău. Şi ca totdeauna cînd se afla în încurcătură, îşi puse nădejdea în şaman.

— Duceţi-vă şi povestiţi-i şamanului tot ce aţi văzut. Staţi puţin ! De unde ştiţi că urmele lăsate pe zăpadă sînt ale albilor ? Ştiţi ce încălţăminte poartă ?

— De fapt, urmele pe care le-am văzut erau de urs, — răspunse căpetenia grupului de cercetaşi, — dar am socotit că vrăjitorii albi s-au prefăcut în urşi ca să nu le dăm de urmă.

Gorohov începu să rîdă cu hohote. Onchilonii îl priviră cu gura căscată, iar Amnundak îl întrebă cu asprime :

— Ce te face să rîzi cu atîta poftă ?

Gorohov îşi dădu însă seama că nu avea nici un rost să spulbere onchilonilor credinţa în atotputernicia albilor, şi o drese pe loc, zicînd :

— M-a pufnit rîsul cînd am auzit că au transformat-o pe Annuir în ursoaică : ei nu sînt decît trei, iar războinicii au văzut urmele a patru urşi.

— Da, da, stăruiră aceştia — urmele celui de al patrulea urs erau mai mici, se vede că erau de femeie !

— Bine, acum duceți-vă la șaman, curmă discuția Amnundak.

Cînd se întoarseră, trimișii îl anunțară că șamanul vrea să se ducă singur la lacul sfînt, iar apoi va veni aici pentru rugăciune ; totodată poruncise să se pregătească un ren pentru jertfă.

Gorohov, pe care războinicii îl urmăreau pas cu pas din ordinul lui Amnundak, stătea tolănit pe așternutul său, întrebîndu-se dacă a făcut bine sau nu că a rămas singur printre onchiloni. Dacă vor începe din nou calamitățile, onchilonii le vor pune pe seama lui sau a plecării tovarășilor săi, ori pe seama tuturor. Îi puteau cere de asemenea să facă ceva ce nu era în puterile sale, și atunci aveau să înceapă cu amenințările ; cine știe ce li se putea năzări acestor oameni ! Ce-ar fi să-și ia și el tălpășița ? Tovarășii săi îi făgăduiseră că-l vor aștepta două zile încheiate. Era însă tîrziu și cu greu ar fi putut s-o șteargă. Cine știe ce va mai aduce rugăciunea șamanului ! Gorohov se întristă și numai soția sa, Racu, care veni lîngă el, îi mai alungă gîndurile negre cu flecărelile ei.

Pe înserate apăru și șamanul, care șușoti ceva cu Amnundak, apoi se așeză lîngă foc ca să-și încălzească mîinile uscățive ; privea țintă flăcările și buzele i se mișcau fără a scoate vreun sunet. Apoi ridică capul și spuse :

— E timpul !

— Femei, luați-vă copiii și duceți-vă în casa albilor : ea e goală. Stați acolo pînă veți fi chemate, porunci șeful.

Pe Gorohov îl cuprinse groaza. Ultima dată cînd femeile fuseseră trimise afară din bordei, după rugăciune, urmase jertfa sîngeroasă de pe malul lacului sfînt. O aflase chiar în acea zi de la nevasta sa, care tot trăncănind lăsă să-i scape taina. Poate și de data asta șamanul își pusese în gînd să întoarcă lacul între malurile sale, aducînd o jertfă, și această jertfă avea să fie el, Gorohov ! Îngheță de spaimă și simți că inima i se oprește în loc.

— Du-te și tu cu femeile în bordeiul tău! îi porunci Amnundak. Femei, aveți grijă să nu plece nicăieri; veți da socoteală dacă albul dispare cumva!

Gorohov mai prinse puțin curaj. Dacă ar fi vrut să-l jertfească, n-ar fi avut nici un rost să-l lase să plece din bordei, însoțit numai de femei.

Dar dacă Nikita ar fi știut că după plecarea sa Amnundak pusese doi războinici să păzească bordeiul, n-ar mai fi fost atît de liniștit.

Bordeiul răsuna de rîsetele și trăncănelile femeilor. Ele aprinseră repede focul și se strînseră în jur. Gorohov se culcă pe așternutul său și întinse îndată mîna spre pușca pe care o avea totdeauna alături, lîngă perete. Nu o găsi. Cine putuse oare s-o ia? Tovarășii săi? Era puțin probabil! Ei nu l-ar fi lăsat fără armă, și apoi, dacă luau pușca, ar fi luat și cartușele. Gorohov scotoci prin traistă și dădu de un pachet întreg de cartușe. Se vede că, la porunca lui Amnundak, onchilonii îi răscoliseră patul și-i luaseră înspăimîntătorul ciomag din care țîșneau trăsnetele, ca să-l lase fără apărare. Nu-i semn bun. Se vede că pun ceva la cale.

Gorohov o chemă pe Racu și, profitînd de zgomotul pe care-l făceau femeile care rîdeau și trăncăneau, începu s-o descoase pe ocolite, despre intențiile onchilonilor. Ea nu-i putu spune însă nimic precis și îndrugă tot felul de bazaconii despre puterea vrăjitorilor albi, despre nenorocirile cășunate de ei.

La un moment dat, Gorohov își aminti că ultima oară cînd fuseseră la campament aduseseră o pușcă nouă de rezervă, pe care aveau de gînd s-o dăruiască lui Amnundak, la despărțire. Poate tovarășii săi uitaseră s-o ia! Ce bine i-ar fi prins! Pușca, demontată și ambalată, se afla la capătul culcușului lui Goriunov, și onchilonilor nu le-ar fi trecut niciodată prin minte că în acest pachet se află un alt ciomag cu trăsnete. Gorohov vru să se încredințeze de îndată dacă pușca mai este acolo; s-ar fi putut să aibă nevoie de ea îndată după rugăciune, ca să-și apere viața. De aceea lăsă pe Racu să se ducă la celelalte femei, și după ce mai zăbovi puțin trecu în patul lui Goriunov, spunînd că

acesta e un loc de cinste și că aici e mai plăcut decît acolo, în ungher. Se lăsă într-o rînă și începu să cotrobăie pe furiș. La căpătîi, sub niște fîn, acoperit de un vraf de blănuri, dădu de pachet. Cum să-l desfacă și cum să monteze arma, fără să atragă luarea aminte a femeilor ? Cum să le abată atenția ? Ce-ar fi dacă ar face această operație chiar sub ochii lor, ca pe o scamatorie ? Efectul putea fi extraordinar. Ideea nu era rea : femeile se vor minuna văzînd cum din hîrtie și din cîteva bucăți desperecheate ia naștere înspăimîntătorul ciomag.

Zis și făcut. Scoase pachetul și se așeză pe marginea culcușului său, dar ceva mai departe de femei, spunîndu-le că le va arăta cum se transformă „această măciucă luată de la sălbatici, într-un ciomag care aruncă trăsnete". Cîteva femei țipară înspăimîntate, „vai, nu trebuie", împotrivindu-se, dar curiozitatea majorității birui. Gorohov începu să desfacă pachetul, care era neatins, așa cum ieșise din mîinile vînzătorului unui magazin din capitală ; dezlegînd sfoara, o dădu femeilor, care nu mai văzuseră niciodată așa ceva. Sfoara trecu pe rînd pe la fiecare și fu cercetată cu atenție. Apoi desfăcu foile mari ale hîrtiei de ambalaj. Și acestea erau o noutate pentru onchiloane. Ele le trecură din mînă în mînă, admirînd „pielea subțire și galbenă". Cînd una din aceste foi, fiind apropiate prea mult de foc se aprinse și arse cu repeziciune, răsunară strigăte de groază și de uimire, căci pielea nu ardea așa. Profitînd de faptul că toate privirile erau ațintite spre foaia cuprinsă de flăcări, Gorohov montă repede arma — o pușcă cu două țevi, cu bătaie centrală ; una din țevi era ghintuită. Duse arma la ochi și strigă :

— Gata ciomagul !

Femeile care ședeau mai aproape se dădură îndărăt și țipară, crezînd că din ciomagul lucios vor țîșni trăsnete. Rîzînd, Gorohov le spuse :

— Nu vă fie teamă, trăsnetele vor lovi numai pe acela care va vrea să-mi facă vreun rău, iar voi sînteți femei cumsecade.

Scamatoria avu un efect nemaipomenit ; unele femei știau că nu mai departe decît astăzi, războinicii îi luaseră acestui vrăjitor „semialb" (așa-i spuneau între ei onchilonii lui Gorohov, deosebindu-l de ceilalți, întrucît avea pielea mai oacheșă) teribilul ciomag, pentru ca el să rămînă fără apărare. Și iată că sub ochii lor, el transforma o măciucă oarecare într-un alt ciomag. Erau hotărîte să povestească neapărat bărbaților lor această întîmplare.

Gorohov băgă în buzunar pachetul cu cartușe ambalat împreună cu arma, ca la nevoie să poată încărca pușca. Acum, că era înarmat, se liniști, voia bună îi reveni și, ținînd pușca în mînă, spuse :

— Iar acum, femeilor, dansați ca data trecută, cînd ați fost la noi. Vă dăruiesc aceste cureluțe și această piele, iar voi să jucați pînă șamanul va termina rugăciunea.

De voie, de nevoie, ele dădură ascultare vrăjitorului înarmat cu înspăimîntătorul ciomag. De altfel, femeile erau totdeauna bucuroase să danseze, în deosebi pe timpul nesfîrșitei nopți de iarnă ; or, acum era iarnă de-a binelea, căci zăpada căzută nu se mai topea. Acelea dintre ele care nu se dezbrăcaseră cînd intraseră în bordei, o făcură acum. Începu un dans aidoma aceluia pe care l-am descris într-un capitol anterior. Femeile dansau în jurul focului care ardea zglobiu. Tolănit pe așternutul lui Goriunov și fără a lăsa arma din mînă, Gorohov trăgea din pipă și privea spectacolul.

De data asta însă femeile nu apucară să danseze pînă la extenuare ; veni un războinic care spuse că rugăciunea luase sfîrșit, și că ele se puteau din nou înapoia în bordeiul lor.

— Racu va rămîne aici, cu mine, spuse Gorohov. Auzi, Racu ?

— Amnundak a poruncit să vii și tu în bordeiul lui, răspunse războinicul.

— Spune-i lui Amnundak că voi dormi în bordeiul meu, iar Racu va rămîne cu mine, spuse Gorohov, hotărît.

— Amnundak a poruncit... începu din nou războinicul,

— Nu sînt onchilon şi nu-s dator să-i dau ascultare, — îl întrerupse Gorohov, — el nu poate să-mi poruncească. Racu, vino aici!

În timp ce se îmbrăcau, femeile se priveau uimite şi şuşoteau între ele; războinicul rămăsese înmărmurit. Vrăjitorii albi nu vorbiseră niciodată în felul acesta şi căutaseră totdeauna să-i facă şefului pe plac, deşi într-ascuns le căşunau onchilonilor tot felul de nenorociri. Acest semialb, deşi rămăsese singur, îndrăznea să vorbească pe acest ton. Racu nu ştia ce să facă — să plece cu celelalte femei sau să rămînă cu Gorohov.

— Racu, cu tine vorbesc! Nu te îmbrăca şi vino aici! strigă Gorohov. Tonul său poruncitor îşi făcu efectul, şi Racu, care îşi trăsese numai pantalonii de piele, se apropie de el, ţinîndu-i cu mîna.

— Aşează-te aici! Cînd toţi vor pleca, vom mînca.

Femeile îşi luară copiii şi ieşiră una cîte una din bordei; războinicul mai stătu puţin, neştiind ce să facă. În sfîrşit, plecă şi el. Racu se aşeză şi spuse:

— Amnundak va fi tare supărat şi mă va pedepsi pentru că am rămas aici.

— Nu te teme, nu va cuteza să-ţi facă nimic. Ai să vezi! Iar acum, fă ceaiul.

Calmul lui Gorohov avu darul s-o liniştească şi ea îşi văzu de treburile gospodăriei. Mîncară în tihnă şi se pregăteau de culcare, cînd uşa se deschise şi în bordei intrară patru războinici înarmaţi pînă-n dinţi. Căpetenia lor se adresă iakutului:

— Amnundak îţi trimite vorbă că dacă nu vrei să fi oaspete în bordeiul lui, n-ai decît să rămîi aici. Ne-a poruncit însă să stăm cu tine, ca să nu fii singur şi fără apărare. Vom dormi aici, avem destul loc.

„Nu-i prost şeful, a găsit o ieşire din încurcătură", gîndi Gorohov, apoi zise:

— Bine s-a gîndit Amnundak! Voi doi culcaţi-vă acolo, — Gorohov arătă spre culcuşul lui Ordin, — iar ceilalţi aici şi arătă spre vechiul său culcuş. Eu voi sta în locul de cinste, pînă ce se vor întoarce ceilalţi oameni albi.

Trei dintre războinici se culcară îmbrăcaţi, iar al patrulea se aşeză lîngă foc.

— Au venit să te păzească, să nu care cumva să fugi pe ascuns, cum au făcut ceilalți albi, îi șopti Racu, speriată.

— Au venit să ne apere de vampu, de urși și de duhurile subpământene, prostuțo! îi răspunse liniștit Gorohov, deși înțelesese foarte bine intențiile lui Amnundak. Ca să nu aibă însă nici o surpriză peste noapte, luă unele măsuri de siguranță: se culcă la perete cu arma alături, încărcînd una din țevi cu un glonte, iar pe cealaltă cu mitralii; pe Bălțatu îl culcă la picioare. Gorohov știa că credinciosul dulău nu va lăsa pe nimeni să se apropie de stăpînul său, în timpul cînd el doarme.

Noaptea trecu în liniște; războinicii vegheară pe rînd lîngă foc, iar războinicul de gardă întreținea focul și moțăia, sprijinit de stîlp, cu lancea în mînă. Gorohov dormi buștean, dar Racu se întorcea mereu cînd pe o parte, cînd pe alta, întrebîndu-se neliniștită ce va face a doua zi Amnundak.

Dimineața, războinicii plecară, dar în schimb veni îndată Annuen împreună cu alte două femei. Gorohov dormea încă, dar Racu sări îndată din așternut și le întrebă ce spuseseră spiritele, cum primise șeful nesupunerea lui Gorohov și a ei. Se vede însă că femeile fuseseră bine dăscălite, căci iată ce răspunseră:

— Nu știm ce au spus spiritele; cît privește nesupunerea voastră, Amnundak a ascultat ceea ce i s-a povestit și n-a rostit decît cuvintele pe care vi le-au spus războinicii trimiși în bordeiul vostru; despre tine n-a spus nici un cuvînt.

Racu se liniști, și cînd se trezi Gorohov îi povesti ce aflase de la celelalte femei. Iakutul însă nu se mulțumi cu cele spuse de Racu; trebuia să afle neapărat rezultatul vrăjitoriilor șamanului. El își petrecu ziua în bordei sau pe afară, fără însă a se depărta; o trimise de cîteva ori pe Racu în bordeiul șefului să mai iscodească cîte ceva, dar nu reuși să afle nimic. Prima oară, femeia plecă tremurînd de frică, fiind sigură că celelalte femei vor tăbărî pe ea, o vor dezbrăca și o vor snopi în bătăi, din porunca lui Amnundak; aceasta era pedeapsa obișnuită pentru gîlceavă, leneș sau nesupu-

nere. Dar Amnundak nici nu întoarse capul cînd Racu intră în bordei.

Seara, Amnundak veni la Gorohov, se așeză lîngă foc și spuse :

— Văzînd că nu vrei să fii oaspetele meu, am venit eu la tine. Mi-ai spus că oamenii albi se vor întoarce astăzi. S-a lăsat noaptea și ei tot n-au venit. Acum, ce ai de zis ?

Gorohov, care chibzuise bine în cursul zilei cum să procedeze, răspunse liniștit :

— Privește, pămîntul e acoperit de zăpadă și e anevoios de mers. Ei n-au schiuri, și de aceea au întîrziat. Vor sosi la noapte sau în zorii zilei.

— De ce n-au luat schiuri de la onchiloni ? întrebă Amnundak, și după ce tăcu un timp adăugă : Mai aștept pînă dimineața și dacă nici pînă atunci nu sosesc, trimit războinici să-i caute, să nu li se fi întîmplat ceva.

Șeful mai zăbovi puțin, plîngîndu-se că zăpada nu se mai topește și că iarna a venit cu o lună mai devreme, fapt care îi neliniștea mult pe onchiloni. Apoi se ridică în picioare și ieși din bordei. Femeile celorlalți călători care își petrecuseră toată ziua în bordei se pregătiră și ele să plece. Înainte de a părăsi bordeiul, ele spuseră :

— Racu, du-te și ia-ți laptele și lipiile.

Luînd o strachină, Racu plecă împreună cu ele, dar nu se mai întoarse. În schimb, apărură iarăși patru războinici pentru a rămîne aici peste noapte. Gorohov o așteptă ceasuri întregi pe Racu și pînă la urmă înțelese că n-au mai lăsat-o să se întoarcă. Chibzuind îndelung în cursul zilei la situația în care se afla, își dădu seama că îl paște o mare primejdie. Singur nu putea să se împotrivească multă vreme lui Amnundak și nu mai încăpea nici o îndoială că pînă la urmă arma îi va fi luată cu forța sau printr-un șiretlic, și atunci onchilonii vor face cu el ce va porunci șamanul. Mai avea timp să-și ajungă din urmă tovarășii, care îi făgăduiseră că îl vor aștepta patruzeci și opt de ore ; sorocul se împlinea a doua zi seara. El hotărî să fugă chiar în noaptea aceea.

Încă de cu seară, Gorohov dăduse la o parte brazdele din partea exterioară a bordeiului, în dreptul culcușului său și astupase deschizătura cu zăpadă. Acum putea să scoată cu ușurință și pe nesimțite cîțiva pari scurți și subțiri din pereții laterali ai priporului. Parii aveau un capăt îngropat puțin în pămînt, iar celălalt era rezemat de bîrnele lungi ale priporului. Înainte de revărsatul zorilor, cînd somnul e mai adînc și santinela va moțăi, se va putea strecura lesne prin deschizătură. Gorohov nădăjduise că Racu va veni cu el, urmînd pilda lui Annuir. El avusese grijă să bage în traistă toate lucrurile de trebuință. Racu purta de cîtăva vreme hainele de iarnă. Fuga nu putea fi observată decît dimineața, deoarece așternutul rămînea pe loc, ca și Bălțatu care trebuia să vină mai tîrziu, luîndu-se după urmele lor ; deschizătura avea s-o închidă pe dinafară. Înainte ca onchilonii să se fi dezmeticit, ei vor fi avut tot timpul să facă vreo zece kilometri ; pregătise din vreme două perechi de schiuri de femei, pe care le îngropase în zăpadă, după asfințitul soarelui.

Gorohov era mîhnit că Racu nu se întorsese. Începuse s-o îndrăgească și tocmai pentru ea hotărîse să rămînă printre onchiloni. Acum însă, era nevoit să plece fără ea. Nu putea ști însă dacă l-ar fi urmat, sau, dimpotrivă, ar fi dat în vileag planul lui. Poate că era mai bine că se întîmplase așa.

Gorohov se culcă devreme și îl luă pe Bălțatu în așternutul său ; acum îl avea lîngă el și puteau pleca în orice moment. Cînd se duse la culcare, spuse tare ca să-l audă războinicii adunați în jurul focului :

— Racu n-a venit ; mîine, cîinele mă va trezi și-mi va pregăti mîncarea.

Pe la miezul nopții, Gorohov și omul de strajă care moțăiau lîngă foc fură treziți de o zguduitură puternică. Grinzile bordeiului prinseră a scîrțîi, iar prin crăpături începu să curgă țărînă. Războinicii se treziră și

săriră din culcușurile lor. Gorohov se ridică și el în capul oaselor în pat, foarte îngrijorat. El își dădu seama că dacă zguduitura se va repeta, toți cei din bordeiul lui Amnundak vor da buzna afară și vor rămîne peste noapte în jurul focului, sub cerul liber ; în acest caz, nu ar mai fi putut să fugă pe furiș. Trebuia deci să plece mai devreme, cînd învălmășeala va fi în toi.

Pe cînd cumpănea ce să facă, pămîntul se cutremură iarăși și bordeiul începu să pîrîie din încheieturi. O grindă din acoperișul părții centrale a bordeiului ieși de la locul ei și se prăbuși în foc împreună cu un morman de brazde. Gorohov își puse în grabă o haină călduroasă ; războinicii o zbughiră pe ușă afară, țipînd îngroziți. Cînd valul de oscilații trecu și bordeiul rămase în picioare, unul din războinici se înapoie pentru a lua niște jar ; era vădit că intenționa să facă focul lîngă ușă și să continue veghea.

— Ai face mai bine să ieși din bordei, — îi spuse războinicul lui Gorohov, care continua să șadă pe așternutul său, — o să te strivească aici ; o jumătate din bordeiul lui Amnundak s-a și dărîmat.

— Nu, rămîn aici și voi dormi fără grijă, răspunse Gorohov. Bordeiul nu se va nărui în ungherul în care stau.

Războinicul clătină din cap și ieși. Asta și dorea iakutul. El se sculă îndată, luă de alături învelitoarea lui Kosteakov, o făcu sul și o așeză în locul său, aranjînd-o în așa fel încît să pară că acolo doarme un om. Apoi desfăcu într-o clipă peretele în dreptul culcușului său, scoase afară traista și pușca, se strecură prin spărtură și îl strigă pe Bălțatu ; pe urmă astupă deschizătura pe dinafară cu zăpadă și se strecură tiptil pe lîngă bordei. Ferit astfel de privirile războinicilor care stăteau în jurul focului, el se îndreptă spre cel mai apropiat copac din marginea poienii, aflat la vreo douăzeci de pași. Copacul era un plop bătrîn, stufos, cruțat de onchiloni, întrucît nu era bun nici pentru lemne de foc, nici pentru construcții. După ce îl ascunse pe Bălțatu în scorbura copacului, unde își vîrî și

traista, Gorohov se căţără pînă sus şi se aşeză pe o cracă groasă, rezemîndu-se de trunchi. De aici vedea tot ce se petrece în poiană ; copacului îi căzuseră frunzele, însă crengile îl ascundeau bine. Iakutul îşi dădu seama că nu poate străbate acum poiana ; focurile onchilonilor o luminau puternic şi urma lui profilată pe albul imaculat al zăpezii ar fi fost observată îndată de onchilonii care stăteau de veghe. Trebuia deci să aştepte pînă ce toţi vor aţipi lîngă focuri. De asemenea i-ar fi trebuit prea mult timp ca să ocolească poiana prin pădure şi apoi se temea că prin beznă nu va da de cărarea care ducea spre campament şi se va rătăci.

Din punctul său de observaţie văzu că o parte din bordeiul lui Amnundak se şi dărîmase. Femeile mai trebăluiau în jurul focurilor, rînduind lucrurile scoase din bordei şi îngrijind de copii ; războinicii se grăbeau să care afară ceea ce mai rămăsese din lucruri. Scurt timp după ce se urcă în copac, un nou val de zguduituri străbătu depresiunea. Gorohov simţi cum plopul în care se afla se clatină şi se îndoaie ; un alt pripor al bordeiului lui Amnundak se năruí ; oamenii din jurul focurilor începură să se clatine pe picioare ; cîţiva căzură ; se auziră iarăşi strigăte şi ţipete, iar la periferia depresiunii răsunară bubuiturile provocate de surpări. În clipa aceea, undeva prin apropiere, în mijlocul poienii, se auzi un trosnet puternic. Privind într-acolo, zări prin vălul alb al ninsorii conturîndu-se pe fondul întunecat al pădurii o pată mare, de culoare închisă, pe care goneau puncte albe.

„Gheaţa de pe lac s-a spart ! îi fulgeră prin minte. Proastă treabă, va trebui să fac un ocol mare."

Cînd vuietul şi bubuiturile încetară, dinspre pata neagră, care creştea mereu, se auziră nişte plescăituri şi un susur uşor.

„Să fi trecut apa peste maluri ? Se va produce oare o inundaţie ? Ce nenorocire ! Apa va stinge focurile şi oamenii vor rămîne în întuneric. Aşa însă îmi va fi mai uşor să-mi iau tălpăşiţa. Dar ce mă fac dacă apa a inundat şi alte poieni. Cine naiba m-a pus să rămîn aici ? Să fi avut măcar o luntre !"

Deodată își aminti că atunci cînd lacul începuse să înghețe, onchilonii scoseseră din apă două luntre făcute din scoarță de mesteacăn, cu care el fusese de multe ori la pescuit. Ei îngropaseră aceste luntre în zăpada strînsă pe priporul din spate al bordeiului său, pentru a le feri de reni, care puteau să spargă fundul lor fragil dacă le-ar fi lăsat pe pămînt. Știind că bărcile sînt aproape, îi mai veni inima la loc. Îl îngrijora doar faptul că onchilonii ar fi putut să i-o ia înainte.

Între timp, pata neagră creștea văzînd cu ochii. Numai vreo treizeci de pași o mai despărțeau de focuri. Apele revărsate înghițeau lacome zăpada, înaintînd mereu. Acum și onchilonii zăriră apa ; unul dintre ei alergă pînă la marginea petei, se încredință că aceasta înaintează neîncetat și începu să strige cu desperare :

— Salvați-vă, vine apa, ne înecăm !

Se iscă o panică de nedescris. Din toate părțile răsunau strigăte și plînsete, unii țipau — să ne suim în copaci, în copaci ! alții — unde sînt luntrele ? alții — să ne adăpostim în bordeiul vrăjitorilor ! Războinicii luau lucrurile, iar femeile — copiii. Amnundak alergă spre războinicii ce făceau de gardă lîngă bordeiul străinilor și le strigă :

— Unde este vrăjitorul alb ? Aduceți-l aici, să oprească apele ! Dacă n-o face, îl căsăpim pe loc !

Deodată, de undeva de sus, răsună o voce tărăgănată :

— Onchiloni, fugiți cît mai repede spre miazănoapte ; acolo nu e apă, salvați-vă spre miazănoapte, spre miazănoapte ! Vă îndemn eu, spiritul cerului !

Înnebuniți de spaimă oamenii dădură îndată ascultare glasului, repetînd :

— Spre miazănoapte, hai să fugim spre miazănoapte, mai repede !

Războinicii încărcați cu poveri, femeile cu copii în brațe și cireada de reni porniră de-a valma spre marginea pădurii. Apa începuse să stingă focurile mai apropiate. Se ridică un fum înecăcios, tăciunii negri prinseră a sfîrîi și încet-încet, totul se cufundă în întuneric.

Amnundak stătea încă lîngă bordeiul străinilor. Războinicii care se repeziseră înăuntru să-l aducă pe Gorohov, se întoarseră înfricoşaţi.

— Vrăjitorul alb a dispărut împreună cu ciinele său ; se vede că a zburat prin gaura din acoperiş, căci bordeiul e gol.

Amnundak nu-şi mai putu ascunde ciuda că Gorohov îi scăpase şi, însoţit de santinelele sale, o luă la fugă spre marginea de nord a poienii, ca să-şi ajungă din urmă supuşii. Cînd poiana rămase pustie, Gorohov se dădu jos din copac, se duse degrabă la bordei, luă luntrea împreună cu vîsla, care era legată de ea, o scutură de zăpadă şi o tîrî spre plop. Pe Bălţatu îl puse la un capăt, în mijloc aruncă traista şi puşca, iar el se instală la celălalt capăt, cu vîsla în mînă, aşteptînd să crească apa. Strigătele onchilonilor se auzeau tot mai slab. Se stingeau ultimele focuri. Apa se apropia de intrarea bordeiului.

„E păcat să las toate lucrurile aici — gîndi Gorohov — aş mai putea lua cîte ceva în luntre, măcar învelitoarea de blană. În sacul meu doarme pesemne Annuir. Învelitoarea îmi va prinde bine şi în barcă, căci noaptea va fi frig."

Dădu fuga pînă la bordei, dar văzu că apa inundase intrarea. Se duse repede la spărtura din perete pe care o astupase, scoase ţăruşii, luă învelitoarea şi se înapoie la luntre, urmărit îndeaproape de apa care înainta mereu.

„Acum e mai bine" — îşi zise el mulţumit şi se aşeză pe un capăt al învelitorii, iar cu celălalt capăt îşi înfăşură picioarele.

Apa pleoscăia, înghiţind zăpada din jurul luntrei ; se întuneca tot mai mult ; bordeiul se mai contura alb pe fondul întunecat. În sfîrşit începu să plutească şi Gorohov vîsli spre lac.

— Rămîi cu bine, căsuţă dragă ! spuse el cînd trecu pe lîngă bordei. Nu ne-a fost dat să ne petrecem iarna sub acoperişul tău, nimeni nu va mai locui aici, apa va nimici totul.

Vîsla sa cu două capete se cufunda ritmic în apă, cînd în stînga, cînd în dreapta, şi luntrea uşoară spinteca repede valurile tulburi. Începu să se obişnuiască cu întunericul şi acum vedea destul de bine perdeaua pădurii care rămînea în urmă, bordeiele ca două gheburi albe, iar în faţă — întinderea nesfîrşită de unde venea puhoiul de apă. Curînd, Gorohov zări un dîmb turtit şi simţi că luntrea înaintează anevoie. Îşi dădu seama că în mijlocul lacului se înălţa o băşică şi o ocoli, vîslind împotriva curentului ; apoi, curentul deveni prielnic şi după cîteva clipe ajunse la marginea opusă a poienii. Acum trebuia să găsească poteca care ducea spre sud ; bordeiele ce se profilau albe pe fondul pădurii îl ajutau să se orienteze. Iakutul îşi amintea bine poziţia potecii faţă de bordeie.

În sfîrşit găsi poteca şi o luă pe un canal îngust ; la marginile acestuia, pădurea se înălţa ca un zid. Bezna devenise de nepătruns şi Gorohov înainta cu băgare de seamă, ca să nu spargă fundul subţire al bărcii, izbindu-l de vreun ciot. La un moment dat se opri din vîslit şi lăsă fragila sa luntre în voia curentului. Curînd curentul slăbi, dădu însă repede de un alt curent, de data asta potrivnic. Fu nevoit să pună din nou mîna pe vîslă ; măsurînd adîncimea, Gorohov constată că apa nu trece mai sus de genunchi.

Abia începu să vîslească, că în faţă auzi un zgomot puternic, plescăituri, sforăituri şi mugete. Pe potecă veneau pesemne doi tauri sălbatici. Întîlnirea cu aceste animale era nespus de primejdioasă. Fără să mai stea pe gînduri, Gorohov vîrî luntrea între copaci, în desiş, la doi-trei paşi de cărare ; el se apucă cu o mînă de trunchiul unui copac, iar cu cealaltă luă vîsla şi se sprijini de fundul apei, rămînînd în aşteptare. Zgomotul şi plescăiturile se apropiau din ce în ce mai mult. Deodată apăru şi începură a se perinda prin faţa sa, gîfîind şi sforăind, o cireadă de tauri care goneau spre nord, îmbulzindu-se pe poteca transformată în canal, împroşcînd apa ce le ajungea aproape de pîntece. Valurile pe care le făceau animalele în fuga lor se pierdeau în adîncul pădurii. Dacă Gorohov nu

s-ar fi ţinut de copac şi nu şi-ar fi proptit vîsla de fundul apei, luntrea s-ar fi răsturnat ; iakutul trecu prin clipe grele. În sfîrşit cireada trecu şi apa se linişti.

Nu făcu însă nici o sută de metri şi auzi iarăşi plescăituri şi zgomote ce se apropiau vertiginos ; din nou se ascunse în desiş. De data asta, trecură în goană cîţiva rinoceri şi valurile stîrnite de ei fură atît de puternice, încît puţin a lipsit ca barca să nu se răstoarne ; fu însă udat din cap pînă în picioare.

— Naiba să vă ia, dihănii neghioabe ! bombăni Gorohov, ştergîndu-şi faţa. În felul ăsta n-o să mai ajung niciodată. N-am cu ce scoate apa din barcă şi pe deasupra mai e şi beznă !

Abia se potoliră valurile stîrnite de rinoceri, că apăru o herghelie de cai, care învolbură şi mai mult apa ; caii alergau mai repede decît boii, se ridicau în două picioare, căutînd să-i întreacă pe cei din faţă, sforăiau şi nechezau.

Înainte de a ajunge la poiana următoare, Gorohov trebui să se ascundă din nou ; veneau de-a valma o sumedenie de boi şi cai, iar apoi mai trecură vreo zece urşi. În sfîrşit, ajunse într-o poiană transformată acum în lac şi începu s-o străbată ocolind partea centrală, unde apa se ridica asemenea unei băşici. Cînd ajunse aproape de mijloc, apa începu deodată să spumege şi se ridicară nişte valuri uriaşe, care erau cît p-aci să răstoarne luntrea. La periferia depresiunii se auziră deodată bubuituri şi plescăituri, pămîntul se cutremură din nou. Înfruntînd talazurile care se potoliră cu greu, Gorohov ajunse în sfîrşit la marginea poienii, găsi canalul şi pluti mai departe. Curînd însă se opri nedumerit ; canalul se împărţea în trei braţe şi în bezna nopţii nu putea alege direcţia cea bună — nu vedea marginile depresiunii, după care s-ar fi putut orienta, nu avea busolă, iar pe cer nu licărea nici o stea.

„Nu-i nimic de făcut, voi aştepta să se lumineze de ziuă — hotărî Gorohov. Se vede că n-a mai rămas mult pînă în zori, cutremurul s-a produs după miezul nopţii, iar de cînd cutreier apele în lung şi în lat au trecut cîteva ceasuri."

Gorohov intră în desiş, unde valurile ce se ridicau în poiană şi pe canal abia se simţeau ; legînd luntrea de un copac, se întinse pe fundul ei, se acoperi cu învelitoarea şi adormi, legănat de unde.

Într-un tîrziu fu trezit de urletul lui Bălţatu ; deschizînd ochii văzu că apa crescînd mult peste noapte împinsese luntrea între crengile copacului, iar cîinele fusese înghesuit atît de tare între ele, încît nu se mai putea mişca. Ca să-l scoată de acolo, Gorohov tăie cu cuţitul cîteva crengi. Încercă să măsoare adîncimea, dar nu putu da de fund, deşi vîsla şi mîna aveau împreună peste doi metri.

„Asta zic şi eu inundaţie ! gîndi iakutul, acum n-am să mai întîlnesc sălbăticiuni în drum ; cele care n-au fugit, s-au înecat."

Văzîndu-se iar slobod, Bălţatu începu să miroasă traista, dînd din coadă şi privindu-şi umil stăpînul.

— Te-a răzbit foamea, bietul de tine ! spuse Gorohov. Ai dreptate, ar fi timpul să mîncăm, dar stăm cam prost cu merindele, iar ceaiul nu ni-l putem fierbe. Cît despre vînat, s-a terminat cu el.

Scoase din traistă o lipie şi o gîscă afumată, luată din belşugul de provizii atîrnate de grinzile bordeiului, şi începu să mănînce, aruncînd cîinelui oase şi bucăţi de carne.

— Mă Bălţatule, mă, e ultima gîscă ! îi spuse el cîinelui. Toate proviziile noastre au fost înghiţite de apă, nimic n-a scăpat. Păcat !

Gîndindu-se la provizii, îşi aminti cît de bine îl îngrijea Racu şi se întristă. Apoi gîndul îl purtă spre Kazacie, spre nevasta sa bătrînă şi cicălitoare, din pricina căreia pleca deseori de acasă pe la vecini sau se tocmea caiur la negustori, pentru drumuri lungi. Îi trecu prin minte să încerce s-o ia cu el pe Racu ; onchilonii se opriseră pesemne în prima poiană uscată şi acum dormeau după o noapte zbuciumată şi după un

drum pe care-l făcuseră mai mult în fugă. S-ar fi apropiat de el și, furișîndu-se pînă la marginea poienii, ar fi așteptat să apară Racu, ar fi strigat-o și ar fi luat-o în luntre. Pe apă, onchilonii nu aveau cum să-l ajungă. Tovarășii îl vor aștepta pînă în seară. Chiar dacă plecaseră, într-o zi nu puteau ajunge prea departe și îi va găsi după urme. Gorohov socoti că în cursul nopții ajunsese abia pînă la poiana următoare, străbătînd deci cel mult trei-patru kilometri. Prin urmare, nu i-ar fi fost greu să se întoarcă.

Hotărîndu-se în timp ce mînca să-și pună planul în aplicare, iakutul dezlegă luntrea și porni spre nord ; soarele răsărise de mult și din cînd în cînd își trimitea de după nori razele mîngîietoare ; la lumina zilei, inundația nu părea atît de sinistră. Apa scînteia, unduindu-se, peretele pădurii se oglindea în lac. Gorohov fu uimit de puzderia de gunoaie ce pluteau la suprafața apei în pădure și pe canaluri ; numai în poiene, de unde apa se scurgea în toate părțile, suprafața ei era curată. Ajungînd repede la poiana unde se afla sălașul, hotărî să mai ia din provizii. Vîsli spre bordei, unde apa ajungea mai sus de ușă, se sui pe acoperiș și, băgînd mîna prin deschizătură, scoase cîteva perechi de păsări afumate, ce atîrnau sub acoperiș ; de bucurie îi dădu o rață întreagă lui Bălțatu, care mîncase puțin dimineața. Mîrîind de plăcere, cîinele se așeză și începu să se ospăteze.

Apoi, Gorohov pluti mai departe în direcția în care plecaseră noaptea onchilonii. Străbătînd pădurea pe un canal, fu nevoit să se strecoare printr-un vălmășag de frunze, crengi și gunoaie, ridicate de apă. Zări nenumărate stoluri de păsări și de patrupede mici. Într-un copac văzu un jder care se refugiase acolo. Vînător pasionat, nu se putu stăpîni și îl doborî cu o lovitură de vîslă.

— Deși blana jderului e de vară, nu-i rea de căciulă. Oricum, tot ar fi pierit de foame, murmură el și aruncă vînatul în luntre. Înaintînd spre nord, întîlni tot mai puține bășici pe suprafața lacurilor și în curînd apa începu să fie mai puțin adîncă ; acum atingea fundul cu vîsla.

„Păcat că nu-i aici Matvei Ivanovici, el mi-ar fi explicat de unde iese toată apăraia asta. Au crăpat stăvilarele pămîntului — cum scrie în sfînta scriptură — și a început potopul. Slavă domnului că nu au crăpat și stăvilarele cerului, că atunci ar fi fost prăpăd."

După amiază, apa din canaluri și de pe poieni scăzu mult, încît acum se vedeau vîrfurile tufelor scunde și stufuł ce creștea în poieni în jurul lacurilor. Gorohov plutea încet, atent să nu se izbească de ceva. Apoi luntrea începu să atingă tot mai des pămîntul și în sfîrșit se opri. Iakutul ieși din luntre și o porni pe jos, trăgînd-o după el ; în curînd fu nevoit să-l scoată din luntre și pe Bălțatu, iar traista o puse pe umăr. Înainta tîrînd luntrea, aproape goală, prin iarba abia acoperită de apă. În sfîrșit ajunse într-o poiană care era mai degrabă o pajiște umedă ; numai pe alocuri, prin adînciturі, luceau cîteva băltoace. În poiană se adăpostiseră o puzderie de patrupede : cirezi de boi, herghelii de cai, turme de reni, cîteva familii de rinoceri. Unele animale pășteau, altele se odihneau culcate pe iarbă ; prin tufișuri guițau mistreți, care scormoneau de zor pămîntul umed.

„Multe dobitoace s-au mai strîns aici ! gîndi Gorohov. Au sosit, sărmanele, tropăind toată noaptea prin apă, fără pic de odihnă. Dar iată-i și pe vînători."

Într-adevăr, de-a lungul pădurii, ascunși după niște tufișuri, înaintau de-a bușilea cîțiva vampu, furișîndu-se spre herghelia cea mai apropiată. Fiind în număr mare, animalele erau mai puțin atente ca de obicei și vampu reușiră să se apropie mult. Gorohov numără vreo douăzeci de vampu. Cel mai apropiat dintre ei ajunse la vreo patruzeci de pași de tufișurile unde se pitulase iakutul : acesta ținea cu mîna botul lui Bălțatu, ca să nu latre.

„Las' că bag eu spaima în voi ! Să nu credeți că ați scăpat de trăsnetele și fulgerele noastre !" hotărî Gorohov și ochi în așa fel, încît glontele trecu pe deasupra capetelor sălbaticilor. Cînd fumul se risipi, nu mai rămăsese picior de vampu ; numai unduirea tufișelor arăta că ei fugiseră în pădure, unde răsunau tot mai departe strigătele lor. Detunătura stîrni o învălmășeală

de nedescris și în poiană. Animalele culcate săriră în picioare, și cirezile, turmele, hergheliile o luară la goană care încotro.

„De vreme ce vampu' se află aici, onchilonii nu pot fi pe aproape — gîndi Gorohov. Bine am făcut că i-am speriat, altminteri puteau pune mîna pe mine."

Tîrî luntrea mai departe. Curînd însă dădu de pămînt uscat ; poteca era presărată cu pietre și se temu să nu lovească fundul luntrei. La marginea poienii următoare văzu un plop înalt, ce se putea zări de departe. Sus, trunchiul copacului se desfăcea în două ramuri mari. Iakutul hotărî să ascundă aici luntrea ; o puse deci între cele două ramuri, aruncă traista înăuntru și îl sui acolo și pe Bălțatu, prinzînd zgarda dulăului de funia luntrei. Scăpat de poveri, el plecă mai departe cu pas sprinten. După ce merse vreo doi kilometri, auzi glasuri omenești și simți miros de fum. Se apropie tiptil pînă la marginea luminișului și se puse la pîndă. În poiană ardeau cîteva focuri. În jurul lor stăteau, în picioare sau culcați, onchiloni ; ei frigeau carne, și mirosul de friptură înțepa plăcut nările iakutului. Pesemne că se adunase aici tot poporul sau, în orice caz, majoritatea onchilonilor din regiunile inundate. Ca de obicei, fiecare clan ședea separat în jurul focului său. Mai la o parte, în preajma unui foc, era un grup mai mare de onchiloni și Gorohov își zise că aici trebuie să se afle clanul lui Amnundak ; mergînd prin pădure, se apropie pe furiș, pînă la vreo treizeci de pași de acest grup. Îl zări pe Amnundak, înconjurat de căpeteniile celorlalte clanuri : țineau sfat. Unii propuneau ca onchilonii să se stabilească în poienile neinundate din partea de nord, aridă, a depresiunii, să se înceapă imediat să-și construiască bordeie, deoarece se apropie iarna ; alții erau de părere să aștepte retragerea apei, spre a se întoarce în ținuturile pe care le părăsiseră și cu care erau obișnuiți.

„Proști mai sînt ! gîndi Gorohov. Ăștia încă mai trag nădejde că apa va scade. Dacă ar ști cîtă apăraie e acolo "

Iakutul observă că atît în poiană, cît și în locul unde apa se oprise, nu exista de loc zăpadă. Se vede

că între timp omătul se topise, în urma încălzirii vremii. Era ca şi cînd inundaţia ar fi readus vara în depresiune.

De partea cealaltă a focului şedeau femeile şi copiii. Gorohov o zări pe Annuen precum şi pe alte femei, dar Racu nu era nicăieri.

„Să se fi întors la clanul ei, pentru că a rămas văduvă ?" se întrebă iakutul şi începu s-o caute cu privirea printre femeile ce şedeau lîngă celelalte focuri. Lîngă focul de alături se afla clanul al cărui bordei era cel mai apropiat de sălaşul şefului. Racu făcea parte din acest clan, dar nici aici nu era.

„Unde ar putea să fie ? Să se fi dus undeva sau poate doarme ? Aştept pînă încep să mănînce, atunci se adună toţi".

După puţin timp, femeile anunţară că mîncarea e gata ; onchilonii se duseră fiecare la clanul său şi se aşezară în jurul focului ; femeile începură să împartă beţişoare cu carne şi lipii. Dar Racu nu veni nici la focul clanului lui Amnundak, nici la focul clanului ei. Acest lucru îl neliniştea pe Gorohov ; el se temea ca nu cumva s-o fi ucis, pentru că nu dăduse ascultare poruncii şefului. Nu-şi putea explica altfel lipsa ei, afară doar dacă în timpul cutremurului bordeiul se năruise peste ea.

— N-am făcut nici o scofală ! murmură iakutul. Am venit de pomană ; ar fi bine s-o iau din loc cît mai repede, căci soarele a început să coboare spre asfinţit.

Deodată zări zece onchiloni înarmaţi ce apărură din pădure, în apropierea locului unde stătea el la pîndă. Războinicii se apropiară de Amnundak şi puseră la picioarele şefului cîteva măciuci şi suliţe ale sălbaticilor vampu.

— Ne-ai trimis, prea puternice şef, să cercetăm locul de unde a pornit trăsnetul — spuse căpetenia grupului. Ai crezut că s-au înapoiat vrăjitorii albi. N-am văzut însă decît o sumedenie de animale mari şi am găsit lucrurile astea, — spuse războinicul arătînd măciucile, — n-am văzut însă nici pe vrăjitorii albi, nici urmele lor.

— Şi totuşi, ei se află pe undeva prin apropiere! spuse Amnundak. Vampu n-au trăsnete. Toţi au auzit bubuitura.

„Ce bine că n-au cîini! gîndi Gorohov — altminteri m-ar fi dibuit de mult".

Îl neliniştiră însă aceste cuvinte rostite de şef:

— Spuneţi căpeteniilor tuturor clanurilor să trimită îndată pe toţi războinicii să cerceteze pădurea în jurul poienii noastre. Vrăjitorii albi se află prin apropiere şi ne paşte o nouă nenorocire.

Războinicii trecură pe la toate grupurile din jurul focurilor anunţîndu-le porunca. Gorohov îşi dădu seama că nu mai avea timp să se depărteze îndeajuns şi hotărî să rămînă prin apropiere căţărat într-un copac, pînă ce războinicii vor termina de căutat. Se afundă în pădure, alese un copac potrivit şi se urcă pînă în vîrf; printre crengi vedea tot ce se petrecea în poiană. Aşezîndu-se comod pe o cracă, el observă că de la toate focurile pleacă în diferite direcţii războinici înarmaţi, care ajunşi la marginea pădurii formară un lanţ neîntrerupt şi intrară în pădure. Pe lîngă copacul în care era suit Gorohov trecură cîţiva războinici, dar ei căutau urmele pe pămînt, se afundau în desiş, scormoneau peste tot cu suliţele, dar niciunuia nu-i trecea prin minte să se uite în sus. De altfel, iakutul era căţărat aproape de vîrf, stătea lipit de trunchi, iar hainele sale erau de culoare închisă; deşi desfrunzite, crengile îl ascundeau bine. Numai cine ar fi ştiut dinainte că se află acolo, l-ar fi putut descoperi.

Cercetările durară vreo două ceasuri. Soarele scăpătase după munţi, cînd războinicii ieşiră osteniţi din pădure şi se aşezară lîngă foc să se odihnească. Gorohov se dădu jos din copac şi se furişă din nou la marginea poienii, pînă aproape de clanul şefului. Amnundak stătea la sfat cu şamanul; i se comunicase că cercetările rămăseseră fără nici un rezultat, fapt care îl făcu să fie neliniştit şi nemulţumit. La un moment dat, şamanul spuse:

— Cheamă la sfat toate căpeteniile clanurilor,

Amnundak dădu o poruncă și cîțiva războinici alergară iarăși la focurile clanurilor.

„Ce-a mai născocit bătrînul vrăjitor ? se întrebă Gorohov. Racu n-a apărut nici acum. Toate femeile s-au ridicat și se dau la o parte ca să facă loc în jurul focului ; pe toate le văd, numai Racu lipsește. Pesemne că au ucis-o, sărmana !"

După ce căpeteniile tuturor clanurilor se așezară în jurul focului, șamanul se sculă, înălță capul, întinse brațele și începu să cuvînteze :

— O mare nenorocire s-a abătut asupra neamului nostru. De cînd vrăjitorii albi au călcat pe meleagurile unde am trăit înainte în pace, pămîntul s-a cutremurat, bordeiele noastre s-au dărîmat de cîteva ori. Au venit la noi și au văzut că aici se trăiește mai bine ca la ei, unde omătul nu se topește niciodată, iar soarele abia încălzește. Au văzut că aici sînt păduri și tot felul de ierburi, pășuni bogate și sălbăticiuni fără număr, reni mulți și alte dobitoace. S-au gîndit atunci să ne stîrpească neamul, ca să pună ei stăpînire pe pămîntul nostru, pe cirezile noastre. Au secătuit lacul sfînt, dar noi i-am redat apa, aducînd jertfă de sînge. Ne-au adus frigul, astfel că iarna a început cu o lună înainte de soroc, iar zăpada nu s-a mai topit. Nădăjduiau că vom îngheța cu toții, dar nu s-a întîmplat așa. Am aprins focuri în bordeie și ne-am încălzit la dogoarea lor. Atunci au hotărît să ne alunge din bordeie cu ajutorul potopului : pămîntul s-a cutremurat iarăși și apele care au țîșnit din ele au înecat poienele și locuințele noastre. Am scăpat teferi și de data asta — glasul spiritelor cerești ne-a îndrumat spre aceste locuri, unde apa nu a ajuns. Dar bordeiele noastre s-au năruit, iar cirezile s-au împrăștiat. Cît timp vom mai îndura toate astea ? Iarna se apropie, vom pieri cu toții și vrăjitorii albi vor cotropi pămîntul nostru. Ei atîta așteaptă. Acolo, la marginea zăpezilor, ei stau și așteaptă, iar cel care a rămas printre noi caută să afle încotro am plecat ; el umblă prin apropiere, dar războinicii nu l-au putut găsi.

Şamanul se opri şi-şi trase răsuflarea ; privirile tuturor erau aţintite asupra lui, într-o aşteptare încordată.

— Trebuie să sfîrşim odată cu vrăjitorii albi. I-am primit ca pe nişte oaspeţi de cinste, le-am dat locuinţe, hrană şi femei tinere. Ei însă ne-au răsplătit cu mari nenorociri. Este adevărat ceea ce spun, onchiloni ?

— Da, tot ce spui este adevărat ! se auziră glasurile căpeteniilor.

— Am pedepsit-o crunt pe femeia neascultătoare pe care am dat-o albilor împreună cu alte femei : ea a vrut să-şi trădeze neamul, ca şi femeia care a plecat cu ei spre ţinuturile acoperite de zăpezi. Vrăjitorul alb, bărbatul ei, nu i-a luat apărarea, ci s-a ascuns, deşi ea l-a chemat mereu în ajutor pe cînd se îneca în apa scoasă din pămînt de vrăjitori. Acum trebuie să punem mîna pe toţi vrăjitorii şi să-i jertfim spiritele bune ale pămîntului nostru. Mîine o sută de războinici dintre cei mai viteji vor porni spre ţinuturile cu zăpezi ; îşi vor făuri plute şi vor pluti într-acolo, în frunte cu şeful nostru. Ei vor fi înarmaţi cu suliţi şi săgeţi, iar şeful — cu tunete şi fulgere, pe care le-am luat de la vrăjitorul alb. Avem deci arme tot atît de puternice ca şi ei ; noi sîntem mulţi, iar ei numai patru. Oare vor putea ei răpune o sută de războinici ? Chiar dacă cincizeci dintre noi vor cădea în luptă, ţara noastră va fi salvată şi vom trăi ca înainte. Apa nu se va retrage în pămînt, bordeiele nu le vom putea reface, iar cirezile nu le vom putea strînge pînă cînd nu vom jertfi pe vrăjitorii albi.

— Cîine bătrîn şi ticălos ! mormăi Gorohov, auzind cuvîntarea şamanului. Ai înecat-o pe Racu, iar acum vrei să pui mîna pe noi şi să ne înjunghii ca pe nişte reni. Pînă una alta însă te trimit eu pe lumea cealaltă !

Iakutul ridică puşca şi îl ochi pe şaman, care stătea drept în faţa sa, dincolo de foc. Acum, în faptul serii, flăcările luminau puternic chipul şamanului, care, cu capul în sus şi cu mîinile ridicate spre cer, părea un proroc inspirat. Se auzi o detunătură, şi şamanul căzu trăsnit, cu faţa în flăcări. Muţi de groază, Am-

nundak şi căpeteniile rămaseră pironiţi locului ; căciula de blană a şamanului luă foc şi femeile ce stăteau ceva mai departe începură să bocească. Şi deodată, ca la un semn, toţi cei din jurul focului ridicară braţele spre cer, scoaseră un urlet tînguitor, implorînd ajutor şi îşi îngropară feţele în palme. Repetară de trei ori acest gest tragic. Apoi, Amnundak se ridică şi spuse solemn :

— Trăsnetele vrăjitorilor albi l-au răpus pe şamanul nostru pentru că ne-a îndemnat să le facem rău. Ei sînt atotputernici şi împotriva lor nu putem lupta. Aşa a prorocit marele şaman care i-a adus pe străbunii noştri pe aceste meleaguri. Scoateţi leşul din foc.

O VECINATATE LUGUBRĂ

După ce trase, Gorohov o luă la fugă, nădăjduind că uluiţi de cele întîmplate onchilonii nu-l vor urmări imediat, şi întrucît se întunecase de-a binelea, va reuşi să se ascundă, la o adică, suindu-se iarăşi în copac. După ce străbătu tufişele, ieşi pe poteca pe care venise în timpul zilei şi nu se opri pînă la copacul unde îşi lăsase lucrurile şi cîinele. Hotărî că dacă onchilonii îl vor urmări se va sui în acest copac, unde avea merinde şi pătura, putînd petrece noaptea destul de bine. În orice caz, nu putea înainta repede cărînd lucrurile cu sine, iar pînă la apă mai erau vreo doi kilometri.

Se opri şi ascultă cu luare aminte. La început nu auzi nimic ; apoi deslusi glasuri, şi în depărtare începură să licărească lumini ; se vede că onchilonii îl urmăreau, luminîndu-şi drumul cu făcliile. Fără să mai stea pe gînduri, Gorohov se căţără în copac şi începu să-şi urce lucrurile mai sus. Avu multă bătaie de cap cu Bălţatu, care nu putea să stea liniştit

pe crengi ; fu nevoit să fixeze luntrea pe două ramuri groase şi să pună înăuntru cîinele şi traista. Abia apucă să termine această treabă, că pe poteca ce trecea lîngă plopi îşi făcură apariţia cîţiva onchiloni cu făclii, iar în dreapta şi în stînga arborelui se mai vedeau şi alţi războinici. Îndată ce trecură de copac, onchilonii dădură de urma clară pe care o lăsase luntrea pe pămîntul umed şi pe iarbă. Scoţînd strigăte de bucurie, ei îi chemară pe ceilalţi şi porniră în goană pe urmele fugarului, nădăjduind să-l ajungă.

După ce se ospătă cu carne afumată de pasăre, Gorohov dădu de mîncare cîinelui şi fumă o pipă ; apoi începu să moţăie. Onchilonii nu se întorseseră încă din zadarnica lor urmărire, aşa că hotărî să tragă un pui de somn pînă va răsări luna ; se legă zdravăn de trunchiul de care era rezemat şi dormi.

Peste puţin timp însă, se trezi brusc. Copacul se clătina atît de tare, încît fu cît p-aci să-şi piardă echilibrul, şi ar fi căzut dacă din fericire n-ar fi fost legat. Apucă luntrea cu amîndouă mîinile şi o ţinu cu putere. Gorohov nu înţelegea ce se petrece ; în jur era un vuiet de neînchipuit, iar pe cer strălucea luna, care răsărise de mult ; toţi copacii din apropiere se clătinau, deşi nu bătea vîntul. În sfîrşit se dumiri că pămîntul se cutremură iarăşi ; privind din întîmplare spre nord, văzu că acolo se petrece ceva îngrozitor ; dincolo de pădure izbucniră rotogoale de fum alb şi negru, înălţîndu-se spre cer, şi se auziră nişte bubuituri atît de puternice, încît urechile începură să-i ţiuie. Apoi simţi cum năvăleşte un val de aer dogoritor care îi tăia respiraţia.

— Maică precistă, ce se întîmplă acolo ? Pămîntul crapă în bucăţi şi ţîşnesc vîlvătăi ! se tîngui Gorohov. Trebuie să ajung cît mai repede la apă !

Reuşi cu greu să coboare traista, luntrea şi cîinele, deoarece copacul se legăna într-una. Abia izbutea să se ţină pe picioare ; clătinîndu-se de parcă ar fi fost beat, Gorohov tîrî un timp luntrea pe pămîntul uscat, pînă dădu de apă. Din cînd în cînd, în dreapta şi în stînga lui se prăbuşea în apă cîte un corp greu,

frîngînd ramurile copacilor. Vuietul nu înceta de loc, iar aerul devenea tot mai dogoritor, mai înăbuşitor.

În sfîrşit, luntrea începu să plutească şi fugarul se strădui să se depărteze cît mai repede cu putinţă de locul cataclismului. Ajungînd într-o poiană mai mare, zări la miazănoapte rotogoale de fum, împurpurate de reflexe roşietice şi de fulgerele de un roşu aprins care brăzdau întunericul.

„Bieţii onchiloni ! Vor pieri cu toţii în iadul ăsta ! gîndi el. Pesemne că iarăşi dau vina pe vrăjitorii albi, care le-a ucis şamanul şi care acum nimicesc întregul popor".

Apa se unduia uşor. Pe măsură ce adîncimea creştea, valurile deveneau mai mari, săltînd luntrea ca pe o coajă de nucă. După ce făcu vreo zece kilometri, simţi că îl părăsesc puterile şi căută un adăpost unde să stea pînă se va lumina de ziuă. La marginea unei poiene mari, unde valurile erau foarte agitate, zări scheletul unui bordei, care se înălţa deasupra apei. Încă înainte de inundaţie, cutremurul distruse priporii, însă cei patru stîlpi centrali, cu grinzile care propteau acoperişul, rezistaseră, căci erau îngropaţi în pămînt şi erau prinşi cu traverse. Această platformă se ridica cu aproape un metru deasupra nivelului apei şi valurile nu ajungeau pînă acolo.

„Uite un loc pentru odihnă !" gîndi fugarul şi vîsli spre platformă. Se căzni mult pînă descărcă lucrurile. Apoi se sui împreună cu ciinele pe platformă şi trase după el luntrea uşoară. Puse pătura pe iarba umedă a acoperişului, se întinse cît era de lung şi adormi buştean, în ciuda bubuiturilor ce se auzeau spre nord şi a vuietului făcut de valuri.

Dimineaţa cînd se trezi îşi roti privirea jur împrejur, căutînd să se orienteze ca să ştie încotro s-o ia. Apele se mai potoliră şi doar o adiere uşoară încreţea cînd şi cînd oglinda lacului. În apropiere se înălţa o altă insuliţă, ca o movilă verde. După plopul înalt din apropierea movilei, Gorohov îşi dădu seama că insuliţa nu este altceva decît bordeiul unde locuise cu tovarăşii săi ; în plop se adăpostise în noaptea fugii

sale, iar platforma pe care stătea era tot ceea ce mai rămăsese din bordeiul lui Amnundak.

După ce îmbucă ceva ca să-şi astîmpere foamea, iakutul coborî luntrea pe apă şi-l strigă pe Bălţatu ; cîinele stătea lîngă deschizătura din mijlocul platformei, lăsată pentru fum, privea apa şi schelălăia.

— Ce ai văzut acolo, Bălţatule, vreun peşte sau altceva ? întrebă Gorohov şi se apropie să ia cîinele, care nu voia să se clintească. Se uită prin deschizătură şi tresări ; lîngă unul din stîlpii platformei ieşeau din apă degetele a două mîini.

Gorohov se sui în luntre şi se apropie de stîlpul în dreptul căruia se vedeau mîinile ; încheieturile braţelor erau legate de stîlp cu o curea. O tăie şi trase de braţul înţepenit : deasupra apei se înălţă încet o mînă, apoi apăru părul şi în sfîrşit o faţă cu ochii deschişi. Ochii, care păreau plini de lacrimi, îl priveau dojenitor pe iakut. Gorohov scoase un ţipăt şi se trase înapoi, braţul înecatei îi lunecă din mîini şi capul dispăru în apa tulbure ; apoi dispăru şi braţul cadavrului, înghiţit de apă.

— Săraca de ea ! gîndi iakutul. Au legat-o de stîlp ca să nu mă urmeze în timpul nopţii, iar apoi cînd a năvălit apa, au uitat-o în bordei sau au părăsit-o dinadins şi ea s-a înecat".

Îşi închipui clipele înspăimîntătoare prin care trecuse Racu cînd apa a năvălit în bordei şi a început să crească tot mai mult, cum se zvîrcolise ea şi strigase după ajutor, dar nu-i răspunsese decît plescăitul apei în bezna sinistră a nopţii, cum apa îi ajunsese pînă la piept, pînă la gît, pînă la gură şi cum ultimul ei strigăt de ajutor se stinsese într-un gîlgîit. Iar el era numai la doi paşi şi ar fi putut-o salva uşor, îndată după plecarea onchilonilor ; dar Racu începuse probabil să strige numai după ce apa pătrunsese în bordei, şi atunci el se afla departe, pe lac.

Se gîndi să scoată cadavrul şi să-l înmormînteze undeva. Nu avea însă cange şi apoi singurul loc unde

ar fi putut s-o îngroape erau zăpezile ce se întindeau dincolo de munții de la marginea depresiunii. Abătut, puse în luntre pe Bălțatu, care de data asta veni îndată ce îl strigă, își luă lucrurile și porni spre sud. Vîslea din răsputeri, nădăjduind să-și ajungă din urmă tovarășii, și luntrea zbura ca o săgeată pe apa adîncă și liniștită a lacurilor și a canalurilor.

După cîtva timp zări în depărtare marginea depresiunii. Nămeții albi se conturau clar pe fondul întunecat al stîncilor. La miazănoapte se învîrtejeau tot timpul nori albi și negri ; cînd și cînd răsunau bubuituri.

În sfîrșit străbătu toată pădurea. Acum, luntrea plutea pe întinderea netedă a apei, care scălda marginile troienilor de la periferia depresiunii. Și aici, apele acoperiseră totul. Unde or fi tovarășii săi ? Să fi plecat, ori poate s-au înecat ? Pe terasa de deasupra troienelor nu se vede nimic.

Dar iată că sus de tot, pe creasta rîpei, se profila pe fondul senin al cerului silueta întunecată a unui om. Gorohov începu să strige cît îl ținea gura și să facă semne cu vîsla. Bălțatu începu să latre cu furie.

L-au zărit, e salvat !

Mînă luntrea spre poalele troianului, își debarcă pasagerul, luă lucrurile și astfel împovărat începu să urce treptele.

Dar deodată văzu că în fața lui se cască o prăpastie și că trebuie să se oprească, neputînd merge mai departe. Dincolo de porțiunea prăbușită stăteau Goriunov și Ordin.

— Uf ! În sfîrșit, v-am ajuns ! exclamă Gorohov, aruncînd povara pe gheață. Dacă ați ști prin cîte am trecut !

— Va trebui să așteptăm cam mult pînă vom săpa în gheață trepte pentru coborîș și suiș, răspunse Goriunov.

— Apoi, asta-i groapă, nu glumă ! V-ați refugiat acolo de frica onchilonilor ? Da, nu-i așa de ușor să treci dincolo, spuse Gorohov, cercetînd spărtura măr-

ginită de pereții abrupți de gheață, înalți de cîțiva metri. Ar dura însă prea mult pînă ați face treptele. Știți ce ? Aruncați-mi-o frînghie.

Călătorii aveau la ei o frînghie, pe care o luaseră pentru orice eventualitate. Legară o piatră la un capăt al frînghiei și o aruncară lui Gorohov. Apoi, iakutul trase spre el toată frînghia și începu să coboare lucrurile în fundul prăpastiei, punînd frînghia în două ; cînd obiectele ajunseră la fund, lăsa din mînă unul din capete și trăgea de celălalt. În felul acesta scotea frînghia din prăpastie, iar obiectul rămînea la fund. Așa coborî traista, învelitoarea și în sfîrșit pe Bălțatu, legînd frînghia de zgardă. Strîns de grumaz, cîinele se sufoca și se zbătea în aer, dar coborîșul dură doar cîteva clipe, așa că totul se sfîrși cu bine. Acum trebui să coboare el. Zări în apropiere un bloc de bazalt, bine fixat în gheață ; iakutul înfășură frînghia în jurul blocului și coborî de-a lungul peretelui de gheață. Cînd ajunse jos, trase frînghia și ea căzu încolăcită la picioarele sale.

Urcușul nu fu prea anevoios, deoarece sus se aflau doi oameni care ridicară lucrurile, cîinele și pe iakut. Cu Gorohov se căzniră mai mult, fiindcă era greu. Cînd ajunse sus, iakutul își îmbrățișă călduros tovarășii.

– Slavă domnului, am ajuns la timp ! Credeam că nu voi mai găsi pe nimeni aici !

Și într-adevăr, dacă Gorohov ar fi apărut din pădure cu cîteva minute mai tîrziu, nu și-ar mai fi văzut tovarășii. Cele două sănii care mai rămăseseră se aflau pe versantul de sud, unde Nikiforov termina împachetarea lucrurilor. Goriunov și Ordin se mai întoarseră o dată pe creasta rîpei, ca să privească pentru ultima oară Țara lui Sannikov, căreia îi dăruiseră săptămîni de muncă și care acoperită acum de apă și lavă pierea sub ochii lor, împreună cu toate viețuitoarele ei bipede și patrupede. Adunaseră multe date prețioase, dar rezultatele muncii lor pieriseră pe neașteptate împreună cu un membru al expediției, în ultimele ceasuri care le petrecuseră pe acest pămînt,

iar un altul rămăsese de bună voie în depresiune, și fără îndoială — credeau ei — și el pierise.

Sub razele soarelui înălțat puțin deasupra orizontului, în cadrul negru al munților de bazalt, întinderea de apă ce acoperea depresiunea părea stropită ici-colo cu argint. Insule răzlețe răsăreau din apă, iar pădurile păreau niște fîșii sumbre. La miazănoapte, îndărătul perdelei unduitoare a rotogoalelor de aburi și fum, se juca ultimul act al tragediei Țării lui Sannikov și a neamului onchilonilor. Ordin imortalizase pe ultima placă fotografică care îi mai rămăsese această tristă priveliște a unei lumi care ar fi îngăduit științei să facă atîtea descoperiri și care pierea împreună cu ultimii mamuți și rinoceri și cu cei din urmă supraviețuitori ai omenirii primitive. Apoi se duse să împacheteze aparatul, iar Goriunov mai zăbovise cîteva clipe și tocmai atunci zărise luntrea lui Gorohov apărînd din pădure.

Dacă n-ar fi fost această întîmplare fericită, ar mai fi trecut mult pînă ce iakutul și-ar fi ajuns tovarășii.

Urcîndu-se pe terasă, Gorohov văzu crăpătura ce se căsca aici, află de moartea lui Kosteakov și-și dădu seama că avusese un mare noroc.

— Se vede că m-am născut într-o zodie norocoasă, Matvei Ivanovici, spuse Gorohov, oprindu-se pe creastă. În aceste două zile am văzut de nenumărate ori moartea cu ochii, și totuși sînt viu și nevătămat, iar sărmana Racu, pentru care am rămas acolo, s-a înecat din vina mea. A murit și Pavel Nikolaevici. Fie-le țărîna ușoară!

Se descoperi și se închină de trei ori, cu fața spre Țara lui Sannikov care devenise mormîntul atîtor oameni.

În ziua aceea, călătorii nu înaintară prea mult și se opriră la poalele versantului sudic al acestui ținut. Mergînd spre larg, constatară că gheața nu este destul de tare, astfel că prima furtună o putea sparge. Trebuiau să meargă deci spre răsărit pentru a căuta un loc mai potrivit pentru traversare.

Călătorii noștri merseră timp de o săptămînă spre est, căutînd un loc potrivit pentru traversare. Nu găsesc însă gheață destul de tare ; deși vara era pe sfîrșite și zilele călduroase alternau cu cele friguroase, gerul nu era atît de aspru încît să încătușeze marea sau măcar să întărească vechile cîmpuri de gheață, afînată în urma topirii. Fură nevoiți să aștepte începutul iernii, și aceasta n-o puteau face decît pe insula Bennett, unde se afla o colibă construită de Toll și de unde puteau găsi pe țărm lemne aruncate de mare. Aici ar fi putut să-și împrospăteze proviziile, vînînd urși și reni. Din fericire, în vara aceea întinderea de gheață dintre Țara lui Sannikov și această insulă rămăsese intactă. Făcură un mic ocol spre nord și după zece zile de drum ajunseră la insula Bennett. Era și timpul ; hrana pentru cîini luată din rezervele lui Nikiforov era pe sfîrșite și de trei zile nu mai făcuseră focul.

După priveliștele încîntătoare din Țara lui Sannikov, această insulă mohorîtă, aproape stearpă, făcu călătorilor o impresie jalnică. Erau însă fericiți că se puteau adăposti în sfîrșit în micul bordei al lui Toll, de pe țărmul răsăritean al insulei, la capătul unei mici văi unde curgea un pîrîu cu apă dulce. De aici, se puteau urca pe platoul care ocupa întreaga insulă. Pe țărm, găsiră lemne din belșug. Dar nădejdile lor în ceea ce privește vînătoarea se dovediră neîntemeiate ; aici nu existau reni și nu întîlniră nici un urs. Trebuiră să ucidă cîțiva cîini, ca să-i hrănească pe ceilalți ; întrucît pierdură o sanie, rămaseră de prisos cîinii unui atelaj, care fură devorați pînă la unul.

Trecură așa vreo zece zile, dar situația nu se schimba de loc ; vara nu se mai sfîrșea, deși erau la începutul lui septembrie și gheața continua să se topească și să se spargă cu ușurință. Merindele erau pe sfîrșite. În fiecare zi se duceau la vînătoare, lăsînd-o pe Annuir să păzească coliba și cîinii. Cutreierară

în lung și în lat toată insula, care are vreo șaisprezece kilometri în lungime și vreo opt în lățime, în partea ei cea mai largă, la răsărit. Numai rareori reușeau să doboare cîte o cioară sau un pescăruș.

— Uite ce este, fraților — le spuse o dată Goriunov. Nu mai putem aștepta. Nu ne va mai rămîne nici un cîine pînă va îngheța marea, adică tocmai atunci cînd vom avea mai multă nevoie de ei. De cîteva zile barometrul s-a ridicat sus de tot, marea e liniștită și nu se anunță nici o furtună. În afară de îmbrăcămintea călduroasă și de arme, avem puține lucruri, iar dintre cîini nu ne-au mai rămas decît jumătate ; dacă am păstra din ei numai vreo cinci-șase, și anume pe cei mai buni, am încăpea cu toții în caiac. Profitînd de timpul prielnic, am ajunge într-o zi-două la insula Kotelnîi ; acolo avem provizii destule și putem aștepta iarna. Asta, în caz că vremea se schimbă. Dacă nu, vom pluti mai departe, de-a lungul țărmului acestei insule, spre continent.

După ce studiară planul, se încredințară că îndeplinirea lui este cu putință. Ziua era încă destul de lungă, căci dura mai bine de douăsprezece ore ; vîslind cu rîndul, puteau străbate pe mare, într-o zi sau în cel mult două, cele șaptezeci de mile pînă la capul Vîsokii de pe insula Noua Siberie, cea mai apropiată de insula Bennett. De înnoptat ar fi putut înnopta pe unul din cîmpurile de gheață care pluteau în larg. Riscau de bună seamă ca o furtună neașteptată să le răstoarne caiacul ; același risc l-ar fi avut însă și mai tîrziu, dacă ar fi străbătut marea înghețată de curînd, cu singura deosebire că atunci, în octombrie, ziua nu durează decît două-trei ceasuri, iar vînturile care sparg gheața bat mult mai des.

Hotărîră, prin urmare, că dacă pînă seara barometrul nu va coborî, să ucidă cîinii de prisos, să-i lase pe ceilalți să mănînce pe săturate, iar în zori să pornească la drum, lăsînd în colibă lucrurile de care nu mai aveau nevoie. De aceea își revizuiră cu grijă bagajele.

Spre seară, barometrul se mai ridică puțin. Sacrificară cu inima grea cîțiva cîini, care îi slujiseră cu

credință. Firește că Albu, Cîrtița și Bălțatu rămaseră în viață. În revărsatul zorilor, călătorii părăsiră primitoarea colibă, tîrîră barca pe gheață vreo doi kilometri, pînă la apă, și cînd răsări soarele, începură să plutească pe mare, îndreptîndu-se spre sud. Dar cum barca era greu încărcată, nu înaintaseră atît de repede cît nădăjduiseră, și pînă la scăpătatul soarelui, făcuseră doar ceva mai mult de jumătate din drum. În larg întîlneau mai des icebergur, iar navigația în timpul nopții ar fi fost prea primejdioasă, așa că se opriră lîngă un cîmp de gheață pe care și poposiră peste noapte. În amurg, capul Vîsokii se contura clar la orizont.

Se sculară în zori și își continuară drumul. Cînd se lumină de ziuă, Nikiforov și Gorohov, care scrutau mereu zarea, exclamară amîndoi odată :

— Asta-i bună ! În timpul nopții am fost tîrîți în altă direcție, pe o mare distanță !

— Încotro ? Unde ne aflăm ? Nu se vede pămîntul? întrebă Ordin.

— De văzut se vede, dar nu cel de ieri.

— Încotro ne-ar fi putut tîrî ?

— Sau spre est, și atunci avem în fața noastră partea răsăriteană a insulei Noua Siberie, sau spre vest, și atunci ceea ce vedem acolo este insula Fadeev sau chiar Kotelnîi — spuse Goriunov.

— Nu se vede clar, — interveni Gorohov. — nu se distinge încă ce pămînt e acolo.

— Oricare ar fi, plutim spre el ; în cursul nopții barometrul a început să coboare, așa că trebuie să ne grăbim ! remarcă Ordin.

Cînd soarele se ridică mai sus și ceața ușoară ce plutea deasupra mării se risipi, Goriunov luă binoclul, privi spre pămîntul ce se zărea în depărtare și zise :

— Ia spune, tu, Nikita, care ai ochi atît de ageri, ce pămînt se vede acolo ?

Gorohov scrută zarea cu atenție, punînd palma streașină la ochi și răspunse :

— Insula Kotelnîi !

— Aşa e ! Deplasîndu-se, cîmpul de gheaţă ne-a scutit să mai plutim de-a lungul insulelor pe ape greu de străbătut. Acum, vom acosta chiar la depozitul nostru.

Şi într-adevăr, spre amiază nimeni nu se mai îndoia că se îndreptau spre Kotelnîi, toţi recunoscură contururile insulei. Omătul ce o acoperea primăvara dispăruse aproape cu desăvîrşire.

Spre seară acostară lîngă brîul de gheaţă care încingea jur împrejur insula şi tîrîră săniile peste banchize cale de cinci kilometri, amintindu-şi de peripeţiile lor de astă primăvară. În amurg ajunseră la cabana de la poalele capului nordic.

Depozitul nu era aşa cum îl lăsaseră ; se vede că în cursul verii, vînătorii veniţi pe această insulă mai luaseră din provizii, îndeosebi peşte uscat. Rămăsese însă destulă mîncare pentru cei cîţiva cîini pe care îi mai aveau.

A doua zi, vremea fu la fel de bună, dar barometrul începu să coboare. Nu încăpea îndoială că timpul avea să se schimbe brusc. Socotiră însă că nu e bine să-şi încerce prea des norocul şi hotărîră să aştepte. Într-adevăr, spre seară se dezlănţui furtuna, iar dimineaţa începu să ningă cu nemiluita, se lăsă un ger năprasnic şi se pomeniră în plină iarnă. Furtuna bîntui cu scurte întreruperi pînă la sfîrşitul lui septembrie. Aveau însă din belşug hrană pentru cîini, merinde pentru oameni şi lemne de foc. Călătorii petreceau tot timpul în cabană, stînd în jurul focului sau dormind cît le poftea inima. Mai aveau mult pînă acasă, dar ceea ce fusese mai greu — traversarea mării îngheţate — trecuse.

Cînd se întîmpla să fie o zi senină, se urcau toţi pe culmile ce se înălţau deasupra promontoriului şi priveau spre munţii Ţării lui Sannikov, care abia se deslueau în zare. Ce se petrecea acolo ? Se terminase oare erupţia ? Se retrăsese apa din depresiune ? Sau tot ce era viu pierise şi după cîţiva ani avea să dispară înghiţită de ape sau îngropată de zăpadă şi pădurea — ultima dovadă a vieţii îmbelşugate ce existase în mijlocul gheţurilor nordice. Erau trişti. Fiecare lăsase

pe acele meleaguri ființe dragi, îndeosebi Annuir. Deși purta veșmintele călduroase ale lui Kosteakov, care i se potriveau de minune, suferea din pricina frigului aspru cu care nu era obișnuită. Adesea o cuprindea dorul de țara părăsită, de traiul cu care era deprinsă și de poporul ei atît de năpăstuit acum. De nenumărate ori își întrebă tovarășii :

— Și acolo, în țara voastră, este frig ca aici și cît vezi cu ochii nu-i decît zăpadă și gheață ?

La începutul lui octombrie vremea se îmbunătăți și își putură continua drumul cu săniile, firește. Sania cea mai încărcată o trăgeau cîinii, iar pe cea mai ușoară, cîte doi oameni, cu rîndul. Zilele erau scurte și fură nevoiți să meargă și noaptea, cînd luna în creștere lumina îndeajuns. Poposiră la cabana de pe capul Ursului, pînă ce furtuna care spărsese gheața trecu, și apoi înaintară cu multe riscuri pe gheața subțire, pînă la Malîi Leahovski. Drumul era foarte primejdios. Pe Balșoi Leahovski îi prinse de două ori furtuna ; hrana cîinilor ca și merindele oamenilor erau pe sfîrșite ; în schimb, săniile deveniseră mai ușoare și puteau merge mai repede. Abia în ultimele zile ale lunii octombrie ajunseră frînți de oboseală la Kazacic. Din toți cîinii cu care plecaseră, numai trei mai rămaseseră în viață.

DIN NOU LA ACADEMICIAN

Sleiți de puteri din pricina greutăților și a lipsurilor pe care le îndураseră în timpul acestui drum lung, călătorii se odihniră o săptămînă încheiată în izba lui Nikiforov ; nu se sculau decît ca să mănînce și apoi se culcau din nou. De altfel, în timpul iernii, noaptea polară și gerurile năprasnice nu îndemnau nici restul populației de pe aceste mohorîte meleaguri la o activitate mai intensă.

Annuir era atît de naivă, încît această aşezare pipernicită, cu cele vreo douăzeci de cocioabe îngropate în zăpadă, i se păru o localitate mare ; ea vedea pentru prima oară case cu acoperiş, sobe cu hogeag, ferestre, mese, scaune, paturi. Află că se poate dormi şi sta şi altfel decît pe pămînt, că se poate mînca şi altminteri decît ţinînd strachina pe genunchi ; trebui să se obişnuiască cu toate aceste năzdrăvănii, deşi unele îi părură caraghioase şi fără rost.

De fapt cu sosirea la Kazacie se termină misiunea expediţiei, care făcuse descoperiri atît de importante, dar care se încheiase cu pierderea unuia din membrii ei, precum şi a tuturor colecţiilor şi a notelor luate. Goriunov s-ar fi putut duce oriunde ar fi crezut de cuviinţă, mulţumindu-se să trimită academicianului Senk un raport amănunţit. Dar el îl preţuia nespus de mult pe acest savant, care încredinţase o însemnată sumă de bani şi numeroase instrumente unui necunoscut, pentru o întreprindere aproape fantezistă. Dorea să-l vadă personal şi să dovedească cele relatate de el prin mărturiile celuilalt membru al expediţiei. În afară de asta, trebuia să înapoieze instrumentele şi suma obţinută din vînzarea săniilor, bărcii, armelor, cortului şi a celorlalte lucruri. Cele mai multe lucruri le cumpăraseră Gorohov şi Nikiforov, care puneau mare preţ pe săniile şi armele bune.

Strîngînd vreo mie de ruble, sumă care cuprindea şi restul banilor daţi de Senk, Goriunov, Ordin şi Annuir plecară spre Iakutsk, prin Verhoiansk. Aici însă întîlniră o piedică neaşteptată — nu expirase încă termenul de deportare al lui Ordin şi guvernatorul nu-l lăsă să plece, iar Annuir nu vru să meargă singură, deoarece drumul lung pe care trebuia să-l facă pe timp de iarnă o îngrozea. Ordin primi încuviinţarea să rămînă în Iakutsk. Oraşul îi făcu lui Annuir impresia unei metropole uriaşe, cu nenumărate ciudăţenii, începînd cu pisicile, vacile şi caii înhămaţi şi terminînd cu rochiile de bal şi gramofonul.

Goriunov fu nevoit să plece singur şi să se mulţumească cu fotografia lui Annuir în costumul pe care-l purta în casă, adică tatuată şi cu centura de pudoare,

cu o mică colecție de roci, adunată în Țara lui Sannikov și de pe insula Bennett, și cu ultima fotografie a Țării lui Sannikov, luată la plecare de pe creastă. La sfîrșitul lui decembrie sosi în capitală și se duse îndată la Senk.

Savantul fusese informat, printr-o scurtă telegramă, numai despre descoperirea Țării lui Sannikov și despre întoarcerea expediției. El aștepta cu firească nerăbdare venirea lui Goriunov, pe care dorea să-l prezinte Academiei și societăților științifice ca să țină o serie de conferințe publice despre această uimitoare călătorie. Dar Goriunov îl rugă să asculte mai întîi raportul său oral, între patru ochi.

Și iată că într-o seară, în camera unde stătuseră de vorbă cu un an în urmă, și chiar la aceeași masă, Senk ascultă relatarea lui Goriunov. Cînd veni vorba de mamuții rinoceri, boi și de alte „fosile vii", fața savantului se lumină și el exclamă :

— Nu mă îndoiesc că i-ați măsurat, i-ați fotografiat și ați adus o dovadă cît de mică a acestei descoperiri fără seamă !

Informațiile cu privire la existența onchilonilor și a perioadei paleolitice, precum și datele despre viața și obiceiurile lor îl uimiră tot atît de mult.

Înainte de a-și depăna amintirile triste din ultimele zile petrecute în Țara lui Sannikov și despre locuitorii acestor meleaguri, Goriunov făcu o pauză. Senk crezu că el își terminase relatarea și spuse :

— Sper că ați adus jurnale zilnice, fotografii, poate chiar cranii și blănuri de animale, sau obiecte folosite de onchiloni și de sălbatici. Vom face un raport strașnic, de-i vom ului chiar și pe cei mai sceptici.

— Am avut toate acestea, dar... au pierit !

— Nu se poate ! Cum, chiar totul, totul ?

Senk ascultă profund mișcat sfîrșitul povestirii, privi fotografia, cercetă bucățile de rocă și spuse :

— Așadar, patru martori oculari adeveresc că Țara lui Sannikov există, că ea se află la nord de insula Kotelnîi, la o depărtare de vreo sută de kilometri, că această țară nu este altceva decît craterul uriaș al unui vulcan care și-a reluat de curînd activitatea. În

scurtă vreme voi căuta ca pe baza acestor date să conving Academia să organizeze o expediţie bine echipată, la care să ia parte cîţiva oameni de ştiinţă. Sarcina expediţiei va fi să ajungă în acest ţinut, spre a studia cît mai repede ceea ce a mai rămas din populaţia lui. Firește că veţi lua parte amîndoi, pentru ca prin experienţa voastră să asiguraţi reuşita expediţiei.

— Nici nu mai încape vorbă! Ce facem însă cu raportul pe care urma să-l prezint Academiei şi societăţilor ştiinţifice? întrebă Goriunov.

— Acum, un asemenea raport n-ar face decît să strice — obiectă Senk. Cred că sînteţi de acord cu mine că tot ce mi-aţi relatat este atît de neobişnuit, de uimitor şi de neverosimil, încît sînt necesare dovezi convingătoare. Or, materialele de care dispuneţi nu sînt cîtuşi de puţin îndestulătoare. Unii vor spune că femeia tatuată de pe fotografie e din neamul eschimoşilor sau al ciuccilor, pentru că şi femeile din aceste neamuri umblă dezbrăcate în casă, se tatuează şi au o înfăţişare identică cu ea. Cît despre aceste bucăţi de bazalt pe care le-aţi adus de pe creasta munţilor Ţării lui Sannikov — cum veţi putea dovedi că nu le-aţi luat de pe insula Bennett sau de pe Sveatoi Nos? Pe această fotografie a depresiunii, cu lacul ei imens şi cu vulcanul în plină erupţie — nu se deslueşte aproape nimic! De ce n-aţi făcut fotografii mai multe şi mai bune după pierderea saniei cu materialul expediţiei?

— Fiindcă toate plăcile pe care le aveam le-am utilizat în depresiune, fotografiind oameni, animale, natura, şi numai din întîmplare mi-a mai rămas o placă. Pe femeia asta am fotografiat-o la Iakutsk.

— Păcat! Dacă aţi fi avut cel puţin fotografii ale acestui ţinut luate de pe creastă, precum şi fotografii ale insulei Bennett, şi încă ar mai fi putut constitui o dovadă. Aşa n-o să vă creadă nimeni.

— Nici dumneavoastră nu mă credeţi? exclamă, mîhnit, Goriunov.

— O, nu, eu am toată încrederea! se grăbi să-l liniştească Senk. Ceea ce mi-aţi povestit nu poate fi o născocire. Dar alţii, mai sceptici, vor spune: ce

bătrîn naiv, a dat bani unor deportați necunoscuți, care i-au îndrugat cîte-n lună și-n stele. I-au băut banii și pe urmă au ticluit o istorioară instructivă pentru copii, despre o țară fantastică și despre minunatele viețuitoare ce o populau, istorioară pe care i-au servit-o credulului Senk, ca să justifice cheltuielile. Nu, deocamdată toate acestea le vom păstra pentru noi!

— Deocamdată ? Dar pînă cînd ?

— Pînă cînd o nouă expediție, la care veți lua parte, va cerceta această țară și va găsi uriașul crater, pădurile inundate, noul vulcan, scheletele animalelor și ale oamenilor. Atunci veți prezenta raportul dumneavoastră, care fiind întemeiat pe documente și pe mărturiile membrilor noii expediții, va fi primit cu toată încrederea. În felul acesta, informațiile despre viața și dispariția populației acestui ținut nefericit vor deveni un bun al științei.

— Aveți dreptate! spuse Goriunov. Așa-i mai bine! Firește că nu dorim să vă discreditățm pe dumneavoastră, iar noi să ne facem de rîs.

— Dar, — continuă Senk, — timpul trece, amintirile se șterg. Știi ce ? Cît timp le ai încă bine întipărite în minte, descrie de îndată întreaga călătorie, pentru mine personal. Voi păstra descrierea pînă la momentul oportun.

— Se înțelege că o voi face, e o datorie sfîntă. Mi-am făcut cîteva însemnări, cît am stat în cabane, pe insula Bennett, precum și în timpul petrecut la Iakutsk. Acum voi expune materialul acesta în mod sistematic și vi-l voi prezenta peste vreo două-trei săptămîni. Iată și raportul cu privire la cheltuieli, precum și restul sumei pe care ne-ați oferit-o cu atîta generozitate.

Senk răsfoi raportul, dar banii îi înapoie lui Goriunov.

— Văd că nici dumneavoastră și nici Ordin nu v-ați oprit vreo recompensă. Nu e drept, orice muncă trebuie răsplătită.

— Dar nu v-am adus aproape nimic în afară de o povestire fantastică și vreo douăzeci de pietre, și de aceea nu ni se cuvine nici o recompensă.

— Faptul că mi-aţi restituit suma rămasă şi aţi venit tocmai de la Kazacie, cale de zece mii kilometri, ca să-mi restituiţi această sumă şi să-mi povestiţi peripeţiile dumneavoastră, mi-ar fi spulberat orice îndoială, dacă ar fi existat vreuna. Nu, aţi îndeplinit o sarcină foarte grea şi n-aveţi nici o vină că rezultatele expediţiei au pierit. Nu e prima oară cînd se întîmplă un asemenea lucru ; s-au scufundat vase care transportau colecţii şi documente, iar membrii expediţiei abia au reuşit să scape cu viaţa. Aţi suferit şi voi un naufragiu. Apoi se pierd uneori colecţii trimise prin poştă. Nu, trebuie să primiţi recompensa. Pe lîngă aceasta, vei întocmi un raport, pentru mine. De aceea, veţi fi nevoit să staţi aici ; or viaţa în capitală este foarte scumpă. Luaţi banii, fie măcar ca retribuţie pentru acest raport.

Ca să nu-l supere pe Senk, Goriunov luă banii. În scurtă vreme el prezentă raportul şi apoi se înscrise la universitate ca să se pregătească mai bine în vederea viitoarei expediţii.

Din păcate, ea nu a fost întreprinsă nici pînă astăzi. Între timp a izbucnit războiul cu Japonia şi Academia n-a mai putut obţine fondurile necesare. La terminarea războiului, Senk a murit ; el n-a apucat decît să facă primii paşi pentru înfăptuirea acestui proiect. Astfel n-a mai fost cine să stăruie pentru explorarea nordului Siberiei şi proiectul a fost dat uitării multă vreme. Aşteptînd zadarnic o ştire de la Senk, în cele din urmă Goriunov şi Ordin s-au luat cu alte treburi. Dar raportul care s-a păstrat printre hîrtiile lui Senk în arhiva Academiei a servit ca material pentru această carte. Poate că ea va reuşi să stîrnească interesul vreunui tînăr pentru misterioasa Ţară a lui Sannikov, îndemnîndu-l să plece s-o caute printre gheţurile Oceanului Îngheţat de Nord.

POSTFAȚA

Terminînd această carte, în care se istorisesc peripețiile lui Goriunov și ale tovarășilor săi în Țara lui Sannikov, tînărul cititor are tot dreptul să-l întrebe pe autor: există oare această țară, pierdută undeva printre ghețurile de la Polul Nord? Căci de bună seamă, cartea de față nu este decît un roman științifico-fantastic, născocit de autor pentru instruirea tinerilor, un roman care le va prilejui cîteva ceasuri plăcute.

Iată ce răspunde autorul: călătoria spre acest țărm necunoscut a fost într-adevăr născocită, dar Țara lui Sannikov există și așteaptă un explorator cutezător, care să pună cel dintîi piciorul pe pămîntul ei, înălțînd acolo steagul țării sale, să nădăjduim — steagul patriei noastre.

Pe lîngă datele referitoare la existența probabilă a acestui pămînt, date cuprinse în primele două capitole și constînd în relatări ale vînătorilor care au zărit acest pămînt în depărtare sau în indicații privitoare la zborul păsărilor spre nord, ori întoarcerea lor de acolo, și în afară de datele despre onchilonii dispăruți de pe continent în chip misterios, putem adăuga cele ce urmează:

Pe prima hartă a arhipelagului Noua Siberie, întocmită în 1811, sînt trecute două insule care poartă mențiunea „Pămîntul văzut de Sannikov"; una din ele se află la nord de insula Fadeev și insula Noua Siberie, iar cealaltă — la nord-vest de insula Kotelnîi. Sannikov a petrecut o vară întreagă pe insulele Novosibirsk, împreună cu savantul Hedenstrom, și a încercat să ajungă la acest pămînt, mergînd cu săniile pe gheață. N-a reușit însă, deoarece au dat de întinse fîșii de mare neînghețată. În anii 1821 și 1822, locotenentul Anjou, care a întocmit o hartă a insulelor, a repetat aceste încercări, dar nici el n-a izbutit să ducă la bun sfîrșit expediția și a ajuns la concluzia că numai cu barca se poate ajunge la acest pămînt necunoscut. Între-

prinderea fiind prea primejdioasă, interesul pentru aceste insule inaccesibile a scăzut, şi ele chiar au dispărut pentru multă vreme de pe hărţile geografice.

Dar în 1881, o expediţie americană condusă de căpitanul De Long a descoperit insula Bennett, în locul unde, pe baza datelor furnizate de Sannikov, se indicase pe prima hartă existenţa unui pămînt, fapt care a dovedit că observaţiile sale fuseseră exacte şi care l-a îndemnat pe A. V. Grigoriev, secretarul Societăţii Geografice Ruse, să ridice din nou problema existenţei celeilalte insule [1].

Exploratorul insulelor Novosibirsk, geologul Toll, a zărit clar la 13 august 1886, pe un timp cu desăvîrşire senin, contururile a patru munţi cu vîrf neted, în formă de trunchi de con, continuate spre est de nişte dealuri nu prea înalte. Punctul său de observaţie se afla la extremitatea nordică a insulei Kotelnîi, la gura micului rîu Mogur. După indicaţiile busolei, aceşti munţi se aflau la 14—18° nord-est şi, ţinînd seama de înclinaţia magnetică, erau situaţi în linie dreaptă la miazănoapte de extremitatea nordică a insulei Kotelnîi.

La sfîrşitul lunii septembrie 1893, în cursul faimoasei sale călătorii pe „Fram", Nansen a luat-o spre nord, înainte de a ajunge la insula Kotelnîi, avînd în faţă marea deschisă: însă la 77°44' a întîlnit gheaţă compactă şi s-a îndreptat de-a lungul ei, spre nord-vest. La 20 septembrie notase în jurnalul său că a văzut nenumărate păsări, de diferite specii; vasul fusese întîmpinat de un stol de becaţe sau de culici, care se ţinuseră după el o vreme, iar apoi îşi continuaseră zborul spre sud. Mai tîrziu a mai întîlnit alte stoluri de culici mici. Nansen presupunea că păsările se îndreptau spre un pămînt aflat mai la nord, dar pe care nu-l văzuse din cauza ceţii. Cu cîteva zile în urmă, la 16 septembrie, pe cînd se afla în larg, cam în faţa gurii fluviului Lena, la vest de insula Kotelnîi, zărise în cursul zilei stoluri de eideri, care veneau dinspre miazănoapte [2]. Datele de mai sus sînt extrem de importante. Aceste stoluri de păsări călătoare migrau toamna spre sud, venind de pe un pămînt destul de întins, situat la miazănoapte. Nansen presupunea că la 21 septembrie se afla mult mai la nord de locul în care, după ipoteza baronului Toll, trebuia să se afle ţărmul sudic al Ţării lui Sannikov, dar cam la aceeaşi longitudine, şi că acest pămînt este, probabil, o insuliţă. In orice caz, el nu credea că ea se întinde mult spre miazănoapte. Toate acestea însă

[1] Buletinul Societăţii Geografice Ruse XVIII, 1882, fasc. 4, pag. 264—267. (Nota red. ruse).

[2] *Nansen F.* Printre gheţuri în bezna nopţii polare, Moscova 1897 Nr. 1, pag. 105—107. (Nota red. ruse.)

contrazic propriile sale informaţii despre direcţia în care zburau păsările; dacă Ţara lui Sannikov, după cum socotea Nansen, era o insuliţă rămasă în urmă, la sud, atunci de unde veneau aceste păsări? Referindu-se la aceste date ale lui Nansen, Toll observă că atunci cînd marele explorator a văzut păsările, el nu se afla la nord, ci la sud de Ţara lui Sannikov, menţionînd că pe harta sa provizorie din 1887, această insulă fusese indicată mult mai spre sud, faţă de poziţia ei reală. Luînd drept criteriu forma şi înălţimea munţilor pe care-i văzuse, Toll socotea că acest pămînt trebuie să se afle la vreo 150—200 kilometri de insula Kotelnîi şi că ţărmul ei sudic se găseşte cam la 78° latitudine nordică. După părerea lui Toll, direcţia urmată în derivă de vasul „Janette" a lui De Long şi de vasul „Fram" al lui Nansen arată că între liniile care marchează deriva trebuie să existe o porţiune de uscat — o insulă mai mare sau un arhipelag; acest uscat împarte în două curentul care vine dinspre ţărmul Ciukotkăi şi al Alaskăi, străbate regiunea Oceanului Îngheţat de Nord şi făcînd ocolul polului se îndreaptă spre Groenlanda. Acest arhipelag reprezintă un obstacol şi de aceea icebergurile înaintează nestingherite spre nord, în vreme ce deplasarea lor spre sud este împiedicată de vînturi [1].

Toll era atît de convins de existenţa Ţării lui Sannikov, încît a întocmit proiectul unei expediţii pentru explorarea acestui pămînt şi a reuşit să păşească la înfăptuirea proiectului său în anul 1900, expediţia făcîndu-se cu vasul „Zarea". După ce a iernat lîngă ţărmurile peninsulei Taimir, în august 1901 „Zarea" s-a îndreptat spre arhipelagul Novosibirsk prin marea Laptev, dar fără să ajungă pînă la insula Kotelnîi, a cotit spre nord-est, iar la 77°9' latitudine nordică şi 140° longitudine estică a întîlnit gheaţă compactă. Furtuna a tîrît vasul spre nord-vest, după care Toll a navigat pe marea liberă spre sud-est, a văzut insula Bennett la o distanţă de 12 mile, dar n-a putut acosta acolo din cauza gheţei. Apoi s-a îndreptat din nou spre nord-vest, în căutarea Ţării lui Sannikov. De data aceasta a ajuns la 77°32' latitudine nordică şi 142° longitudine estică, dar a fost oprit iarăşi de gheţuri şi nu a văzut Ţara lui Sannikov în apropiere.

Această nereuşită nu dovedeşte însă că Ţara lui Sannikov n-ar exista. S-a afirmat că atît „Fram", cît şi „Zarea" au trecut prin locurile unde trebuia să se afle acest pămînt. Şi întrucît nu au dat de el, înseamnă că nu există. Dar din considerentele făcute de Toll, pe care le-am menţionat mai sus şi care sînt destul de întemeiate, rezultă că dacă ţăr-

[1] „Planul expediţiei spre Ţara lui Sannikov" — revista germană „Buletinul lui Petermann" 1898, pag. 125. (Nota red. ruse.)

mul sudic al acestui pămînt se află la 78° latitudine nordică şi la nord, în linie dreaptă, de insula Kotelnii, nici „Fram" şi nici „Zarea" n-au ajuns în acest loc, deşi s-au aflat în apropiere. Probabil că ceaţa i-a împiedicat pe navigatori să vadă pămîntul; în notele sale, Nansen arată de altfel că era ceaţă. „Fram" a fost prins de gheţuri şi deriva lui a început la 78°50', dar într-un loc aflat mult mai la vest. Deşi la început deriva l-a tîrît înapoi, spre sud-est, pînă la 77°43', vasul a rămas totuşi la vest de acest pămînt. Se presupune că acesta este înconjurat de o fîşie de gheţuri nemişcătoare şi că ambele vase au ajuns doar la marginea acestei centuri şi fîşii de gheaţă. „Zarea" a întîlnit de două ori o asemenea fîşie în 1901 şi 1902 pe cînd încerca să ajungă la insula Bennett; chiar şi insula Vrangel, care se află mult mai la sud, este înconjurată de cele mai multe ori de gheţuri nemişcătoare şi de aceea încercările făcute de cîteva vase în diferiţi ani, de a acosta la ţărmul ei, rareori au reuşit. Se crede că Ţara lui Sannikov s-ar putea afla puţin mai la est faţă de poziţia presupusă de Toll, şi, poate, ceva mai la nord. Această ipoteză este întărită şi de faptul că stolurile de păsări văzute de Nansen în ziua de 21 septembrie la 77°44' în apropierea întinderilor de gheaţă zburau spre sud. Mai tîrziu, depărtîndu-se spre nord-vest, nu a mai întîlnit păsări călătoare, dar în timpul derivei, apropiindu-se iarăşi de Ţara lui Sannikov, a văzut cu uimire pe gheaţă vulpi polare care veneau, probabil, spre vas de pe un pămînt situat nu prea departe. Aceasta s-a întîmplat la 29 octombrie, cînd soarele scăpătase şi vizibilitatea era foarte redusă, aşa încît navigatorii puteau să nu observe pămîntul, chiar dacă s-ar fi aflat în apropiere [1].

Stăruim asupra informaţiei furnizate de Toll şi menţionată în cartea noastră, şi anume că aflîndu-se pe insula Bennett, a văzut un vultur de mare zburînd de la sud spre nord, un şoim şi cîrduri întregi de gîşte ce se îndreptau de la nord spre sud, în timp ce pe această insulă nu-şi petreceau vara decît pescăruşii, două specii de eideri, culici şi botgroşi.

Probabil că păsările călătoare veneau de pe un pămînt aflat la nord de această insulă mică. Acest pămînt trebuie să aibă o întindere destul de mare, pentru ca să existe condiţii prielnice încuibărilor şi nutririi păsărilor.

Prin urmare, avem destule date ca să putem afirma că undeva în Oceanul Îngheţat de Nord, cam la 78—80° longitudine nordică şi între 140 şi 150° longitudine estică, se află Ţara lui Sannikov —

[1] *F. Nansen*, pag. 132. (Nota red. ruse.)

o insulă mare sau un arhipelag acoperit în parte de munți conici, deși înalți, și că acest pămînt oferă păsărilor călătoare condiții mai prielnice pentru vărat, decît insulele Novosibirsk și insula Bennett, deși este situat mai la nord. Întrucît pe insula Bennett se află bazalt, iar roci vulcanice asemănătoare se găsesc și pe Spitzbergen și în Țara lui Frantz Iosef, Toll socotea că Țara lui Sannikov este alcătuită din bazalt. Ipoteza nu este lipsită de temei. S-ar putea ca existența unor roci vulcanice tinere, chiar și a resturilor unui vulcan, care relativ de curînd era încă activ, ca și a izvoarelor termale — ultime vestigii ale vulcanismului — să explice de ce pe acest pămînt zăpada se topește în mai mare măsură și de ce aici există condiții mai prielnice pentru văratul păsărilor. Această ipoteză stă la baza romanului nostru. Firește, nu putem afirma că onchilonii dispăruți de pe continent s-au retras pe acest pămînt. O putem însă presupune. Este îndoielnic ca acolo să fi dăinuit mamuți și oameni ai epocii de piatră.

Pentru tinerii cititori ai acestui roman ar fi interesant să afle următoarele date despre trecutul apropiat al regiunii Oceanului Înghețat de Nord; în genere, Oceanul Înghețat de Nord abundă în insule mari și mici, în regiunea țărmurilor Europei, Asiei și Americii. Pe aceste insule se întîlnesc adeseori roci vulcanice tinere, iar pe unele dintre ele, de pildă pe insula Islanda, se află chiar vulcani activi. Aceasta dovedește că în această regiune a globului nostru s-ar putea să existe un vulcan ca acela pe care l-am descris în romanul de față și care alcătuiește de fapt Țara lui Sannikov. Cercetările geologice au arătat că în partea de răsărit a Oceanului Înghețat, pe întreaga întindere de la peninsula Taimîr pînă la insula Vrangel, iar spre miazănoapte pînă la 80° latitudine nordică, se afla pînă nu de mult — încă de la începutul cuaternarului — o întindere de uscat, care alcătuia extremitatea nordică a Siberiei. Dovada o constituie rămășițele unor mamifere mari — mamuți, rinoceri, boi și cai — găsite în solul insulelor. Ele nu s-ar putea afla aici, dacă pe vremuri aceste insule n-ar fi alcătuit un singur tot cu Siberia, încă de la începutul cuaternarului. Cercetările au arătat de asemenea că pe unele insule s-au păstrat straturi de gheață — rămășițe ale gheților care acopereau pe vremuri regiunile mai înalte ale acestui uscat.

Pe insula Balșoi Leahovski — care face parte din arhipelagul Novosibirsk — s-au păstrat în această gheață-fosilă o sumedenie de colți de mamuți. La începutul primăverii veneau aici de pe continent numeroși vînători ca să culeagă colții pe care talazurile îi smulgeau

din gheață. Pe timpuri, în fiecare an se aduceau o mie-două de puduri de colți de mamut la tîrgul din Iakutsk; aceasta dovedește că la începutul cuaternarului, în această regiune, care pe vremuri era un uscat, trăiau sute de asemenea animale uriașe. Faptul că pe aceste insulițe mamuții erau atît de numeroși, se explică prin împrejurarea că atunci cînd uscatul a început să se scufunde sub nivelul Oceanului Înghețat de Nord, ei s-au îngrămădit aici în număr mare, pentru a scăpa de apele care inundaseră regiunile de uscat mai joase. Dispunem deci de date care dovedesc că în această regiune din nordul Siberiei, unde pe vremuri era uscat, au existat: 1. vulcani, 2. numeroase turme de mamuți și 3. ghețari. Putem stabili de asemenea timpul cînd această porțiune de uscat a început să se scufunde sub nivelul apei. Această scufundare s-a produs în timpul sau la sfîrșitul ultimei perioade de glaciere, iar faptul că s-au găsit desene executate de oameni primitivi, desene care înfățișează mamuți, dovedește că pe acele vremuri existau oameni.

Așadar, ipoteza din romanul meu că pe o mare insulă răzleață, care se găsește undeva în Oceanul Înghețat și care odinioară a fost craterul unui vulcan uriaș, datorită căldurii emanate de acesta, au dăinuit pe la sfîrșitul epocii glaciațiunilor mamuți și oameni primitivi, nu este chiar atît de neverosimilă. Pe această insulă minunată, aflată printre ghețurile polare, s-au adăpostit poate și onchilonii, veniți din Alaska și înrudiți cu triburile indienilor din America. Fiind atacat de ciucci, acest popor s-a retras pe insulele Oceanului Înghețat de Nord.

In orice caz, a întreprinde descoperirea acestui pămînt în partea neexplorată pînă astăzi a Oceanului Înghețat de Nord, ar fi o acțiune ispititoare. Dar cum poate fi ea realizată? Cu vaporul nu se poate ajunge acolo, fiindcă, după cum am văzut din cele arătate mai sus, pămîntul este înconjurat de o fîșie de gheață compactă, cu neputință de străbătut chiar de un spărgător de gheață. Dispunem însă acum de avioane, un minunat mijloc de explorare, pe care nu l-au avut nici Nansen, nici Toll. Piloții sovietici și-au dovedit curajul și dibăcia prin numeroase zboruri în regiunile arctice. Prin urmare, vasul care ar porni în căutarea Țării lui Sannikov ar trebui să aibă la bord un avion înzestrat cu un motor destul de puternic pentru zboruri la mari distanțe. In a doua jumătate a lunii august sau în prima jumătate a lunii septembrie, cînd pe marea Laptev se află mai puțină gheață, ar putea ajunge pînă la marginea de sud a gheții compacte la 77—78° latitudine nordică și 140° longitudine estică, iar avionul ar pleca în recunoaștere spre est și nord-est, cît va putea mai de-

parte. Descoperind pămîntul, exploratorul ar întocmi harta Țării lui Sannikov cu ajutorul aerofotogrametriei. Dacă pe acest pămînt nu s-ar găsi un teren potrivit pentru aterizare, explorarea lui ar putea fi întreprinsă de o expediție debarcată pe gheață, care ar înainta cu ajutorul săniilor. S-ar putea ca expediția să fie nevoită să ierneze acolo, așa cum s-a procedat la explorarea Severnaei Zemlea. S-ar putea că cineva dintre voi, tinerii mei cititori, să ia parte la căutarea și explorarea Țării lui Sannikov, ca pilot sau naturalist. Nu mi rămîne decît să-i doresc cît mai mult succes.

Au trecut 17 ani de la ediția precedentă a acestei cărți. In acest răstimp, în regiunea Oceanului Înghețat de Nord, unde ar trebui să se găsească Țara lui Sannikov, s-au făcut noi explorări pe calea apei și a aerului. In toamna anului 1937, spărgătoarele de gheață „Sadov", „Satko" și „Malîghin" au fost prinse de ghețuri în marea Laptev, la vest de insula Kotelnîi, deriva tîrîndu-le spre nord-est, dincolo de 150° longitudine estică. Vasele au trecut mult mai la nord de insula Kotelnîi și la nord de locul unde se află, poate, Țara lui Sannikov. In orice caz, exploratorii n-au putut vedea acest pămînt, întrucît începuse noaptea polară. In primăvara anului 1938, cînd deriva care tîra aceste trei spărgătoare de gheață a cotit brusc spre nord-vest, trecînd de data aceasta ceva mai la nord de 80° latitudine nordică, au venit de pe continent cîteva avioane ca să ia de pe vas persoanele a căror prezență pe bord nu era necesară și să le transporte pe țărm. Aceste avioane au zburat aproximativ deasupra locului unde este de presupus că se află Țara lui Sannikov, dar pămîntul nu a putut fi zărit, poate din cauza că în aprilie el era acoperit încă de zăpadă mare și nu se deosebea de gheața care îl înconjura; așa încît, dată fiind viteza zborului, n-a putut fi observat. Mai tîrziu, în 1944, Direcția Generală a Căii Maritime de Nord a organizat explorarea cu ajutorul avioanelor a porțiunii cuprinsă între 70 și 80° latitudine nordică, într-o regiune situată la nord de insula Kotelnîi. Piloții n-au văzut nicăieri vreun semn care să indice existența prin apropiere a vreunui pămînt.

In anii din urmă, vase aparținînd aceleiași direcții, care au măsurat adîncimea apei în diferite locuri din marea Laptev și au luat probe de fund, au constatat că în regiunea unde se presupune că se află pămîntul căutat, fundul nu este mîlos, ca în celelalte părți ale acestei mări, ci nisipos, iar adîncimea este mult mai mică. De aceea s-a formulat ipoteza că în acest loc a existat o insulă, care a fost erodată de valuri. Această ipoteză se bazează pe faptul că în marea Laptev există cîteva insule alcătuite din gheață-fosilă, acoperită cu

un strat de nisip sau de pămînt. O asemenea structură are în bună parte insula Balşoi Leahovski, după cum s-a arătat la pagina 29 a cărţii noastre. Insulele Vasiliev şi Semionov, situate la vest de insula Kotelnîi, sînt formate în întregime din gheaţă-fosilă, acoperită de nisip, şi sînt supuse unei puternice acţiuni de erodare. După calculele navigatorilor, insula Semionov trebuie să dispară în anul 1954, iar în locul insulei Vasiliev, trecută odinioară pe hartă, s-a descoperit în 1936, la o adîncime de trei metri, un banc de nisip.

Pe de altă parte, colectivul care a iernat în 1938 pe insula Henrietta — insulă din arhipelagul De Long, situată la cea mai mare latitudine nordică, aflată la miazănoapte de insulele Novosibirsk — a comunicat prin radio că între 30 aprilie şi 27 iunie au zburat peste această insulă numeroase păsări, îndreptîndu-se spre nord. Această insuliţă nu are decît 10 kilometri pătraţi, este foarte stîncoasă şi pe jumătate acoperită cu gheţari, prin urmare nu e potrivită pentru văratul păsărilor; timp de două luni au fost observate păsări care zburau mai departe de această insulă. Prin urmare, printre gheţurile Oceanului Îngheţat, la nord de arhipelagul De Long, trebuia să existe un pămînt, o insulă prielnică pentru văratul păsărilor. În acest caz, însă, ea nu se mai află în regiunea unde se presupunea că există Ţara lui Sannikov, ci mult mai departe, la nord-est de insula Kotelnîi şi la nord de insula Henrietta.

Problema Ţării lui Sannikov a fost definitiv rezolvată? — vor întreba cititorii. Mai există oare acest pămînt? După părerea mea, se pot pune trei întrebări. Voi încerca să răspund la ele pe baza datelor de care dispun:

1. A existat oare, în genere, acest pămînt? Credinţa mea este că a existat. Direcţia în care zburau păsările, precum şi faptul că acest pămînt a fost văzut de Sannikov şi de Toll înlătură orice îndoială. În 1893, pe cînd vasul „Fram" era în derivă şi se afla în apropierea locului unde se presupune că există acest pămînt, vulpile polare veneau să mănînce resturile ce se aruncau de pe vas; aceste animale nu au mai fost văzute nici înainte de a ajunge în acest loc şi nici după ce s-a trecut de el, în tot timpul derivei. Vulpile polare nu trăiesc într-un număr atît de mare pe banchizele în derivă.

2. Oare acest pămînt este într-adevăr o insuliţă formată din gheaţă-fosilă şi distrusă de mare după cum presupun hidrologii, care au descoperit nisip şi au găsit o adîncime mică în locul unde a putut exista insula? Socotesc că la această întrebare trebuie să răspund negativ, şi iată de ce: dacă Ţara lui Sannikov nu ar fi decît o insuliţă care a şi fost erodată de ocean, atunci, în primul rînd,

Sannikov şi Toll n-ar fi putut s-o vadă de pe insula Kotelnîi, deoarece insula nu s-ar fi înălţat deasupra banchizelor şi n-ar fi avut cum să le atragă atenţia. In al doilea rînd, întinderea ei ar fi fost prea mică pentru ca păsările să petreacă aici vara, iar acolo n-ar fi zburat stoluri şi stoluri de diferite păsări, care au fost văzute de mulţi navigatori.

Şi acum, a treia întrebare:

3. Dacă Ţara lui Sannikov există totuşi, unde se află ea şi de ce n-au zărit-o piloţii care au zburat în repetate rînduri în regiunea unde este ea situată? Drept răspuns la această întrebare voi spune cele ce urmează: Dacă Ţara lui Sanikov este într-adevăr rămăşiţa unui vulcan activ, aşa cum s-a arătat în roman, iar după cataclism a nu scufundat, transformîndu-se într-o insulă scundă sau, dacă ea a fost de la început o astfel de insulă (ceea ce este în contrazicere cu afirmaţiile lui Toll, care a văzut în depărtare munţi conici, teşiţi), pe care căldura ce continuă să emane din adîncuri permite să se dezvolte printre gheţuri o vegetaţie bogată (fapt care a atras păsările călătoare), atunci deasupra acestui pămînt încălzit, aflat printre întinderile de gheaţă, trebuie să plutească aproape totdeauna o ceaţă deasă. De aceea, zburînd chiar deasupra insulei (îndeosebi ceva mai departe de ea), piloţii au putut foarte bine să nu vadă de loc pămîntul, chiar şi în zilele senine de vară. Dacă au zărit o mică porţiune de ceaţă, au crezut, poate, că ea acoperă o fîşie de mare neînghe ţată, iar nu o porţiune de uscat. Nu se poate ateriza pe banchize într-un loc învăluit în ceaţă, pentru a se constata ce se ascunde acolo. S-ar putea ca, întrucît este acoperit de ceaţă, acest pămînt să mai rămînă multă vreme ascuns exploratorilor.

După părerea mea, pentru a rezolva definitiv problema existenţei Ţării lui Sannikov printre gheţurile Oceanului Îngheţat în vasta regiune de la nord de insulele Novosibirsk şi de arhipelagul De Long, este necesar ca:

1. Populaţia de pe coasta de nord a Siberiei, începînd cu partea vestică, de la gurile fluviului Olenek şi Lena, pînă la gura fluviului Kolîma, în partea de est, precum şi echipele ce iernează pe insulele Novîi Sibir şi Vrangel, să fie întrebate cu multă grijă dacă continuă migraţiunea păsărilor, spre nord, primăvara şi toamna: dacă ea continuă, cît e de mare numărul păsărilor, ce specii de păsări se observă în stolurile călătoare şi ce păsări predomină.

2. Dacă migraţiunile continuă încă, piloţii care efectuează în fiecare an zborul de explorare deasupra banchizelor de pe Ocean, ca să afle cantitatea şi mişcarea lor, în legătură cu navigaţia pe

Calea Maritimă de Nord, nu trebuie să uite că printre întinderile de gheață există, probabil, un pămînt necunoscut și deci să facă observațiile necesare pentru a-l descoperi; în sfîrșit, să constate întinderea, relieful și toate particularitățile lui. Migrațiunea păsărilor spre nord, observată încă din 1939 de colectivul care a iernat pe insula Henrietta, dovedește că în acel an a existat la nord, printre ghețuri, o porțiune de uscat prielnică pentru văratul păsărilor și pentru încuibăriri. Intrucît însă această insulă este situată la răsărit, este îndoielnic că păsările se îndreptau spre Țara lui Sannikov, care ar trebui să fie așezată (dacă exista în 1938) mai la vest. Prin urmare în 1938 trebuie să fi existat printre întinderile de gheață, la nord de arhipelagul De Long, o porțiune de uscat cu condiții prielnice pentru văratul păsărilor. Poate că vreunul dintre tinerii cititori, devenind pilot polar, își va propune să dezlege taina Țării lui Sannikov, va descoperi acest pămînt aflat printre ghețuri și învăluit în ceață, va ateriza acolo, îl va cerceta și ne va spune și nouă ce reprezintă el astăzi.